නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

විනයපිටකෙ

පරිවාර-අට්ඨකථා

සොළසමහාවාරො

පඤ්ඤත්තිවාරවණ්ණනා

විසුද්ධපරිවාරස්ස , පරිවාරොති සාසනෙ;
ධම්මක්ඛන්ධසරීරස්ස, ඛන්ධකානං අනන්තරා.

සඞ්ගහං යො සමාරුළ්හො, තස්ස පුබ්බාගතං නයං;
හිත්වා දානි කරිස්සාමි, අනුත්තානත්ථවණ්ණනං.

1. තත්ථ **යං තෙන භගවතා…පෙ…. පඤ්ඤත්ත**න්ති ආදිනයප්පවත්තාය තාව පුච්ඡාය අයං සඞ්ඛෙපත්ථො – යො සො භගවා සාසනස්ස චිරට්ඨිතිකත්ථං ධම්මසෙනාපතිනා සද්ධම්මගාරවබහුමානවෙගසමුස්සිතං අඤ්ජලිං සිරස්මිං පතිට්ඨාපෙත්වා යාචිතො දස අත්ථවසෙ පටිච්ච විනයපඤ්ඤත්තිං පඤ්ඤපෙසි, තෙන භගවතා තස්ස තස්ස සික්ඛාපදස්ස පඤ්ඤත්තිකාලං ජානතා, තස්සා තස්සා සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා දස අත්ථවසෙ පස්සතා; අපිච පුබ්බෙනිවාසාදීහි ජානතා, දිබ්බෙන චක්ඛුනා පස්සතා, තීහි විජ්ජාහි ඡහි වා පන අභිඤ්ඤාහි ජානතා, සබ්බත්ථ අප්පටිහතෙන සමන්තචක්ඛුනා පස්සතා, සබ්බධම්මජානනසමත්ථාය පඤ්ඤාය ජානතා, සබ්බසත්තානං චක්ඛුවිසයාතීතානි තිරොකුට්ටාදිගතානි චාපි රූපානි අතිවිසුද්ධෙන මංසචක්ඛුනා ච පස්සතා, අත්තහිතසාධිකාය සමාධිපදට්ඨානාය පටිවෙධපඤ්ඤාය ජානතා, පරහිතසාධිකාය කරුණාපදට්ඨානාය දෙසනාපඤ්ඤාය පස්සතා, අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන ''යං පඨමං පාරාජිකං පඤ්ඤත්තං, තං කත්ථ පඤ්ඤත්තං, කං ආරබ්භ පඤ්ඤත්තං, කිස්මිං වත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තං, අත්ථි තත්ථ පඤ්ඤත්ති…පෙ…. කෙනාභත''න්ති.

2. පුච්ඡාවිස්සජ්ජනෙ පන **''යං තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන පඨමං පාරාජික''**න්ති ඉදං කෙවලං පුච්ඡාය ආගතස්ස ආදිපදස්ස පච්චුද්ධරණමත්තමෙව, **''කත්ථ පඤ්ඤත්තන්ති වෙසාලියා පඤ්ඤත්තං; කං ආරබ්භාති සුදින්නං කලන්දපුත්තං ආරබ්භා''**ති එවමාදිනා පන නයෙන පුනපි එත්ථ එකෙකං පදං පුච්ඡිත්වාව විස්සජ්ජිතං. **එකා පඤ්ඤත්තීති** ''යො පන භික්ඛු මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවෙය්‍ය පාරාජිකො හොති අසංවාසො''ති අයං එකා පඤ්ඤත්ති. **ද්වෙ අනුපඤ්ඤත්තියොති** ''අන්තමසො තිරච්ඡානගතායපී''ති ච, ''සික්ඛං අපච්චක්ඛාය''ති ච මක්කටිවජ්ජිපුත්තකවත්ථූනං වසෙන වුත්තා – ඉමා ද්වෙ අනුපඤ්ඤත්තියො. එත්තාවතා ''අත්ථි තත්ථ පඤ්ඤත්ති අනුපඤ්ඤත්ති අනුප්පන්නපඤ්ඤත්තී''ති ඉමිස්සා පුච්ඡාය ද්වෙ කොට්ඨාසා විස්සජ්ජිතා හොන්ති. තතියං විස්සජ්ජෙතුං පන **''අනුප්පන්නපඤ්ඤත්ති තස්මිං නත්ථී''**ති වුත්තං. අයඤ්හි **අනුප්පන්නපඤ්ඤත්ති** නාම අනුප්පන්නෙ දොසෙ පඤ්ඤත්තා; සා අට්ඨගරුධම්මවසෙන භික්ඛුනීනංයෙව ආගතා, අඤ්ඤත්‍ර නත්ථි. තස්මා වුත්තං ''අනුප්පන්නපඤ්ඤත්ති තස්මිං නත්ථී''ති. **සබ්බත්ථපඤ්ඤත්තීති** මජ්ඣිමදෙසෙ චෙව පච්චන්තිමජනපදෙසු ච සබ්බත්ථපඤ්ඤත්ති. විනයධරපඤ්චමෙන ගණෙන ''උපසම්පදා, ගුණඞ්ගුණූපාහනා, ධුවනහානං, චම්මත්ථරණ''න්ති ඉමානි හි චත්තාරි සික්ඛාපදානි මජ්ඣිමදෙසෙයෙව පඤ්ඤත්ති. එත්ථෙව එතෙහි ආපත්ති හොති, න පච්චන්තිමජනපදෙසු. සෙසානි සබ්බානෙව සබ්බත්ථපඤ්ඤත්ති නාම.

සාධාරණපඤ්ඤත්තීති භික්ඛූනඤ්චෙව භික්ඛුනීනඤ්ච සාධාරණපඤ්ඤත්ති; සුද්ධභික්ඛූනමෙව හි සුද්ධභික්ඛුනීනං වා පඤ්ඤත්තං සික්ඛාපදං **අසාධාරණපඤ්ඤත්ති** නාම හොති. ඉදං පන භික්ඛුං ආරබ්භ උප්පන්නෙ වත්ථුස්මිං ''යා පන භික්ඛුනී ඡන්දසො මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවෙය්‍ය, අන්තමසො තිරච්ඡානගතෙනපි පාරාජිකා හොති අසංවාසා''ති භික්ඛුනීනම්පි පඤ්ඤත්තං, විනීතකථාමත්තමෙව හි තාසං නත්ථි, සික්ඛාපදං පන අත්ථි, තෙන වුත්තං ''සාධාරණපඤ්ඤත්තී''ති. **උභතොපඤ්ඤත්තියම්පි** එසෙව නයො. බ්‍යඤ්ජනමත්තමෙව හි එත්ථ නානං, භික්ඛූනං භික්ඛුනීනම්පි සාධාරණත්තා **සාධාරණපඤ්ඤත්ති,** උභින්නම්පි පඤ්ඤත්තත්තා **උභතොපඤ්ඤත්තීති**. අත්ථෙ පන භෙදො නත්ථි.

නිදානොගධන්ති ''යස්ස සියා ආපත්ති සො ආවිකරෙය්‍යා''ති එත්ථ සබ්බාපත්තීනං අනුපවිට්ඨත්තා **නිදානොගධං;** නිදානෙ අනුපවිට්ඨන්ති අත්ථො. **දුතියෙන උද්දෙසෙනාති** නිදානොගධං නිදානපරියාපන්නම්පි සමානං ''තත්‍රිමෙ චත්තාරො පාරාජිකා ධම්මා''තිආදිනා දුතියෙනෙව උද්දෙසෙන උද්දෙසං ආගච්ඡති. **චතුන්නං විපත්තීනන්ති** සීලවිපත්තිආදීනං. පඨමා හි ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා සීලවිපත්ති නාම, අවසෙසා පඤ්ච ආචාරවිපත්ති නාම. මිච්ඡාදිට්ඨි

ච අන්තග්ගාහිකදිට්ඨි ච දිට්ඨිවිපත්ති නාම, ආජීවහෙතු පඤ්ඤත්තානි ඡ සික්ඛාපදානි ආජීවවිපත්ති නාම. ඉති ඉමාසං චතුන්නං විපත්තීනං ඉදං පාරාජිකං සීලවිපත්ති නාම හොති.

එකෙන සමුට්ඨානෙනාති ද්වඞ්ගිකෙන එකෙන සමුට්ඨානෙන. එත්ථ හි චිත්තං අඞ්ගං හොති, කායෙන පන ආපත්තිං ආපජ්ජති. තෙන වුත්තං ''කායතො ච චිත්තතො ච සමුට්ඨාති''ති. **ද්වීහි සමථෙහි සම්මතීති** ''ආපන්නොසී''ති සම්මුඛා පුච්ඡියමානො ''ආම ආපන්නොම්හී''ති පටිජානාති, තාවදෙව භණ්ඩනකලහවිග්ගහා වූපසන්තා හොන්ති, සක්කා ච හොති තං පුග්ගලං අපනෙත්වා උපොසථො වා පවාරණා වා කාතුං. ඉති සම්මුඛාවිනයෙන ච පටිඤ්ඤාතකරණෙන චාති ද්වීහි සමථෙහි සම්මති, න ච තප්පච්චයා කොචි උපද්දවො හොති. යං පන උපරි පඤ්ඤත්තිවග්ගෙ ''න කතමෙන සමථෙන සම්මතී''ති වුත්තං, තං සමථං ඔතාරෙත්වා අනාපත්ති කාතුං න සක්කාති ඉමමත්ථං සන්ධාය වුත්තං.

පඤ්ඤත්ති විනයොති ''යො පන භික්ඛූ''තිආදිනා නයෙන වුත්තමාතිකා පඤ්ඤත්ති විනයොති අත්ථො. **විභත්තීති** පදභාජනං වුච්චති; **විභත්තීති** හි විභඞ්ගස්සෙවෙතං නාමං. **අසංවරොති** වීතික්කමො. **සංවරොති** අවීතික්කමො. **යෙසං වත්තතීති** යෙසං විනයපිටකඤ්ච අට්ඨකථා ච සබ්බා පගුණාති අත්ථො. **තෙ ධාරෙන්තීති** තෙ එතං පඨමපාරාජිකං පාළිතො ච අත්ථතො ච ධාරෙන්ති; න හි සක්කා සබ්බං විනයපිටකං අජානන්තෙන එතස්ස අත්ථො ජානිතුන්ති. **කෙනාභතන්ති** ඉදං පඨමපාරාජිකං පාළිවසෙන ච අත්ථවසෙන ච යාව අජ්ජතනකාලං කෙන ආනීතන්ති. **පරම්පරාභතන්ති** පරම්පරාය ආනීතං.

3. ඉදානි යාය පරම්පරාය ආනීතං, තං දස්සෙතුං **''උපාලි දාසකො චෙව''**තිආදිනා නයෙන පොරාණකෙහි මහාථෙරෙහි ගාථායො ඨපිතා . තත්ථ යං වත්තබ්බං, තං නිදානවණ්ණනායමෙව වුත්තං. ඉමිනා නයෙන දුතියපාරාජිකාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනෙසුපි විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති.

මහාවිභඞ්ගෙ පඤ්ඤත්තිවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

කතාපත්තිවාරාදිවණ්ණනා

157. ඉතො පරං ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තො කති ආපත්තියො ආපජ්ජතී''ති ආදිප්පභෙදො **කතාපත්තිවාරො,** ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො චතුන්නං විපත්තීනං කති විපත්තියො භජන්තී''ති ආදිප්පභෙදො **විපත්තිවාරො,** ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො සත්තන්නං ආපත්තික්ඛන්ධානං කතිහි ආපත්තික්ඛන්ධෙහි සඞ්ගහිතා''ති ආදිප්පභෙදො **සඞ්ගහවාරො,** ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො ඡන්නං ආපත්තිසමුට්ඨානානං කතිහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨහන්ති''ති ආදිප්පභෙදො **සමුට්ඨානවාරො,** ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො චතුන්නං අධිකරණානං කතමං අධිකරණ''න්ති ආදිප්පභෙදො **අධිකරණවාරො,** ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්තස්ස ආපත්තියො සත්තන්නං සමථානං කතිහි සමථෙහි සම්මන්තී''ති ආදිප්පභෙදො **සමථවාරො,** තදනන්තරො **සමුච්චයවාරො** චාති ඉමෙ සත්ත වාරා උත්තානත්ථා එව.

188. තතො පරං ''මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවනපච්චයා පාරාජිකං කත්ථ පඤ්ඤත්ත''න්තිආදිනා නයෙන පුන පච්චයවසෙන එකො **පඤ්ඤත්තිවාරො,** තස්ස වසෙන පුරිමසදිසා එව කතාපත්තිවාරාදයො සත්ත වාරාති එවං අපරෙපි අට්ඨ වාරා වුත්තා, තෙපි උත්තානත්ථා එව. ඉති ඉමෙ අට්ඨ, පුරිමා අට්ඨාති මහාවිභඞ්ගෙ සොළස වාරා දස්සිතා. තතො පරං තෙනෙව නයෙන භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙපි සොළස වාරා ආගතාති එවමිමෙ උභතොවිභඞ්ගෙ ද්වත්තිංස වාරා පාළිනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. න හෙත්ථ කිඤ්චි පුබ්බෙ අවිනිච්ඡිතං නාම අත්ථි.

මහාවිභඞ්ගෙ ච භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ ච

සොළසමහාවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සමුට්ඨානසීසවණ්ණනා

257. තදනන්තරාය පන සමුට්ඨානකථාය **අනත්තා ඉති නිච්ඡයාති** අනත්තා ඉති නිච්ඡිතා. **සභාගධම්මානන්ති** අනිච්චාකාරාදීහි සභාගානං සඞ්ඛතධම්මානං. **නාමමත්තං න නායතීති** නාමමත්තම්පි න පඤ්ඤායති. **දුක්ඛහානින්ති** දුක්ඛඝාතනං. **ඛන්ධකා යා ච මාතිකාති** ඛන්ධකා යා ච මාතිකාති අත්ථො. අයමෙව වා පාඨො. **සමුට්ඨානං නියතො කතන්ති** සමුට්ඨානං නියතොකතං නියතකතං; නියතසමුට්ඨානන්ති අත්ථො. එතෙන භූතාරොචනචොරිවුට්ඨාපනඅනනුඤ්ඤාතසික්ඛාපදත්තයස්ස සඞ්ගහො පච්චෙතබ්බො. එතානෙව හි තීණි සික්ඛාපදානි නියතසමුට්ඨානානි, අඤ්ඤෙහි සද්ධිං අසම්භින්නසමුට්ඨානානි.

සම්භෙදං නිදානඤ්චඤ්ඤන්ති අඤ්ඤම්පි සම්භෙදඤ්ච නිදානඤ්ච. තත්ථ සම්භෙදවචනෙන සමුට්ඨානසම්භෙදස්ස ගහණං පච්චෙතබ්බං, තානි හි තීණි සික්ඛාපදානි ඨපෙත්වා සෙසානි සම්භින්නසමුට්ඨානානි. නිදානවචනෙන සික්ඛාපදානං පඤ්ඤත්තිදෙසසඞ්ඛාතං නිදානං පච්චෙතබ්බං. **සුත්තෙ දිස්සන්ති උපරීති** සික්ඛාපදානං සමුට්ඨානනියමො සම්භෙදො නිදානන්ති ඉමානි තීණි සුත්තම්හි එව දිස්සන්ති; පඤ්ඤායන්තීති අත්ථො. තත්ථ ‘‘එකෙන සමුට්ඨානෙන සමුට්ඨාති, කායතො ච චිත්තතො චා’’තිආදිම්හි තාව පුරිමනයෙ සමුට්ඨානනියමො ච සම්භෙදො ච දිස්සන්ති. ඉතරං පන නිදානං නාම –

> ‘‘වෙසාලියා රාජගහෙ, සාවත්ථියා ච ආළවී;
> කොසම්බියා ච සක්කෙසු, භග්ගෙසු චෙව පඤ්ඤත්තා’’ති.

එවං උපරි දිස්සති, පරතො ආගතෙ සුත්තෙ දිස්සතීති වෙදිතබ්බං.

‘‘විභඞ්ගෙ ද්වීසු’’ති ගාථාය අයමත්ථො – යං සික්ඛාපදං ද්වීසු විභඞ්ගෙසු පඤ්ඤත්තං උපොසථදිවසෙ භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො ච උද්දිසන්ති, තස්ස යථාඤායං සමුට්ඨානං පවක්ඛාමි, තං මෙ සුණාථාති.

සඤ්චරිත්තානුභාසනඤ්චාති සඤ්චරිත්තඤ්ච සමනුභාසනඤ්ච. **අතිරෙකඤ්ච චීවරන්ති** අතිරෙකචීවරං ; කඨිනන්ති අත්ථො. **ලොමානි පදසොධම්මොති** එළකලොමානි ච පදසොධම්මො ච. **භූතං සංවිධානෙන චාති** භූතාරොචනඤ්ච සංවිදහිත්වා අද්ධානප්පටිපජ්ජනඤ්ච. **ථෙය්‍යාදෙසනා චොරිං චාති** ථෙය්‍යසත්ථො ච ඡත්තපාණිස්ස අගිලානස්ස ධම්මදෙසනා ච චොරිවුට්ඨාපනඤ්ච. **අනනුඤ්ඤාතාය තෙරසාති** මාතාපිතුසාමිකෙහි අනනුඤ්ඤාතාය සද්ධිං ඉමානි තෙරස සමුට්ඨානානි හොන්ති. **සදිසා ඉධ දිස්සරෙති** ඉධ උභතොවිභඞ්ගෙ එතෙසු තෙරසසු සමුට්ඨානසීසෙසු එකෙකස්මිං අඤ්ඤානිපි සදිසානි සමුට්ඨානානි දිස්සන්ති.

පඨමපාරාජිකසමුට්ඨානවණ්ණනා

258. ඉදානි තානි දස්සෙතුං **‘‘මෙථුනං සුක්කසංසග්ගො’’**තිආදි වුත්තං. තත්ථ **මෙථුනන්ති** ඉදං තාව පඨමපාරාජිකං නාම එකං සමුට්ඨානසීසං, සෙසානි තෙන සදිසානි. තත්ථ **සුක්කසංසග්ගොති** සුක්කවිස්සට්ඨි චෙව කායසංසග්ගො ච. **අනියතා පඨමිකාති** පඨමං අනියතසික්ඛාපදං. **පුබ්බූපපරිපාචිතාති** ‘‘ජානං පුබ්බූපගතං භික්ඛු’’න්ති සික්ඛාපදඤ්ච භික්ඛුනිපරිපාචිතපිණ්ඩපාතසික්ඛාපදඤ්ච. **රහො භික්ඛුනියා සහාති** භික්ඛුනියා සද්ධිං රහො නිසජ්ජසික්ඛාපදඤ්ච.

සභොජනෙ රහො ද්වෙ චාති සභොජනෙ කුලෙ අනුපඛජ්ජනිසජ්ජසික්ඛාපදඤ්ච ද්වෙ රහොනිසජ්ජසික්ඛාපදානි ච. **අඞ්ගුලි උදකෙ හසන්ති** අඞ්ගුලිපතොදකඤ්ච උදකෙ හසධම්මසික්ඛාපදඤ්ච. **පහාරෙ උග්ගිරෙ චෙවාති** පහාරදානසික්ඛාපදඤ්ච තලසත්තිකඋග්ගිරණසික්ඛාපදඤ්ච. **තෙපඤ්ඤාසා ච සෙඛියාති** පරිමණ්ඩලනිවාසනාදීනි ඛුද්දකවණ්ණනාවසානෙ වුත්තානි තෙපඤ්ඤාස සෙඛියසික්ඛාපදානි ච.

අධක්ඛගාමාවස්සුතාති භික්ඛුනීනං අධක්ඛකසික්ඛාපදඤ්ච ගාමන්තරගමනං අවස්සුතා අවස්සුතස්ස හත්ථතො ඛාදනීයභොජනීයග්ගහණසික්ඛාපදඤ්ච. **තලමට්ඨඤ්ච සුද්ධිකාති** තලඝාතකං ජතුමට්ඨං උදකසුද්ධිකාදියනඤ්ච. **වස්සංවුට්ඨා ච ඔවාදන්ති** වස්සංවුට්ඨා ඡප්පඤ්චයොජනානි සික්ඛාපදඤ්ච ඔවාදාය අගමනසික්ඛාපදඤ්ච. **නානුබන්ධෙ පවත්තිනින්ති** යා පන භික්ඛුනී වුට්ඨාපිතං පවත්තිනිං ද්වෙ වස්සානි නානුබන්ධෙය්‍යාති වුත්තසික්ඛාපදං.

ඉමෙ සික්ඛාති ඉමා සික්ඛායො; ලිඞ්ගවිපරියායො කතො. **කායමානසිකා කතාති** කායචිත්තසමුට්ඨානා කතා.

දුතියපාරාජිකසමුට්ඨානවණ්ණනා

259. අදින්නන්ති ඉදං තාව අදින්නාදානන්ති වා දුතියපාරාජිකන්ති වා එකං සමුට්ඨානසීසං, සෙසානි තෙන සදිසානි. තත්ථ **විග්ගහුත්තරීති** මනුස්සවිග්ගහඋත්තරිමනුස්සධම්මසික්ඛාපදානි. **දුට්ඨුල්ලා අත්තකාමිනන්ති** දුට්ඨුල්ලවාචාඅත්තකාමපාරිචරියසික්ඛාපදානි. **අමූලා අඤ්ඤභාගියාති** ද්වෙ දුට්ඨදොසසික්ඛාපදානි. **අනියතා දුතියිකාති** දුතියං අනියතසික්ඛාපදං.

අච්ඡින්දෙ පරිණාමනෙති සාමං චීවරං දත්වා අච්ඡින්දනඤ්ච සඞ්ඝිකලාභස්ස අත්තනො පරිණාමනඤ්ච. **මුසා ඔමසපෙසුණාති** මුසාවාදො ච ඔමසවාදො ච භික්ඛුපෙසුඤ්ඤඤ්ච. **දුට්ඨුල්ලා පටවිඛණෙති** දුට්ඨුල්ලාපත්තිආරොචනඤ්ච පථවිඛණඤ්ච. **භූතං අඤ්ඤාය උජ්ඣාපෙති** භූතගාමඅඤ්ඤවාදකඋජ්ඣාපනකසික්ඛාපදානි.

නික්කඩ්ඪනං සිඤ්චනඤ්චාති විහාරතො නික්කඩ්ඪනඤ්ච උදකෙන තිණාදිසිඤ්චනඤ්ච. **ආමිසහෙතු භුත්තාවීති** ''ආමිසහෙතු භික්ඛුනියො ඔවදන්තී''ති සික්ඛාපදඤ්ච, භුත්තාවිං අනතිරිත්තෙන ඛාදනීයාදිනා පවාරණාසික්ඛාපදඤ්ච. **එහි අනාදරි භිංසාති** ''එහාවුසො ගාමං වා''ති සික්ඛාපදඤ්ච, අනාදරියඤ්ච භික්ඛුභිංසාපනකඤ්ච. **අපනිධෙ ච ජීවිතන්ති** පත්තාදීනං අපනිධානසික්ඛාපදඤ්ච, සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතාවොරොපනඤ්ච.

ජානං සප්පාණකං කම්මන්ති ජානං සප්පාණකඋදකසික්ඛාපදඤ්ච පුනකම්මාය උක්කොටනඤ්ච. **ඌනසංවාසනාසනාති** ඌනවීසතිවස්සසික්ඛාපදඤ්ච උක්ඛිත්තකෙන සද්ධිං සංවාසසික්ඛාපදඤ්ච නාසිතකසාමණෙරසම්භොගසික්ඛාපදඤ්ච. **සහධම්මිකං විලෙඛාති** සහධම්මිකං වුච්චමානසික්ඛාපදඤ්ච, විලෙඛාය සංවත්තන්තීති ආගතසික්ඛාපදඤ්ච. **මොහො අමූලකෙන චාති** මොහනකෙ පාචිත්තියසික්ඛාපදඤ්ච, අමූලකෙන සඞ්ඝාදිසෙසෙන අනුද්ධංසනසික්ඛාපදඤ්ච.

කුක්කුච්චං ධම්මිකං චීවරං දත්වාති කුක්කුච්චඋපදහනඤ්ච, ධම්මිකානං කම්මානං ඡන්දං දත්වා ඛීයනඤ්ච, චීවරං දත්වා ඛීයනඤ්ච. **පරිණාමෙය්‍ය පුග්ගලෙති** සඞ්ඝිකං ලාභං පුග්ගලස්ස පරිණාමනසික්ඛාපදං. **කිං තෙ අකාලං අච්ඡින්දෙති** ''කිං තෙ අය්‍යො එසො පුරිසපුග්ගලො කරිස්සතී''ති ආගතසික්ඛාපදඤ්ච, ''අකාලචීවරං කාලචීවර''න්ති අධිට්ඨහිත්වා භාජනසික්ඛාපදඤ්ච, භික්ඛුනියා සද්ධිං චීවරං පරිවත්තෙත්වා අච්ඡින්දනසික්ඛාපදඤ්ච. **දුග්ගහී නිරයෙන වාති** දුග්ගහිතෙන දුප්පධාරිතෙන පරං උජ්ඣාපනසික්ඛාපදඤ්ච, නිරයෙන වා බ්‍රහ්මචරියෙන වා අභිසපනසික්ඛාපදඤ්ච.

ගණං විභඞ්ග දුබ්බලන්ති ''ගණස්ස චීවරලාභං අන්තරායං කරෙය්‍යා''ති ච ''ධම්මිකං චීවරවිභඞ්ගං පටිබාහෙය්‍යා''ති ච ''දුබ්බලචීවරපච්චාසාය චීවරකාලසමයං අතික්කාමෙය්‍යා''ති ච වුත්තසික්ඛාපදානි. **කඨිනා ඵාසු පස්සයන්ති** ''ධම්මිකං කඨිනුද්ධාරං පටිබාහෙය්‍ය, භික්ඛුනියා සඤ්චිච්ච අඵාසුං කරෙය්‍ය, භික්ඛුනියා උපස්සයං දත්වා කුපිතා අනත්තමනා නික්කඩ්ඪෙය්‍ය වා''ති වුත්තසික්ඛාපදානි. **අක්කොසචණ්ඩී මච්ඡරීති** ''භික්ඛුං අක්කොසෙය්‍ය වා පරිභාසෙය්‍ය වා, චණ්ඩිකතා ගණං පරිභාසෙය්‍ය, කුලෙ මච්ඡරිනී අස්සා''ති වුත්තසික්ඛාපදානි. **ගබ්භිනිඤ්ච පායන්තියාති** ''ගබ්භිනිං වුට්ඨාපෙය්‍ය, පායන්තිං වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති වුත්තසික්ඛාපදානි.

ද්වෙවස්සං සික්ඛා සඞ්ඝෙනාති ''ද්වෙ වස්සානි ඡසු ධම්මෙසු අසික්ඛිතසික්ඛං සික්ඛමානං වුට්ඨාපෙය්‍ය, සික්ඛිතසික්ඛං සික්ඛමානං සඞ්ඝෙන අසම්මතං වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති වුත්තසික්ඛාපදානි. **තයො චෙව ගිහීගතාති** ඌනද්වාදසවස්සං ගිහිගතං, පරිපුණ්ණද්වාදසවස්සං ගිහිගතං ''ද්වෙ වස්සානි ඡසු ධම්මෙසු අසික්ඛිතසික්ඛං ද්වෙ වස්සානි සික්ඛිතසික්ඛං සඞ්ඝෙන අසම්මත''න්ති වුත්තසික්ඛාපදානි. **කුමාරිභූතා තිස්සොති** ''ඌනවීසතිවස්සං කුමාරිභූත''න්තිආදිනා නයෙන වුත්තා තිස්සො. **ඌනද්වාදසසම්මතාති** ''ඌනද්වාදසවස්සා වුට්ඨාපෙය්‍ය, පරිපුණ්ණද්වාදසවස්සා සඞ්ඝෙන අසම්මතා වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති වුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

අලං තාව සොකාවාසන්ති ''අලං තාව තෙ අය්‍යෙ වුට්ඨාපිතෙනා''ති ච, ''චණ්ඩිං සොකාවාසං සික්ඛමානං වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. **ඡන්දා අනුවස්සා ච ද්වෙති** ''පාරිවාසිකඡන්දදානෙන සික්ඛමානං වුට්ඨාපෙය්‍ය, අනුවස්සං වුට්ඨාපෙය්‍ය, එකං වස්සං ද්වෙ වුට්ඨාපෙය්‍යා''ති වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. **සමුට්ඨානා තිකා කතාති** තිකසමුට්ඨානා කතා.

සඤ්චරිත්තසමුට්ඨානවණ්ණනා

260. **සඤ්චරී කුටි විහාරොති** සඤ්චරිත්තං සඤ්ඤාචිකාය කුටිකරණං මහල්ලකවිහාරකරණඤ්ච. **ධොවනඤ්ච පටිග්ගහොති** අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා පුරාණචීවරධොවාපනඤ්ච චීවරපටිග්ගහණඤ්ච. **විඤ්ඤත්තුත්තරි අභිහට්ඨුන්ති** අඤ්ඤාතකං ගහපතිං චීවරවිඤ්ඤාපනං තතුත්තරිසාදියනසික්ඛාපදඤ්ච. **උභින්නං දූතකෙන චාති** ''චීවරචෙතාපන්නං උපක්ඛටං හොතී''ති ආගතසික්ඛාපදද්වයඤ්ච දූතෙන චීවරචෙතාපන්නපහිතසික්ඛාපදඤ්ච.

කොසියා සුද්ධද්වෙභාගා, ඡබ්බස්සානි නිසීදනන්ති ''කොසියමිස්සකං සන්ථත''න්තිආදීනි පඤ්ච සික්ඛාපදානි. **රිඤ්චන්ති රූපිකා චෙවාති** විභඞ්ගෙ ''රිඤ්චන්ති උද්දෙස''න්ති ආගතං එළකලොමධොවාපනං

රූපියප්පටිග්ගහණසික්ඛාපදඤ්ච. **උභො නානප්පකාරකාති** රූපියසංවොහාරකයවික්කයසික්ඛාපදද්වයං.

ඌනබන්ධනවස්සිකාති ඌනපඤ්චබන්ධනපත්තසික්ඛාපදඤ්ච වස්සිකසාටිකසික්ඛාපදඤ්ච. **සුත්තං විකප්පනෙන චාති** සුත්තං විඤ්ඤාපෙත්වා චීවරවායාපනඤ්ච තන්තවායෙ උපසඞ්කමිත්වා චීවරෙ විකප්පාපජ්ජනඤ්ච. **ද්වාරදානසිබ්බානි චාති** යාව ද්වාරකොසා අග්ගළට්ඨපනාය, ''අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරං දදෙය්‍ය, චීවරං සිබ්බෙය්‍යා''ති වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. **පුවපච්චයජොති චාති** පූවෙහි වා මන්ථෙහි වා අභිහට්ඨුං පවාරණාසික්ඛාපදං චාතුමාසපච්චයප්පවාරණාජොතිසමාදහනසික්ඛාපදානි ච.

රතනං සූචි මඤ්චො ච, තූලං නිසීදනකණ්ඩු ච, වස්සිකා ච සුගතෙනාති රතනසික්ඛාපදඤ්චෙව සූචිඝරසික්ඛාපදාදීනි ච සත්ත සික්ඛාපදානි. **විඤ්ඤත්ති අඤ්ඤං චෙතාපනා, ද්වෙ සඞ්ඝිකා මහාජනිකා, ද්වෙ පුග්ගලලහුකා ගරූති** ''යා පන භික්ඛුනී අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙත්වා අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙය්‍යා''තිආදීනි නව සික්ඛාපදානි. **ද්වෙ විඝාසා සාටිකා චාති** ''උච්චාරං වා පස්සාවං වා සඞ්කාරං වා විඝාසං වා තිරොකුට්ටෙ වා තිරොපාකාරෙ වා ඡඩ්ඩෙය්‍ය වා ඡඩ්ඩාපෙය්‍ය වා, හරිතෙ ඡඩ්ඩෙය්‍ය වා ඡඩ්ඩාපෙය්‍ය වා''ති එවං වුත්තානි ද්වෙ විඝාසසික්ඛාපදානි ච උදකසාටිකාසික්ඛාපදඤ්ච. **සමණචීවරෙන චාති** ''සමණචීවරං දදෙය්‍යා''ති ඉදමෙතං සන්ධාය වුත්තං.

සමනුභාසනාසමුට්ඨානවණ්ණනා

261. **භෙදානුවත්තදුබ්බචදූසදුට්ඨුල්ලදිට්ඨී චාති** සඞ්ඝභෙදානුවත්තකදුබ්බචකුලදූසකදුට්ඨුල්ලප්පටිච්ඡාදනදිට්ඨිඅප්පටිනිස්සජ්ජනසික්ඛාපදානි. **ඡන්දං උජ්ජග්ඝිකා ද්වෙ චාති** ඡන්දං අදත්වා ගමනසික්ඛාපදං උජ්ජග්ඝිකාය අන්තරඝරෙ ගමනනිසීදනසික්ඛාපදද්වයඤ්ච. **ද්වෙ ච සද්දාති** ''අප්පසද්දො අන්තරඝරෙ ගමිස්සාමි, නිසීදිස්සාමී''ති සික්ඛාපදද්වයඤ්ච. **න බ්‍යාහරෙති** ''න සකබළෙන මුඛෙන බ්‍යාහරිස්සාමී''ති සික්ඛාපදං.

ඡමා නීචාසනෙ ඨානං, පච්ඡතො උප්පථෙන චාති ඡමායං නිසීදිත්වා, නීචෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා; ඨිතෙන නිසින්නස්ස, පච්ඡතො ගච්ඡන්තෙන පුරතො ගච්ඡන්තස්ස, උප්පථෙන ගච්ඡන්තෙන පථෙන ගච්ඡන්තස්ස ධම්මදෙසනාසික්ඛාපදානි. **වජ්ජානුවත්තිගහණාති** වජ්ජප්පටිච්ඡාදනඋක්ඛිත්තානුවත්තකහත්ථග්ගහණාදිසඞ්ඛාතානි තීණි පාරාජිකානි. **ඔසාරෙ පච්චාචික්ඛනාති** ''අනපලොකෙත්වා කාරකසඞ්ඝං අනඤ්ඤාය ගණස්ස ඡන්දං ඔසාරෙය්‍යා''ති ච ''බුද්ධං පච්චක්ඛාමී''ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

කිස්මිං සංසට්ඨා ද්වෙ වධීති ''කිස්මිඤ්චිදෙව අධිකරණෙ පච්චාකතා''ති ච ''භික්ඛුනියො පනෙව සංසට්ඨා විහරන්තී''ති ච ''යා පන භික්ඛුනී එවං වදෙය්‍ය සංසට්ඨාව අය්‍යෙ තුම්හෙ විහරථා''ති ච ''අත්තානං වධිත්වා වධිත්වා රොදෙය්‍යා''ති ච වුත්තසික්ඛාපදානි. **විසිබ්බෙ දුක්ඛිතාය චාති** ''භික්ඛුනියා චීවරං විසිබ්බෙත්වා වා විසිබ්බාපෙත්වා වා''ති ච ''දුක්ඛිතං සහජීවිනි''න්ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. **පුන සංසට්ඨා න වූපසමෙති** ''සංසට්ඨා විහරෙය්‍ය ගහපතිනා වා ගහපතිපුත්තෙන වා''ති එවං පුන වුත්තසංසට්ඨසික්ඛාපදඤ්ච ''එහය්‍යෙ, ඉමං අධිකරණං වූපසමෙහී''ති වුච්චමානා, ''සාධූ''ති පටිස්සුණිත්වා ''සා පච්ඡා අනන්තරායිකිනී නෙව වූපසම්මෙය්‍යා''ති වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ආරාමඤ්ච පවාරණාති** ''ජානං සභික්ඛුකං ආරාමං අනාපුච්ඡා පවිසෙය්‍යා''ති ච ''උභතොසඞ්ඝෙ තීහි ඨානෙහි න පවාරෙය්‍යා''ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

අන්වද්ධං සහජීවිනිං ද්වෙති ''අන්වද්ධමාසං භික්ඛුනියා භික්ඛුසඞ්ඝතො ද්වෙ ධම්මා පච්චාසීසිතබ්බා''ති වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච, ''සහජීවිනිං වුට්ඨාපෙත්වා ද්වෙ වස්සානි නෙව අනුග්ගණ්හෙය්‍ය, සහජීවිනිං වුට්ඨාපෙත්වා නෙව වූපකාසෙය්‍යා''ති වුත්තසික්ඛාපදද්වයඤ්ච. **චීවරං අනුබන්ධනාති** ''සචෙ මෙ ත්වං, අය්‍යෙ, චීවරං දස්සසි, එවාහං තං වුට්ඨාපෙස්සාමී''ති ච ''සචෙ මං ත්වං, අය්‍යෙ, ද්වෙ වස්සානි අනුබන්ධිස්සසි, එවාහං තං වුට්ඨාපෙස්සාමී''ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

කඨිනසමුට්ඨානවණ්ණනා

262. **උබ්භතං කඨිනං තීණීති** ''නිට්ඨිතචීවරස්මිං භික්ඛුනා උබ්භතස්මිං කඨිනෙ''ති වුත්තානි ආදිතොව තීණි සික්ඛාපදානි. **පඨමං පත්තභෙසජ්ජන්ති** ''දසාහපරමං අතිරෙකපත්තො''ති වුත්තං පඨමපත්තසික්ඛාපදඤ්ච ''පටිසායනීයානි භෙසජ්ජානී''ති වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අච්චෙකඤ්චාපි සාසඞ්කන්ති** අච්චෙකචීවරසික්ඛාපදඤ්ච තදනන්තරමෙව සාසඞ්කසික්ඛාපදඤ්ච. **පක්කමන්තෙන වා දුවෙති** ''තං පක්කමන්තො නෙව උද්ධරෙය්‍යා''ති භූතගාමවග්ගෙ වුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

උපස්සයං පරම්පරාති ''භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා භික්ඛුනියො ඔවදෙය්‍යා''ති ච ''පරම්පරභොජනෙ පාචිත්තිය''න්ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. **අනතිරිත්තං නිමන්තනාති** ''අනතිරිත්තං ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා''ති ච ''නිමන්තිතො සභත්තො සමානො''ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. **විකප්පං රඤ්ඤො විකාලෙති** ''සාමං චීවරං

විකප්පෙත්වා’’ති ච ‘‘රඤ්ඤො ඛත්තියස්සා’’ති ච ‘‘විකාලෙ ගාමං පවිසෙය්‍යා’’ති ච වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. **වොසාසාරඤ්ඤකෙන චාති** ‘‘වොසාසමානරූපා ඨිතා’’ති ච ‘‘තථාරූපෙසු ආරඤ්ඤකෙසු සෙනාසනෙසු පුබ්බෙ අප්පටිසංවිදිත’’න්ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

උස්සයා සන්නිචයඤ්චාති ‘‘උස්සයවාදිකා’’ති ච ‘‘පත්තසන්නිචයං කරෙය්‍යා’’ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. **පුරෙ පච්ඡා විකාලෙ චාති** ‘‘යා පන භික්ඛුනී පුරෙභත්තං කුලානි උපසඞ්කමිත්වා’’ති ච, ‘‘පච්ඡාභත්තං කුලානි උපසඞ්කමිත්වා’’ති ච, ‘‘විකාලෙ කුලානි උපසඞ්කමිත්වා’’ති ච වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. **පඤ්චාහිකා සඞ්කමනීති** ‘‘පඤ්චාහිකං සඞ්ඝාටිචාරං අතික්කමෙය්‍යා’’ති ච ‘‘චීවරසඞ්කමනීයං ධාරෙය්‍යා’’ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. **ද්වෙපි ආවසථෙන චාති** ‘‘ආවසථචීවරං අනිස්සජ්ජිත්වා පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආවසථං අනිස්සජ්ජිත්වා චාරිකං පක්කමෙය්‍යා’’ති ච එවං ආවසථෙන සද්ධිං වුත්තසික්ඛාපදානි ච ද්වෙ.

පසාඛෙ ආසනෙ චෙවාති ‘‘පසාඛෙ ජාතං ගණ්ඩං වා’’ති ච ‘‘භික්ඛුස්ස පුරතො අනාපුච්ඡා ආසනෙ නිසීදෙය්‍යා’’ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

එළකලොමසමුට්ඨානවණ්ණනා

263. **එළකලොමං ද්වෙ සෙය්‍යාති** එළකලොමසික්ඛාපදඤ්චෙව ද්වෙ ච සහසෙය්‍යසික්ඛාපදානි. **ආහච්ච පිණ්ඩභොජනන්ති** ආහච්චපාදකසික්ඛාපදඤ්ච ආවසථපිණ්ඩභොජනසික්ඛාපදඤ්ච. **ගණවිකාලසන්නිධීති** ගණභොජනවිකාලභොජනසන්නිධිකාරකසික්ඛාපදත්තයං . **දන්තපොනෙන චෙලකාති** දන්තපොනසික්ඛාපදඤ්ච අචෙලකසික්ඛාපදඤ්ච. **උය්‍යුත්තං සෙනං උය්‍යොධීති** ‘‘උය්‍යුත්තං සෙනං දස්සනාය ගච්ඡෙය්‍ය, සෙනාය වසෙය්‍ය, උය්‍යොධිකං වා…පෙ…. අනීකදස්සනං වා ගච්ඡෙය්‍යා’’ති වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. **සුරා ඔරෙන න්හායනාති** සුරාපානසික්ඛාපදඤ්ච ඔරෙනද්ධමාසනහානසික්ඛාපදඤ්ච. **දුබ්බණ්ණෙ ද්වෙ දෙසනිකාති** ‘‘තිණ්ණං දුබ්බණ්ණකරණාන’’න්ති වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච වුත්තාවසෙසපාටිදෙසනීයද්වයඤ්ච. **ලසුණුපතිට්ඨෙ නච්චනාති** ලසුණසික්ඛාපදං, ‘‘භික්ඛුස්ස භුඤ්ජන්තස්ස පානීයෙන වා විධූපනෙන වා උපතිට්ඨෙය්‍යා’’ති වුත්තසික්ඛාපදං, ‘‘නච්චං වා ගීතං වා වාදිතං වා දස්සනාය ගච්ඡෙය්‍යා’’ති වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. ඉතො පරං පාළිං විරජ්ඣිත්වා ලිඛන්ති. යථා පන අත්ථං වණ්ණයිස්සාම; එවමෙත්ථ අනුක්කමො වෙදිතබ්බො.

න්හානමත්ථරණං සෙය්‍යාති ‘‘නග්ගා නහායෙය්‍ය, එකත්ථරණපාවුරණා තුවට්ටෙය්‍යුං, එකමඤ්චෙ තුවට්ටෙය්‍යු’’න්ති වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. **අන්තොරට්ඨෙ තථා බහීති** ‘‘අන්තොරට්ඨෙ සාසඞ්කසම්මතෙ, තිරොරට්ඨෙ සාසඞ්කසම්මතෙ’’ති වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. **අන්තොවස්සං චිත්තාගාරන්ති** ‘‘අන්තොවස්සං චාරිකං පක්කමෙය්‍ය, රාජාගාරං වා චිත්තාගාරං වා…පෙ…. පොක්ඛරණිං වා දස්සනාය ගච්ඡෙය්‍යා’’ති ච වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. **ආසන්දිං සුත්තකන්තනාති** ‘‘ආසන්දිං වා පල්ලඞ්කං වා පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, සුත්තං කන්තෙය්‍යා’’ති වුත්තසික්ඛාපදද්වයං.

වෙය්‍යාවච්චං සහත්ථා චාති ‘‘ගිහිවෙය්‍යාවච්චං කරෙය්‍ය, අගාරිකස්ස වා පරිබ්බාජකස්ස වා පරිබ්බාජිකාය වා සහත්ථා ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා දදෙය්‍යා’’ති වුත්තසික්ඛාපදද්වයං. **අභික්ඛුකාවාසෙන චාති** ‘‘අභික්ඛුකෙ ආවාසෙ වස්සං වසෙය්‍යා’’ති ඉදමෙතං සන්ධාය වුත්තං. **ඡත්තං යානඤ්ච සඞ්ඝාණින්ති** ‘‘ඡත්තුපාහනං ධාරෙය්‍ය, යානෙන යායෙය්‍ය, සඞ්ඝාණිං ධාරෙය්‍යා’’ති වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. **අලඞ්කාරගන්ධවාසිතන්ති** ‘‘ඉත්ථාලඞ්කාරං ධාරෙය්‍ය, ගන්ධචුණ්ණකෙන නහායෙය්‍ය, වාසිතකෙන පිඤ්ඤාකෙන නහායෙය්‍යා’’ති වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. **භික්ඛුනීති**ආදිනා ‘‘භික්ඛුනියා උම්මද්දාපෙය්‍යා’’තිආදීනි චත්තාරි සික්ඛාපදානි වුත්තානි. **අසඞ්කච්චිකා ආපත්තීති** ‘‘අසඞ්කච්චිකා ගාමං පවිසෙය්‍ය පාචිත්තිය’’න්ති එවං වුත්තආපත්ති ච. **චත්තාරීසා චතුත්තරීති** එතානි සබ්බානිපි චතුචත්තාලීස සික්ඛාපදානි වුත්තානි.

කායෙන න වාචාචිත්තෙන, කායචිත්තෙන න වාචතොති කායෙන චෙව කායචිත්තෙන ච සමුට්ඨහන්ති; න වාචාචිත්තෙන න වාචතොති අත්ථො. **ද්විසමුට්ඨානිකා සබ්බෙ, සමා එළකලොමිකාති** ඉදං උත්තානත්ථමෙව.

පදසොධම්මසමුට්ඨානවණ්ණනා

264. **පදඤ්ඤත්‍ර අසම්මතාති** ‘‘පදසො ධම්මං, මාතුගාමස්ස උත්තරිඡප්පඤ්චවාචාහි ධම්මං දෙසෙය්‍ය, අඤ්ඤත්‍ර විඤ්ඤුනා පුරිසවිග්ගහෙන, අසම්මතො භික්ඛුනියො ඔවදෙය්‍යා’’ති වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. **තථා අත්ථඞ්ගතෙන චාති** ‘‘අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ ඔවදෙය්‍යා’’ති ඉදමෙතං සන්ධාය වුත්තං. **තිරච්ඡානවිජ්ජා ද්වෙති** ‘‘තිරච්ඡානවිජ්ජං පරියාපුණෙය්‍ය, වාචෙය්‍යා’’ති එවං වුත්තසික්ඛාපදද්වයං . **අනොකාසො ච පුච්ඡනාති** ‘‘අනොකාසකතං භික්ඛුං පඤ්හං පුච්ඡෙය්‍යා’’ති ඉදමෙතං සන්ධාය වුත්තං.

අද්ධානසමුට්ඨානවණ්ණනා

265. **අද්ධානනාවං පණීතන්ති** ‘‘භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිධාය එකද්ධානමග්ගං පටිපජ්ජෙය්‍ය, එකං නාවං අභිරුහෙය්‍ය, පණීතභොජනානි අගිලානො අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජෙය්‍යා’’ති වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. **මාතුගාමෙන සංහරෙති** මාතුගාමෙන සද්ධිං සංවිධාය ගමනඤ්ච ‘‘සම්බාධෙ ලොමං සංහරාපෙය්‍යා’’ති වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **ධඤ්ඤං නිමන්තිතා චෙවාති** ‘‘ධඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙත්වා වා’’ති ච ‘‘නිමන්තිතා වා පවාරිතා වා ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා ඛාදෙය්‍ය වා භුඤ්ජෙය්‍ය වා’’ති වුත්තසික්ඛාපදඤ්ච. **අට්ඨ චාති** භික්ඛුනීනං වුත්තා අට්ඨ පාටිදෙසනීයා ච.

ථෙය්‍යසත්ථසමුට්ඨානවණ්ණනා

266. **ථෙය්‍යසත්ථං උපස්සුතීති** ථෙය්‍යසත්ථෙන සද්ධිං සංවිධාය එකද්ධානමග්ගගමනඤ්ච උපස්සුතිතිට්ඨනඤ්ච. **සූපවිඤ්ඤාපනෙන චාති** ඉදං සූපොදනවිඤ්ඤත්තිං සන්ධාය වුත්තං. **රත්තිඡන්නඤ්ච ඔකාසන්ති** ‘‘රත්තන්ධකාරෙ අප්පදීපෙ, පටිච්ඡන්නෙ ඔකාසෙ, අජ්ඣොකාසෙ පුරිසෙන සද්ධි’’න්ති එවං වුත්තසික්ඛාපදත්තයං. **බ්‍යූහෙන සත්තමාති** ඉදං තදනන්තරමෙව ‘‘රථිකාය වා බ්‍යූහෙ වා සිඞ්ඝාටකෙ වා පුරිසෙන සද්ධි’’න්ති ආගතසික්ඛාපදං සන්ධාය වුත්තං.

ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානවණ්ණනා

267. ධම්මදෙසනාසමුට්ඨානානි එකාදස උත්තානානෙව. එවං තාව සම්භින්නසමුට්ඨානං වෙදිතබ්බං. නියතසමුට්ඨානං පන තිවිධං, තං එකෙකස්සෙව සික්ඛාපදස්ස හොති, තං විසුංයෙව දස්සෙතුං **‘‘භූතං කායෙන ජායතී’’**තිආදි වුත්තං, තං උත්තානමෙව. **නෙත්තිධම්මානුලොමිකන්ති** විනයපාළිධම්මස්ස අනුලොමන්ති.

සමුට්ඨානසීසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අන්තරපෙය්‍යාලං

කතිපුච්ඡාවාරවණ්ණනා

271. ඉදානි ආපත්තිආදිකොට්ඨාසෙසු කොසල්ලජනනත්ථං ''කති ආපත්තියො''තිආදිනා නයෙන මාතිකං ඨපෙත්වා නිද්දෙසප්පටිනිද්දෙසවසෙන විභඞ්ගො වුත්තො.

තත්ථ **කති ආපත්තියොති** මාතිකාය ච විභඞ්ගෙ ච ආගතාපත්තිපුච්ඡා. එස නයො දුතියපදෙපි. කෙවලඤ්හෙත්ථ ආපත්තියො එව රාසිවසෙන **ඛන්ධාති** වුත්තා. **විනීතවත්ථූනීති** තාසං ආපත්තීනං **විනයපුච්ඡා;** ''විනීතං විනයො වූපසමො''ති ඉදඤ්හි අත්ථතො එකං, විනීතානියෙව **විනීතවත්ථූනීති** අයමෙත්ථ පදත්ථො. ඉදානි යෙසු සති ආපත්තියො හොන්ති, අසති න හොන්ති, තෙ දස්සෙතුං **''කති අගාරවා''**ති පුච්ඡාද්වයං. විනීතවත්ථූනීති අයං පන තෙසං අගාරවානං විනයපුච්ඡා. යස්මා පන තා ආපත්තියො විපත්තිං ආපන්නා නාම නත්ථි, තස්මා ''කති විපත්තියො''ති අයං ආපත්තීනං විපත්තිභාවපුච්ඡා. **කති ආපත්තිසමුට්ඨානානීති** තාසංයෙව ආපත්තීනං සමුට්ඨානපුච්ඡා. **විවාදමූලානි අනුවාදමූලානීති** ඉමා ''විවාදාධිකරණං අනුවාදාධිකරණ''න්ති ආගතානං විවාදානුවාදානං මූලපුච්ඡා. **සාරණීයා ධම්මාති** විවාදානුවාදමූලානං අභාවකරධම්මපුච්ඡා. **භෙදකරවත්ථූනීති** අයං ''භෙදනසංවත්තනිකං වා අධිකරණ''න්තිආදීසු වුත්තභෙදකරණපුච්ඡා. **අධිකරණානීති** භෙදකරවත්ථූසු සති උප්පජ්ජනධම්මපුච්ඡා. **සමථාති** තෙසංයෙව වූපසමනධම්මපුච්ඡා. **පඤ්ච ආපත්තියොති** මාතිකාය ආගතවසෙන වුත්තා. **සත්තාති** විභඞ්ගෙ ආගතවසෙන.

ආරකා එතෙහි රමතීති **ආරති;** භුසා වා රති **ආරති**. විනා එතෙහි රමතීති **විරති** . පච්චෙකං පච්චෙකං විරමතීති **පටිවිරති**. වෙරං මණතී විනාසෙතීති **වෙරමණී**. න එතාය එතෙ ආපත්තික්ඛන්ධා කරීයන්තීති **අකිරියා**. යං එතාය අසති ආපත්තික්ඛන්ධකරණං උප්පජ්ජෙය්‍ය, තස්ස පටිපක්ඛතො **අකරණං**. ආපත්තික්ඛන්ධඅජ්ඣාපත්තියා පටිපක්ඛතො **අනජ්ඣාපත්ති**. වෙලනතො **වෙලා;** චලයනතො විනාසනතොති අත්ථො . නිය්‍යානං සිනොති බන්ධති නිවාරෙතීති **සෙතු**. ආපත්තික්ඛන්ධානමෙතං අධිවචනං. සො සෙතු එතාය පඤ්ඤත්තියා හඤ්ඤතීති **සෙතුඝාතො.** සෙසවිනීතවත්ථුනිද්දෙසෙසුපි එසෙව නයො.

බුද්ධෙ අගාරවාදීසු යො බුද්ධෙ ධරමානෙ උපට්ඨානං න ගච්ඡති, පරිනිබ්බුතෙ චෙතියට්ඨානං බොධිට්ඨානං න ගච්ඡති, චෙතියං වා බොධිං වා න වන්දති, චෙතියඞ්ගණෙ සඡත්තො සඋපාහනො චරති, නත්ථෙතස්ස බුද්ධෙ ගාරවොති වෙදිතබ්බො. යො පන සක්කොන්තොයෙව ධම්මස්සවනං න ගච්ඡති, සරභඤ්ඤං න භණති, ධම්මකථං න කථෙති, ධම්මස්සවනග්ගං භින්දිත්වා ගච්ඡති, වික්ඛිත්තො වා අනාදරො වා නිසීදති, නත්ථෙතස්ස ධම්මෙ ගාරවො. යො ථෙරනවමජ්ඣිමෙසු චිත්තීකාරං න පච්චුපට්ඨාපෙති, උපොසථාගාරවිතක්කමාළකාදීසු කායප්පාගබ්භියං දස්සෙති, යථාවුඩ්ඪං න වන්දති, නත්ථෙතස්ස සඞ්ඝෙ ගාරවො. තිස්සො සික්ඛා සමාදාය අසික්ඛමානොයෙව පන සික්ඛාය අගාරවොති වෙදිතබ්බො. පමාදෙ ච සතිවිප්පවාසෙ තිට්ඨමානොයෙව අප්පමාදලක්ඛණං අබ්‍රූහයමානො අප්පමාදෙ අගාරවොති වෙදිතබ්බො. තථා ආමිසප්පටිසන්ථාරං ධම්මප්පටිසන්ථාරන්ති ඉමං දුවිධං පටිසන්ථාරං අකරොන්තොයෙව **පටිසන්ථාරෙ අගාරවොති** වෙදිතබ්බො. ගාරවනිද්දෙසෙ වුත්තවිපරියායෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො.

272. විවාදමූලනිද්දෙසෙ **''සත්ථරිපි අගාරවො''**තිආදීනං බුද්ධෙ අගාරවාදීසු වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො. **අප්පතිස්සොති** අනීචවුත්ති; න සත්ථාරං ජෙට්ඨකං කත්වා විහරති. **අජ්ඣත්තං වාති** අත්තනො සන්තානෙ වා අත්තනො පක්ඛෙ වා; සකාය පරිසායාති අත්ථො. **බහිද්ධා වාති** පරසන්තානෙ වා පරපක්ඛෙ වා. **තත්‍ර තුම්හෙති** තස්මිං අජ්ඣත්තබහිද්ධාභෙදෙ සපරසන්තානෙ වා සපරපරිසාය වා. **පහානාය වායමෙය්‍යාථාති** මෙත්තාභාවනාදීහි නයෙහි පහානත්ථං වායමෙය්‍යාථ; මෙත්තාභාවනාදිනයෙන හි තං අජ්ඣත්තම්පි බහිද්ධාපි පහීයති. **අනවස්සවායාති** අප්පවත්තිභාවාය.

සන්දිට්ඨිපරාමාසීති සකමෙව දිට්ඨිං පරාමසති; යං අත්තනා දිට්ඨිගතං ගහිතං, ඉදමෙව සච්චන්ති ගණ්හාති . **ආධානග්ගාහීති** දළ්හග්ගාහී.

273. අනුවාදමූලනිද්දෙසො කිඤ්චාපි විවාදමූලනිද්දෙසෙනෙව සමානො, අථ ඛො අට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූනි නිස්සාය විවදන්තානං කොධූපනාහාදයො විවාදමූලානි. තථා විවදන්තා පන සීලවිපත්තිආදීසු අඤ්ඤතරවිපත්තිං ආපජ්ජිත්වා ''අසුකො භික්ඛු අසුකං නාම විපත්තිං ආපන්නො''ති වා, ''පාරාජිකං ආපන්නොසි, සඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නොසී''ති වා අනුවදන්ති. එවං අනුවදන්තානං කොධූපනාහාදයො අනුවාදමූලානීති අයමෙත්ථ විසෙසො.

274. සාරණීයධම්මනිද්දෙසෙ මෙත්තචිත්තෙන කතං කායකම්මං මෙත්තං කායකම්මං නාම. **ආවි චෙව රහො චාති** සම්මුඛා ච පරම්මුඛා ච. තත්ථ නවකානං චීවරකම්මාදීසු සහායභාවගමනං සම්මුඛා මෙත්තං කායකම්මං නාම. ථෙරානං පන පාදධොවනබීජනවාතදානාදිභෙදම්පි සබ්බං සාමීචිකම්මං සම්මුඛා මෙත්තං කායකම්මං නාම. උභයෙහිපි දුන්නික්ඛිත්තානං දාරුභණ්ඩාදීනං තෙසු අවමඤ්ඤං අකත්වා අත්තනා දුන්නික්ඛිත්තානං විය පටිසාමනං පරම්මුඛා

මෙත්තං කායකම්මං නාම. **අයම්පි ධම්මො සාරණීයොති** අයං මෙත්තාකායකම්මසඞ්ඛාතො ධම්මො සරිතබ්බො සතිජනකො; යො නං කරොති, තං පුග්ගලං; යෙසං කතො හොති, තෙ පසන්නචිත්තා ‘‘අහො සප්පුරිසො’’ති අනුස්සරන්තීති අධිප්පායො. **පියකරණොති** තං පුග්ගලං සබ්‍රහ්මචාරීනං පියං කරොති. **ගරුකරණොති** තං පුග්ගලං සබ්‍රහ්මචාරීනං ගරුං කරොති. **සඞ්ගහායාති**ආදීසු සබ්‍රහ්මචාරීහි සඞ්ගහෙතබ්බභාවාය. තෙහි සද්ධිං අවිවාදාය සමග්ගභාවාය එකීභාවාය ච සංවත්තති.

මෙත්තං වචීකම්මන්තිආදීසු දෙවත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරොති එවං පග්ගය්හ වචනං සම්මුඛා මෙත්තං වචීකම්මං නාම. විහාරෙ අසන්තෙ පන තං පටිපුච්ඡන්තස්ස ‘‘කුහිං අම්හාකං දෙවත්ථෙරො, කුහිං අම්හාකං තිස්සත්ථෙරො, කදා නු ඛො ආගමිස්සතී’’ති එවං මමායනවචනං පරම්මුඛා මෙත්තං වචීකම්මං නාම. මෙත්තාසිනෙහසිනිද්ධානි පන නයනානි උම්මීලෙත්වා පසන්නෙන මුඛෙන ඕලොකනං සම්මුඛා මෙත්තං මනොකම්මං නාම. ‘‘දෙවත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරො අරොගො හොතු, අප්පාබාධො’’ති සමන්නාහරණං පරම්මුඛා මෙත්තං මනොකම්මං නාම.

අප්පටිවිභත්තභොගීති නෙව ආමිසං පටිවිභජිත්වා භුඤ්ජති, න පුග්ගලං. යො හි ‘‘එත්තකං පරෙසං දස්සාමි, එත්තකං අත්තනා භුඤ්ජිස්සාමි, එත්තකං වා අසුකස්ස ච අසුකස්ස ච දස්සාමි, එත්තකං අත්තනා භුඤ්ජිස්සාමී’’ති විභජිත්වා භුඤ්ජති, අයං පටිවිභත්තභොගී නාම. අයං පන එවං අකත්වා ආභතං පිණ්ඩපාතං ථෙරාසනතො පට්ඨාය දත්වා ගහිතාවසෙසං භුඤ්ජති. ‘‘සීලවන්තෙහී’’ති වචනතො දුස්සීලස්ස අදාතුම්පි වට්ටති, සාරණීයධම්මපූරකෙන පන සබ්බෙසං දාතබ්බමෙවාති වුත්තං. ගිලාන-ගිලානුපට්ඨාක-ආගන්තුක-ගමිකචීවරකම්මාදිපසුතානං විචෙය්‍ය දාතුම්පි වට්ටති. න හි එතෙ විචිනිත්වා දෙන්තෙන පුග්ගලවිභාගො කතො හොති, ඊදිසානඤ්හි කිච්ඡලාභත්තා විසෙසො කාතබ්බොයෙවාති අයං කරොති.

අඛණ්ඩානීතිආදීසු යස්ස සත්තසු ආපත්තික්ඛන්ධෙසු ආදිම්හි වා අන්තෙ වා සික්ඛාපදං භින්නං හොති, තස්ස සීලං පරියන්තෙ ඡින්නසාටකො විය ඛණ්ඩං නාම. යස්ස පන වෙමජ්ඣෙ භින්නං, තස්ස මජ්ඣෙ ඡිද්දසාටකො විය ඡිද්දං නාම හොති. යස්ස පටිපාටියා ද්වෙ තීණි භින්නානි, තස්ස පිට්ඨියං වා කුච්ඡියං වා උට්ඨිතෙන විසභාගවණ්ණෙන කාළරත්තාදීනං අඤ්ඤතරසරීරවණ්ණා ගාවී විය සබලං නාම හොති. යස්ස අන්තරන්තරා භින්නානි, තස්ස අන්තරන්තරා විසභාගවණ්ණබින්දුවිචිත්‍රා ගාවී විය කම්මාසං නාම හොති. යස්ස පන සබ්බෙන සබ්බං අභින්නානි සීලානි, තස්ස තානි සීලානි අඛණ්ඩානි අච්ඡිද්දානි අසබලානි අකම්මාසානි නාම හොන්ති. තානි පනෙතානි භුජිස්සභාවකරණතො **භුජිස්සානි**. විඤ්ඤූහි පසත්ථත්තා **විඤ්ඤුප්පසත්ථානි**. තණ්හාදිට්ඨීහි අපරාමට්ඨත්තා **අපරාමට්ඨානි**. උපචාරසමාධිං අප්පනාසමාධිං වා සංවත්තයන්තීති **සමාධිසංවත්තනිකානීති** වුච්චන්ති. **සීලසාමඤ්ඤගතො විහරතීති** තෙසු තෙසු දිසාභාගෙසු විහරන්තෙහි කල්‍යාණසීලෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං සමානභාවූපගතසීලො විහරති.

යායං දිට්ඨීති මග්ගසම්පයුත්තා සම්මාදිට්ඨි. **අරියාති** නිද්දොසා. නියානීති **නියානිකා**. **තක්කරස්සාති** යො තථාකාරී හොති, තස්ස. **දුක්ඛක්ඛයායාති** සබ්බදුක්ඛස්ස ඛයත්ථං. සෙසං යාව සමථභෙදපරියොසානා උත්තානත්ථමෙව.

කතිපුච්ඡාවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඛන්ධකපුච්ඡාවාරො

පුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා

320. **උපසම්පදං පුච්ඡිස්සන්ති** උපසම්පදක්ඛන්ධකං පුච්ඡිස්සං. **සනිදානං සනිද්දෙසන්ති** නිදානෙන ච නිද්දෙසෙන ච සද්ධිං පුච්ඡිස්සාමි. **සමුක්කට්ඨපදානං කති ආපත්තියොති** යානි තත්ථ සමුක්කට්ඨානි උත්තමානි පදානි වුත්තානි, තෙසං සමුක්කට්ඨපදානං උත්තමපදානං සඞ්ඛෙපතො කති ආපත්තියො හොන්තීති. යෙන යෙන හි පදෙන යා යා ආපත්ති පඤ්ඤත්තා, සා සා තස්ස තස්ස පදස්ස ආපත්තීති වුච්චති. තෙන වුත්තං ‘‘සමුක්කට්ඨපදානං කති ආපත්තියො’’ති. **ද්වෙ ආපත්තියොති** ඌනවීසතිවස්සං උපසම්පාදෙන්තස්ස පාචිත්තියං, සෙසෙසු සබ්බපදෙසු දුක්කටං.

තිස්සොති ‘‘නස්සන්තෙතෙ විනස්සන්තෙතෙ, කො තෙහි අත්ථො’’ති භෙදපුරෙක්ඛාරානං උපොසථකරණෙ ථුල්ලච්චයං, උක්ඛිත්තකෙන සද්ධිං උපොසථකරණෙ පාචිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කටන්ති එවං උපොසථක්ඛන්ධකෙ තිස්සො ආපත්තියො. **එකාති** වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකෙ එකා දුක්කටාපත්තියෙව.

තිස්සොති භෙදපුරෙක්ඛාරස්ස පවාරයතො ථුල්ලච්චයං, උක්ඛිත්තකෙන සද්ධිං පාචිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කටන්ති එවං පවාරණාක්ඛන්ධකෙපි තිස්සො ආපත්තියො.

තිස්සොති වච්ඡතරිං උග්ගහෙත්වා මාරෙන්තානං පාචිත්තියං, රත්තෙන චිත්තෙන අඞ්ගජාතඡුපනෙ ථුල්ලච්චයං, සෙසෙසු දුක්කටන්ති එවං චම්මසංයුත්තෙපි තිස්සො ආපත්තියො. භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙපි සමන්තා ද්වඞ්ගුලෙ ථුල්ලච්චයං, භොජ්ජයාගුයා පාචිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කටන්ති එවං තිස්සො ආපත්තියො.

කඨිනං කෙවලං පඤ්ඤත්තිමෙව, නත්ථි තත්ථ ආපත්ති. **චීවරසංයුත්තෙ** කුසචීරවාකචීරෙසු ථුල්ලච්චයං, අතිරෙකචීවරෙ නිස්සග්ගියං, සෙසෙසු දුක්කටන්ති ඉමා තිස්සො ආපත්තියො.

චම්පෙය්‍යකෙ එකා දුක්කටාපත්තියෙව. කොසම්බක-කම්මක්ඛන්ධක-පාරිවාසිකසමුච්චයක්ඛන්ධකෙසුපි එකා දුක්කටාපත්තියෙව.

සමථක්ඛන්ධකෙ ඡන්දදායකො ඛියාති, ඛියනකං පාචිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කටන්ති ඉමා ද්වෙ ආපත්තියො. **ඛුද්දකවත්ථුකෙ** අත්තනො අඞ්ගජාතං ඡින්දති, ථුල්ලච්චයං, රොමට්ඨෙ පාචිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කටන්ති ඉමා තිස්සො ආපත්තියො. **සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ** ගරුභණ්ඩවිස්සජ්ජනෙ ථුල්ලච්චයං, සඞ්ඝිකා විහාරා නික්කඩ්ඪනෙ පාචිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කටන්ති ඉමා තිස්සො ආපත්තියො.

සඞ්ඝභෙදෙ භෙදකානුවත්තකානං ථුල්ලච්චයං, ගණභොජනෙ පාචිත්තියන්ති ඉමා ද්වෙ ආපත්තියො. **සමාචාරං පුච්ඡිස්සන්ති** වුත්තෙ වත්තක්ඛන්ධකෙ එකා දුක්කටාපත්තියෙව. සා සබ්බවත්තෙසු අනාදරියෙන හොති. තථා **පාතිමොක්ඛට්ඨපනෙ. භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ** අප්පවාරණාය පාචිත්තියං, සෙසෙසු දුක්කටන්ති ද්වෙ ආපත්තියො. පඤ්චසතිකසත්තසතිකෙසු කෙවලං ධම්මො සඞ්ගහං ආරොපිතො, නත්ථි තත්ථ ආපත්තීති.

ඛන්ධකපුච්ඡාවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකුත්තරිකනයො

එකකවාරවණ්ණනා

321. **ආපත්තිකරා ධම්මා ජානිතබ්බාති**ආදිම්හි එකුත්තරිකනයෙ ආපත්තිකරා ධම්මා නාම ඡ ආපත්තිසමුට්ඨානානි. එතෙසඤ්හි වසෙන පුග්ගලො ආපත්තිං ආපජ්ජති, තස්මා ''ආපත්තිකරා''ති වුත්තා. **අනාපත්තිකරා** නාම සත්ත සමථා. **ආපත්ති ජානිතබ්බාති** තස්මිං තස්මිං සික්ඛාපදෙ ච විභඞ්ගෙ ච වුත්තා ආපත්ති ජානිතබ්බා. **අනාපත්තීති** ''අනාපත්ති භික්ඛු අසාදියන්තස්සා''තිආදිනා නයෙන අනාපත්ති ජානිතබ්බා. **ලහුකාති** ලහුකෙන විනයකම්මෙන විසුජ්ඣනතො පඤ්චවිධා ආපත්ති. **ගරුකාති** ගරුකෙන විනයකම්මෙන විසුජ්ඣනතො සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්ති. කෙනචි ආකාරෙන අනාපත්තිභාවං උපනෙතුං අසක්කුණෙය්‍යතො පාරාජිකාපත්ති ච. **සාවසෙසාති** ඨපෙත්වා පාරාජිකං සෙසා. **අනවසෙසාති** පාරාජිකාපත්ති. ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා **දුට්ඨුල්ලා;** අවසෙසා **අදුට්ඨුල්ලා. සප්පටිකම්මදුකං** සාවසෙසදුකසදිසං. **දෙසනාගාමිනිදුකං** ලහුකදුකසඞ්ගහිතං.

අන්තරායිකාති සත්තපි ආපත්තියො සඤ්චිච්ච වීතික්කන්තා සග්ගන්තරායඤ්චෙව මොක්ඛන්තරායඤ්ච කරොන්තීති අන්තරායිකා. අජානන්තෙන වීතික්කන්තා පන පණ්ණත්තිවජ්ජාපත්ති නෙව සග්ගන්තරායං න මොක්ඛන්තරායං කරොතීති **අනන්තරායිකා.** අන්තරායිකං ආපන්නස්සාපි දෙසනාගාමිනිං දෙසෙත්වා වුට්ඨානගාමිනිතො වුට්ඨාය සුද්ධිපත්තස්ස සාමණෙරභූමියං ඨිතස්ස ච අවාරිතො සග්ගමොක්ඛමග්ගොති. **සාවජ්ජපඤ්ඤත්තීති** ලොකවජ්ජා. **අනවජ්ජපඤ්ඤත්තීති** පණ්ණත්තිවජ්ජා. **කිරියතො සමුට්ඨිතා** නාම යං කරොන්තො ආපජ්ජති පාරාජිකාපත්ති විය. **අකිරියතොති** යං අකරොන්තො ආපජ්ජති, චීවරඅනධිට්ඨානාපත්ති විය. **කිරියාකිරියතොති** යං කරොන්තො ච අකරොන්තො ච ආපජ්ජති, කුටිකාරාපත්ති විය.

පුබ්බාපත්තීති පඨමං ආපන්නාපත්ති. **අපරාපත්තීති** පාරිවාසිකාදීහි පච්ඡා ආපන්නාපත්ති. **පුබ්බාපත්තීනං අන්තරාපත්ති** නාම මූලවිසුද්ධියා අන්තරාපත්ති. **අපරාපත්තීනං අන්තරාපත්ති** නාම අග්ඝවිසුද්ධියා අන්තරාපත්ති. කුරුන්දියං පන ''**පුබ්බාපත්ති** නාම පඨමං ආපන්නා. **අපරාපත්ති** නාම මානත්තාරහකාලෙ ආපන්නා. **පුබ්බාපත්තීනං අන්තරාපත්ති** නාම පරිවාසෙ ආපන්නා. **අපරාපත්තීනං අන්තරාපත්ති** නාම මානත්තචාරෙ ආපන්නා''ති වුත්තං. ඉදම්පි එකෙන පරියායෙන යුජ්ජති.

දෙසිතා ගණනූපගා නාම යා ධුරනික්ඛෙපං කත්වා පුන න ආපජ්ජිස්සාමීති දෙසිතා හොති. **අගණනූපගා** නාම යා ධුරනික්ඛෙපං අකත්වා සඋස්සාහෙනෙව චිත්තෙන අපරිසුද්ධෙන දෙසිතා හොති. අයඤ්හි දෙසිතාපි දෙසිතගණනං න උපෙති. අට්ඨමෙ වත්ථුස්මිං භික්ඛුනියා පාරාජිකමෙව හොති. **පඤ්ඤත්ති ජානිතබ්බාති**ආදීසු නවසු පදෙසු පඨමපාරාජිකපුච්ඡාය වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

ථුල්ලවජ්ජාති ථුල්ලදොසෙ පඤ්ඤත්තා ගරුකාපත්ති. **අථුල්ලවජ්ජාති** ලහුකාපත්ති. **ගිහිපටිසංයුත්තාති** සුධම්මත්ථෙරස්ස ආපත්ති, යා ච ධම්මිකස්ස පටිස්සවස්ස අසච්චාපනෙ ආපත්ති, අවසෙසා **න ගිහිපටිසංයුත්තා.** පඤ්චානන්තරියකම්මාපත්ති **නියතා,** සෙසා **අනියතා. ආදිකරොති** සුදින්නත්ථෙරාදි ආදිකම්මිකො. **අනාදිකරොති** මක්කටිසමණාදි අනුපඤ්ඤත්තිකාරකො. **අධිච්චාපත්තිකො** නාම යො කදාචි කරහචි ආපත්තිං ආපජ්ජති. **අභිණ්හාපත්තිකො** නාම යො නිච්චං ආපජ්ජති.

චොදකො නාම යො වත්ථුනා වා ආපත්තියා වා පරං චොදෙති. යො පන එවං චොදිතො අයං **චුදිතකො** නාම. පඤ්චදසසු ධම්මෙසු අප්පතිට්ඨහිත්වා අභූතෙන වත්ථුනා චොදෙන්තො **අධම්මචොදකො** නාම, තෙන තථා චොදිතො **අධම්මචුදිතකො** නාම. විපරියායෙන **ධම්මචොදකචුදිතකා** වෙදිතබ්බා. මිච්ඡත්තනියතෙහි වා සම්මත්තනියතෙහි වා ධම්මෙහි සමන්නාගතො **නියතො,** විපරීතො **අනියතො.**

සාවකා **භබ්බාපත්තිකා** නාම, බුද්ධා ච පච්චෙකබුද්ධා ච **අභබ්බාපත්තිකා** නාම. උක්ඛෙපනීයකම්මකතො **උක්ඛිත්තකො** නාම, අවසෙසචතුබ්බිධතජ්ජනීයාදිකම්මකතො **අනුක්ඛිත්තකො** නාම. අයඤ්හි උපොසථං වා පවාරණං වා ධම්මපරිභොගං වා ආමිසපරිභොගං වා න කොපෙති. ''මෙත්තියං භික්ඛුනිං නාසෙථ, දූසකො නාසෙතබ්බො, කණ්ටකො සමණුද්දෙසො නාසෙතබ්බො''ති එවං ලිඞ්ගදණ්ඩකම්ම-සංවාසනාසනාහි නාසිතබ්බො **නාසිතකො** නාම. සෙසා සබ්බෙ **අනාසිතකා.** යෙන සද්ධිං උපොසථාදිකො සංවාසො අත්ථි, අයං **සමානසංවාසකො,** ඉතරො **නානාසංවාසකො** . සො කම්මනානාසංවාසකො ලද්ධිනානාසංවාසකොති දුවිධො හොති. **ඨපනං ජානිතබ්බන්ති** ''එකං භික්ඛවෙ අධම්මිකං පාතිමොක්ඛට්ඨපන''න්තිආදිනා නයෙන වුත්තං පාතිමොක්ඛට්ඨපනං ජානිතබ්බන්ති අත්ථො.

එකකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දුකවාරවණ්ණනා

322. දුකෙසු සචිත්තකා ආපත්ති **සඤ්ඤාවිමොක්ඛා,** අචිත්තකා **නොසඤ්ඤාවිමොක්ඛා. ලද්ධසමාපත්තිකස්ස ආපත්ති** නාම භූතාරොචනාපත්ති, **අලද්ධසමාපත්තිකස්ස ආපත්ති** නාම අභූතාරොචනාපත්ති. **සද්ධම්මපටිසඤ්ඤුත්තා** නාම පදසොධම්මාදිකා, **අසද්ධම්මපටිසඤ්ඤුත්තා** නාම දුට්ඨුල්ලවාචාපත්ති. **සපරික්ඛාරපටිසඤ්ඤුත්තා** නාම නිස්සග්ගියවත්ථුනො අනිස්සජ්ජිත්වා පරිභොගෙ, පත්තචීවරානං නිදහනෙ, කිලිට්ඨචීවරානං අධොවනෙ, මලග්ගහිතපත්තස්ස අපචනෙති එවං අයුත්තපරිභොගෙ ආපත්ති. **පරපරික්ඛාරපටිසඤ්ඤුත්තා** නාම සඞ්ඝිකමඤ්චපීඨාදීනං අජ්ඣොකාසෙ සන්ථරණඅනාපුච්ඡාගමනාදීසු ආපජ්ජිතබ්බා ආපත්ති. **සපුග්ගලපටිසඤ්ඤුත්තා** නාම ''මුදුපිට්ඨිකස්ස ලම්බිස්ස ඌරුනා අඞ්ගජාතං පීළෙන්තස්සා''තිආදිනා නයෙන වුත්තාපත්ති. **පරපුග්ගලපටිසඤ්ඤුත්තා** නාම මෙථුනධම්මකායසංසග්ගපහාරදානාදීසු වුත්තාපත්ති, ''සිඛරණීසී''ති **සච්චං භණන්තො ගරුකං** ආපජ්ජති, ''සම්පජානමුසාවාදෙ පාචිත්තිය''න්ති **මුසා භණන්තො ලහුකං**. අභූතාරොචනෙ **මුසා භණන්තො ගරුකං**. භූතාරොචනෙ **සච්චං භණන්තො ලහුකං**.

''සඞ්ඝකම්මං වග්ගං කරිස්සාමී''ති අන්තොසීමාය එකමන්තෙ නිසීදන්තො **භූමිගතො ආපජ්ජති** නාම. සචෙ පන අඞ්ගුලිමත්තම්පි ආකාසෙ තිට්ඨෙය්‍ය, න ආපජ්ජෙය්‍ය, තෙන වුත්තං ''නො වෙහාසගතො''ති. වෙහාසකුටියා ආහච්චපාදකං මඤ්චං වා පීඨං වා අභිනිසීදන්තො **වෙහාසගතො ආපජ්ජති** නාම. සචෙ පන තං භූමියං පඤ්ඤාපෙත්වා නිපජ්ජෙය්‍ය න ආපජ්ජෙය්‍ය, තෙන වුත්තං – ''නො භූමිගතො''ති. ගමියො ගමියවත්තං අපූරෙත්වා ගච්ඡන්තො **නික්ඛමන්තො ආපජ්ජති නාම, නො පවිසන්තො**. ආගන්තුකො ආගන්තුකවත්තං අපූරෙත්වා සඡත්තුපාහනො පවිසන්තො **පවිසන්තො ආපජ්ජති නාම, නො නික්ඛමන්තො.**

ආදියන්තො ආපජ්ජති නාම භික්ඛුනී අතිගම්භීරං උදකසුද්ධිකං ආදියමානා; දුබ්බණ්ණකරණං අනාදියිත්වා චීවරං පරිභුඤ්ජන්තො පන **අනාදියන්තො ආපජ්ජති** නාම. මූගබ්බතාදීනි තිත්ථියවත්තානි සමාදියන්තො **සමාදියන්තො ආපජ්ජති** නාම. පාරිවාසිකාදයො පන තජ්ජනීයාදිකම්මකතා වා අත්තනො වත්තං අසමාදියන්තා ආපජ්ජන්ති, තෙ සන්ධාය වුත්තං ''අත්ථාපත්ති න සමාදියන්තො ආපජ්ජතී''ති. අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරං සිබ්බන්තො වෙජ්ජකම්මභණ්ඩාගාරිකකම්මචිත්තකම්මාදීනි වා කරොන්තො **කරොන්තො ආපජ්ජති** නාම. උපජ්ඣායවත්තාදීනි අකරොන්තො **අකරොන්තො ආපජ්ජති** නාම. අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරං දදමානො **දෙන්තො ආපජ්ජති** නාම. සද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකානං චීවරාදීනි අදෙන්තො **අදෙන්තො ආපජ්ජති** නාම. අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරං ගණ්හන්තො **පටිග්ගණ්හන්තො ආපජ්ජති** නාම. ''න භික්ඛවෙ ඔවාදො න ගහෙතබ්බො''ති වචනතො ඔවාදං අගණ්හන්තො **න පටිග්ගණ්හන්තො ආපජ්ජති** නාම.

නිස්සග්ගියවත්ථුං අනිස්සජ්ජිත්වා පරිභුඤ්ජන්තො **පරිභොගෙන ආපජ්ජති** නාම. පඤ්චාහිකං සඞ්ඝාටිචාරං අතික්කාමයමානා **අපරිභොගෙන ආපජ්ජති** නාම. සහගාරසෙය්‍යං **රත්තිං ආපජ්ජති නාම, නො දිවා,** ද්වාරං අසංවරිත්වා පටිසල්ලීයන්තො **දිවා ආපජ්ජති, නො රත්තිං**. එකරත්තඡාරත්තසත්තාහදසාහමාසාතික්කමෙසු වුත්තආපත්තිං ආපජ්ජන්තො **අරුණුග්ගෙ ආපජ්ජති** නාම, පවාරෙත්වා භුඤ්ජන්තො **න අරුණුග්ගෙ ආපජ්ජති** නාම.

භූතගාමඤ්චෙව අඞ්ගජාතඤ්ච ඡින්දන්තො **ඡින්දන්තො ආපජ්ජති** නාම, කෙසෙ වා නඛෙ වා න ඡින්දන්තො **න ඡින්දන්තො ආපජ්ජති** නාම. ආපත්තිං ඡාදෙන්තො **ඡාදෙන්තො ආපජ්ජති** නාම, ''තිණෙන වා පණ්ණෙන වා පටිච්ඡාදෙත්වා ආගන්තබ්බං, නත්වෙව නග්ගෙන ආගන්තබ්බං, යො ආගච්ඡෙය්‍ය ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති ඉමං පන ආපත්තිං **න ඡාදෙන්තො ආපජ්ජති** නාම. කුසචීරාදීනි ධාරෙන්තො **ධාරෙන්තො ආපජ්ජති** නාම, ''අයං තෙ භික්ඛු පත්තො යාව භෙදනාය ධාරෙතබ්බො''ති ඉමං ආපත්තිං **න ධාරෙන්තො ආපජ්ජති** නාම.

''අත්තනා වා අත්තානං නානාසංවාසකං කරොතී''ති එකසීමායං ද්වීසු සඞ්ඝෙසු නිසින්නෙසු එකස්මිං පක්ඛෙ නිසීදිත්වා පරපක්ඛස්ස ලද්ධිං ගණ්හන්තො යස්මිං පක්ඛෙ නිසින්නො තෙසං අත්තනාව අත්තානං නානාසංවාසකං කරොති නාම. යෙසං සන්තිකෙ නිසින්නො තෙසං ගණපූරකො හුත්වා කම්මං කොපෙති, ඉතරෙසං හත්ථපාසං අනාගතත්තා. සමානසංවාසකෙපි එසෙව නයො. යෙසඤ්හි සො ලද්ධිං රොචෙති, තෙසං සමානසංවාසකො හොති, ඉතරෙසං නානාසංවාසකො. **සත්ත ආපත්තියො සත්ත ආපත්තික්ඛන්ධාති** ආපජ්ජිතබ්බතො ආපත්තියො, රාසට්ඨෙන ඛන්ධාති එවං ද්වෙයෙව නාමානි හොන්තීති නාමවසෙන දුකං දස්සිතං. **කම්මෙන වා සලාකග්ගාහෙන වාති** එත්ථ උද්දෙසො චෙව කම්මඤ්ච එකං, වොහාරො චෙව අනුස්සාවනා ච සලාකග්ගාහො ච එකං, වොහාරානුස්සාවනසලාකග්ගාහා පුබ්බභාගා, කම්මඤ්චෙව උද්දෙසො ච පමාණං.

අද්ධානහීනො නාම ඌනවීසතිවස්සො. **අඞ්ගහීනො** නාම හත්ථච්ඡින්නාදිභෙදො. **වත්ථුවිපන්නො** නාම පණ්ඩකො තිරච්ඡානගතො උභතොබ්‍යඤ්ජනකො ච. අවසෙසා ථෙය්‍යසංවාසකාදයො අට්ඨ අභබ්බපුග්ගලා **කරණදුක්කටකා** නාම. දුක්කටකිරියා දුක්කටකම්මා, ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ කතෙන අත්තනො කම්මෙන අභබ්බට්ඨානං පත්තාති අත්ථො. **අපරිපූරො** නාම අපරිපුණ්ණපත්තචීවරො. **නො ච යාචති** නාම උපසම්පදං න යාචති. **අලජ්ජිස්ස ච බාලස්ස චාති** අලජ්ජී සචෙපි තෙපිටකො හොති, බාලො ච සචෙපි සට්ඨිවස්සො හොති, උභොපි නිස්සාය න වත්ථබ්බං. **බාලස්ස ච ලජ්ජිස්ස චාති** එත්ථ බාලස්ස ''ත්වං නිස්සයං ගණ්හා''ති ආණායපි නිස්සයො දාතබ්බො, ලජ්ජිස්ස පන යාචන්තස්සෙව. **සාතිසාරන්ති** සදොසං; යං අජ්ඣාචරන්තො ආපත්තිං ආපජ්ජති.

කායෙන පටික්කොසනා නාම හත්ථවිකාරාදීහි පටික්කොසනා. **කායෙන පටිජානාතීති** හත්ථවිකාරාදීහි පටිජානාති. **උපසාතිකා** නාම උපසාතා. **සික්ඛූපසාතිකා** නාම සික්ඛූපසාතො. **භොගූපසාතිකා** නාම පරිභොගූපසාතො, තත්ථ තිස්සො සික්ඛා අසික්ඛතො සික්ඛූපසාතිකාති වෙදිතබ්බා. සඞ්ඝිකං වා පුග්ගලිකං වා දුප්පරිභොගං භුඤ්ජතො භොගූපසාතිකාති වෙදිතබ්බා. **ද්වෙ වෙනයිකාති** ද්වෙ අත්ථා විනයසිද්ධා. **පඤ්ඤත්තං** නාම සකලෙ විනයපිටකෙ කප්පියාකප්පියවසෙන පඤ්ඤත්තං. **පඤ්ඤත්තානුලොමං** නාම චතූසු මහාපදෙසෙසු දට්ඨබ්බං. **සෙතුඝාතොති** පච්චයඝාතො; යෙන චිත්තෙන අකප්පියං කරෙය්‍ය, තස්ස චිත්තස්සාපි අනුප්පාදනන්ති අත්ථො. **මත්තකාරිතාති** මත්තාය පමාණෙන කරණං; පමාණෙ ඨානන්ති අත්ථො. **කායෙන ආපජ්ජතීති** කායද්වාරිකං කායෙන ආපජ්ජති; වචීද්වාරිකං වාචාය. **කායෙන වුට්ඨාතීති** තිණවත්ථාරකසමථෙ විනාපි දෙසනාය කායෙනෙව වුට්ඨාති; දෙසෙත්වා වුට්ඨහන්තො පන වාචාය වුට්ඨාති. **අබ්භන්තරපරිභොගො** නාම අජ්ඣොහරණපරිභොගො. **බාහිරපරිභොගො** නාම සීසමක්ඛනාදි.

අනාගතං භාරං වහතීති අථෙරොව සමානො ථෙරෙහි වහිතබ්බං බීජනගාහධම්මජ්ඣෙසනාදිභාරං වහති; තං නිත්ථරිතුං වීරියං ආරභති. **ආගතං භාරං න වහතීති** ථෙරො ථෙරකිච්චං න කරොති, ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ ථෙරෙන භික්ඛුනා සාමං වා ධම්මං භාසිතුං, පරං වා අජ්ඣෙසිතුං, අනුජානාමි භික්ඛවෙ ථෙරාධෙය්‍යං පාතිමොක්ඛ’’න්ති එවමාදි සබ්බං පරිහාපෙතීති අත්ථො. **න කුක්කුච්චායිතබ්බං කුක්කුච්චායතීති** න කුක්කුච්චායිතබ්බං කුක්කුච්චායිත්වා කරොති. **කුක්කුච්චායිතබ්බං න කුක්කුච්චායතීති** කුක්කුච්චායිතබ්බං න කුක්කුච්චායිත්වා කරොති. එතෙසං ද්වින්නං දිවා ච රත්තො ච ආසවා වඩ්ඪන්තීති අත්ථො. අනන්තරදුකෙපි වුත්තපටිපක්ඛවසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. සෙසං තත්ථ තත්ථ වුත්තනයත්තා උත්තානමෙවාති.

දුකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

තිකවාරවණ්ණනා

323. තිකෙසු **අත්ථාපත්ති තිට්ඨන්තෙ භගවති ආපජ්ජතීති** අත්ථි ආපත්ති, යං තිට්ඨන්තෙ භගවති ආපජ්ජතීති අත්ථො. එසෙව නයො සබ්බත්ථ. තත්ථ ලොහිතුප්පාදාපත්තිං තිට්ඨන්තෙ ආපජ්ජති. ‘‘එතරහි ඛො පනානන්ද, භික්ඛූ අඤ්ඤමඤ්ඤං ආවුසොවාදෙන සමුදාචරන්ති, න වො මමච්චයෙන එවං සමුදාචරිතබ්බං, නවකෙන, ආනන්ද, භික්ඛුනා ථෙරො භික්ඛු ‘භන්තෙ’ති වා ‘ආයස්මා’ති වා සමුදාචරිතබ්බො’’ති වචනතො ථෙරං ආවුසොවාදෙන සමුදාචරණපච්චයා ආපත්තිං පරිනිබ්බුතෙ භගවති ආපජ්ජති, නො තිට්ඨන්තෙ. ඉමා ද්වෙ ආපත්තියො ඨපෙත්වා අවසෙසා ධරන්තෙපි භගවති ආපජ්ජති, පරිනිබ්බුතෙපි.

පවාරෙත්වා අනතිරිත්තං භුඤ්ජන්තො ආපත්තිං කාලෙ ආපජ්ජති නො විකාලෙ. විකාලභොජනාපත්තිං පන විකාලෙ ආපජ්ජති නො කාලෙ. අවසෙසා කාලෙ චෙව ආපජ්ජති විකාලෙ ච. සහගාරසෙය්‍යං රත්තිං ආපජ්ජති, ද්වාරං අසංවරිත්වා පටිසල්ලීයනං දිවා. සෙසා රත්තිඤ්චෙව දිවා ච. ‘‘දසවස්සොම්හි අතිරෙකදසවස්සොම්හී’’ති බාලො අබ්‍යත්තො පරිසං උපට්ඨාපෙන්තො දසවස්සො ආපජ්ජති නො ඌනදසවස්සො . ‘‘අහං පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො’’ති නවකො වා මජ්ඣිමො වා පරිසං උපට්ඨාපෙන්තො ඌනදසවස්සො ආපජ්ජති නො දසවස්සො. සෙසා දසවස්සො චෙව ආපජ්ජති ඌනදසවස්සො ච. ‘‘පඤ්චවස්සොම්හී’’ති බාලො අබ්‍යත්තො අනිස්සාය වසන්තො පඤ්චවස්සො ආපජ්ජති. ‘‘අහං පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො’’ති නවකො අනිස්සාය වසන්තො ඌනපඤ්චවස්සො ආපජ්ජති. සෙසං පඤ්චවස්සො චෙව ආපජ්ජති ඌනපඤ්චවස්සො ච. අනුපසම්පන්නං පදසොධම්මං වාචෙන්තො, මාතුගාමස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො එවරූපං ආපත්තිං කුසලචිත්තො ආපජ්ජති, පාරාජික-සුක්කවිස්සට්ඨි-කායසංසග්ග-දුට්ඨුල්ල-අත්තකාමපාරිචරිය-දුට්ඨදොස-සඞ්ඝභෙදපහාරදාන-තලසත්තිකාදිභෙදං අකුසලචිත්තො ආපජ්ජති, අසඤ්චිච්ච සහගාරසෙය්‍යාදිං අබ්‍යාකතචිත්තො ආපජ්ජති, යං අරහාව ආපජ්ජති, සබ්බං අබ්‍යාකතචිත්තොව ආපජ්ජති, මෙථුනධම්මාදිභෙදමාපත්තිං සුඛවෙදනාසමඞ්ගී ආපජ්ජති, දුට්ඨදොසාදිභෙදං දුක්ඛවෙදනාසමඞ්ගී, යං සුඛවෙදනාසමඞ්ගී ආපජ්ජති, තංයෙව මජ්ඣත්තො හුත්වා ආපජ්ජන්තො අදුක්ඛමසුඛවෙදනාසමඞ්ගී ආපජ්ජති.

තයො පටික්ඛෙපාති බුද්ධස්ස භගවතො තයො පටික්ඛෙපා. චතූසු පච්චයෙසු මහිච්ඡතා අසන්තුට්ඨිතා කිලෙසසල්ලෙඛනපටිපත්තියා අගොපායනා, ඉමෙ හි තයො ධම්මා බුද්ධෙන භගවතා පටික්ඛිත්තා. අප්පිච්ඡතාදයො පන තයො බුද්ධෙන භගවතා අනුඤ්ඤාතා, තෙන වුත්තං ‘‘තයො අනුඤ්ඤාතා’’ති.

‘‘දසවස්සොම්හී’’ති පරිසං උපට්ඨාපෙන්තො ‘‘පඤ්චවස්සොම්හී’’ති නිස්සයං අගණ්හන්තො බාලො ආපජ්ජති නො පණ්ඩිතො, ඌනදසවස්සො ‘‘බ්‍යත්තොම්හී’’ති බහුස්සුතත්තා පරිසං උපට්ඨාපෙන්තො ඌනපඤ්චවස්සො ච නිස්සයං අගණ්හන්තො පණ්ඩිතො ආපජ්ජති නො බාලො; අවසෙසං පණ්ඩිතො චෙව ආපජ්ජති බාලො ච. වස්සං අනුපගච්ඡන්තො කාළෙ ආපජ්ජති නො ජුණ්හෙ; මහාපවාරණාය අප්පවාරෙන්තො ජුණ්හෙ ආපජ්ජති නො කාළෙ; අවසෙසං කාළෙ චෙව ආපජ්ජති ජුණ්හෙ ච. වස්සූපගමනං කාළෙ කප්පති නො ජුණ්හෙ; මහාපවාරණාය පවාරණා ජුණ්හෙ කප්පති නො කාළෙ; සෙසං අනුඤ්ඤාතකං කාළෙ චෙව කප්පති ජුණ්හෙ ච.

කත්තිකපුණ්ණමාසියා පච්ඡිමෙ පාටිපදදිවසෙ විකප්පෙත්වා ඨපිතං වස්සිකසාටිකං නිවාසෙන්තො හෙමන්තෙ ආපජ්ජති. කුරුන්දියං පන ‘‘කත්තිකපුණ්ණමදිවසෙ අපච්චුද්ධරිත්වා හෙමන්තෙ ආපජ්ජතී’’ති වුත්තං, තම්පි සුවුත්තං. ‘‘චාතුමාසං අධිට්ඨාතුං තතො පරං විකප්පෙතු’’න්ති හි වුත්තං. අතිරෙකමාසෙ සෙසෙ ගිම්හානෙ පරියෙසන්තො අතිරෙකඩ්ඪමාසෙ සෙසෙ කත්වා නිවාසෙන්තො ච ගිම්හෙ ආපජ්ජති නාම. සතියා වස්සිකසාටිකාය නග්ගො කායං ඔවස්සාපෙන්තො වස්සෙ ආපජ්ජති නාම. පාරිසුද්ධිඋපොසථං වා අධිට්ඨානුපොසථං වා කරොන්තො සඞ්ඝො ආපජ්ජති. සුත්තුද්දෙසඤ්ච අධිට්ඨානුපොසථඤ්ච කරොන්තො ගණො ආපජ්ජති. එකකො සුත්තුද්දෙසං පාරිසුද්ධිඋපොසථඤ්ච කරොන්තො පුග්ගලො ආපජ්ජති. පවාරණායපි එසෙව නයො.

සඞ්ඝුපොසථො ච සඞ්ඝපවාරණා ච සඞ්ඝස්සෙව කප්පති. ගණුපොසථො ච ගණපවාරණා ච ගණස්සෙව කප්පති. අධිට්ඨානුපොසථො ච අධිට්ඨානපවාරණා ච පුග්ගලස්සෙව කප්පති. ‘‘පාරාජිකං ආපන්නොම්හී’’තිආදීනි භණන්තො වත්ථුං ඡාදෙති න ආපත්තිං, ‘‘මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවි’’න්තිආදීනි භණන්තො ආපත්තිං ඡාදෙති නො වත්ථුං, යො නෙව වත්ථුං න ආපත්තිං ආරොචෙති, අයං වත්ථුඤ්චෙව ඡාදෙති ආපත්තිඤ්ච.

පටිච්ඡාදෙතීති පටිච්ඡාදි. ජන්තාඝරමෙව පටිච්ඡාදි **ජන්තාඝරපටිච්ඡාදි**. ඉතරාසුපි එසෙව නයො. ද්වාරං පිදහිත්වා අන්තොජන්තාඝරෙ ඨිතෙන පරිකම්මං කාතුං වට්ටති. උදකෙ ඔතිණ්ණෙනාපි එතදෙව වට්ටති. උභයත්ථ ඛාදිතුං භුඤ්ජිතුං වා න වට්ටති. වත්ථපටිච්ඡාදි සබ්බකප්පියතාය පටිච්ඡන්නෙන සබ්බං කාතුං වට්ටති. **වහන්තීති** යන්ති නියාන්ති; නින්දං වා පටික්කොසං වා න ලභන්ති. චන්දමණ්ඩලං අබ්භාමහිකාධූමරජරාහුවිමුත්තං විවටංයෙව විරොචති, න තෙසු අඤ්ඤතරෙන පටිච්ඡන්නං. තථා සූරියමණ්ඩලං, ධම්මවිනයොපි විවරිත්වා විභජිත්වා දෙසියමානොව විරොචති නො පටිච්ඡන්නො.

අඤ්ඤෙන භෙසජ්ජෙන කරණීයෙන අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙන්තො ගිලානො ආපජ්ජති, න භෙසජ්ජෙන කරණීයෙන භෙසජ්ජං විඤ්ඤාපෙන්තො අගිලානො ආපජ්ජති, අවසෙසං ආපත්තිං ගිලානො චෙව ආපජ්ජති අගිලානො ච.

අන්තො ආපජ්ජති නො බහීති අනුපඛජ්ජ සෙය්‍යං කප්පෙන්තො අන්තො ආපජ්ජති නො බහි, **බහි ආපජ්ජති නො අන්තොති** සඞ්ඝිකං මඤ්චාදිං අජ්ඣොකාසෙ සන්ථරිත්වා පක්කමන්තො බහි ආපජ්ජති නො අන්තො, අවසෙසං පන **අන්තො චෙව ආපජ්ජති බහි ච. අන්තොසීමායාති** ආගන්තුකො ආගන්තුකවත්තං අදස්සෙත්වා සඡත්තුපාහනො විහාරං පවිසන්තො උපචාරසීමං ඔක්කන්තමත්තොව ආපජ්ජති. **බහිසීමායාති** ගමිකො දාරුභණ්ඩපටිසාමනාදිගමිකවත්තං අපූරෙත්වා පක්කමන්තො උපචාරසීමං අතික්කන්තමත්තොව ආපජ්ජති. අවසෙසං අන්තොසීමාය චෙව ආපජ්ජති බහිසීමාය ච. සති වුඩ්ඪතරෙ අනජ්ඣිට්ඨො ධම්මං භාසන්තො සඞ්ඝමජ්ඣෙ ආපජ්ජති නාම. ගණමජ්ඣෙපි පුග්ගලසන්තිකෙපි එසෙව නයො. **කායෙන වුට්ඨාතීති** තිණවත්ථාරකසමථෙන වුට්ඨාති. කායං අචාලෙත්වා වාචාය දෙසෙන්තස්ස වාචාය වුට්ඨාති. වචීසම්පයුත්තං කායකිරියං කත්වා දෙසෙන්තස්ස කායෙන වාචාය වුට්ඨාති නාම. සඞ්ඝමජ්ඣෙ දෙසනාගාමිනීපි වුට්ඨානගාමිනීපි වුට්ඨාති. ගණපුග්ගලමජ්ඣෙ පන දෙසනාගාමිනීයෙව වුට්ඨාති.

ආගාළ්හාය චෙතෙය්‍යාති ආගාළ්හාය දළ්හභාවාය චෙතෙය්‍ය; තජ්ජනීයකම්මාදිකතස්ස වත්තං න පූරයතො ඉච්ඡමානො සඞ්ඝො උක්ඛෙපනීයකම්මං කරෙය්‍යාති අත්ථො. **අලජ්ජී ච හොති බාලො ච අපකතත්තො චාති** එත්ථ බාලො ‘‘අයං ධම්මාධම්මං න ජානාති’’ අපකතත්තො වා ‘‘ආපත්තානාපත්තිං න ජානාතී’’ති න එත්තාවතා කම්මං කාතබ්බං; බාලභාවමූලකං පන අපකතත්තභාවමූලකඤ්ච ආපත්තිං ආපන්නස්ස කම්මං කාතබ්බන්ති අත්ථො. අධිසීලෙ සීලවිපන්නො නාම ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධෙ ආපන්නො; ආචාරවිපන්නො නාම පඤ්ච ආපත්තික්ඛන්ධෙ ආපන්නො; දිට්ඨිවිපන්නො නාම අන්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්නාගතො. තෙසං ආපත්තිං අපස්සන්තානං අප්පටිකරොන්තානං දිට්ඨිඤ්ච අනිස්සජ්ජන්තානංයෙව කම්මං කාතබ්බං.

කායිකො දවො නාම පාසකාදීහි ජූතකීළනාදිභෙදො අනාචාරො; වාචසිකො දවො නාම මුඛාලම්බරකරණාදිභෙදො අනාචාරො; කායිකවාචසිකො නාම නච්චනගායනාදිභෙදො ද්වීහිපි ද්වාරෙහි අනාචාරො . කායිකො අනාචාරො නාම කායද්වාරෙ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවීතික්කමො; වාචසිකො අනාචාරො නාම වචීද්වාරෙ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවීතික්කමො; කායිකවාචසිකො නාම ද්වාරද්වයෙපි පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවීතික්කමො. **කායිකෙන උපඝාතිකෙනාති** කායද්වාරෙ පඤ්ඤත්තස්ස සික්ඛාපදස්ස අසික්ඛනෙන, යො හි තං න සික්ඛති, සො නං උපඝාතෙති, තස්මා තස්ස තං අසික්ඛනං ‘‘කායිකං උපඝාතික’’න්ති වුච්චති. සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො. **කායිකෙන මිච්ඡාජීවෙනාති** පඤ්චසපෙසනිකාදිනා වා ගණ්ඩඵාලනාදිනා වා වෙජ්ජකම්මෙන ; **වාචසිකෙනාති** සාසනඋග්ගහණආරොචනාදිනා; තතියපදං උභයසම්පයොගවසෙන වුත්තං.

අලං භික්ඛු මා භණ්ඩනන්ති අලං භික්ඛු මා භණ්ඩනං කරි, මා කලහං, මා විවාදං කරීති අත්ථො. **න වොහරිතබ්බන්ති** න කිඤ්චි වත්තබ්බං; වදතොපි හි තාදිසස්ස වචනං න සොතබ්බං මඤ්ඤන්ති. **න කිස්මිඤ්චි පච්චෙකට්ඨානෙති** කිස්මිඤ්චි බීජනග්ගාහාදිකෙ එකස්මිම්පි ජෙට්ඨකට්ඨානෙ න ඨපෙතබ්බොති අත්ථො. **ඔකාසකම්මං කාරෙන්තස්සාති** ‘‘කරොතු ආයස්මා ඔකාසං, අහං තං වත්තුකාමො’’ති එවං ඔකාසං කාරෙන්තස්ස. **නාලං ඔකාසකම්මං කාතුන්ති** ‘‘කිං ත්වං කරිස්සසී’’ති ඔකාසො න කාතබ්බො. **සවචනීයං නාදාතබ්බන්ති** වචනං න ආදාතබ්බං, වචනම්පි න සොතබ්බං; යත්ථ ගහෙත්වා ගන්තුකාමො හොති, න තත්ථ ගන්තබ්බන්ති අත්ථො.

තීහඞ්ගෙහි සමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො විනයොති යං සො ජානාති, සො තස්ස විනයො නාම හොති; සො න පුච්ඡිතබ්බොති අත්ථො. **අනුයොගො න දාතබ්බොති** ''ඉදං කප්පතී''ති පුච්ඡන්තස්ස පුච්ඡාය ඔකාසො න දාතබ්බො, ''අඤ්ඤං පුච්ඡා''ති වත්තබ්බො. ඉති සො නෙව පුච්ඡිතබ්බො නාස්ස පුච්ඡා සොතබ්බාති අත්ථො. **විනයො න සාකච්ඡාතබ්බොති** විනයපඤ්හො න සාකච්ඡිතබ්බො, කප්පියාකප්පියකථා න සංසන්දෙතබ්බා.

ඉදමප්පහායාති එතං බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤාතාදිකං ලද්ධිං අවිජහිත්වා. **සුද්ධං බ්‍රහ්මචාරින්ති** ඛීණාසවං භික්ඛුං. **''පාතබ්‍යතං ආපජ්ජතී''**ති පාතබ්‍යභාවං පටිසෙවනං ආපජ්ජති. ''ඉදමප්පහායා''ති වචනතො පන තං බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤාතං පහාය ඛීණාසවං ''මුසා මයා භණිතං, ඛමථ මෙ''ති ඛමාපෙත්වා ''නත්ථි කාමෙසු දොසො''ති ලද්ධිං විජහිත්වා ගතිවිසොධනං කරෙය්‍යාති. **අකුසලමූලානීති** අකුසලානි චෙව මූලානි ච, අකුසලානං වා මූලානි අකුසලමූලානි. කුසලමූලෙසුපි එසෙව නයො. දුට්ඨු චරිතානි විරූපානි වා චරිතානි **දුච්චරිතානි**. සුට්ඨු චරිතානි සුන්දරානි වා චරිතානි **සුචරිතානි**. කායෙන කරණභූතෙන කතං දුච්චරිතං **කායදුච්චරිතං**. එස නයො සබ්බත්ථ. සෙසං තත්ථ තත්ථ වුත්තනයත්තා උත්තානමෙවාති.

තිකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චතුක්කවාරවණ්ණනා

324. චතුක්කෙසු **සකවාචාය ආපජ්ජති පරවාචාය වුට්ඨාතීති** වචීද්වාරිකං පදසොධම්මාදිභෙදං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා තිණවත්ථාරකසමථට්ඨානං ගතො පරස්ස කම්මවාචාය වුට්ඨාති . **පරවාචාය ආපජ්ජති සකවාචාය වුට්ඨාතීති** පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ පරස්ස කම්මවාචාය ආපජ්ජති, පුග්ගලස්ස සන්තිකෙ දෙසෙන්තො සකවාචාය වුට්ඨාති. **සකවාචාය ආපජ්ජති සකවාචාය වුට්ඨාතීති** වචීද්වාරිකං පදසොධම්මාදිභෙදං ආපත්තිං සකවාචාය ආපජ්ජති, දෙසෙත්වා වුට්ඨහන්තොපි සකවාචාය වුට්ඨාති. **පරවාචාය ආපජ්ජති පරවාචාය වුට්ඨාතීති** යාවතතියකං සඞ්ඝාදිසෙසං පරස්ස කම්මවාචාය ආපජ්ජති, වුට්ඨහන්තොපි පරස්ස පරිවාසකම්මවාචාදීහි වුට්ඨාති. තතො පරෙසු කායද්වාරිකං **කායෙන ආපජ්ජති,** දෙසෙන්තො **වාචාය වුට්ඨාති**. වචීද්වාරිකං **වාචාය ආපජ්ජති,** තිණවත්ථාරකෙ **කායෙන වුට්ඨාති**. කායද්වාරිකං කායෙනආපජ්ජති, තමෙව තිණවත්ථාරකෙ කායෙන වුට්ඨාති. වචීද්වාරිකං වාචාය ආපජ්ජති, තමෙව දෙසෙන්තො වාචාය වුට්ඨාති. සඞ්ඝිකමඤ්චස්ස අත්තනො පච්චත්ථරණෙන අනත්ථරතො කායසම්ඵුසනෙ ලොමගණනාය ආපජ්ජිතබ්බාපත්තිං සහගාරසෙය්‍යාපත්තිඤ්ච **පසුත්තො ආපජ්ජති,** පබුජ්ඣිත්වා පන ආපන්නභාවං ඤත්වා දෙසෙන්තො **පටිබුද්ධො වුට්ඨාති**. ජග්ගන්තො ආපජ්ජිත්වා පන තිණවත්ථාරකසමථට්ඨානෙ සයන්තො **පටිබුද්ධො ආපජ්ජති පසුත්තො වුට්ඨාති** නාම. පච්ඡිමපදද්වයම්පි වුත්තානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බං.

අචිත්තකාපත්තිං **අචිත්තකො ආපජ්ජති** නාම. පච්ඡා දෙසෙන්තො **සචිත්තකො වුට්ඨාති**. සචිත්තකාපත්තිං **සචිත්තකො ආපජ්ජති** නාම. තිණවත්ථාරකට්ඨානෙ සයන්තො **අචිත්තකො වුට්ඨාති**. සෙසපදද්වයම්පි වුත්තානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බං. යො සභාගං ආපත්තිං දෙසෙති, අයං දෙසනාපච්චයා දුක්කටං ආපජ්ජන්තො පාචිත්තියාදීසු අඤ්ඤතරං දෙසෙති, තඤ්ච දෙසෙන්තො දුක්කටං ආපජ්ජති. තං පන දුක්කටං ආපජ්ජන්තො පාචිත්තියාදිතො වුට්ඨාති. පාචිත්තියාදිතො ච වුට්ඨහන්තො තං ආපජ්ජති. ඉති එකස්ස පුග්ගලස්ස එකමෙව පයොගං සන්ධාය ''ආපත්තිං ආපජ්ජන්තො දෙසෙතී''ති ඉදං චතුක්කං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

කම්මචතුක්කෙ පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගාපත්තිං **කම්මෙන ආපජ්ජති,** දෙසෙන්තො **අකම්මෙන වුට්ඨාති**. විස්සට්ඨිආදිකං **අකම්මෙන ආපජ්ජති,** පරිවාසාදිනා කම්මෙන වුට්ඨාති. සමනුභාසනං **කම්මෙනෙව ආපජ්ජති, කම්මෙන වුට්ඨාති**. සෙසං **අකම්මෙන ආපජ්ජති, අකම්මෙන වුට්ඨාති.**

පරික්ඛාරචතුක්කෙ පඨමො සකපරික්ඛාරො, දුතියො සඞ්ඝිකොව තතියො චෙතියසන්තකො, චතුත්ථො ගිහිපරික්ඛාරො. සචෙ පන සො පත්තචීවරනවකම්මභෙසජ්ජානං අත්ථාය ආභටො හොති, අවාපුරණං දාතුං අන්තො ඨපාපෙතුඤ්ච වට්ටති.

සම්මුඛාචතුක්කෙ පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගාපත්තිං සඞ්ඝස්ස **සම්මුඛා ආපජ්ජති,** වුට්ඨානකාලෙ පන සඞ්ඝෙන කිච්චං නත්ථීති **පරම්මුඛා වුට්ඨාති**. විස්සට්ඨිආදිකං **පරම්මුඛා ආපජ්ජති,** සඞ්ඝස්ස **සම්මුඛා වුට්ඨාති**. සමනුභාසනං සඞ්ඝස්ස **සම්මුඛා එව ආපජ්ජති, සම්මුඛා වුට්ඨාති**. සෙසං සම්පජානමුසාවාදාදිභෙදං **පරම්මුඛාව ආපජ්ජති, පරම්මුඛාව වුට්ඨාති**. අජානන්තචතුක්කං අචිත්තකචතුක්කසදිසං.

ලිඞ්ගපාතුභාවෙනාති සයිතස්සෙව භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා ලිඞ්ගපරිවත්තෙ ජාතෙ සහගාරසෙය්‍යාපත්ති හොති ඉදමෙව තං පටිච්ච වුත්තං. උභින්නම්පි පන අසාධාරණාපත්ති ලිඞ්ගපාතුභාවෙන වුට්ඨාති. සහපටිලාභචතුක්කෙ යස්ස භික්ඛුනො ලිඞ්ගං පරිවත්තති, සො සහ ලිඞ්ගපටිලාභෙන පඨමං උප්පන්නවසෙන සෙට්ඨභාවෙන ච පුරිමං පුරිසලිඞ්ගං ජහති, පච්ඡිමෙ ඉත්ථිලිඞ්ගෙ පතිට්ඨාති, පුරිසකුත්තපුරිසාකාරාදිවසෙන පවත්තා කායවචීවිඤ්ඤත්තියො පටිප්පස්සම්භන්ති, භික්ඛූති වා පුරිසොති වා එවං පවත්තා පණ්ණත්තියො නිරුජ්ඣන්ති, යානි භික්ඛුනීහි අසාධාරණානි

ඡචත්තාලීස සික්ඛාපදානි තෙහි අනාපත්තියෙව හොති. දුතියචතුක්කෙ පන යස්සා භික්ඛුනියා ලිඞ්ගං පරිවත්තති, සා පච්ඡාසමුප්පත්තියා වා හීනභාවෙන වා පච්ඡිමන්ති සඞ්ඛ්‍යං ගතං ඉත්ථිලිඞ්ගං ජහති, වුත්තප්පකාරෙන පුරිමන්ති සඞ්ඛ්‍යං ගතෙ පුරිසලිඞ්ගෙ පතිට්ඨාති. වුත්තවිපරීතා විඤ්ඤත්තියො පටිප්පස්සම්භන්ති, භික්ඛුනීති වා ඉත්ථීති වා එවං පවත්තා පණ්ණත්තියොපි නිරුජ්ඣන්ති, යානි භික්ඛූහි අසාධාරණානි සතං තිංසඤ්ච සික්ඛාපදානි, තෙහි අනාපත්තියෙව හොති.

චත්තාරො සාමුක්කංසාති චත්තාරො මහාපදෙසා, තෙ හි භගවතා අනුප්පන්නෙ වත්ථුම්හි සයං උක්කංසිත්වා උක්ඛිපිත්වා ඨපිතත්තා ''සාමුක්කංසා''ති වුච්චන්ති. **පරිභොගාති** අජ්ඣොහරණීයපරිභොගා , උදකං පන අකාලිකත්තා අප්පටිග්ගහිතකං වට්ටති. යාවකාලිකාදීනි අප්පටිග්ගහිතකානි අජ්ඣොහරිතුං න වට්ටන්ති. **චත්තාරි මහාවිකටානි** කාලොදිස්සත්තා යථාවුත්තෙ කාලෙ වට්ටන්ති. **උපාසකො සීලවාති** පඤ්ච වා දස වා සීලානි ගොපයමානො.

ආගන්තුකාදිචතුක්කෙ සඡත්තුපාහනො සසීසං පාරුතො විහාරං පවිසන්තො තත්ථ විචරන්තො ච **ආගන්තුකොව ආපජ්ජති, නො ආවාසිකො.** ආවාසිකවත්තං අකරොන්තො පන **ආවාසිකො ආපජ්ජති, නො ආගන්තුකො.** සෙසං කායවචීද්වාරිකං ආපත්තිං උභොපි ආපජ්ජන්ති, අසාධාරණං ආපත්තිං **නෙව ආගන්තුකො ආපජ්ජති, නො ආවාසිකො.** ගමියචතුක්කෙපි ගමියවත්තං අපූරෙත්වා ගච්ඡන්තො **ගමිකො ආපජ්ජති, නො ආවාසිකො.** ආවාසිකවත්තං අකරොන්තො පන **ආවාසිකො ආපජ්ජති, නො ගමිකො.** සෙසං උභොපි ආපජ්ජන්ති, අසාධාරණං උභොපි නාපජ්ජන්ති. වත්ථුනානත්තතාදිචතුක්කෙ චතුන්නං පාරාජිකානං අඤ්ඤමඤ්ඤං **වත්ථුනානත්තතාව හොති,**නආපත්තිනානත්තතා. සබ්බාපි හි සා පාරාජිකාපත්තියෙව. සඞ්ඝාදිසෙසාදීසුපි එසෙව නයො. භික්ඛුස්ස ච භික්ඛුනියා ච අඤ්ඤමඤ්ඤං කායසංසග්ගෙ භික්ඛුස්ස සඞ්ඝාදිසෙසො භික්ඛුනියා පාරාජිකන්ති එවං **ආපත්තිනානත්තතාව** හොති, න වත්ථුනානත්තතා, උභින්නම්පි හි කායසංසග්ගොව වත්ථු. තථා ''ලසුණක්ඛාදනෙ භික්ඛුනියා පාචිත්තියං, භික්ඛුස්ස දුක්කට''න්ති එවමාදිනාපෙත්ථ නයෙන යොජනා වෙදිතබ්බා. චතුන්නං පාරාජිකානං තෙරසහි සඞ්ඝාදිසෙසෙහි සද්ධිං **වත්ථුනානත්තතා චෙව ආපත්තිනානත්තතා ච.** එවං සඞ්ඝාදිසෙසාදීනං අනියතාදීහි. ආදිතො පට්ඨාය චත්තාරි පාරාජිකානි එකතො ආපජ්ජන්තානං භික්ඛුභික්ඛුනීනං **නෙව වත්ථුනානත්තතා නො ආපත්තිනානත්තතා.** විසුං ආපජ්ජන්තෙසුපි සෙසා සාධාරණාපත්තියො ආපජ්ජන්තෙසුපි එසෙව නයො.

වත්ථුසභාගාදිචතුක්කෙ භික්ඛුස්ස ච භික්ඛුනියා ච කායසංසග්ගෙ **වත්ථුසභාගතා, නො ආපත්තිසභාගතා,** චතූසු පාරාජිකෙසු **ආපත්තිසභාගතා, නො වත්ථුසභාගතා.** එස නයො සඞ්ඝාදිසෙසාදීසු. භික්ඛුස්ස ච භික්ඛුනියා ච චතූසු පාරාජිකෙසු **වත්ථුසභාගතා චෙව ආපත්තිසභාගතා ච.** එස නයො සබ්බාසු සාධාරණාපත්තීසු. අසාධාරණාපත්තියං **නෙව වත්ථුසභාගතා නො ආපත්තිසභාගතා.** යො හි පුරිමචතුක්කෙ පඨමො පඤ්හො, සො ඉධ දුතියො; යො ච තත්ථ දුතියො, සො ඉධ පඨමො. තතියචතුත්ථෙසු නානාකරණං නත්ථි.

උපජ්ඣායචතුක්කෙ සද්ධිවිහාරිකස්ස උපජ්ඣායෙන කත්තබ්බවත්තස්ස අකරණෙ ආපත්තිං **උපජ්ඣායො ආපජ්ජති, නො සද්ධිවිහාරිකො** උපජ්ඣායස්ස කත්තබ්බවත්තං අකරොන්තො **සද්ධිවිහාරිකො ආපජ්ජති, නො උපජ්ඣායො;** සෙසං උභොපි ආපජ්ජන්ති, අසාධාරණං උභොපි නාපජ්ජන්ති. ආචරියචතුක්කෙපි එසෙව නයො.

ආදියන්තචතුක්කෙ පාදං වා අතිරෙකපාදං වා සහත්ථා ආදියන්තො **ගරුකං ආපජ්ජති,** ඌනකපාදං ගණ්හාහීති ආණත්තියා අඤ්ඤං පයොජෙන්තො **ලහුකං ආපජ්ජති.** එතෙන නයෙන සෙසපදත්තයං වෙදිතබ්බං.

අභිවාදනාරහචතුක්කෙ භික්ඛුනීනං තාව හත්තග්ගෙ නවමභික්ඛුනිතො පට්ඨාය උපජ්ඣායාපි **අභිවාදනාරහා නො පච්චුට්ඨානාරහා.** අවිසෙසෙන ච විප්පකතභොජනස්ස භික්ඛුස්ස යො කොචි වුඩ්ඪතරො. සට්ඨිවස්සස්සාපි පාරිවාසිකස්ස සමීපගතො තදහුපසම්පන්නොපි **පච්චුට්ඨානාරහො නො අභිවාදනාරහො.** අප්පටික්ඛිත්තෙසු ඨානෙසු වුඩ්ඪො නවකස්ස **අභිවාදනාරහො චෙව පච්චුට්ඨානාරහො ච.** නවකො පන වුඩ්ඪස්ස **නෙව අභිවාදනාරහො න පච්චුට්ඨානාරහො.** ආසනාරහචතුක්කස්ස පඨමපදං පුරිමචතුක්කෙ දුතියපදෙන, දුතියපදඤ්ච පඨමපදෙන අත්ථතො සදිසං.

කාලචතුක්කෙ පවාරෙත්වා භුඤ්ජන්තො **කාලෙ ආපජ්ජති නො විකාලෙ,** විකාලභොජනාපත්තිං **විකාලෙ ආපජ්ජති නො කාලෙ,** සෙසං **කාලෙ චෙව ආපජ්ජති විකාලෙ ච,** අසාධාරණං **නෙව කාලෙ නො විකාලෙ.** පටිග්ගහිතචතුක්කෙ පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතාමිසං **කාලෙ කප්පති නො විකාලෙ.** පානකං **විකාලෙ කප්පති, පුනදිවසම්හි නො කාලෙ.** සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකං **කාලෙ චෙව කප්පති විකාලෙ ච.** අත්තනො අත්තනො කාලාතීතං යාවකාලිකාදිත්තයං අකප්පියමංසං උග්ගහිතකමප්පටිග්ගහිතකඤ්ච **නෙව කාලෙ කප්පති නො විකාලෙ.**

පච්චන්තිමචතුක්කෙ සමුද්දෙ සීමං බන්ධන්තො **පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු ආපජ්ජති, නො මජ්ඣිමෙසු;** පඤ්චවග්ගෙන ගණෙන උපසම්පාදෙන්තො ගුණඞ්ගුණූපාහනං ධුවනහානං චම්මත්ථරණානි ච **මජ්ඣිමෙසු ජනපදෙසු ආපජ්ජති නො පච්චන්තිමෙසු.** ඉමානි චත්තාරි ''ඉධ න කප්පන්තී''ති වදන්තොපි පච්චන්තිමෙසු ආපජ්ජති, ''ඉධ කප්පන්තී''ති වදන්තො පන මජ්ඣිමෙසු ආපජ්ජති. සෙසාපත්තිං උභයත්ථ ආපජ්ජති, අසාධාරණං න කත්ථචි

ආපජ්ජති. දුතියචතුක්කෙ පඤ්චවග්ගෙන ගණෙන උපසම්පදාදි චතුබ්බිධම්පි වත්ථු **පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු කප්පති**. ''ඉදං කප්පතී''ති දීපෙතුම්පි තත්ථෙව කප්පති නො මජ්ඣිමෙසු. ''ඉදං න කප්පතී''ති දීපෙතුං පන **මජ්ඣිමෙසු ජනපදෙසු කප්පති නො පච්චන්තිමෙසු** . සෙසං ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්ච ලොණානී''තිආදි අනුඤ්ඤාතකං උභයත්ථ කප්පති. යං පන අකප්පියන්ති පටික්ඛිත්තං, තං උභයත්ථාපි න කප්පති.

අන්තොආදිචතුක්කෙ අනුපඛජ්ජ සෙය්‍යාදිං **අන්තො ආපජ්ජති නො බහි,** අජ්ඣොකාසෙ සඞ්ඝිකමඤ්චාදීනි නික්ඛිපිත්වා පක්කමන්තො **බහි ආපජ්ජති නො අන්තො,** සෙසං **අන්තො චෙව බහි ච,** අසාධාරණං **නෙව අන්තො න බහි.** අන්තොසීමාදිචතුක්කෙ ආගන්තුකො වත්තං අපූරෙන්තො **අන්තොසීමාය ආපජ්ජති,** ගමියො **බහිසීමාය** මුසාවාදාදිං **අන්තොසීමාය ච බහිසීමාය ච ආපජ්ජති,**අසාධාරණං න කත්ථචි.ගාමචතුක්කෙ අන්තරඝරපටිසංයුත්තං සෙඛියපඤ්ඤත්තිං **ගාමෙ ආපජ්ජති නො අරඤ්ඤෙ.** භික්ඛුනී අරුණං උට්ඨාපයමානා **අරඤ්ඤෙ ආපජ්ජති නො ගාමෙ.** මුසාවාදාදිං **ගාමෙ චෙව ආපජ්ජති අරඤ්ඤෙ ච,** අසාධාරණං න කත්ථචි.

චත්තාරො පුබ්බකිච්චාති ''සම්මජ්ජනී පදීපො ච උදකං ආසනෙන චා''ති ඉදං චතුබ්බිධං පුබ්බකරණන්ති වුච්චතීති වුත්තං. ''ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො''ති ඉමෙ පන ''චත්තාරො පුබ්බකිච්චා''ති වෙදිතබ්බා. **චත්තාරො පත්තකල්ලාති** උපොසථො යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා තෙ ආගතා හොන්ති, සභාගාපත්තියො න විජ්ජන්ති, වජ්ජනීයා ච පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති, පත්තකල්ලන්ති වුච්චතීති. **චත්තාරි අනඤ්ඤපාචිත්තියානීති** ''එතදෙව පච්චයං කරිත්වා අනඤ්ඤං පාචිත්තිය''න්ති එවං වුත්තානි අනුපඛජ්ජසෙය්‍යාකප්පනසික්ඛාපදං ''එහාවුසො ගාමං වා නිගමං වා''ති සික්ඛාපදං, සඤ්චිච්ච කුක්කුච්චඋපදහනං, උපස්සුතිතිට්ඨනන්ති ඉමානි චත්තාරි. **චතස්සො භික්ඛුසම්මුතියොති** ''එකරත්තම්පි චෙ භික්ඛු තිචීවරෙන විප්පවසෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා, අඤ්ඤං නවං සන්ථතං කාරාපෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා, තතො චෙ උත්තරි විප්පවසෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා, දුට්ඨුල්ලං ආපත්තිං අනුපසම්පන්නස්ස ආරොචෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා''ති එවං ආගතා තෙරසහි සම්මුතීහි මුත්තා **සම්මුතියො.** ගිලානචතුක්කෙ අඤ්ඤභෙසජ්ජෙන කරණීයෙන ලොලතාය අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙන්තො **ගිලානො ආපජ්ජති,** අභෙසජ්ජකරණීයෙන භෙසජ්ජං විඤ්ඤාපෙන්තො **අගිලානො ආපජ්ජති,** මුසාවාදාදිං උභොපි ආපජ්ජන්ති, අසාධාරණං උභොපි නාපජ්ජන්ති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

චතුක්කවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්චකවාරවණ්ණනා

325. **පඤ්චකෙසු පඤ්ච පුග්ගලා නියතාති** ආනන්තරියානමෙවෙතං ගහණං. **පඤ්ච ඡෙදනකා ආපත්තියො** නාම පමාණාතික්කන්තෙ මඤ්චපීඨෙ නිසීදනකණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිවස්සිකසාටිකාසු සුගතචීවරෙ ච වෙදිතබ්බා. **පඤ්චහාකාරෙහීති** අලජ්ජිතා, අඤ්ඤාණතා, කුක්කුච්චප්පකතතා, අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤිතා, කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤිතාති ඉමෙහි පඤ්චහි. **පඤ්ච ආපත්තියො මුසාවාදපච්චයාති** පාරාජිකථුල්ලච්චයදුක්කටසඞ්ඝාදිසෙසපාචිත්තියා. **අනාමන්තචාරොති** ''සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා පුරෙභත්තං පච්ඡාභත්තං කුලෙසු චාරිත්තං ආපජ්ජෙය්‍යා''ති ඉමස්ස ආපුච්ඡිත්වා චාරස්ස අභාවො. **අනධිට්ඨානන්ති** ''ගණභොජනෙ අඤ්ඤත්‍ර සමයා''ති වුත්තං සමයං අධිට්ඨහිත්වා භොජනං අධිට්ඨානං නාම; තථා අකරණං **අනධිට්ඨානං**. **අවිකප්පනා** නාම යා පරම්පරභොජනෙ විකප්පනා වුත්තා, තස්සා අකරණං. ඉමානි හි පඤ්ච පිණ්ඩපාතිකස්ස ධුතඞ්ගෙනෙව පටික්ඛිත්තානි. **උස්සඞ්කිතපරිසඞ්කිතොති** යෙ පස්සන්ති, යෙ සුණන්ති, තෙහි උස්සඞ්කිතො චෙව පරිසඞ්කිතො ච. අපි අකුප්පධම්මො ඛීණාසවොපි සමානො, තස්මා අගොචරා පරිහරිතබ්බා. න හි එතෙසු සන්දිස්සමානො අයසතො වා ගරහතො වා මුච්චති. **සොසානිකන්ති** සුසානෙ පතිතකං. **පාපණිකන්ති** ආපණද්වාරෙ පතිතකං. **ථූපචීවරන්ති** වම්මිකං පරික්ඛිපිත්වා බලිකම්මකතං. **ආභිසෙකිකන්ති** නහානට්ඨානෙ වා රඤ්ඤො අභිසෙකට්ඨානෙ වා ඡඩ්ඩිතචීවරං. **හතපටියාභතන්ති** සුසානං නෙත්වා පුන ආනීතකං. **පඤ්ච මහාචොරා** උත්තරිමනුස්සධම්මෙ වුත්තා.

පඤ්චාපත්තියො කායතො සමුට්ඨන්තීති පඨමෙන ආපත්තිසමුට්ඨානෙන පඤ්ච ආපත්තියො ආපජ්ජති, ''භික්ඛු කප්පියසඤ්ඤී සඤ්ඤාචිකාය කුටිං කරොතී''ති එවං අන්තරපෙය්‍යාලෙ වුත්තාපත්තියො. **පඤ්ච ආපත්තියො කායතො ච වාචතො චාති** තතියෙන ආපත්තිසමුට්ඨානෙන පඤ්ච ආපත්තියො ආපජ්ජති, ''භික්ඛු කප්පියසඤ්ඤී සංවිදහිත්වා කුටිං කරොතී''ති එවං තත්ථෙව වුත්තා ආපත්තියො. **දෙසනාගාමිනියොති** ඨපෙත්වා පාරාජිකඤ්ච සඞ්ඝාදිසෙසඤ්ච අවසෙසා.

පඤ්ච කම්මානීති තජ්ජනීයනියස්සපබ්බාජනීයපටිසාරණීයානි චත්තාරි උක්ඛෙපනීයඤ්ච තිවිධම්පි එකන්ති පඤ්ච. **යාවතතියකෙ පඤ්චාති** උක්ඛිත්තානුවත්තිකාය භික්ඛුනියා යාවතතියං සමනුභාසනාය අප්පටිනිස්සජ්ජන්තියා පාරාජිකං ථුල්ලච්චයං දුක්කටන්ති තිස්සො , භෙදකානුවත්තකාදිසමනුභාසනාසු සඞ්ඝාදිසෙසො, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ පාචිත්තියං. **අදින්නන්ති** අඤ්ඤෙන අදින්නං. **අවිදිතන්ති** පටිග්ගණ්හාමීති චෙතනාය අභාවෙන අවිදිතං. **අකප්පියන්ති** පඤ්චහි සමණකප්පෙහි අකප්පියකතං; යං වා පනඤ්ඤම්පි අකප්පියමංසං අකප්පියභොජනං. **අකතාතිරිත්තන්ති** පවාරෙත්වා අතිරිත්තං අකතං. **සමජ්ජදානන්ති** නටසමජ්ජාදිදානං. **උසභදානන්ති** ගොගණස්ස

අන්තරෙ උසභවිස්සජ්ජනං. **චිත්තකම්මදානන්ති** ආවාසං කාරෙත්වා තත්ථ චිත්තකම්මං කාරෙතුං වට්ටති. ඉදං පන පටිභානචිත්තකම්මදානං සන්ධාය වුත්තං. ඉමානි හි පඤ්ච කිඤ්චාපි ලොකස්ස පුඤ්ඤසම්මතානි, අථ ඛො අපුඤ්ඤානි අකුසලානියෙව . **උප්පන්නං පටිභානන්ති** එත්ථ පටිභානන්ති කථෙතුකම්‍යතා වුච්චති. **ඉමෙ පඤ්ච දුප්පටිවිනොදයාති** න සුපටිවිනොදයා; උපායෙන පන කාරණෙන අනුරූපාහි පච්චවෙක්ඛනාඅනුසාසනාදීහි සක්කා පටිවිනොදෙතුන්ති අත්ථො.

සකචිත්තං පසීදතීති එත්ථ ඉමානි වත්ථූනි – කටඅන්ධකාරවාසී **ඵුස්සදෙවත්ථෙරො** කිර චෙතියඞ්ගණං සම්මජ්ජිත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා සින්දුවාරකුසුමසන්ථතම්ව සමවිප්පකිණ්ණවාලිකං චෙතියඞ්ගණං ඔලොකෙන්තො බුද්ධාරම්මණං පීතිපාමොජ්ජං උප්පාදෙත්වා අට්ඨාසි. තස්මිං ඛණෙ මාරො පබ්බතපාදෙ නිබ්බත්තකාළමක්කටො විය හුත්වා චෙතියඞ්ගණෙ ගොමයං විප්පකිරන්තො ගතො. ථෙරො නාසක්ඛි අරහත්තං පාපුණිතුං, සම්මජ්ජිත්වා අගමාසි. දුතියදිවසෙපි ජරග්ගවො හුත්වා තාදිසමෙව විප්පකාරං අකාසි. තතියදිවසෙ වඞ්කපාදං මනුස්සත්තභාවං නිම්මිනිත්වා පාදෙන පරිකසන්තො අගමාසි. ථෙරො ''එවරූපො බීභච්ඡපුරිසො සමන්තා යොජනප්පමාණෙසු ගොචරගාමෙසු නත්ථි, සියා නු ඛො මාරො''ති චින්තෙත්වා ''මාරොසි ත්ව''න්ති ආහ. ''ආම, භන්තෙ, මාරොම්හි, න දානි තෙ වඤ්චෙතුං අසක්ඛි''න්ති. ''දිට්ඨපුබ්බො තයා තථාගතො''ති? ''ආම, දිට්ඨපුබ්බො''ති. ''මාරො නාම මහානුභාවො හොති, ඉඞ්ඝ තාව බුද්ධස්ස භගවතො අත්තභාවසදිසං අත්තභාවං නිම්මිනාහී''ති? ''න සක්කා, භන්තෙ, තාදිසං රූපං නිම්මිනිතුං; අපිච ඛො පන තංසරික්ඛකං පතිරූපකං නිම්මිනිස්සාමී''ති සකභාවං විජහිත්වා බුද්ධරූපසදිසෙන අත්තභාවෙන අට්ඨාසි . ථෙරො මාරං ඔලොකෙත්වා ''අයං තාව සරාගදොසමොහො එවං සොභති, කථං නු ඛො භගවා න සොභති සබ්බසො වීතරාගදොසමොහො''ති බුද්ධාරම්මණං පීතිං පටිලභිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. මාරො ''වඤ්චිතොම්හි තයා, භන්තෙ''ති ආහ. ථෙරොපි ''කිං අත්ථි ජරමාර, තාදිසං වඤ්චෙතු''න්ති ආහ. ලොකන්තරවිහාරෙපි දත්තො නාම දහරභික්ඛු චෙතියඞ්ගණං සම්මජ්ජිත්වා ඔලොකෙන්තො ඔදාතකසිණං පටිලභි. අට්ඨ සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙසි. තතො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා ඵලත්තයං සච්ඡාකාසි.

පරචිත්තං පසීදතීති එත්ථ ඉමානි වත්ථූනි – **තිස්සො** නාම දහරභික්ඛු ජම්බුකොලචෙතියඞ්ගණං සම්මජ්ජිත්වා සඞ්කාරඡඩ්ඩනිං හත්ථෙන ගහෙත්වාව අට්ඨාසි . තස්මිං ඛණෙ **තිස්සදත්තත්ථෙරො** නාම නාවාතො ඔරුය්හ චෙතියඞ්ගණං ඔලොකෙන්තො භාවිතචිත්තෙන සම්මට්ඨට්ඨානන්ති ඤත්වා පඤ්හාසහස්සං පුච්ඡි, ඉතරො සබ්බං විස්සජ්ජෙසි. අඤ්ඤතරස්මිම්පි විහාරෙ ථෙරො චෙතියඞ්ගණං සම්මජ්ජිත්වා වත්තං පරිච්ඡින්දි. යොනකවිසයතො චෙතියවන්දකා චත්තාරො ථෙරා ආගන්ත්වා චෙතියඞ්ගණං දිස්වා අන්තො අප්පවිසිත්වා ද්වාරෙයෙව ඨත්වා එකො ථෙරො අට්ඨ කප්පෙ අනුස්සරි, එකො සොළස, එකො වීසති, එකො තිංස කප්පෙ අනුස්සරි.

දෙවතා අත්තමනා හොන්තීති එත්ථ ඉදං වත්ථු – එකස්මිං කිර විහාරෙ එකො භික්ඛු චෙතියඞ්ගණඤ්ච බොධියඞ්ගණඤ්ච සම්මජ්ජිත්වා නහායිතුං ගතො. දෙවතා ''ඉමස්ස විහාරස්ස කතකාලතො පට්ඨාය එවං වත්තං පූරෙත්වා සම්මට්ඨපුබ්බො භික්ඛු නත්ථී''ති පසන්නචිත්තා පුප්ඵහත්ථා අට්ඨංසු. ථෙරො ආගන්ත්වා ''කතරගාමවාසිකාත්ථා''ති ආහ. ''භන්තෙ, ඉධෙව වසාම, ඉමස්ස විහාරස්ස කතකාලතො පට්ඨාය එවං වත්තං පූරෙත්වා සම්මට්ඨපුබ්බො භික්ඛු නත්ථීති තුම්හාකං, භන්තෙ, වත්තෙ පසීදිත්වා පුප්ඵහත්ථා ඨිතාම්හා''ති දෙවතා ආහංසු.

පාසාදිකසංවත්තනිකන්ති එත්ථ ඉදං වත්ථු – එකං කිර අමච්චපුත්තං අභයත්ථෙරඤ්ච ආරබ්භ අයං කථා උදපාදි ''කිං නු ඛො අමච්චපුත්තො පාසාදිකො, අභයත්ථෙරොති උභොපි නෙ එකස්මිං ඨානෙ ඔලොකෙස්සාමා''ති. ඤාතකා අමච්චපුත්තං අලඞ්කරිත්වා මහාචෙතියං වන්දාපෙස්සාමාති අගමංසු. ථෙරමාතාපි පාසාදිකං චීවරං කාරෙත්වා පුත්තස්ස පහිණි, ''පුත්තො මෙ කෙසෙ ඡින්දාපෙත්වා ඉමං චීවරං පාරුපිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො මහාචෙතියං වන්දතූ''ති. අමච්චපුත්තො ඤාතිපරිවුතො පාචීනද්වාරෙන චෙතියඞ්ගණං ආරුළ්හො, අභයත්ථෙරො භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො දක්ඛිණද්වාරෙන චෙතියඞ්ගණං ආරුහිත්වා චෙතියඞ්ගණෙ තෙන සද්ධිං සමාගන්ත්වා ආහ – ''කිං ත්වං, ආවුසො, මහල්ලකත්ථෙරස්ස සම්මට්ඨට්ඨානෙ කචවරං ඡඩ්ඩෙත්වා මයා සද්ධිං යුගග්ගාහං ගණ්හාසී''ති. අතීතත්තභාවෙ කිර අභයත්ථෙරො මහල්ලකත්ථෙරො නාම හුත්වා ගොචරගාමෙ චෙතියඞ්ගණං සම්මජ්ජි, අමච්චපුත්තො මහාඋපාසකො හුත්වා සම්මට්ඨට්ඨානෙ කචවරං ගහෙත්වා ඡඩ්ඩෙසි.

සත්ථුසාසනං කතං හොතීති ඉදං සම්මජ්ජනවත්තං නාම බුද්ධෙහි වණ්ණිතං, තස්මා තං කරොන්තෙන සත්ථුසාසනං කතං හොති. තත්රිදං වත්ථු – ආයස්මා කිර **සාරිපුත්තො** හිමවන්තං ගන්ත්වා එකස්මිං පබ්භාරෙ අසම්මජ්ජිත්වාව නිරොධං සමාපජ්ජිත්වා නිසීදි. භගවා ආවජ්ජන්තො ථෙරස්ස අසම්මජ්ජිත්වා නිසින්නභාවං ඤත්වා ආකාසෙන ගන්ත්වා ථෙරස්ස පුරතො අසම්මට්ඨට්ඨානෙ පාදානි දස්සෙත්වා පච්චාගඤ්ඡි. ථෙරො සමාපත්තිතො වුට්ඨිතො භගවතො පාදානි දිස්වා බලවහිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා ජණ්ණුකෙහි පතිට්ඨාය ''අසම්මජ්ජිත්වා නිසින්නභාවං වත මෙ සත්ථා අඤ්ඤාසි, සඞ්ඝමජ්ඣෙ දානි චොදනං කාරෙස්සාමී''ති දසබලස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසීදි. භගවා ''කුහිං ගතොසි, සාරිපුත්තා''ති වත්වා ''න පතිරූපං දානි තෙ මය්හං අනන්තරෙ ඨානෙ ඨත්වා විචරන්තස්ස අසම්මජ්ජිත්වා නිසීදිතු''න්ති ආහ. තතො පට්ඨාය ථෙරො ගණ්ඨිකපටිමුඤ්චනට්ඨානෙපි තිට්ඨන්තො පාදෙන කචවරං වියූහිත්වාව තිට්ඨති.

අත්තනො භාසපරියන්තං න උග්ගණ්හාතීති ''ඉමස්මිං වත්ථුස්මිං එත්තකං සුත්තං උපලබ්භති, එත්තකො විනිච්ඡයො, එත්තකං සුත්තඤ්ච විනිච්ඡයඤ්ච වක්ඛාමී''ති එවං අත්තනො භාසපරියන්තං න උග්ගණ්හාති. ''අයං චොදකස්ස පුරිමකථා, අයං පච්ඡිමකථා, අයං චුදිතකස්ස පුරිමකථා, අයං පච්ඡිමකථා, එත්තකං ගය්හූපගං, එත්තකං න ගය්හූපග''න්ති එවං අනුග්ගණ්හන්තො පන **පරස්ස භාසපරියන්තං න උග්ගණ්හාති** නාම. **ආපත්තිං න ජානාතීති** පාරාජිකං වා සඞ්ඝාදිසෙසං වාති සත්තන්නං ආපත්තික්ඛන්ධානං නානාකරණං න ජානාති. **මූල**න්ති ද්වෙ ආපත්තියා මූලානි කායො ච වාචා ච, තානි න ජානාති. **සමුදය**න්ති ඡ ආපත්තිසමුට්ඨානානි ආපත්තිසමුදයො නාම, තානි න ජානාති. පාරාජිකාදීනං වත්ථුං න ජානාතීතිපි වුත්තං හොති. **නිරොධ**න්ති අයං ආපත්ති දෙසනාය නිරුජ්ඣති, වූපසම්මති, අයං වුට්ඨානෙනාති එවං ආපත්තිනිරොධං න ජානාති. සත්ත සමථෙ අජානන්තො පන **ආපත්තිනිරොධගාමිනිපටිපදං** න ජානාති.

අධිකරණපඤ්චකෙ **අධිකරණං** නාම චත්තාරි අධිකරණානි. **අධිකරණස්ස මූලං** නාම තෙත්තිංස මූලානි – විවාදාධිකරණස්ස ද්වාදස මූලානි, අනුවාදාධිකරණස්ස චුද්දස, ආපත්තාධිකරණස්ස ඡ, කිච්චාධිකරණස්ස එකං; තානි පරතො ආවි භවිස්සන්ති. **අධිකරණසමුදයො** නාම අධිකරණසමුට්ඨානං. විවාදාධිකරණං අට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූනි නිස්සාය උප්පජ්ජති; අනුවාදාධිකරණං චතස්සො විපත්තියො; ආපත්තාධිකරණං සත්තාපත්තික්ඛන්ධෙ; කිච්චාධිකරණං චත්තාරි සඞ්ඝකිච්චානීති ඉමං විභාගං න ජානාතීති අත්ථො . **අධිකරණනිරොධං න ජානාතීති** ධම්මෙන විනයෙන සත්ථුසාසනෙන මූලාමූලං ගන්ත්වා විනිච්ඡයසමථං පාපෙතුං න සක්කොති ; ''ඉදං අධිකරණං ද්වීහි, ඉදං චතූහි, ඉදං තීහි ඉදං එකෙන සමථෙන සම්මතී''ති එවං සත්ත සමථෙ අජානන්තො පන **අධිකරණනිරොධගාමිනිපටිපදං** න ජානාති නාම. **වත්ථුං න ජානාතීති** ''ඉදං පාරාජිකස්ස වත්ථු, ඉදං සඞ්ඝාදිසෙසස්සා''ති එවං සත්තන්නං ආපත්තික්ඛන්ධානං වත්ථුං න ජානාති. **නිදාන**න්ති ''සත්තන්නං නිදානානං ඉදං සික්ඛාපදං එත්ථ පඤ්ඤත්තං, ඉදං එත්ථා''ති න ජානාති. **පඤ්ඤත්තිං න ජානාතීති** තස්මිං තස්මිං සික්ඛාපදෙ පඨමපඤ්ඤත්තිං න ජානාති. **අනුපඤ්ඤත්ති**න්ති පුනප්පුනං පඤ්ඤත්තිං න ජානාති. **අනුසන්ධිවචනපථ**න්ති කථානුසන්ධි-විනිච්ඡයානුසන්ධිවසෙන වත්ථුං න ජානාති. **ඤත්තිං න ජානාතීති** සබ්බෙන සබ්බං ඤත්තිං න ජානාති. **ඤත්තියා කරණං න ජානාතීති** ඤත්තිකිච්චං න ජානාති, ඔසාරණාදීසු නවසු ඨානෙසු ඤත්තිකම්මං නාම හොති, ඤත්තිදුතියඤත්තිචතුත්ථකම්මෙසු ඤත්තියා කම්මප්පත්තො හුත්වා තිට්ඨතීති න ජානාති. **න පුබ්බකුසලො හොති න අපරකුසලොති** පුබ්බෙ කථෙතබ්බඤ්ච පච්ඡා කථෙතබ්බඤ්ච න ජානාති, ඤත්ති නාම පුබ්බෙ ඨපෙතබ්බා, පච්ඡා න ඨපෙතබ්බාතිපි න ජානාති. **අකාලඤ්ඤූ ච හොතීති** කාලං න ජානාති, අනජ්ඣිට්ඨො අයාචිතො භාසති, ඤත්තිකාලම්පි ඤත්තිඛෙත්තම්පි ඤත්තිඔකාසම්පි න ජානාති.

මන්දත්තා මොමූහත්තාති කෙවලං අඤ්ඤාණෙන මොමූහභාවෙන ධුතඞ්ගෙ ආනිසංසං අජානිත්වා. **පාපිච්ඡොති** තෙන අරඤ්ඤවාසෙන පච්චයලාභං පත්ථයමානො. **පවිවෙක**න්ති කායචිත්තඋපධිවිවෙකං. **ඉදමත්ථිත**න්ති ඉමාය කල්‍යාණාය පටිපත්තියා අත්ථො එතස්සාති ඉදමත්ථි, ඉදමත්ථිනො භාවො ඉදමත්ථිතා; තං ඉදමත්ථිතංයෙව නිස්සාය න අඤ්ඤං කිඤ්චි ලොකාමිසන්ති අත්ථො.

උපොසථං න ජානාතීති නවවිධං උපොසථං න ජානාති. **උපොසථකම්ම**න්ති අධම්මෙනවග්ගාදිභෙදං චතුබ්බිධං උපොසථකම්මං න ජානාති. **පාතිමොක්ඛ**න්ති ද්වෙ මාතිකා න ජානාති. **පාතිමොක්ඛුද්දෙස**න්ති සබ්බම්පි නවවිධං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං න ජානාති. **පවාරණ**න්ති නවවිධං පවාරණං න ජානාති. පවාරණාකම්මං උපොසථකම්මසදිසමෙව.

අපාසාදිකපඤ්චකෙ – **අපාසාදික**න්ති කායදුච්චරිතාදි අකුසලකම්මං වුච්චති. **පාසාදික**න්ති කායසුචරිතාදි කුසලකම්මං වුච්චති. **අතිවෙල**න්ති වෙලං අතික්කම්ම බහුතරං කාලං කුලෙසු අප්පං විහාරෙති අත්ථො. **ඔතාරොති** කිලෙසානං අන්තො ඔතරණං. **සංකිලිට්ඨ**න්ති දුට්ඨුල්ලාපත්තිකායසංසග්ගාදිභෙදං . **විසුද්ධිපඤ්චකෙ**පවාරණාග්ගහණෙන නවවිධාපි පවාරණා වෙදිතබ්බා. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

පඤ්චකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඡක්කවාරවණ්ණනා

326. ඡක්කෙසු – **ඡ සාමීචියොති** ''සො ච භික්ඛු අනබ්භිතො, තෙ ච භික්ඛූ ගාරය්හා, අයං තත්ථ සාමීචි'', ''යුඤ්ජන්තායස්මන්තො සකං, මා වො සකං විනස්සාති අයං තත්ථ සාමීචි'', ''අයං තෙ භික්ඛු පත්තො යාව භෙදනාය ධාරෙතබ්බොති අයං තත්ථ සාමීචි'', ''තතො නීහරිත්වා භික්ඛූහි සද්ධිං සංවිභජිතබ්බං, අයං තත්ථ සාමීචි'', ''අඤ්ඤාතබ්බං පරිපුච්ඡිතබ්බං පරිපඤ්හිතබ්බං, අයං තත්ථ සාමීචි'', ''යස්ස භවිස්සති සො හරිස්සතීති අයං තත්ථ සාමීචී''ති ඉමා භික්ඛුපාතිමොක්ඛෙයෙව **ඡ සාමීචියො. ඡ ඡෙදනකාති** පඤ්චකෙ වුත්තා පඤ්ච භික්ඛුනීනං උදකසාටිකාය සද්ධිං ඡ. **ඡහාකාරෙහීති** අලජ්ජිතා අඤ්ඤාණතා කුක්කුච්චපකතතා අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤිතා කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤිතා සතිසම්මොසාති. තත්ථ එකරත්තඡාරත්තසත්තාහාතික්කමාදීසු ආපත්තිං සතිසම්මොසෙන ආපජ්ජති. සෙසං වුත්තනයමෙව. **ඡ ආනිසංසා විනයධරෙති** පඤ්චකෙ වුත්තා පඤ්ච තස්සාධෙය්‍යො උපොසථොති ඉමිනා සද්ධිං ඡ.

ඡ පරමානීති ‘‘දසාහපරමං අතිරෙකචීවරං ධාරෙතබ්බං, මාසපරමං තෙන භික්ඛුනා තං චීවරං නික්ඛිපිතබ්බං, සන්තරුත්තරපරමං තෙන භික්ඛුනා තතො චීවරං සාදිතබ්බං, ඡක්ඛත්තුපරමං තුණ්හීභූතෙන උද්දිස්ස ඨාතබ්බං, නවං පන භික්ඛුනා සන්ථතං කාරාපෙත්වා ඡබ්බස්සානි ධාරෙතබ්බං ඡබ්බස්සපරමතා ධාරෙතබ්බං, තියොජනපරමං සහත්ථා ධාරෙතබ්බානි, දසාහපරමං අතිරෙකපත්තො ධාරෙතබ්බො, සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකං පරිභුඤ්ජිතබ්බානි, ඡාරත්තපරමං තෙන භික්ඛුනා තෙන චීවරෙන විප්පවසිතබ්බං, චතුක්කංසපරමං, අඩ්ඪතෙය්‍යකංසපරමං, ද්වඞ්ගුලපබ්බපරමං ආදාතබ්බං, අට්ඨඞ්ගුලපරමං මඤ්චපටිපාදකං , අට්ඨඞ්ගුලපරමං දන්තකට්ඨ’’න්ති ඉමානි **චුද්දස පරමානි**. තත්ථ පඨමානි ඡ එකං ඡක්කං, තතො එකං අපනෙත්වා සෙසෙසු එකෙකං පක්ඛිපිත්වාතිආදිනා නයෙන අඤ්ඤානිපි ඡක්කානි කාතබ්බානි.

ඡ ආපත්තියොති තීණි ඡක්කානි අන්තරපෙය්‍යාලෙ වුත්තානි. **ඡ කම්මානීති** තජ්ජනීය-නියස්ස-පබ්බාජනීය-පටිසාරණීයානි චත්තාරි, ආපත්තියා අදස්සනෙ ච අප්පටිකම්මෙ ච වුත්තද්වයම්පි එකං, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ එකන්ති ඡ. **නහානෙති** ඔරෙනඩ්ඪමාසං නහානෙ; විප්පකතචීවරාදිඡක්කද්වයං කථිනක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

ඡක්කවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සත්තකවාරවණ්ණනා

327. සත්තකෙසු – **සත්ත සාමීචියොති** පුබ්බෙ වුත්තෙසු ඡසු ‘‘සා ච භික්ඛුනී අනබ්භිතා, තා ච භික්ඛුනියො ගාරය්හා, අයං තත්ථ සාමීචී’’ති ඉමං පක්ඛිපිත්වා සත්ත වෙදිතබ්බා. **සත්ත අධම්මිකා පටිඤ්ඤාතකරණාති** ‘‘භික්ඛු පාරාජිකං අජ්ඣාපන්නො හොති, පාරාජිකෙන චොදියමානො ‘සඞ්ඝාදිසෙසං අජ්ඣාපන්නොම්හී’ති පටිජානාති, තං සඞ්ඝො සඞ්ඝාදිසෙසෙන කාරෙති, අධම්මිකං පටිඤ්ඤාතකරණ’’න්ති එවං සමථක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨා. ධම්මිකාපි තත්ථෙව නිද්දිට්ඨා. **සත්තන්නං අනාපත්ති සත්තාහකරණීයෙන ගන්තුන්ති** වස්සූපනායිකක්ඛන්ධකෙ වුත්තං . **සත්තානිසංසා විනයධරෙති** ‘‘තස්සාධෙය්‍යො උපොසථො පවාරණා’’ති ඉමෙහි සද්ධිං පඤ්චකෙ වුත්තා පඤ්ච සත්ත හොන්ති. **සත්ත පරමානීති** ඡක්කෙ වුත්තානියෙව සත්තකවසෙන යොජෙතබ්බානි. **කතචීවරන්තිආදීනි** ද්වෙ සත්තකානි කථිනක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨානි.

භික්ඛුස්ස න හොති ආපත්ති දට්ඨබ්බා, භික්ඛුස්ස හොති ආපත්ති දට්ඨබ්බා, භික්ඛුස්ස හොති ආපත්ති පටිකාතබ්බාති ඉමානි තීණි සත්තකානි, ද්වෙ අධම්මිකානි, එකං ධම්මිකං; තානි තීණිපි චම්පෙය්‍යකෙ නිද්දිට්ඨානි. **අසද්ධම්මාති** අසතං ධම්මා, අසන්තො වා ධම්මා; අසොභනා හීනා ලාමකාති අත්ථො. **සද්ධම්මාති** සතං බුද්ධාදීනං ධම්මා; සන්තො වා ධම්මා සුන්දරා උත්තමාති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

සත්තකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අට්ඨකවාරවණ්ණනා

328. අට්ඨකෙසු – **අට්ඨානිසංසෙති** ‘‘න මයං ඉමිනා භික්ඛුනා සද්ධිං උපොසථං කරිස්සාම, විනා ඉමිනා භික්ඛුනා උපොසථං කරිස්සාම, න මයං ඉමිනා භික්ඛුනා සද්ධිං පවාරෙස්සාම, සඞ්ඝකම්මං කරිස්සාම, ආසනෙ නිසීදිස්සාම, යාගුපානෙ නිසීදිස්සාම, භත්තග්ගෙ නිසීදිස්සාම, එකච්ඡන්නෙ වසිස්සාම, යථාවුඩ්ඪං අභිවාදනං පච්චුට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාමීචිකම්මං කරිස්සාම, විනා ඉමිනා භික්ඛුනා කරිස්සාමා’’ති එවං කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ වුත්තෙ ආනිසංසෙ. දුතියඅට්ඨකෙපි එසෙව නයො, තම්පි හි එවමෙව කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ වුත්තං.

අට්ඨ යාවතතියකාති භික්ඛූනං තෙරසකෙ චත්තාරො, භික්ඛුනීනං සත්තරසකෙ භික්ඛූහි අසාධාරණා චත්තාරොති අට්ඨ. **අට්ඨහාකාරෙහි කුලානි දූසෙතීති** කුලානි දූසෙති පුප්ඵෙන වා ඵලෙන වා චුණ්ණෙන වා මත්තිකාය වා දන්තකට්ඨෙන වා වෙළුයා වා වෙජ්ජිකාය වා ජඞ්ඝපෙසනිකෙන වාති ඉමෙහි අට්ඨහි. **අට්ඨ මාතිකා** චීවරක්ඛන්ධකෙ, අපරා අට්ඨ කථිනක්ඛන්ධකෙ වුත්තා. **අට්ඨහි අසද්ධම්මෙහීති** ලාභෙන අලාභෙන යසෙන අයසෙන සක්කාරෙන අසක්කාරෙන පාපිච්ඡතාය පාපමිත්තතාය. **අට්ඨ ලොකධම්මා** නාම ලාභෙ සාරාගො, අලාභෙ පටිවිරොධො; එවං යසෙ අයසෙ, පසංසාය නින්දාය, සුඛෙ සාරාගො, දුක්ඛෙ පටිවිරොධොති. **අට්ඨඞ්ගිකො මුසාවාදොති** ‘‘විනිධාය සඤ්ඤ’’න්ති ඉමිනා සද්ධිං පාළියං ආගතෙහි සත්තහීති අට්ඨහි අඞ්ගෙහි අට්ඨඞ්ගිකො.

අට්ඨ උපොසථඞ්ගානීති –

‘‘පාණං න හනෙ න චාදින්නමාදියෙ,
මුසා න භාසෙ න ච මජ්ජපො සියා;
අබ්‍රහ්මචරියා විරමෙය්‍ය මෙථුනා,
රත්තිං න භුඤ්ජෙය්‍ය විකාලභොජනං.

‘‘මාලං න ධාරෙ න ච ගන්ධමාචරෙ,
මඤ්චෙ ඡමායංච සයෙථ සන්ථතෙ;
එතඤ්හි අට්ඨඞ්ගිකමාහුපොසථං,
බුද්ධෙන දුක්ඛන්තගුනා පකාසිත’’න්ති. (අ. නි. 3.71);

එවං වුත්තානි අට්ඨ. **අට්ඨ දූතෙය්‍යඞ්ගානීති** ‘‘ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සොතා ච හොති සාවෙතා චා’’තිආදිනා නයෙන සඞ්ඝභෙදකෙ වුත්තානි. **තිත්ථියවත්තානි** මහාඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨානි. **අනතිරිත්තා** ච **අතිරිත්තා** ච පවාරණාසික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨා. **අට්ඨන්නං පච්චුට්ඨාතබ්බන්ති** හත්තග්ගෙ වුඩ්ඪභික්ඛුනීනං, ආසනම්පි තාසංයෙව දාතබ්බං. **උපාසිකාති** විසාඛා. **අට්ඨානිසංසා විනයධරෙති** පඤ්චකෙ වුත්තෙසු පඤ්චසු ‘‘තස්සාධෙය්‍යො උපොසථො, පවාරණා, සඞ්ඝකම්ම’’න්ති ඉමෙ තයො පක්ඛිපිත්වා අට්ඨ වෙදිතබ්බා. **අට්ඨ පරමානීති** පුබ්බෙ වුත්තපරමානෙව අට්ඨකවසෙන යොජෙත්වා වෙදිතබ්බානි. **අට්ඨසු ධම්මෙසු සම්මා වත්තිතබ්බන්ති** ‘‘න පකතත්තස්ස භික්ඛුනො උපොසථො ඨපෙතබ්බො, න පවාරණා ඨපෙතබ්බා’’තිආදිනා නයෙන සමථක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨෙසු අට්ඨසු. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

අට්ඨකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නවකවාරවණ්ණනා

329. නවකෙසු – **නව ආඝාතවත්ථූනීති** ‘‘අනත්ථං මෙ අචරී’’තිආදීනි නව. **නව ආඝාතපටිවිනයාති** ‘‘අනත්ථං මෙ අචරි, තං කුතෙත්ථ ලබ්භාති ආඝාතං පටිවිනෙතී’’තිආදීනි නව. **නව විනීතවත්ථූනීති** නවහි ආඝාතවත්ථූහි ආරති විරති පටිවිරති සෙතුඝාතො. **නවහි සඞ්ඝො භිජ්ජතීති** ‘‘නවන්නං වා, උපාලි, අතිරෙකනවන්නං වා සඞ්ඝරාජි චෙව හොති සඞ්ඝභෙදො චා’’ති. **නව පරමානීති** පුබ්බෙ වුත්තපරමානෙව නවකවසෙන යොජෙත්වා වෙදිතබ්බානි. **නව තණ්හාමූලකා** නාම තණ්හං පටිච්ච පරියෙසනා, පරියෙසනං පටිච්ච ලාභො, ලාභං පටිච්ච විනිච්ඡයො, විනිච්ඡයං පටිච්ච ඡන්දරාගො, ඡන්දරාගං පටිච්ච අජ්ඣොසානං, අජ්ඣොසානං පටිච්ච පරිග්ගහො, පරිග්ගහං පටිච්ච මච්ඡරියං, මච්ඡරියං පටිච්ච ආරක්ඛා, ආරක්ඛාධිකරණං දණ්ඩාදානසත්ථාදානකලහවිග්ගහවිවාදතුවංතුවංපෙසුඤ්ඤමුසාවාදා. **නව විධමානාති** ‘‘සෙය්‍යස්ස සෙය්‍යොහමස්මී’’තිමානාදයො. **නව චීවරානීති** තිචීවරන්ති වා වස්සිකසාටිකාති වාතිආදිනා නයෙන වුත්තානි. **න විකප්පෙතබ්බානීති** අධිට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය න විකප්පෙතබ්බානි . **නව අධම්මිකානි දානානීති** සඞ්ඝස්ස පරිණතං අඤ්ඤසඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති, චෙතියස්ස පරිණතං අඤ්ඤචෙතියස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා පුග්ගලස්ස වා පරිණාමෙති , පුග්ගලස්ස පරිණතං අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පරිණාමෙතීති එවං වුත්තානි.

නව පටිග්ගහපරිභොගාති එතෙසංයෙව දානානං පටිග්ගහා ච පරිභොගා ච. **තීණි ධම්මිකානි දානානීති** සඞ්ඝස්ස නින්නං සඞ්ඝස්සෙව දෙති, චෙතියස්ස නින්නං චෙතියස්සෙව, පුග්ගලස්ස නින්නං පුග්ගලස්සෙව දෙතීති ඉමානි තීණි. පටිග්ගහපරිභොගාපි තෙසංයෙව පටිග්ගහා ච පරිභොගා ච. **නව අධම්මිකා සඤ්ඤත්තියොති** අධම්මවාදිපුග්ගලො, අධම්මවාදිසම්බහුලා, අධම්මවාදිසඞ්ඝොති එවං තීණි තිකානි සමථක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨානි. **ධම්මිකා සඤ්ඤත්තියොපි** ධම්මවාදී පුග්ගලොතිආදිනා නයෙන තත්ථෙව නිද්දිට්ඨා. **අධම්මකම්මෙ ද්වෙ නවකානි** ඔවාදවග්ගස්ස පඨමසික්ඛාපදනිද්දෙසෙ පාචිත්තියවසෙන වුත්තානි. **ධම්මකම්මෙ ද්වෙ නවකානි** තත්ථෙව දුක්කටවසෙන වුත්තානි. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

නවකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දසකවාරවණ්ණනා

330. දසකෙසු – **දස ආඝාතවත්ථූනීති** නවකෙසු වුත්තානි නව ‘‘අට්ඨානෙ වා පන ආඝාතො ජායතී’’ති ඉමිනා සද්ධිං දස හොන්ති. **ආඝාතපටිවිනයාපි** තත්ථ වුත්තා නව ‘‘අට්ඨානෙ වා පන ආඝාතො ජායති, තං කුතෙත්ථ ලබ්භාති ආඝාතං පටිවිනෙතී’’ති ඉමිනා සද්ධිං දස වෙදිතබ්බා. **දස විනීතවත්ථූනීති** දසහි ආඝාතවත්ථූහි විරතිසඞ්ඛාතානි දස. **දසවත්ථුකා මිච්ඡාදිට්ඨීති** ‘‘නත්ථි දින්න’’න්තිආදිවසෙන වෙදිතබ්බා, ‘‘අත්ථි දින්න’’න්තිආදිවසෙන **සම්මාදිට්ඨී,** ‘‘සස්සතො ලොකො’’තිආදිනා වසෙන පන **අන්තග්ගාහිකා දිට්ඨී** වෙදිතබ්බා. **දස මිච්ඡත්තාති** මිච්ඡාදිට්ඨිආදයො මිච්ඡාවිමුත්තිපරියොසානා, විපරීතා **සම්මත්තා. සලාකග්ගාහා** සමථක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨා.

දසහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු උබ්බාහිකාය සම්මන්නිතබ්බොති ‘‘සීලවා හොතී’’තිආදිනා නයෙන සමථක්ඛන්ධකෙ වුත්තෙහි දසහි. **දස ආදීනවා රාජන්තෙපුරප්පවෙසනෙ** රාජසික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨා. **දස දානවත්ථූනීති** අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලා ගන්ධං විලෙපනං සෙය්‍යාවසථං පදීපෙය්‍යං. **දස රතනානීති** මුත්තාමණිවෙළුරියාදීනි. **දස පංසුකූලානීති** සොසානිකං, පාපණිකං , උන්දූරක්ඛායිතං, උපචිකක්ඛායිතං, අග්ගිදඩ්ඪං, ගොඛායිතං, අජිකක්ඛායිතං, ථූපචීවරං, ආභිසෙකියං, හතපටියාභතන්ති එතෙසු උපසම්පන්නෙන උස්සුක්කං කාතබ්බං. **දස**

චීවරධාරණාති ''සබ්බනීලකානි චීවරානි ධාරෙන්තී''ති වුත්තවසෙන දසාති කුරුන්දියං වුත්තං. මහාඅට්ඨකථායං පන ''නවසු කප්පියචීවරෙසු උදකසාටිකං වා සඞ්කච්චිකං වා පක්ඛිපිත්වා දසා''ති වුත්තං.

අවන්දනීයපුග්ගලා සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨා. **දස අක්කොසවත්ථූනි** ඔමසවාදෙ නිද්දිට්ඨානි. **දස ආකාරා** පෙසුඤ්ඤසික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨා. **දස සෙනාසනානීති** මඤ්චො, පීඨං, භිසි, බිම්බොහනං, චිමිලිකා, උත්තරත්ථරණං, තට්ටිකා, චම්මඛණ්ඩො, නිසීදනං, තිණසන්ථාරො, පණ්ණසන්ථාරොති. **දස වරානි යාචිංසූති** විසාඛා අට්ඨ, සුද්ධොදනමහාරාජා එකං, ජීවකො එකං. **යාගුආනිසංසා** ච **අකප්පියමංසානි** ච භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨානි. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

දසකවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකාදසකවාරවණ්ණනා

331. එකාදසකෙසු – **එකාදසාති** පණ්ඩකාදයො එකාදස. **එකාදස පාදුකාති** දස රතනමයා, එකා කට්ඨපාදුකා. තිණපාදුකමුඤ්ජපාදුකපබ්බජපාදුකාදයො පන කට්ඨපාදුකසඞ්ගහමෙව ගච්ඡන්ති. **එකාදස පත්තාති** තම්බලොහමයෙන වා දාරුමයෙන වා සද්ධිං දස රතනමයා. **එකාදස චීවරානීති** සබ්බනීලකාදීනි එකාදස. **යාවතතියකාති** උක්ඛිත්තානුවත්තිකා භික්ඛුනී, සඞ්ඝාදිසෙසා අට්ඨ, අරිට්ඨො, චණ්ඩකාළීති. **එකාදස අන්තරායිකා** නාම ''නසි අනිමිත්තා''ති ආදයො. **එකාදස චීවරානි අධිට්ඨාතබ්බානීති** තිචීවරං, වස්සිකසාටිකා, නිසීදනං, පච්චත්ථරණං, කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදි, මුඛපුඤ්ඡනචොළං, පරික්ඛාරචොළං, උදකසාටිකා, සඞ්කච්චිකාති. **න විකප්පෙතබ්බානීති** එතානෙව අධිට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය න විකප්පෙතබ්බානි. **ගණ්ඨිකා** ච **විධා** ච සුත්තමයෙන සද්ධිං එකාදස හොන්ති, තෙ සබ්බෙ ඛුද්දකක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨා. **පථවියො** පථවිසික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨා. **නිස්සයපටිපස්සද්ධියො** උපජ්ඣායම්හා පඤ්ච, ආචරියම්හා ඡ; එවං එකාදස. **අවන්දියපුග්ගලා** නග්ගෙන සද්ධිං එකාදස, තෙ සබ්බෙ සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ නිද්දිට්ඨා . **එකාදස පරමානි** පුබ්බෙ වුත්තෙසු චුද්දසසු එකාදසකවසෙන යොජෙත්වා වෙදිතබ්බානි. **එකාදස වරානීති** මහාපජාපතියා යාචිතවරෙන සද්ධිං පුබ්බෙ වුත්තානි දස. **එකාදස සීමාදොසාති** ''අතිඛුද්දකං සීමං සම්මන්නන්තී''තිආදිනා නයෙන කම්මවග්ගෙ ආගමිස්සන්ති.

අක්කොසකපරිභාසකෙ පුග්ගලෙ එකාදසාදීනවා නාම ''යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අක්කොසකො පරිභාසකො අරියූපවාදී, සබ්‍රහ්මචාරීනං අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං සො එකාදසන්නං බ්‍යසනානං අඤ්ඤතරං බ්‍යසනං න නිගච්ඡෙය්‍ය. කතමෙසං එකාදසන්නං? අනධිගතං නාධිගච්ඡති, අධිගතා පරිහායති, සද්ධම්මස්ස න වොදායන්ති, සද්ධම්මෙසු වා අධිමානිකො හොති, අනභිරතො වා බ්‍රහ්මචරියං චරති, අඤ්ඤතරං වා සංකිලිට්ඨං ආපත්තිං ආපජ්ජති, සික්ඛං වා පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති, ගාළ්හං වා රොගාතඞ්කං ඵුසති, උම්මාදං වා පාපුණාති චිත්තක්ඛෙපං වා, සම්මූළ්හො කාලං කරොති, කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජතී''ති (අ. නි. 11.6). එත්ථ ච **සද්ධම්මොති** බුද්ධවචනං අධිප්පෙතං.

ආසෙවිතායාති ආදිතො පට්ඨාය සෙවිතාය. **භාවිතායාති** නිප්ඵාදිතාය වඩ්ඪිතාය

වා. **බහුලීකතායාති** පුනප්පුනං කතාය. **යානීකතායාති** සුයුත්තයානසදිසාය කතාය. **වත්ථුකතායාති** යථා පතිට්ඨා හොති; එවං කතාය. **අනුට්ඨිතායාති** අනු අනු පවත්තිතාය; නිච්චාධිට්ඨිතායාති අත්ථො. **පරිචිතායාති** සමන්තතො චිතාය; සබ්බදිසාසු චිතාය ආචිතාය භාවිතාය අභිවඩ්ඪිතායාති අත්ථො. **සුසමාරද්ධායාති** සුට්ඨු සමාරද්ධාය; වසීභාවං උපනීතායාති අත්ථො. **න පාපකං සුපිනන්ති** පාපකමෙව න පස්සති, භද්‍රකං පන වුඩ්ඪිකාරණභූතං පස්සති. **දෙවතා රක්ඛන්තීති** ආරක්ඛදෙවතා ධම්මිකං රක්ඛං පච්චුපට්ඨාපෙන්ති. **තුවටං චිත්තං සමාධියතීති** ඛිප්පං චිත්තං සමාධියති. **උත්තරි අප්පටිවිජ්ඣන්තොති** මෙත්තාඣානතො උත්තරිං අරහත්තං අසච්ඡිකරොන්තො සෙඛො වා පුථුජ්ජනො වා හුත්වා කාලං කරොන්තො බ්‍රහ්මලොකූපගො හොති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

එකාදසකවාරවණ්ණනා පරියොසානා

එකුත්තරිකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

උපොසථාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනා

332. ‘‘උපොසථකම්මස්ස කො ආදී’’තිආදීනං පුච්ඡානං විස්සජ්ජනෙ **සාමග්ගී ආදීති** ‘‘උපොසථං කරිස්සාමා’’ති සීමං සොධෙත්වා ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා සන්නිපතිතානං කායසාමග්ගී ආදි. **කිරියා මජ්ඣෙති** පුබ්බකිච්චං කත්වා පාතිමොක්ඛඔසාරණකිරියා මජ්ඣෙ. **නිට්ඨානං පරියොසානන්ති** ‘‘තත්ථ සබ්බෙහෙව සමග්ගෙහි සම්මොදමානෙහි අවිවදමානෙහි සික්ඛිතබ්බ’’න්ති ඉදං පාතිමොක්ඛනිට්ඨානං පරියොසානං. **පවාරණාකම්මස්ස සාමග්ගී ආදීති** ‘‘පවාරණං කරිස්සාමා’’ති සීමං සොධෙත්වා ඡන්දපවාරණං ආහරිත්වා සන්නිපතිතානං කායසාමග්ගී ආදි. **කිරියා මජ්ඣෙති** පවාරණාඤත්ති ච පවාරණාකථා ච මජ්ඣෙ, සඞ්ඝනවකස්ස ‘‘පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී’’ති වචනං පරියොසානං. තජ්ජනීයකම්මාදීසු **වත්ථු** නාම යෙන වත්ථුනා කම්මාරහො හොති, තං වත්ථු. **පුග්ගලොති** යෙන තං වත්ථු කතං, සො පුග්ගලො. **කම්මවාචා පරියොසානන්ති** ‘‘කතං සඞ්ඝෙන ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො තජ්ජනීයකම්මං, ඛමති සඞ්ඝස්ස, තස්මා තුණ්හී, එවමෙතං ධාරයාමී’’ති එවං තස්සා තස්සා කම්මවාචාය අවසානවචනං පරියොසානං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති

උපොසථාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අත්ථවසපකරණාවණ්ණනා

334. අත්ථවසපකරණෙ – **දස අත්ථවසෙති**ආදීසු යං වත්තබ්බං තං පඨමපාරාජිකවණ්ණනායමෙව වුත්තං. **යං සඞ්ඝසුට්ඨු තං සඞ්ඝඵාසූති**ආදීසු උපරිමං උපරිමං පදං හෙට්ඨිමස්ස හෙට්ඨිමස්ස පදස්ස අත්ථො.

අත්ථසතං ධම්මසතන්තිආදිම්හි පන යදෙතං දසසු පදෙසු එකෙකං මූලං කත්වා දසක්ඛත්තුං යොජනාය පදසතං වුත්තං. තත්ථ පච්ඡිමස්ස පච්ඡිමස්ස පදස්ස වසෙන අත්ථසතං පුරිමස්ස පුරිමස්ස වසෙන ධම්මසතං වෙදිතබ්බං. අථ වා යෙ දස අත්ථවසෙ පටිච්ච තථාගතෙන සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, යෙ පුබ්බෙ පඨමපාරාජිකවණ්ණනායං ‘‘තත්ථ සඞ්ඝසුට්ඨුතා නාම සඞ්ඝස්ස සුට්ඨුභාවො ‘සුට්ඨු දෙවා’ති ආගතට්ඨානෙ විය ‘සුට්ඨු භන්තෙ’ති වචනසම්පටිච්ඡනභාවො, යො ච තථාගතස්ස වචනං සම්පටිච්ඡති, තස්ස තං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය හොති, තස්මා සඞ්ඝස්ස ‘සුට්ඨු භන්තෙ’ති මම වචනසම්පටිච්ඡනත්ථං පඤ්ඤපෙස්සාමි අසම්පටිච්ඡනෙ ආදීනවං සම්පටිච්ඡනෙ ච ආනිසංසං දස්සෙත්වා න බලක්කාරෙන අභිභවිත්වාති එතමත්ථං ආවිකරොන්තො ආහ – සඞ්ඝසුට්ඨුතායා’’ති එවමාදිනා නයෙන වණ්ණිතා, තෙසං ඉධ දසක්ඛත්තුං ආගතත්තා අත්ථසතං තදත්ථජොතකානඤ්ච පදානං වසෙන ධම්මසතං වෙදිතබ්බං. ඉදානි අත්ථජොතකානං නිරුත්තීනං වසෙන නිරුත්තිසතං, ධම්මභූතානං නිරුත්තීනං වසෙන නිරුත්තිසතන්ති ද්වෙ නිරුත්තිසතානි, අත්ථසතෙ ඤාණසතං, ධම්මසතෙ ඤාණසතං, ද්වීසු නිරුත්තිසතෙසු ද්වෙ ඤාණසතානීති චත්තාරි ඤාණසතානි ච වෙදිතබ්බානි.

> ‘‘අත්ථසතං ධම්මසතං, ද්වෙ නිරුත්තිසතානි;
> චත්තාරි ඤාණසතානි, අත්ථවසෙ පකරණෙ’’ති.

ඉති හි යං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තන්ති.

ඉති සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

මහාවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඨමගාථාසඞ්ගණිකං

සත්තනගරෙසු පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදවණ්ණනා

335. **එකංසං චීවරං කත්වාති** එකස්මිං අංසකූටෙ චීවරං කත්වා; සාධුකං උත්තරාසඞ්ගං කත්වාති අත්ථො. **පග්ගණ්හිත්වාන අඤ්ජලින්ති** දසනඛසමොධානසමුජ්ජලං අඤ්ජලිං උක්ඛිපිත්වා. **ආසීසමානරූපොව** **වාති** පච්චාසීසමානරූපො විය. **කිස්ස ත්වං ඉධ මාගතොති** කෙන කාරණෙන කිමත්ථං පත්ථයමානො ත්වං ඉධ ආගතො. කො එවමාහ? සම්මාසම්බුද්ධො. කං එවමාහ? ආයස්මන්තං උපාලිං. ඉති ආයස්මා උපාලි භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා ''ද්වීසු විනයෙසූ''ති ඉමං ගාථං පුච්ඡි. අථස්ස භගවා ''භද්දකො තෙ උම්මඞ්ගො''තිආදීනි වත්වා තං විස්සජ්ජෙසි. එස නයො සබ්බත්ථ. ඉති ඉමෙ සබ්බපඤ්හෙ බුද්ධකාලෙ උපාලිත්ථෙරො පුච්ඡි. භගවා බ්‍යාකාසි. සඞ්ගීතිකාලෙ පන මහාකස්සපත්ථෙරො පුච්ඡි. උපාලිත්ථෙරො බ්‍යාකාසි.

තත්ථ **භද්දකො තෙ උම්මඞ්ගොති** භද්දකා තෙ පඤ්හා; පඤ්හා හි අවිජ්ජන්ධකාරතො උම්මුජ්ජිත්වා ඨිතත්තා ''උම්මඞ්ගො''ති වුච්චති. **තග්ඝාති** කාරණත්ථෙ නිපාතො. යස්මා මං පුච්ඡසි, තස්මා තෙ අහමක්ඛිස්සන්ති අත්ථො. සම්පටිච්ඡනත්ථෙ වා, ''තග්ඝා''ති හි ඉමිනා වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා අක්ඛිස්සන්ති ආහ. ''සමාදහිත්වා විසිබ්බෙන්ති, සාමිසෙන, සසිත්ථක''න්ති ඉමානි තීණියෙව සික්ඛාපදානි භග්ගෙසු පඤ්ඤත්තානි.

චතුවිපත්තිවණ්ණනා

336. **යං තං පුච්ඡිම්හාති** යං ත්වං අපුච්ඡිම්හා. **අකිත්තයීති** අභාසි. **නොති** අම්හාකං . **තං තං බ්‍යාකතන්ති** යං යං පුට්ඨං, තං තදෙව බ්‍යාකතං. **අනඤ්ඤථාති** අඤ්ඤථා අකත්වා බ්‍යාකතං.

යෙ දුට්ඨුල්ලා සා සීලවිපත්තීති එත්ථ කිඤ්චාපි සීලවිපත්ති නාම පඤ්හෙ නත්ථි, අථ ඛො දුට්ඨුල්ලං විස්සජ්ජෙතුකාමතායෙතං වුත්තං. චතූසු හි විපත්තීසු දුට්ඨුල්ලං එකාය විපත්තියා සඞ්ගහිතං, අදුට්ඨුල්ලං තීහි විපත්තීහි සඞ්ගහිතං. තස්මා ''යෙ දුට්ඨුල්ලා සා සීලවිපත්තී''ති වත්වා තමෙව විත්ථාරතො දස්සෙතුං ''පාරාජිකං සඞ්ඝාදිසෙසො සීලවිපත්තීති වුච්චතී''ති ආහ.

ඉදානි තිස්සන්නං විපත්තීනං වසෙන අදුට්ඨුල්ලං දස්සෙතුං ''ථුල්ලච්චය''න්තිආදිමාහ. තත්ථ **යො චායං, අක්කොසති හසාධිප්පායොති** ඉදං දුබ්භාසිතස්ස වත්ථුදස්සනත්ථං වුත්තං.

අබ්භාචික්ඛන්තීති ''තථාහං භගවතා ධම්මං දෙසිතං ආජානාමී''ති වදන්තා අබ්භාචික්ඛන්ති.

අයං සා ආජීවවිපත්තිසම්මතාති අයං ඡහි සික්ඛාපදෙහි සඞ්ගහිතා ආජීවවිපත්ති නාම චතුත්ථා විපත්ති සම්මතාති එත්තාවතා ''අදුට්ඨුල්ල''න්ති ඉදං විස්සජ්ජිතං හොති.

ඉදානි ''යෙ ච යාවතතියකා''ති පඤ්හං විස්සජ්ජෙතුං ''එකාදසා''තිආදිමාහ.

ඡෙදනකාදිවණ්ණනා

337. යස්මා පන ''යෙ ච යාවතතියකා''ති අයං පඤ්හො ''එකාදස යාවතතියකා''ති එවං සඞ්ඛාවසෙන විස්සජ්ජිතො, තස්මා සඞ්ඛානුසන්ධිවසෙනෙව **''කති ඡෙදනකානී''**තිආදිකෙ අඤ්ඤෙ අන්තරාපඤ්හෙ පුච්ඡි. තෙසං විස්සජ්ජනත්ථං **''ඡ ඡෙදනකානී''**තිආදි වුත්තං. තත්ථ ''එකං භෙදනකං, එකං උද්දාලනකං, සොළස ජානන්ති පඤ්ඤත්තා''ති ඉදමෙව අපුබ්බං. සෙසං මහාවග්ගෙ විභත්තමෙව. යං පනෙතං අපුබ්බං තත්ථ **එකං භෙදනකන්ති** සූචිඝරං. **එකං උද්දාලනකන්ති** තූලොනද්ධමඤ්චපීඨං. **සොළසාති** සොළස. **ජානන්ති පඤ්ඤත්තාති** ''ජාන''න්ති එවං වත්වා පඤ්ඤත්තා, තෙ එවං වෙදිතබ්බා – ''ජානං සඞ්ඝිකං ලාභං පරිණතං අත්තනො පරිණාමෙය්‍ය, ජානං පුබ්බුපගතං භික්ඛුං අනුපඛජ්ජ නිසජ්ජං කප්පෙය්‍ය, ජානං සප්පාණකං උදකං තිණං වා මත්තිකං වා සිඤ්චෙය්‍ය වා සිඤ්චාපෙය්‍ය වා, ජානං භික්ඛුනිපරිපාචිතං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජෙය්‍ය, ජානං ආසාදනාපෙක්ඛො භුත්තස්මිං පාචිත්තියං, ජානං සප්පාණකං උදකං පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ජානං යථාධම්මං නිහතාධිකරණං, ජානං දුට්ඨුල්ලං ආපත්තිං පටිච්ඡාදෙය්‍ය, ජානං ඌනවීසතිවස්සං පුග්ගලං උපසම්පාදෙය්‍ය, ජානං ථෙය්‍යසත්ථෙන සද්ධිං, ජානං තථාවාදිනා භික්ඛුනා අකතානුධම්මෙන, ජානං තථානාසිතං සමණුද්දෙසං, ජානං සඞ්ඝිකං ලාභං පරිණතං පුග්ගලස්ස පරිණාමෙය්‍ය, ජානං පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපන්නං භික්ඛුනිං නෙව අත්තනා පටිචොදෙය්‍ය, ජානං චොරිං වජ්ඣං විදිතං අනපලොකෙත්වා, ජානං සභික්ඛුකං ආරාමං අනාපුච්ඡා පවිසෙය්‍යා''ති.

අසාධාරණාදිවණ්ණනා

338. ඉදානි ''සාධාරණං අසාධාරණ''න්ති ඉමං පුරිමපඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො **''වීසං ද්වෙ සතානී''**තිආදිමාහ. තත්ථ භික්ඛුනීහි අසාධාරණෙසු **ඡ සඞ්ඝාදිසෙසා**ති විස්සට්ඨි, කායසංසග්ගො, දුට්ඨුල්ලං, අත්තකාම, කුටි, විහාරොති. **ද්වෙ අනියතෙහි අට්ඨා**ති ද්වීහි අනියතෙහි සද්ධිං අට්ඨ ඉමෙ.

නිස්සග්ගියානි ද්වාදසාති –

ධොවනඤ්ච පටිග්ගහො, කොසෙය්‍යසුද්ධද්වෙභාගා;
ඡබ්බස්සානි නිසීදනං, ද්වෙ ලොමා පඨමො පත්තො;
වස්සිකා ආරඤ්ඤකෙන චාති – ඉමෙ ද්වාදස.

ද්වෙවීසති ඛුද්දකාති –

සකලො භික්ඛුනීවග්ගො, පරම්පරඤ්ච භොජනං;
අනතිරිත්තං අභිහටං, පණීතඤ්ච අචෙලකං;
ඌනං දුට්ඨුල්ලඡාදනං.

මාතුගාමෙන සද්ධිඤ්ච, යා ච අනික්ඛන්තරාජකෙ;
සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා, විකාලෙ ගාමප්පවෙසනා.

නිසීදනෙ ච යා සික්ඛා, වස්සිකා යා ච සාටිකා;
ද්වාවීසති ඉමා සික්ඛා, ඛුද්දකෙසු පකාසිතාති.

භික්ඛූහි අසාධාරණෙසුපි **සඞ්ඝම්භා දස නිස්සරෙති** ''සඞ්ඝම්භා නිස්සාරීයතී''ති එවං විභඞ්ගෙ වුත්තා, මාතිකායං පන ''නිස්සාරණීයං සඞ්ඝාදිසෙස''න්ති එවං ආගතා දස. **නිස්සග්ගියානි ද්වාදසා**ති භික්ඛුනිවිභඞ්ගෙ විභත්තානි නිස්සග්ගියානෙව. ඛුද්දකාපි තත්ථ විභත්තඛුද්දකා එව. තථා චත්තාරො පාටිදෙසනීයා, ඉති සතඤ්චෙව තිංසඤ්ච සික්ඛා විභඞ්ගෙ භික්ඛුනීනං භික්ඛූහි අසාධාරණා. සෙසං ඉමස්මිං සාධාරණාසාධාරණවිස්සජ්ජනෙ උත්තානමෙව.

ඉදානි විපත්තියො ච ''යෙහි සමථෙහි සම්මන්ති''ති ඉදං පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො **අට්ඨෙව පාරාජිකා**තිආදිමාහ. තත්ථ **දුරාසදා**ති ඉමිනා තෙසං සප්පටිභයතං දස්සෙති. කණ්හසප්පාදයො විය හි එතෙ දුරාසදා දුරුපගමනා දුරාසජ්ජනා, ආපජ්ජියමානා මූලච්ඡෙදාය සංවත්තන්ති. **තාලවත්ථුසමූපමා**ති සබ්බං තාලං උද්ධරිත්වා තාලස්ස වත්ථුමත්තකරණෙන සමූපමා. යථා වත්ථුමත්තකතො තාලො න පුන පාකතිකො හොති, එවං න පුන පාකතිකා හොන්ති.

එවං සාධාරණං උපමං දස්සෙත්වා පුන එකෙකස්ස වුත්තං උපමං දස්සෙන්තො **පණ්ඩුපලාසො**තිආදිමාහ. **අවිරුළ්හී භවන්ති තෙ**ති යථා එතෙ පණ්ඩුපලාසාදයො පුනහරිතාදිභාවෙන අවිරුළ්හිධම්මා හොන්ති; එවං පාරාජිකාපි පුන පකතිසීලාභාවෙන අවිරුළ්හිධම්මා හොන්තීති අත්ථො. එත්තාවතා ''විපත්තියො ච යෙහි සමථෙහි සම්මන්ති''ති එත්ථ ඉමා තාව අට්ඨ පාරාජිකවිපත්තියො කෙහිචි සමථෙහි න සම්මන්තීති එවං දස්සිතං හොති. යා පන විපත්තියො සම්මන්ති, තා දස්සෙතුං **තෙවීසති සඞ්ඝාදිසෙසා**තිආදි වුත්තං. තත්ථ **තීහි සමථෙහී**ති සබ්බසඞ්ගාහිකවචනමෙතං. සඞ්ඝාදිසෙසා හි ද්වීහි සමථෙහි සම්මන්ති, න තිණවත්ථාරකෙන. සෙසා තීහිපි සම්මන්ති.

ද්වෙ උපොසථා ද්වෙ පවාරණාති ඉදං භික්ඛූනඤ්ච භික්ඛුනීනඤ්ච වසෙන වුත්තං. විභත්තිමත්තදස්සනෙනෙව චෙතං වුත්තං, න සමථෙහි වූපසමනවසෙන. භික්ඛුඋපොසථො, භික්ඛුනිඋපොසථො, භික්ඛුපවාරණා, භික්ඛුනිපවාරණාති ඉමාපි හි චතස්සො විභත්තියො ; විභජනානීති අත්ථො. **චත්තාරි කම්මානී**ති අධම්මෙනවග්ගාදීනි උපොසථකම්මානි. **පඤ්චෙව උද්දෙසා චතුරො භවන්ති අනඤ්ඤථා**ති භික්ඛූනං පඤ්ච උද්දෙසා භික්ඛුනීනං චතුරො භවන්ති, අඤ්ඤථා න භවන්ති; ඉමා අපරාපි විභත්තියො. **ආපත්තික්ඛන්ධා ච භවන්ති සත්ත, අධිකරණානි චත්තාරී**ති ඉමා පන විභත්තියො සමථෙහි සම්මන්ති, තස්මා **සත්තහි සමථෙහී**තිආදිමාහ. අථ වා ''ද්වෙ උපොසථා ද්වෙ පවාරණා චත්තාරි කම්මානි පඤ්චෙව උද්දෙසා චතුරො භවන්ති, අනඤ්ඤථා''ති ඉමාපි චතස්සො විභත්තියො නිස්සාය ''නස්සන්තෙතෙ විනස්සන්තෙතෙ''තිආදිනා නයෙන යා ආපත්තියො ආපජ්ජන්ති, තා යස්මා වුත්තප්පකාරෙහෙව සමථෙහි සම්මන්ති, තස්මා තංමූලකානං ආපත්තීනං සමථදස්සනත්ථම්පි තා විභත්තියො වුත්තාති වෙදිතබ්බා. **කිච්චං එකෙනා**ති කිච්චාධිකරණං එකෙන සමථෙන සම්මති.

පාරාජිකාදිආපත්තිවණ්ණනා

339. එවං පුච්ඡානුක්කමෙන සබ්බපඤ්හෙ විස්සජ්ජෙත්වා ඉදානි ''ආපත්තික්ඛන්ධා ච භවන්ති සත්තා''ති එත්ථ සඞ්ගහිතආපත්තික්ඛන්ධානං පච්චෙකං නිබ්බචනමත්තං දස්සෙන්තො **පාරාජිකන්**තිආදිමාහ. තත්ථ **පාරාජිකන්**ති ගාථාය අයමත්ථො – යදිදං පුග්ගලාපත්තිසික්ඛාපදපාරාජිකෙසු **ආපත්තිපාරාජිකං** නාම වුත්තං, තං ආපජ්ජන්තො පුග්ගලො යස්මා පරාජිතො පරාජයමාපන්නො සද්ධම්මා චුතො පරද්ධො භට්ඨො නිරඞ්කතො ච හොති, අනිභතෙ

තස්මිං පුග්ගලෙ පුන උපොසථප්පවාරණාදිභෙදො සංවාසො නත්ථි. **තෙනෙතං ඉති වුච්චතීති** තෙන කාරණෙන එතං ආපත්තිපාරාජිකන්ති වුච්චති. අයඤ්හෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො – යස්මා පරාජිතො හොති තෙන, තස්මා එතං පාරාජිකන්ති වුච්චති.

දුතියගාථායපි බ්‍යඤ්ජනං අනාදියිත්වා අත්ථමත්තමෙව දස්සෙතුං **සඞ්ඝොව දෙති පරිවාසන්ති**ආදි වුත්තං. අයං පනෙත්ථ අත්ථො – ඉමං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා වුට්ඨාතුකාමස්ස යං තං ආපත්තිවුට්ඨානං තස්ස ආදිම්හි චෙව පරිවාසදානත්ථාය ආදිතො සෙසෙ මජ්ඣෙ මානත්තදානත්ථාය මූලායපටිකස්සනෙන වා සහ මානත්තදානත්ථාය, අවසානෙ අබ්භානත්ථාය ච සඞ්ඝො ඉච්ඡිතබ්බො, න හෙත්ථ එකම්පි කම්මං විනා සඞ්ඝෙන සක්කා කාතුන්ති සඞ්ඝො, ආදිම්හි චෙව සෙසෙ ච ඉච්ඡිතබ්බො අස්සාති **සඞ්ඝාදිසෙසො.**

තතියගාථාය **අනියතො න නියතොති** යස්මා න නියතො, තස්මා අනියතො අයමාපත්තික්ඛන්ධොති අත්ථො. කිං කාරණා න නියතොති? **අනෙකංසිකතං පදං,** යස්මා ඉදං සික්ඛාපදං අනෙකංසෙන කතන්ති අත්ථො. කථං අනෙකංසෙන? **තිණ්ණමඤ්ඤතරං ඨානං,** තිණ්ණං ධම්මානං අඤ්ඤතරෙන කාරෙතබ්බොති හි තත්ථ වුත්තං, තස්මා ''අනියතො''ති පවුච්චති, සො ආපත්තික්ඛන්ධො අනියතොති වුච්චති. යථා ච තිණ්ණං අඤ්ඤතරං ඨානං, එවං ද්වින්නං ධම්මානං අඤ්ඤතරං ඨානං යත්ථ වුත්තං, සොපි අනියතො එව.

චතුත්ථගාථාය **අච්චයො තෙන සමො නත්ථීති** දෙසනාගාමිනීසු අච්චයෙසු තෙන සමො ථූලො අච්චයො නත්ථි, තෙනෙතං ඉති වුච්චති; ථූලත්තා අච්චයස්ස එතං **ථුල්ලච්චයන්ති** වුච්චතීති අත්ථො.

පඤ්චමගාථාය **නිස්සජ්ජිත්වාන දෙසෙති තෙනෙතන්ති** නිස්සජ්ජිත්වා දෙසෙතබ්බතො **නිස්සග්ගියන්ති** වුච්චතීති අත්ථො.

ඡට්ඨගාථාය **පාතෙති කුසලං ධම්මන්ති** සඤ්චිච්ච ආපජ්ජන්තස්ස කුසලධම්මසඞ්ඛාතං කුසලචිත්තං පාතෙති, තස්මා පාතෙති චිත්තන්ති **පාචිත්තියං**. යං පන චිත්තං පාතෙති, තං යස්මා අරියමග්ගං අපරජ්ඣති, චිත්තසම්මොහකාරණඤ්ච හොති, තස්මා ''අරියමග්ගං අපරජ්ඣති, චිත්තසම්මොහනට්ඨාන''න්ති ච වුත්තං.

පාටිදෙසනීයගාථාසු ''ගාරය්හං ආවුසො ධම්මං ආපජ්ජි''න්ති වුත්තගාරය්හභාවකාරණදස්සනත්ථමෙව **භික්ඛු අඤ්ඤාතකො සන්තොති**ආදි වුත්තං. පටිදෙසෙතබ්බතො පන සා ආපත්ති **පාටිදෙසනීයාති** වුච්චති.

දුක්කටගාථාය **අපරද්ධං විරද්ධඤ්ච ඛලිතන්ති** සබ්බමෙතං ''යඤ්ච දුක්කට''න්ති එත්ථ වුත්තස්ස දුක්කටස්ස පරියායවචනං. යඤ්හි දුට්ඨු කතං විරූපං වා කතං, තං **දුක්කටං**. තං පනෙතං යථා සත්ථාරා වුත්තං; එවං අකතත්තා **අපරද්ධං,** කුසලං විරජ්ඣිත්වා පවත්තත්තා **විරද්ධං,** අරියවත්තපටිපදං අනාරුළ්හත්තා **ඛලිතං**. යං **මනුස්සො කරෙති** ඉදං පනස්ස ඔපම්මනිදස්සනං. තස්සත්ථො – යථා හි යං ලොකෙ මනුස්සො ආවි වා යදි වා රහො පාපං කරොති, තං දුක්කටන්ති පවෙදෙන්ති; එවමිදම්පි බුද්ධප්පටිකුට්ඨෙන ලාමකභාවෙන පාපං, තස්මා දුක්කටන්ති වෙදිතබ්බං.

දුබ්භාසිතගාථාය **දුබ්භාසිතං දුරාභට්ඨන්ති** දුට්ඨු ආභට්ඨං භාසිතං ලපිතන්ති **දුරාභට්ඨං**. යං දුරාභට්ඨං, තං **දුබ්භාසිතන්ති** අත්ථො. කිඤ්ච භියො? **සංකිලිට්ඨඤ්ච යං පදං,** සංකිලිට්ඨං යස්මා තං පදං හොතීති අත්ථො. තථා **යඤ්ච විඤ්ඤූ ගරහන්ති,** යස්මා ච නං විඤ්ඤූ ගරහන්තීති අත්ථො. **තෙනෙතං ඉති වුච්චතීති** තෙන සංකිලිට්ඨභාවෙන ච විඤ්ඤූගරහනෙනාපි ච එතං ඉති වුච්චති; ''දුබ්භාසිත''න්ති එවං වුච්චතීති අත්ථො.

සෙඛියගාථාය ''ආදි චෙතං චරණඤ්චා''තිආදිනා නයෙන සෙඛස්ස සන්තකභාවං දීපෙති. තස්මා සෙඛස්ස ඉදං **සෙඛියන්ති** අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො. ඉදං ''ගරුකලහුකඤ්චාපී''තිආදිපඤ්හෙහි අසඞ්ගහිතස්ස ''හන්ද වාක්‍යං සුණොම තෙ''ති ඉමිනා පන ආයාචනවචනෙන සඞ්ගහිතස්ස අත්ථස්ස දීපනත්ථං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

ඡන්නමතිවස්සතීතිආදිම්හිපි එසෙව නයො. තත්ථ **ඡන්නමතිවස්සතීති** ගෙහං තාව තිණාදීහි අච්ඡන්නං අතිවස්සති. ඉදං පන ආපත්තිසඞ්ඛාතං ගෙහං ඡන්නං අතිවස්සති; මූලාපත්තිඤ්හි ඡාදෙන්තො අඤ්ඤං නවං ආපත්තිං ආපජ්ජති. **විවටං නාතිවස්සතීති** ගෙහං තාව අවිවටං සුච්ඡන්නං නාතිවස්සති. ඉදං පන ආපත්තිසඞ්ඛාතං ගෙහං විවටං නාතිවස්සති; මූලාපත්තිඤ්හි විවරන්තො දෙසනාගාමිනිං දෙසෙත්වා වුට්ඨානගාමිනිතො වුට්ඨහිත්වා සුද්ධන්තෙ පතිට්ඨාති. ආයතිං සංවරන්තො අඤ්ඤං ආපත්තිං නාපජ්ජති. **තස්මා ඡන්නං විවරෙථාති** තෙන කාරණෙන දෙසනාගාමිනිං දෙසෙන්තො වුට්ඨානගාමිනිතො ච වුට්ඨහන්තො ඡන්නං විවරෙථ. **එවං තං නාතිවස්සතීති** එවඤ්චෙතං විවටං නාතිවස්සතීති අත්ථො.

ගති මිගානං පවනන්ති අජ්ඣොකාසෙ බ්‍යග්ඝාදීහි පරිපාතියමානානං මිගානං පවනං රුක්ඛාදිගහනං අරඤ්ඤං ගති පටිසරණං හොති, තං පත්වා තෙ අස්සාසන්ති. එතෙනෙව නයෙන **ආකාසො පක්ඛීනං ගති.** අවස්සං උපගමනට්ඨෙන පන **විභවො ගති ධම්මානං,** සබ්බෙසම්පි සඞ්ඛතධම්මානං විනාසොව තෙසං ගති. න හි තෙ විනාසං

අගච්ඡන්තා ඨාතුං සක්කොන්ති. සුචිරම්පි ඨත්වා පන **නිබ්බානං අරහතො ගති,** ඛීණාසවස්ස අරහතො අනුපාදිසෙසනිබ්බානධාතු එකංසෙන ගතීති අත්ථො.

පඨමගාථාසඞ්ගණිකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අධිකරණභෙදං

උක්කොටනභෙදාදිවණ්ණනා

340. අධිකරණභෙදෙ **ඉමෙ දස උක්කොටාති** අධිකරණානං උක්කොටෙත්වා පුන අධිකරණුක්කොටෙන සමථානං උක්කොටං දස්සෙතුං ‘‘විවාදාධිකරණං උක්කොටෙන්තො කති සමථෙ උක්කොටෙතී’’තිආදිමාහ. තත්ථ **විවාදාධිකරණං උක්කොටෙන්තො ද්වෙ සමථෙ උක්කොටෙතීති** සම්මුඛාවිනයඤ්ච යෙභුය්‍යසිකඤ්ච ඉමෙ ද්වෙ උක්කොටෙති, පටිසෙධෙති; පටික්කොසතීති අත්ථො. **අනුවාදාධිකරණං උක්කොටෙන්තො චත්තාරොති** සම්මුඛාවිනයං, සතිවිනයං, අමූළ්හවිනයං, තස්සපාපියසිකන්ති ඉමෙ චත්තාරො සමථෙ උක්කොටෙති. **ආපත්තාධිකරණං උක්කොටෙන්තො තයොති** සම්මුඛාවිනයං, පටිඤ්ඤාතකරණං, තිණවත්ථාරකන්ති ඉමෙ තයො සමථෙ උක්කොටෙති. **කිච්චාධිකරණං උක්කොටෙන්තො එකන්ති** සම්මුඛාවිනයං ඉමං එකං සමථං උක්කොටෙති.

341. **කති උක්කොටාති**ආදිපුච්ඡානං විස්සජ්ජනෙ පන ද්වාදසසු උක්කොටෙසු **අකතං කම්ම**න්තිආදයො තාව තයො උක්කොටා විසෙසතො දුතියෙ අනුවාදාධිකරණෙ ලබ්භන්ති. **අනිහතං කම්ම**න්තිආදයො තයො පඨමෙ විවාදාධිකරණෙ ලබ්භන්ති. **අවිනිච්ඡිත**න්තිආදයො තයො තතියෙ ආපත්තාධිකරණෙ ලබ්භන්ති. **අවූපසන්ත**න්තිආදයො තයො චතුත්ථෙ කිච්චාධිකරණෙ ලබ්භන්ති; අපිච ද්වාදසාපි ච එකෙකස්මිං අධිකරණෙ ලබ්භන්තියෙව.

තත්ථජාතකං අධිකරණං උක්කොටෙතීති යස්මිං විහාරෙ ‘‘මය්හං ඉමිනා පත්තො ගහිතො, චීවරං ගහිත’’න්තිආදිනා නයෙන පත්තචීවරාදීනං අත්ථාය අධිකරණං උප්පන්නං හොති, තස්මිංයෙව ච නං විහාරෙ ආවාසිකා සන්නිපතිත්වා ‘‘අලං ආවුසො’’ති අත්තපච්චත්ථිකෙ සඤ්ඤාපෙත්වා පාළිමුත්තකවිනිච්ඡයෙනෙව වූපසමෙන්ති, ඉදං තත්ථජාතකං අධිකරණං නාම. යෙනාපි විනිච්ඡයෙන සමිතං, සොපි එකො සමථොයෙව. ඉමං උක්කොටෙන්තස්සාපි පාචිත්තියං.

තත්ථජාතකං වූපසන්තන්ති සචෙ පන තං අධිකරණං නෙවාසිකා වූපසමෙතුං න සක්කොන්ති, අථඤ්ඤො විනයධරො ආගන්ත්වා ‘‘කිං ආවුසො ඉමස්මිං විහාරෙ උපොසථො වා පවාරණා වා ඨිතා’’ති පුච්ඡති, තෙහි ච තස්මිං කාරණෙ කථිතෙ තං අධිකරණං ඛන්ධකතො ච පරිවාරතො ච සුත්තෙන විනිච්ඡිනිත්වා වූපසමෙති, ඉදං තත්ථජාතකං වූපසන්තං නාම අධිකරණං. එතං උක්කොටෙන්තස්සාපි පාචිත්තියමෙව.

අන්තරාමග්ගෙති තෙ අත්තපච්චත්ථිකා ‘‘න මයං එතස්ස විනිච්ඡයෙ තිට්ඨාම, නායං විනයෙ කුසලො, අසුකස්මිං නාම ගාමෙ විනයධරා ථෙරා වසන්ති, තත්ථ ගන්ත්වා විනිච්ඡිනිස්සාමා’’ති ගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙයෙව කාරණං සල්ලක්ඛෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං වා සඤ්ඤාපෙන්ති, අඤ්ඤෙ වා තෙ භික්ඛූ නිජ්ඣාපෙන්ති, ඉදම්පි වූපසන්තමෙව හොති. එවං වූපසන්තං අන්තරාමග්ගෙ අධිකරණං උක්කොටෙති යො, තස්සාපි පාචිත්තියමෙව.

අන්තරාමග්ගෙ වූපසන්තන්ති න හෙව ඛො පන අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ඤත්තියා වා සභාගභික්ඛුනිජ්ඣාපනෙන වා වූපසන්තං හොති; අපිච ඛො පටිපථං ආගච්ඡන්තො එකො විනයධරො දිස්වා ‘‘කත්ථ ආවුසො ගච්ඡථා’’ති පුච්ඡිත්වා ‘‘අසුකං නාම ගාමං, ඉමිනා නාම කාරණෙනා’’ති වුත්තෙ ‘‘අලං, ආවුසො, කිං තත්ථ ගතෙනා’’ති තත්ථෙව ධම්මෙන විනයෙන තං අධිකරණං වූපසමෙති, ඉදං අන්තරාමග්ගෙ වූපසන්තං නාම. එතං උක්කොටෙන්තස්සාපි පාචිත්තියමෙව.

තත්ථ ගතන්ති සචෙ පන ‘‘අලං, ආවුසො, කිං තත්ථ ගතෙනා’’ති වුච්චමානාපි ‘‘මයං තත්ථෙව ගන්ත්වා විනිච්ඡයං පාපෙස්සාමා’’ති විනයධරස්ස වචනං අනාදියිත්වා ගච්ඡන්තියෙව, ගන්ත්වා සභාගානං භික්ඛූනං එතමත්ථං ආරොචෙන්ති. සභාගා භික්ඛූ ‘‘අලං, ආවුසො, සඞ්ඝසන්නිපාතං නාම ගරුක’’න්ති තත්ථෙව නිසීදාපෙත්වා විනිච්ඡිනිත්වා සඤ්ඤාපෙන්ති, ඉදම්පි වූපසන්තමෙව හොති. එවං වූපසන්තං තත්ථ ගතං අධිකරණං උක්කොටෙති යො, තස්සාපි පාචිත්තියමෙව.

තත්ථ ගතං වූපසන්තන්ති න හෙව ඛො පන සභාගභික්ඛූනං සඤ්ඤත්තියා වූපසන්තං හොති; අපිච ඛො සඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා ආරොචිතං සඞ්ඝමජ්ඣෙ විනයධරා වූපසමෙන්ති, ඉදං තත්ථ ගතං වූපසන්තං නාම. එතං උක්කොටෙන්තස්සාපි පාචිත්තියමෙව.

සතිවිනයන්ති ඛීණාසවස්ස දින්නං සතිවිනයං උක්කොටෙති, පාචිත්තියමෙව. උම්මත්තකස්ස දින්නෙ අමූළ්හවිනයෙ පාපුස්සන්නස්ස දින්නාය තස්සපාපියසිකායපි එසෙව නයො.

තිණවත්ථාරකං උක්කොටෙතීති සඞ්ඝෙන තිණවත්ථාරකසමථෙන වූපසමිතෙ අධිකරණෙ ‘‘ආපත්ති නාම එකං භික්ඛුං උපසඞ්කමිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා දෙසියමානා වුට්ඨාති, යං පනෙතං

නිද්දායන්තස්සාපි ආපත්තිවුට්ඨානං නාම, එතං මය්හං න ඛමතී''ති එවං වදන්තොපි තිණවත්ථාරකං උක්කොටෙති නාම, තස්සාපි පාචිත්තියමෙව.

ඡන්දාගතිං ගච්ඡන්තො අධිකරණං උක්කොටෙතීති විනයධරො හුත්වා අත්තනො උපජ්ඣායාදීනං අත්ථාය ''අධම්මං ධම්මො''තිආදීනි දීපෙත්වා පුබ්බෙ විනිච්ඡිතං අධිකරණං ද්වාදසසු උක්කොටෙසු යෙන කෙනචි උක්කොටෙන්තො ඡන්දාගතිං ගච්ඡන්තො අධිකරණං උක්කොටෙති නාම. ද්වීසු පන අත්තපච්චත්ථිකෙසු එකස්මිං ''අනත්ථං මෙ අචරී''තිආදිනා නයෙන සමුප්පන්නාඝාතො, තස්ස පරාජයං ආරොපනත්ථං ''අධම්මං ධම්මො''තිආදීනි දීපෙත්වා පුබ්බෙ විනිච්ඡිතං අධිකරණං ද්වාදසසු උක්කොටෙසු යෙන කෙනචි උක්කොටෙන්තො දොසාගතිං ගච්ඡන්තො අධිකරණං උක්කොටෙති නාම. මන්දො පන මොමූහො මොමූහත්තා එව ''අධම්මං ධම්මො''තිආදීනි දීපෙත්වා වුත්තනයෙනෙව උක්කොටෙන්තො මොහාගතිං ගච්ඡන්තො අධිකරණං උක්කොටෙති නාම. සචෙ පන ද්වීසු අත්තපච්චත්ථිකෙසු එකො විසමානි කායකම්මාදීනි ගහනමිච්ඡාදිට්ඨිං බලවන්තෙ ච පක්ඛන්තරියෙ අභිඤ්ඤාතෙ භික්ඛූ නිස්සිතත්තා විසමනිස්සිතො ගහනනිස්සිතො බලවනිස්සිතො ච හොති, තස්ස භයෙන ''අයං මෙ ජීවිතන්තරායං වා බ්‍රහ්මචරියන්තරායං වා කරෙය්‍යා''ති ''අධම්මං ධම්මො''තිආදීනි දීපෙත්වා වුත්තනයෙනෙව උක්කොටෙන්තො භයාගතිං ගච්ඡන්තො අධිකරණං උක්කොටෙති නාම.

තදහුපසම්පන්නොති එකො සාමණෙරො බ්‍යත්තො හොති බහුස්සුතො, සො විනිච්ඡයෙ පරාජයං පත්වා මඞ්කුභූතෙ භික්ඛූ දිස්වා පුච්ඡති ''කස්මා මඞ්කුභූතාත්ථා''ති? තෙ තස්ස තං අධිකරණං ආරොචෙන්ති. සො තෙ එවං වදෙති ''හොතු, භන්තෙ, මං උපසම්පාදෙථ, අහං තං අධිකරණං වූපසමෙස්සාමී''ති . තෙ තං උපසම්පාදෙන්ති. සො දුතියදිවසෙ භෙරිං පහරිත්වා සඞ්ඝං සන්නිපාතෙති. තතො භික්ඛූහි ''කෙන සඞ්ඝො සන්නිපාතිතො''ති වුත්තෙ ''මයා''ති වදති. ''කස්මා සන්නිපාතිතො''ති? ''හියො අධිකරණං දුබ්බිනිච්ඡිතං, තමහං විනිච්ඡිනිස්සාමී''ති. ''ත්වං පන හියො කුහිං ගතො''ති? ''අනුපසම්පන්නොම්හි, භන්තෙ, අජ්ජ පන උපසම්පන්නොම්හී''ති. සො වත්තබ්බො ''ඉදං ආවුසො තුම්හාදිසානං භගවතා සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, 'තදහුපසම්පන්නො උක්කොටෙති, උක්කොටනකං පාචිත්තිය'න්ති, ගච්ඡ ආපත්තිං දෙසෙහී''ති. ආගන්තුකෙපි එසෙව නයො.

කාරකොති එකං සඞ්ඝෙන සද්ධිං අධිකරණං විනිච්ඡිනිත්වා පරිවෙණගතං පරාජිතා භික්ඛූ වදන්ති ''කිස්ස, භන්තෙ, තුම්හෙහි එවං විනිච්ඡිතං අධිකරණං, නනු එවං විනිච්ඡිනිතබ්බ''න්ති. සො ''කස්මා පඨමංයෙව එවං න වදිත්ථා''ති තං අධිකරණං උක්කොටෙති. එවං යො කාරකො උක්කොටෙති, තස්සාපි උක්කොටනකං පාචිත්තියං. **ඡන්දදායකොති** එකො අධිකරණවිනිච්ඡයෙ ඡන්දං දත්වා සභාගෙ භික්ඛූ පරාජයං පත්වා ආගතෙ මඞ්කුභූතෙ දිස්වා ''ස්වෙ දානි අහං විනිච්ඡිනිස්සාමී''ති සඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා ''කස්මා සන්නිපාතෙසී''ති වුත්තෙ ''හියො අධිකරණං දුබ්බිනිච්ඡිතං, තමහං අජ්ජ විනිච්ඡිනිස්සාමී''ති. ''හියො පන ත්වං කත්ථ ගතො''ති. ''ඡන්දං දත්වා නිසින්නොම්හී''ති. සො වත්තබ්බො ''ඉදං ආවුසො තුම්හාදිසානං භගවතා සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, 'ඡන්දදායකො උක්කොටෙති, උක්කොටනකං පාචිත්තිය'න්ති, ගච්ඡ ආපත්තිං දෙසෙහී''ති.

අධිකරණනිදානාදිවණ්ණනා

342. **විවාදාධිකරණං කිංනිදානන්තිආදීසු** කිං නිදානමස්සාති **කිංනිදානං**. කො සමුදයො අස්සාති **කිංසමුදයං**. කා ජාති අස්සාති **කිංජාතිකං**. කො පභවො අස්සාති **කිංපභවං**. කො සම්භාරො අස්සාති **කිංසම්භාරං**. කිං සමුට්ඨානං අස්සාති **කිංසමුට්ඨානං**. සබ්බානෙතානි කාරණවෙවචනානියෙව.

විවාදනිදානන්තිආදීසුපි අට්ඨාරසභෙදකරවත්ථුසඞ්ඛාතො විවාදො නිදානමෙතස්සාති **විවාදනිදානං**. විවාදං නිස්සාය උප්පජ්ජනකවිවාදවසෙනෙතං වුත්තං. අනුවාදො නිදානං අස්සාති **අනුවාදනිදානං** . ඉදම්පි අනුවාදං නිස්සාය උප්පජ්ජනකඅනුවාදවසෙන වුත්තං. ආපත්ති නිදානං අස්සාති **ආපත්තිනිදානං**. ආපත්තාධිකරණපච්චයා චතස්සො ආපත්තියො ආපජ්ජතීති එවං ආපත්තිං නිස්සාය උප්පජ්ජනකආපත්තිවසෙනෙතං වුත්තං. කිච්චයං නිදානමස්සාති **කිච්චයනිදානං;** චතුබ්බිධං සඞ්ඝකම්මං කාරණමස්සාති අත්ථො. උක්ඛිත්තානුවත්තිකාය භික්ඛුනියා යාවතතියං සමනුභාසනාදීනං කිච්චං නිස්සාය උප්පජ්ජනකකිච්චානං වසෙනෙතං වුත්තං. අයං චතුන්නම්පි අධිකරණානං විස්සජ්ජනපක්ඛෙ එකපදයොජනා. එතෙනානුසාරෙන සබ්බපදානි යොජෙතබ්බානි.

දුතියපුච්ඡාය **හෙතුනිදානන්තිආදිම්හි** විස්සජ්ජනෙ නවන්නං කුසලාකුසලාබ්‍යාකතහෙතූනං වසෙන හෙතුනිදානාදිතා වෙදිතබ්බා. තතියපුච්ඡාය විස්සජ්ජනෙ බ්‍යඤ්ජනමත්තං නානං. හෙතුයෙව හි එත්ථ පච්චයොති වුත්තො.

343. මූලපුච්ඡාය විස්සජ්ජනෙ **ද්වාදස මූලානීති** කොධඋපනාහයුගළකාදීනි ඡ විවාදමූලානි, ලොභදොසමොහා තයො, අලොභාදොසාමොහා තයොති ඉමානි අජ්ඣත්තසන්තානප්පවත්තානි ද්වාදස මූලානි. **චුද්දස මූලානීති** තානෙව ද්වාදස කායවාචාහි සද්ධිං චුද්දස හොන්ති. **ඡ මූලානීති** කායාදීනි ඡ සමුට්ඨානානි.

සමුට්ඨානපුච්ඡාය විස්සජ්ජනෙ **අට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූනි** සමුට්ඨානානි, තඤ්හි එතෙසු අට්ඨාරසසු භෙදකරවත්ථූසු සමුට්ඨාති, එතෙහි වා කාරණභූතෙහි සමුට්ඨාති. තෙනස්සෙතානි සමුට්ඨානානි වුච්චන්ති. එස නයො සබ්බත්ථ.

344. **විවාදාධිකරණං ආපත්තී**තිආදිභෙදෙ **එකෙන අධිකරණෙන කිච්චාධිකරණෙනා**ති ඉදං යෙන අධිකරණෙන සම්මන්ති, තං දස්සෙතුං වුත්තං, න පනෙතානි එකංසතො කිච්චාධිකරණෙනෙව සම්මන්ති. න හි පුග්ගලස්ස සන්තිකෙ දෙසෙන්තස්ස කිච්චාධිකරණං නාම අත්ථි.

න කතමෙන සමථෙනාති සාවසෙසාපත්ති විය න සම්මති. න හි සක්කා සා දෙසෙතුං, න තතො වුට්ඨාය සුද්ධන්තෙ පතිට්ඨාතුං.

348. **විවාදාධිකරණං හොති අනුවාදාධිකරණ**න්තිආදි නයො උත්තානොයෙව.

349. තතො පරං **යත්ථ සතිවිනයො**තිආදිකා සම්මුඛාවිනයං අමුඤ්චිත්වා ඡ යමකපුච්ඡා වුත්තා, තාසං විස්සජ්ජනෙනෙව අත්ථො පකාසිතො.

351. සංසට්ඨාදිපුච්ඡානං විස්සජ්ජනෙ **සංසට්ඨා**ති සතිවිනයකම්මවාචාක්ඛණස්මිංයෙව ද්වින්නම්පි සමථානං සිද්ධත්තා සම්මුඛාවිනයොති වා සතිවිනයොති වා ඉමෙ ධම්මා සංසට්ඨා, නො විසංසට්ඨා. යස්මා පන කදලික්ඛන්ධෙ පත්තවට්ටීනං විය න සක්කා තෙසං විනිබ්භුජිත්වා නානාකරණං දස්සෙතුං, තෙන වුත්තං ''න ච ලබ්භා ඉමෙසං ධම්මානං විනිබ්භුජිත්වා විනිබ්භුජිත්වා නානාකරණං පඤ්ඤාපෙතු''න්ති. එස නයො සබ්බත්ථ.

සත්තසමථනිදානවණ්ණනා

352. **කිංනිදානො**ති පුච්ඡාවිස්සජ්ජනෙ නිදානං නිදානමස්සාති **නිදානනිදානො**. තත්ථ සඞ්ඝසම්මුඛතා, ධම්මසම්මුඛතා, විනයසම්මුඛතා, පුග්ගලසම්මුඛතාති ඉදං සම්මුඛාවිනයස්ස නිදානං. සතිවෙපුල්ලපත්තො ඛීණාසවො ලද්ධූපවාදො සතිවිනයස්ස නිදානං. උම්මත්තකො භික්ඛු අමූළ්හවිනයස්ස නිදානං. යො ච දෙසෙති, යස්ස ච දෙසෙති, උභින්නං සම්මුඛීභාවො පටිඤ්ඤාතකරණස්ස නිදානං. භණ්ඩනජාතානං අධිකරණං වූපසමෙතුං අසක්කුණෙය්‍යතා යෙභුය්‍යසිකාය නිදානං. පාපුස්සන්නො පුග්ගලො තස්සපාපියසිකාය නිදානං. භණ්ඩනජාතානං බහු අස්සාමණකඅජ්ඣාචාරො තිණවත්ථාරකස්ස නිදානං. **හෙතුපච්චයවාරා** වුත්තනයා එව.

353. මූලපුච්ඡාය විස්සජ්ජනං උත්තානමෙව. සමුට්ඨානපුච්ඡාය කිඤ්චාපි ''සත්තන්නං සමථානං කතමෙ ඡත්තිංස සමුට්ඨානා''ති වුත්තං, සම්මුඛාවිනයස්ස පන කම්මසඞ්ගහාභාවෙන සමුට්ඨානාභාවතො ඡන්නංයෙව සමථානං ඡ සමුට්ඨානානි විභත්තානි. තත්ථ **කම්මස්ස කිරියා**ති ඤත්ති වෙදිතබ්බා. **කරණ**න්ති තස්සායෙව ඤත්තියා ඨපෙතබ්බකාලෙ ඨපනං. **උපගමන**න්ති සයං උපගමනං; අත්තනායෙව තස්ස කම්මස්ස කරණන්ති අත්ථො. **අජ්ඣුපගමන**න්ති අජ්ඣෙසනුපගමනං; අඤ්ඤං සද්ධිවිහාරිකාදිකං ''ඉදං කම්මං කරොහී''ති අජ්ඣෙසනන්ති අත්ථො. **අධිවාසනා**ති ''රුච්චති මෙ එතං, කරොතු සඞ්ඝො''ති එවං අධිවාසනා; ඡන්දදානන්ති අත්ථො. **අප්පටික්කොසනා**ති ''න මෙතං ඛමති, මා එවං කරොථා''ති අප්පටිසෙධනා. ඉති ඡන්නං ඡක්කානං වසෙන ඡත්තිංස සමුට්ඨානා වෙදිතබ්බා.

සත්තසමථනානාත්ථාදිවණ්ණනා

354. නානාත්ථපුච්ඡාවිස්සජ්ජනං උත්තානමෙව. අධිකරණපුච්ඡාවිස්සජ්ජනෙ **අයං විවාදො නො අධිකරණ**න්ති අයං මාතාපුත්තාදීනං විවාදො විරුද්ධවාදත්තා විවාදො නාම හොති, සමථෙහි පන අධිකරණීයතාය අභාවතො අධිකරණං න හොති. අනුවාදාදීසුපි එසෙව නයො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

අධිකරණභෙදවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දුතියගාථාසඞ්ගණිකං

චොදනාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා

359. දුතියගාථාසඞ්ගණියං **චොදනාති** වත්ථුඤ්ච ආපත්තිඤ්ච දස්සෙත්වා චොදනා. **සාරණාති** දොසසාරණා. **සඞ්ඝො කිමත්ථායාති** සඞ්ඝසන්නිපාතො කිමත්ථාය. **මතිකම්මං පන කිස්ස කාරණාති** මතිකම්මං වුච්චති මන්තග්ගහණං; තං කිස්ස කාරණාති අත්ථො.

චොදනා සාරණත්ථායාති වුත්තප්පකාරා චොදනා, තෙන චුදිතකපුග්ගලෙන චොදකදොසසාරණත්ථාය. **නිග්ගහත්ථාය සාරණාති** දොසසාරණා පන තස්ස පුග්ගලස්ස නිග්ගහත්ථාය. **සඞ්ඝො පරිග්ගහත්ථායාති** තත්ථ සන්නිපතිතො සඞ්ඝො විනිච්ඡයපරිග්ගහණත්ථාය; ධම්මාධම්මං තුලනත්ථාය සුවිනිච්ඡිතදුබ්බිනිච්ඡිතං ජානනත්ථායාති අත්ථො. **මතිකම්මං පන පාටියෙක්කන්ති** සුත්තන්තිකත්ථෙරානඤ්ච විනයධරත්ථෙරානඤ්ච මන්තග්ගහණං පාටෙක්කං පාටෙක්කං විනිච්ඡයසන්නිට්ඨාපනත්ථං.

මා ඛො පටිසන්ති චුදිතකෙ වා චොදකෙ වා කොපං මා ජනයි. **සචෙ අනුවිජ්ජකො තුවන්ති** සචෙ ත්වං සඞ්ඝමජ්ඣෙ ඔතිණ්ණං අධිකරණං විනිච්ඡිතුං නිසින්නො විනයධරො.

විග්ගාහිකන්ති ''න ත්වං ඉමං ධම්මවිනයං ආජානාසී''තිආදිනයප්පවත්තං. **අනත්ථසංහිතන්ති** යා අනත්ථං ජනයති, පරිසං ඛොභෙත්වා උට්ඨාපෙති, එවරූපිං කථං මා අභණි. **සුත්තෙ විනයෙ වා**තිආදීසු **සුත්තං** නාම උභතොවිභඞ්ගො. **විනයො** නාම ඛන්ධකො. **අනුලොමො** නාම පරිවාරො. **පඤ්ඤත්තං** නාම සකලං විනයපිටකං. **අනුලොමිකං** නාම චත්තාරො මහාපදෙසා.

අනුයොගවත්තං නිසාමයාති අනුයුඤ්ජනවත්තං නිසාමෙහි. **කුසලෙන බුද්ධිමතා කතන්ති** ඡෙකෙන පණ්ඩිතෙන ඤාණපාරමිප්පත්තෙන භගවතා නීහරිත්වා ඨපිතං. **සුවුත්තන්ති** සුපඤ්ඤාපිතං. **සික්ඛාපදානුලොමිකන්ති** සික්ඛාපදානං අනුලොමං. අයං තාව පදත්ථො, අයං පනෙත්ථ සාධිප්පායසඞ්ඛෙපවණ්ණනා – ''සචෙ ත්වං අනුවිජ්ජකො, මා සහසා භණි, මා අනත්ථසංහිතං විග්ගාහිකකථං භණි. යං පන කුසලෙන බුද්ධිමතා ලොකනාථෙන එතෙසු සුත්තාදීසු අනුයොගවත්තං කථං සුපඤ්ඤත්තං සබ්බසික්ඛාපදානං අනුලොමං, තං නිසාමය තං උපධාරෙහී''ති. **ගතිං න නාසෙන්තො සම්පරායිකන්ති** අත්තනො සම්පරායෙ සුගතිනිබ්බත්තිං අනාසෙන්තො අනුයොගවත්තං නිසාමය. යො හි තං අනිසාමෙත්වා අනුයුඤ්ජති, සො සම්පරායිකං අත්තනො ගතිං නාසෙති, තස්මා ත්වං අනාසෙන්තො නිසාමයාති අත්ථො. ඉදානි තං අනුයොගවත්තං දස්සෙතුං **හිතෙසී**තිආදිමාහ. තත්ථ **හිතෙසීති** හිතං එසන්තො ගවෙසන්තො; මෙත්තඤ්ච මෙත්තාපුබ්බභාගඤ්ච උපට්ඨපෙත්වාති අත්ථො. **කාලෙනාති** යුත්තපත්තකාලෙන; අජ්ඣෙසිතකාලෙයෙව තව භාරෙ කතෙ අනුයුඤ්ජාති අත්ථො.

සහසා වොහාරං මා පධාරෙසීති යො එතෙසං සහසා වොහාරො හොති, සහසා භාසිතං, තං මා පධාරෙසි, මා ගණ්හිත්ථ.

පටිඤ්ඤානුසන්ධිතෙන කාරයෙති එත්ථ **අනුසන්ධිතන්ති** කථානුසන්ධි වුච්චති, තස්මා පටිඤ්ඤානුසන්ධිනා කාරයෙ; කථානුසන්ධිං සල්ලක්ඛෙත්වා පටිඤ්ඤාය කාරයෙති අත්ථො. අථ වා පටිඤ්ඤාය ච අනුසන්ධිතෙන ච කාරයෙ, ලජ්ජිං පටිඤ්ඤාය කාරයෙ; අලජ්ජිං වත්තානුසන්ධිනාති අත්ථො. තස්මා එව **පටිඤ්ඤා ලජ්ජීසූති** ගාථමාහ. තත්ථ **වත්තානුසන්ධිතෙන කාරයෙති** වත්තානුසන්ධිනා කාරයෙ, යා අස්ස වත්තෙන සද්ධිං පටිඤ්ඤා සන්ධියති, තාය පටිඤ්ඤාය කාරයෙති අත්ථො.

සඤ්චිච්චාති ජානන්තො ආපජ්ජති. **පරිගූහතීති** නිගූහති න දෙසෙති න වුට්ඨාති.

සා අහම්පි ජානාමීති යං තුම්හෙහි වුත්තං, තං සච්චං, අහම්පි නං එවමෙව ජානාමි. **අඤ්ඤඤ්ච තාහන්ති** අඤ්ඤඤ්ච තං අහං පුච්ඡාමි.

පුබ්බාපරං න ජානාතීති පුරෙකථිතඤ්ච පච්ඡාකථිතඤ්ච න ජානාති. **අකොවිදොති** තස්මිං පුබ්බාපරෙ අකුසලො. **අනුසන්ධිවචනපථං න ජානාතීති** කථානුසන්ධිවචනං විනිච්ඡයානුසන්ධිවචනඤ්ච න ජානාති.

සීලවිපත්තියා චොදෙතීති ද්වීහි ආපත්තික්ඛන්ධෙහි චොදෙති. **ආචාරදිට්ඨියාති** ආචාරවිපත්තියා චෙව දිට්ඨිවිපත්තියා ච. ආචාරවිපත්තියා චොදෙන්තො පඤ්චහාපත්තික්ඛන්ධෙහි චොදෙති, දිට්ඨිවිපත්තියා චොදෙන්තො මිච්ඡාදිට්ඨියා චෙව අන්තග්ගාහිකදිට්ඨියා ච චොදෙති. **ආජීවෙනපි චොදෙතීති** ආජීවහෙතුපඤ්ඤත්තෙහි ඡහි සික්ඛාපදෙහි චොදෙති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

දුතියගාථාසඞ්ගණිකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චොදනාකණ්ඩං

අනුවිජ්ජකකිච්චවණ්ණනා

360-361. ඉදානි එවං උප්පන්නාය චොදනාය විනයධරෙන කත්තබ්බකිච්චං දස්සෙතුං **අනුවිජ්ජකෙනාති**ආදි ආරද්ධං. තත්ථ **දිට්ඨං දිට්ඨෙනාති** ගාථාය අයමත්ථො – එකෙනෙකො මාතුගාමෙන සද්ධිං එකට්ඨානතො නික්ඛමන්තො වා පවිසන්තො වා දිට්ඨො, සො තං පාරාජිකෙන චොදෙති, ඉතරො තස්ස දස්සනං අනුජානාති. තං පන දස්සනං පටිච්ච පාරාජිකං න උපෙති, න පටිජානාති. එවමෙත්ථ යං තෙන දිට්ඨං, තං තස්ස ''දිට්ඨො මයා''ති ඉමිනා දිට්ඨවචනෙන සමෙති. යස්මා පන ඉතරො තං දස්සනං පටිච්ච දොසං න පටිජානාති, තස්මා අසුද්ධපරිසඞ්කිතො හොති; අමූලකපරිසඞ්කිතොති අත්ථො. තස්ස පුග්ගලස්ස ''සුද්ධො අහ''න්ති පටිඤ්ඤාය තෙන සද්ධිං උපොසථො කාතබ්බො. සෙසගාථාද්වයෙපි එසෙව නයො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

අනුවිජ්ජකකිච්චවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චොදකපුච්ඡාවිස්සජ්ජනාවණ්ණනා

362-363. **චොදනාය කො ආදීති**ආදිපුච්ඡානං විස්සජ්ජනෙ **සච්චෙ ච අකුප්පෙ චාති** සච්චෙ පතිට්ඨාතබ්බං අකුප්පෙ ච. යං කතං වා න කතං වා, තදෙව වත්තබ්බං, න ච චොදකෙ වා අනුවිජ්ජකෙ වා සඞ්ඝෙ වා කොපො උප්පාදෙතබ්බො. **ඔතිණ්ණානොතිණ්ණං ජානිතබ්බන්ති** ඔතිණ්ණඤ්ච අනොතිණ්ණඤ්ච වචනං ජානිතබ්බං. තත්‍රායං ජානනවිධි – එත්තකා චොදකස්ස පුබ්බකථා, එත්තකා පච්ඡිමකථා, එත්තකා චුදිතකස්ස පුබ්බකථා, එත්තකා පච්ඡිමකථාති ජානිතබ්බා . චොදකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං, චුදිතකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං, අනුවිජ්ජකස්ස පමාණං ගණ්හිතබ්බං, අනුවිජ්ජකො අප්පමත්තකම්පි අහාපෙන්තො ''ආවුසො සමන්නාහරිත්වා උජුං කත්වා ආහරා''ති වත්තබ්බො, සඞ්ඝෙන එවං පටිපජ්ජිතබ්බං. **යෙන ධම්මෙන යෙන විනයෙන යෙන සත්ථුසාසනෙන තං අධිකරණං වූපසම්මතීති** එත්ථ **ධම්මොති** භූතං වත්ථු. **විනයොති** චොදනා චෙව සාරණා ච. **සත්ථුසාසනන්ති** ඤත්තිසම්පදා චෙව අනුස්සාවනසම්පදා ච. එතෙන හි ධම්මෙන ච විනයෙන ච සත්ථුසාසනෙන ච අධිකරණං වූපසමති, තස්මා අනුවිජ්ජකෙන භූතෙන වත්ථුනා චොදෙත්වා ආපත්තිං සාරෙත්වා ඤත්තිසම්පදාය චෙව අනුස්සාවනසම්පදාය ච තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බං, අනුවිජ්ජකෙන එවං පටිපජ්ජිතබ්බං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

364. **උපොසථො කිමත්ථායාති**ආදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනම්පි උත්තානමෙව. අවසානගාථාසු **ථෙරෙ ච පරිභාසතීති** අවමඤ්ඤං කරොන්තො ''කිං ඉමෙ ජානන්තී''ති පරිභාසති. **ඛතො උපහතින්ද්‍රියොති** තාය ඡන්දාදිගාමිතාය තෙන ච පරිභාසනෙන අත්තනා අත්තනො ඛතත්තා **ඛතො**. සද්ධාදීනඤ්ච ඉන්ද්‍රියානං උපහතත්තා **උපහතින්ද්‍රියො. නිරයං ගච්ඡති දුම්මෙධො, න ච සික්ඛාය ගාරවොති** සො ඛතො උපහතින්ද්‍රියො පඤ්ඤාය අභාවතො දුම්මෙධො තීසු සික්ඛාසු අසික්ඛනතො න ච සික්ඛාය ගාරවො කායස්ස භෙදා නිරයමෙව උපගච්ඡති, තස්මා **න ච ආමිසං නිස්සාය…පෙ…. යථා ධම්මො තථා කරෙති**. තස්සත්ථො න ච ආමිසං නිස්සාය කරෙ, චුදිතකචොදකෙසු හි අඤ්ඤතරෙන දින්නං චීවරාදිආමිසං ගණ්හන්තො ආමිසං නිස්සාය කරොති, එවං න කරෙය්‍ය. **න ච නිස්සාය පුග්ගලන්ති** ''අයං මෙ උපජ්ඣායො වා ආචරියො වා''තිආදිනා නයෙන ඡන්දාදීහි ගච්ඡන්තො පුග්ගලං නිස්සාය කරොති, එවං න කරෙය්‍ය. අථ ඛො **උභොපෙතෙ විවජ්ජෙත්වා** යථා ධම්මො ඨිතො, තථෙව කරෙය්‍යාති.

උපකණ්ණකං ජප්පතීති ''එවං කථෙහි, මා එවං කථයිත්ථා''ති කණ්ණමූලෙ මන්තෙති. **ජිම්හං පෙක්ඛතීති** දොසමෙව ගවෙසති. **වීතිහරතීති** විනිච්ඡයං හාපෙති. **කුම්මග්ගං පටිසෙවතීති** ආපත්තිං දීපෙති.

අකාලෙන ච චොදෙතීති අනොකාසෙ අනජ්ඣිට්ඨොව චොදෙති. **පුබ්බාපරං න ජානාතීති** පුරිමකථඤ්ච පච්ඡිමකථඤ්ච න ජානාති.

අනුසන්ධිවචනපථං න ජානාතීති කථානුසන්ධිවිනිච්ඡයානුසන්ධිවසෙන වචනං න ජානාති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

චොදනාකණ්ඩවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චූළසඞ්ගාමො

අනුවිජ්ජකස්ස පටිපත්තිවණ්ණනා

365. චූළසඞ්ගාමෙ **සඞ්ගාමාවචරෙන භික්ඛුනාති** සඞ්ගාමො වුච්චති අධිකරණවිනිච්ඡයත්ථාය සඞ්ඝසන්නිපාතො. තත්‍ර හි අත්තපච්චත්ථිකා චෙව සාසනපච්චත්ථිකා ච උද්ධම්මං උබ්බිනයං සත්ථු සාසනං දීපෙන්තා සමොසරන්ති වෙසාලිකා වජ්ජිපුත්තකා විය. යො භික්ඛු තෙසං පච්චත්ථිකානං ලද්ධිං මද්දිත්වා සකවාදදීපනත්ථාය තත්ථ අවචරති, අජ්ඣොගාහෙත්වා විනිච්ඡයං පවත්තෙති, සො සඞ්ගාමාවචරො නාම යසත්ථෙරො විය. තෙන සඞ්ගාමාවචරෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝං උපසඞ්කමන්තෙන නීචචිත්තෙන සඞ්ඝො උපසඞ්කමිතබ්බො. **නීචචිත්තෙනාති** මානද්ධජං නිපාතෙත්වා නිහතමානචිත්තෙන. **රජොහරණසමෙනාති** පාදපුඤ්ඡනසමෙන; යථා රජොහරණස්ස සංකිලිට්ඨෙ වා අසංකිලිට්ඨෙ වා පාදෙ පුඤ්ඡියමානෙ නෙව රාගො න දොසො; එවං ඉට්ඨානිට්ඨෙසු අරජ්ජන්තෙන අදුස්සන්තෙනාති අත්ථො. **යථාපතිරූපෙ ආසනෙති** යථාපතිරූපං ආසනං ඤත්වා අත්තනො පාපුණනට්ඨානෙ ථෙරානං භික්ඛූනං පිට්ඨිං අදස්සෙත්වා නිසීදිතබ්බං. **අනානාකථිකෙනාති** නානාවිධං තං තං අනත්ථකථං අකථෙන්තෙන. **අතිරච්ඡානකථිකෙනාති** දිට්ඨසුතමුතම්පි රාජකථාදිකං තිරච්ඡානකථං අකථෙන්තෙන. **සාමං වා ධම්මො භාසිතබ්බොති** සඞ්ඝසන්නිපාතට්ඨානෙ කප්පියාකප්පියනිස්සිතා වා රූපාරූපපරිච්ඡෙදසමථාචාරවිපස්සනාචාරට්ඨානනිසජ්ජවත්තාදිනිස්සිතා වා කථා ධම්මො නාම. එවරූපො ධම්මො සයං වා භාසිතබ්බො, පරො වා අජ්ඣෙසිතබ්බො. යො භික්ඛු තථාරූපිං කථං කථෙතුං පහොති, සො වත්තබ්බො – ‘‘ආවුසො සඞ්ඝමජ්ඣම්හි පඤ්හෙ උප්පන්නෙ ත්වං කථෙය්‍යාසී’’ති. **අරියො වා තුණ්හීභාවො නාතිමඤ්ඤිතබ්බොති** අරියා තුණ්හී නිසීදන්තා න බාලපුථුජ්ජනා විය නිසීදන්ති. අඤ්ඤතරං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වාව නිසීදන්ති. ඉති කම්මට්ඨානමනසිකාරවසෙන තුණ්හීභාවො අරියො තුණ්හීභාවො නාම, සො නාතිමඤ්ඤිතබ්බො, කිං කම්මට්ඨානානුයොගෙනාති නාවජානිතබ්බො; අත්තනො පතිරූපං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වාව නිසීදිතබ්බන්ති අත්ථො.

න උපජ්ඣායො පුච්ඡිතබ්බොති ‘‘කො නාමො තුය්හං උපජ්ඣායො’’ති න පුච්ඡිතබ්බො. එස නයො සබ්බත්ථ. **න ජාතීති** ‘‘ඛත්තියජාතියො ත්වං බ්‍රාහ්මණජාතියො’’ති එවං ජාති න පුච්ඡිතබ්බා. **න ආගමොති** ‘‘දීඝභාණකොසි ත්වං මජ්ඣිමභාණකො’’ති එවං ආගමො න පුච්ඡිතබ්බො. **කුලපදෙසොති** ඛත්තියකුලාදිවසෙනෙව වෙදිතබ්බො. **අත්‍රස්ස පෙමං වා දොසො වාති** අත්‍ර පුග්ගලෙ එතෙසං කාරණානං අඤ්ඤතරවසෙන පෙමං වා භවෙය්‍ය දොසො වා.

නො පරිසකප්පිකෙනාති පරිසකප්පකෙන පරිසානුවිධායකෙන න භවිතබ්බං; යං පරිසාය රුච්චති, තදෙව චෙතෙත්වා කප්පෙත්වා න කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. **න හත්ථමුද්දා දස්සෙතබ්බාති** කථෙතබ්බෙ ච අකථෙතබ්බෙ ච සඤ්ඤාජනනත්ථං හත්ථවිකාරො න කාතබ්බො.

අත්ථං අනුවිධියන්තෙනාති විනිච්ඡයපටිවෙධමෙව සල්ලක්ඛෙන්තෙන ‘‘ඉදං සුත්තං උපලබ්භති, ඉමස්මිං විනිච්ඡයෙ ඉදං වක්ඛාමී’’ති එවං පරිතුලයන්තෙන නිසීදිතබ්බන්ති අත්ථො. **න ච ආසනා වුට්ඨාතබ්බන්ති** න ආසනා වුට්ඨාය සන්නිපාතමණ්ඩලෙ විචරිතබ්බං, විනයධරෙ උට්ඨිතෙ සබ්බා පරිසා උට්ඨහති. **න වීතිහාතබ්බන්ති** න විනිච්ඡයො හාපෙතබ්බො. **න කුම්මග්ගො සෙවිතබ්බොති** න ආපත්ති දීපෙතබ්බා. **අසාහසිකෙන භවිතබ්බන්ති** න සහසාකාරිනා භවිතබ්බං; සහසා දුරුත්තවචනං න කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. **වචනක්ඛමෙනාති** දුරුත්තවාචං ඛමනසීලෙන. **හිතපරිසක්කිනාති** හිතෙසිනා හිතගවෙසිනා කරුණා ච කරුණාපුබ්බභාගො ච උපට්ඨාපෙතබ්බොති අයං පදද්වයෙපි අධිප්පායො. **අනසුරුත්තෙනාති** න අසුරුත්තෙන. අසුරුත්තං වුච්චති විග්ගාහිකකථාසඞ්ඛාතං අසුන්දරවචනං; තං න කථෙතබ්බන්ති අත්ථො. **අත්තා පරිග්ගහෙතබ්බොති** ‘‘විනිච්ඡිනිතුං වූපසමෙතුං සක්ඛිස්සාමි නු ඛො නො’’ති එවං අත්තා පරිග්ගහෙතබ්බො; අත්තනො පමාණං ජානිතබ්බන්ති අත්ථො. **පරො පරිග්ගහෙතබ්බොති** ‘‘ලජ්ජියා නු ඛො අයං පරිසා, සක්කා සඤ්ඤාපෙතුං උදාහු නො’’ති එවං පරො පරිග්ගහෙතබ්බො.

චොදකො පරිග්ගහෙතබ්බොති ‘‘ධම්මචොදකො නු ඛො නො’’ති එවං පරිග්ගහෙතබ්බො. **චුදිතකො පරිග්ගහෙතබ්බොති** ‘‘ධම්මචුදිතකො නු ඛො නො’’ති එවං පරිග්ගහෙතබ්බො. **අධම්මචොදකො පරිග්ගහෙතබ්බොති** තස්ස පමාණං ජානිතබ්බං. සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **වුත්තං අහාපෙන්තෙනාති** චොදකචුදිතකෙහි වුත්තවචනං අහාපෙන්තෙන. **අවුත්තං අපකාසෙන්තෙනාති** අනොසටං වත්ථුං අප්පකාසෙන්තෙන. **මන්දො හාසෙතබ්බොති** මන්දො මොමූහො පග්ගණ්හිතබ්බො, ‘‘නනු ත්වං කුලපුත්තො’’ති උත්තෙජෙත්වා අනුයොගවත්තං කථාපෙත්වා තස්ස අනුයොගො ගණ්හිතබ්බො. **භීරු අස්සාසෙතබ්බොති** යස්ස සඞ්ඝමජ්ඣං වා ගණමජ්ඣං වා අනොසටපුබ්බත්තා සාරජ්ජං උප්පජ්ජති, තාදිසො ‘‘මා භායි, විස්සට්ඨො කථෙහි, මයං තෙ උපත්ථම්භා භවිස්සාමා’’ති වත්වාපි අනුයොගවත්තං කථාපෙතබ්බො. **චණ්ඩො නිසෙධෙතබ්බොති** අපසාදෙතබ්බො තජ්ජෙතබ්බො. **අසුචි විභාවෙතබ්බොති** අලජ්ජිං පකාසෙත්වා ආපත්තිං දෙසාපෙතබ්බො. **උජුමද්දවෙනාති** යො භික්ඛු උජු සීලවා කායවඞ්කාදිරහිතො, සො මද්දවෙනෙව උපචරිතබ්බො. **ධම්මෙසු ච පුග්ගලෙසු චාති** එත්ථ යො ධම්මගරුකො හොති න පුග්ගලගරුකො, අයමෙව ධම්මෙසු ච පුග්ගලෙසු ච මජ්ඣත්තොති වෙදිතබ්බො.

366. **සුත්තං සංසන්දනත්ථායා**තිආදීසු තෙන ච පන එවං සබ්‍රහ්මචාරීනං පියමනාපගරුභාවනීයෙන අනුවිජ්ජකෙන සමුදාහටෙසු සුත්තාදීසු සුත්තං සංසන්දනත්ථාය; ආපත්තානාපත්තීනං සංසන්දනත්ථන්ති වෙදිතබ්බං. **ඔපම්මං නිදස්සනත්ථායා**ති ඔපම්මං අත්ථදස්සනත්ථාය. **අත්ථො විඤ්ඤාපනත්ථායා**ති අත්ථො ජානාපනත්ථාය. **පටිපුච්ඡා ඨපනත්ථායා**ති පුච්ඡා පුග්ගලස්ස ඨපනත්ථාය. **ඔකාසකම්මං චොදනත්ථායා**ති වත්ථුනා වා ආපත්තියා වා චොදනත්ථාය. **චොදනා සාරණත්ථායා**ති දොසාදොසං සරාපනත්ථාය. **සාරණා සවචනීයත්ථායා**ති දොසාදොසසාරණා සවචනීයකරණත්ථාය. **සවචනීයං පලිබොධත්ථායා**ති සවචනීයං ''ඉමම්හා ආවාසා පරං මා පක්කමී''ති එවං පලිබොධත්ථාය. **පලිබොධො විනිච්ඡයත්ථායා**ති විනිච්ඡයං පාපනත්ථාය. **විනිච්ඡයො සන්තීරණත්ථායා**ති දොසාදොසං සන්තීරණත්ථාය තුලනත්ථාය. **සන්තීරණං ඨානාට්ඨානගමනත්ථායා**ති ආපත්තිඅනාපත්තිගරුකලහුකාපත්තිජානනත්ථාය . **සඞ්ඝො සම්පරිග්ගහසම්පටිච්ඡනත්ථායා**ති විනිච්ඡයසම්පටිග්ගහණත්ථාය ච; සුවිනිච්ඡිතදුබ්බිනිච්ඡිතභාවජානනත්ථාය චාති අත්ථො. **පච්චෙකට්ඨායිනො අවිසංවාදකට්ඨායිනො**ති ඉස්සරියාධිපච්චජෙට්ඨකට්ඨානෙ ච අවිසංවාදකට්ඨානෙ ච ඨිතා; න තෙ අපසාදෙතබ්බාති අත්ථො.

ඉදානි යෙ මන්දා මන්දබුද්ධිනො එවං වදෙය්‍යුං ''විනයො නාම කිමත්ථායා''ති තෙසං වචනොකාසපිදහනත්ථමත්තං දස්සෙතුං **විනයො සංවරත්ථායා**තිආදිමාහ. තත්ථ **විනයො සංවරත්ථායා**ති සකලාපි විනයපඤ්ඤත්ති කායවචීද්වාරසංවරත්ථාය. ආජීවවිසුද්ධිපරියොසානස්ස සීලස්ස උපනිස්සයො හොති; පච්චයො හොතීති අත්ථො. එස නයො සබ්බත්ථ. අපිචෙත්ථ **අවිප්පටිසාරො**ති පාපපුඤ්ඤානං කතාකතවසෙන චිත්තවිප්පටිසාරාභාවො. **පාමුජ්ජන්**ති දුබ්බලා තරුණපීති. **පීතී**ති බලවා බහලපීති. **පස්සද්ධී**ති කායචිත්තදරථපටිප්පස්සද්ධි. **සුඛන්**ති කායිකචෙතසිකසුඛං. තඤ්හි දුවිධම්පි සමාධිස්ස උපනිස්සයපච්චයො හොති. **සමාධී**ති චිත්තෙකග්ගතා. **යථාභූතඤාණදස්සනන්**ති තරුණවිපස්සනා; උදයබ්බයඤාණස්සෙතං අධිවචනං. චිත්තෙකග්ගතා හි තරුණවිපස්සනාය උපනිස්සයපච්චයො හොති. **නිබ්බිදා**ති සිඛාපත්තා වුට්ඨානගාමිනිබලවවිපස්සනා. **විරාගො**ති අරියමග්ගො. **විමුත්තී**ති අරහත්තඵලං. චතුබ්බිධොපි හි අරියමග්ගො අරහත්තඵලස්ස උපනිස්සයපච්චයො හොති. **විමුත්තිඤාණදස්සනන්**ති පච්චවෙක්ඛණාඤාණං. **විමුත්තිඤාණදස්සනං අනුපාදාපරිනිබ්බානත්ථායා**ති අපච්චයපරිනිබ්බානත්ථාය. අපච්චයපරිනිබ්බානස්ස හි තං පච්චයො හොති, තස්මිං අනුප්පත්තෙ අවස්සං පරිනිබ්බායිතබ්බතොති. **එතදත්ථා කථා**ති අයං විනයකථා නාම එතදත්ථා. **මන්තනා**ති විනයමන්තනා එව. **උපනිසා**ති අයං ''විනයො සංවරත්ථායා''තිආදිකා පරම්පරපච්චයතාපි එතදත්ථාය. **සොතාවධානන්**ති ඉමිස්සා පරම්පරපච්චයකථාය සොතාවධානං. ඉමං කථං සුත්වා යං උප්පජ්ජති ඤාණං, තම්පි එතදත්ථාය. **යදිදං අනුපාදා චිත්තස්ස විමොක්ඛො**ති යො අයං චතූහි උපාදානෙහි අනුපාදියිත්වා චිත්තස්ස අරහත්තඵලසඞ්ඛාතො විමොක්ඛො, සොපි එතදත්ථාය; අපච්චයපරිනිබ්බානත්ථාය එවාති අත්ථො.

367. අනුයොගවත්තගාථාසු **පඨමගාථා** වුත්තත්ථා එව.

වත්ථුං විපත්තිං ආපත්තිං, නිදානං ආකාරඅකොවිදො පුබ්බාපරං න ජානාතීති ''වත්ථු''න්තිආදීනි ''න ජානාතී''ති පදෙන සම්බන්ධො. ''අකොවිදො''ති පදස්ස ''ස වෙ තාදිසකො''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. තස්මා අයමෙත්ථ යොජනා – යො භික්ඛු පාරාජිකාදීනං වත්ථුං න ජානාති, චතුබ්බිධං විපත්තිං න ජානාති, සත්තවිධං ආපත්තිං න ජානාති, ''ඉදං සික්ඛාපදං අසුකස්මිං නාම නගරෙ පඤ්ඤත්ත''න්ති එවං නිදානං න ජානාති, ''ඉදං පුරිමවචනං ඉදං පච්ඡිමවචන''න්ති පුබ්බාපරං න ජානාති, ''ඉදං කතං ඉදං අකත''න්ති කතාකතං න ජානාති. **සමෙන චා**ති තෙනෙව පුබ්බාපරං අජානනස්ස සමෙන අඤ්ඤාණෙන, ''කතාකතං න ජානාතී''ති වුත්තං හොති; එවං තාව නජානාති-පදෙන සද්ධිං සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො. යං පනෙතං ''ආකාරඅකොවිදො''ති වුත්තං, තත්ථ **ආකාරඅකොවිදො**ති කාරණාකාරණෙ අකොවිදො. ඉති ය්වායං වත්ථුආදීනිපි න ජානාති, ආකාරස්ස ච අකොවිදො, ස වෙ තාදිසකො භික්ඛු අපටික්ඛොති වුච්චති.

කම්මඤ්ච අධිකරණඤ්චාති ඉමෙසම්පි පදානං ''න ජානාතී''ති පදෙනෙව සම්බන්ධො. අයං පනෙත්ථ යොජනා – තථෙව ඉති ය්වායං කම්මඤ්ච න ජානාති, අධිකරණඤ්ච න ජානාති, සත්තප්පකාරෙ සමථෙ චාපි අකොවිදො, රාගාදීහි පන රත්තො දුට්ඨො ච මූළ්හො ච, භයෙන භයා ගච්ඡති, සම්මොහෙන මොහා ගච්ඡති, රත්තත්තා පන දුට්ඨත්තා ච ඡන්දා දොසා ච ගච්ඡති, පරං සඤ්ඤාපෙතුං අසමත්ථතාය න ච සඤ්ඤත්තිකුසලො, කාරණාකාරණදස්සනෙ අසමත්ථතාය නිජ්ඣත්තියා ච අකොවිදො අත්තනො සදිසාය පරිසාය ලද්ධත්තා ලද්ධපක්ඛො, හිරියා පරිබාහිරත්තා අහිරිකො, කාළකෙහි කම්මෙහි සමන්නාගතත්තා කණ්හකම්මො, ධම්මාදරියපුග්ගලාදරියානං අභාවතො අනාදරො, ස වෙ තාදිසකො භික්ඛු අපටික්ඛොති වුච්චති, න පටික්ඛිතබ්බො න ඔලොකෙතබ්බො, න සම්මන්නිත්වා ඉස්සරියාධිපච්චජෙට්ඨකට්ඨානෙ ඨපෙතබ්බොති අත්ථො. සුක්කපක්ඛගාථානම්පි යොජනානයො වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බොති.

චූළසඞ්ගාමවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

මහාසඞ්ගාමො

වොහරන්තෙන ජානිතබ්බාදිවණ්ණනා

368-374. මහාසඞ්ගාමෙ – **වත්ථුතො වා වත්ථුං සඞ්කමතීති** ‘‘පඨමපාරාජිකවත්ථු මයා දිට්ඨං වා සුතං වා’’ති වත්වා පුන පුච්ඡියමානො නිසංසියමානො ‘‘න මයා පඨමපාරාජිකස්ස වත්ථු දිට්ඨං, න සුතං; දුතියපාරාජිකස්ස වත්ථු දිට්ඨං වා සුතං වා’’ති වදති. එතෙනෙව නයෙන සෙසවත්ථුසඞ්කමනං, විපත්තිතො විපත්තිසඞ්කමනං ආපත්තිතො ආපත්තිසඞ්කමනඤ්ච වෙදිතබ්බං. යො පන ‘‘නෙව මයා දිට්ඨං, න සුත’’න්ති වත්වා පච්ඡා ‘‘මයාපෙතං දිට්ඨං වා සුතං වා’’ති වදති, ‘‘දිට්ඨං වා සුතං වා’’ති වත්වා පච්ඡා ‘‘න දිට්ඨං වා න සුතං වා’’ති වදති, අයං **අවජානිත්වා පටිජානාති, පටිජානිත්වා අවජානාතීති** වෙදිතබ්බො. එසෙව **අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරති** නාම.

375. **වණ්ණාවණ්ණොති** නීලාදිවණ්ණාවණ්ණවසෙන සුක්කවිස්සට්ඨිසික්ඛාපදං වුත්තං. **වචනමනුප්පදානන්ති** සඤ්චරිත්තං වුත්තං. කායසංසග්ගාදිත්තයං සරූපෙනෙව වුත්තං. ඉති ඉමානි පඤ්ච මෙථුනධම්මස්ස පුබ්බභාගො පුබ්බපයොගොති වෙදිතබ්බානි.

376. **චත්තාරි අපලොකනකම්මානීති** අධම්මෙනවග්ගාදීනි. සෙසෙසුපි එසෙව නයො. ඉති චත්තාරි චතුක්කානි සොළස හොන්ති.

අගතිඅගන්තබ්බවණ්ණනා

379. **බහුජනඅහිතාය පටිපන්නො හොතීති** විනයධරෙන හි එවං ඡන්දාදිගතියා අධිකරණෙ විනිච්ඡිතෙ තස්මිං විහාරෙ සඞ්ඝො ද්විධා භිජ්ජති. ඔවාදූපජීවිනියො භික්ඛුනියොපි ද්වෙ භාගා හොන්ති. උපාසකාපි උපාසිකායොපි දාරකාපි දාරිකායොපි තෙසං ආරක්ඛදෙවතාපි තථෙව ද්විධා භිජ්ජන්ති. තතො භුම්මදෙවතා ආදිං කත්වා යාව අකනිට්ඨබ්‍රහ්මානො ද්විධාව හොන්ති. තෙන වුත්තං – ‘‘බහුජනඅහිතාය පටිපන්නො හොති…පෙ…. දුක්ඛාය දෙවමනුස්සාන’’න්ති.

382. **විසමනිස්සිතොති** විසමානි කායකම්මාදීනි නිස්සිතො. **ගහනනිස්සිතොති** මිච්ඡාදිට්ඨිඅන්තග්ගාහිකදිට්ඨිසඞ්ඛාතං ගහනං නිස්සිතො. **බලවනිස්සිතොති** බලවන්තෙ අභිඤ්ඤාතෙ භික්ඛූ නිස්සිතො.

393. **තස්ස අවජානන්තොති** තස්ස වචනං අවජානන්තො. උපයොගත්ථෙ වා සාමිවචනං, තං අවජානන්තොති අත්ථො.

394. **යං අත්ථායාති** යදත්ථාය. **තං අත්ථන්ති** සො අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මහාසඞ්ගාමවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

කඨිනභෙදං

කඨිනඅත්ථතාදිවණ්ණනා

403. කඨිනෙ – **අට්ඨ මාතිකාති** ඛන්ධකෙ වුත්තා පක්කමනන්තිකාදිකා අට්ඨ. **පලිබොධානිසංසාපි** පුබ්බෙ වුත්තා එව.

404. **පයොගස්සාති** චීවරධොවනාදිනො සත්තවිධස්ස පුබ්බකරණස්සත්ථාය යො උදකාහරණාදිකො පයොගො කයිරති, තස්ස පයොගස්ස. **කතමෙ ධම්මා අනන්තරපච්චයෙන පච්චයොති** අනාගතවසෙන අනන්තරා හුත්වා කතමෙ ධම්මා පච්චයා හොන්තීති අත්ථො. **සමනන්තරපච්චයෙනාති** සුට්ඨු අනන්තරපච්චයෙන, අනන්තරපච්චයමෙව ආසන්නතරං කත්වා පුච්ඡති. **නිස්සයපච්චයෙනාති** උප්පජ්ජමානස්ස පයොගස්ස නිස්සයං ආධාරභාවං උපගතා විය හුත්වා කතමෙ ධම්මා පච්චයා හොන්තීති අත්ථො. **උපනිස්සයපච්චයෙනාති** උපෙතෙන නිස්සයපච්චයෙන; නිස්සයපච්චයමෙව උපගතතරං කත්වා පුච්ඡති. **පුරෙජාතපච්චයෙනාති** ඉමිනා පඨමං උප්පන්නස්ස පච්චයභාවං පුච්ඡති. **පච්ඡාජාතපච්චයෙනාති** ඉමිනා පච්ඡා උප්පජ්ජනකස්ස පච්චයභාවං පුච්ඡති. **සහජාතපච්චයෙනාති** ඉමිනා අපුබ්බං අචරිමං උප්පජ්ජමානානං පච්චයභාවං පුච්ඡති. **පුබ්බකරණස්සාති** ධොවනාදිනො පුබ්බකරණස්ස. **පච්චුද්ධාරස්සාති** පුරාණසඞ්ඝාටිආදීනං පච්චුද්ධරණස්ස. **අධිට්ඨානස්සාති** කඨිනචීවරාධිට්ඨානස්ස. **අත්ථාරස්සාති** කඨිනත්ථාරස්ස. **මාතිකානඤ්ච පලිබොධානඤ්චාති** අට්ඨන්නං මාතිකානං ද්වින්නඤ්ච පලිබොධානං. **වත්ථුස්සාති** සඞ්ඝාටිආදිනො කඨිනවත්ථුස්ස; සෙසං වුත්තනයමෙව.

එවං යඤ්ච ලබ්භති යඤ්ච න ලබ්භති, සබ්බං පුච්ඡිත්වා ඉදානි යං යස්ස ලබ්භති, තදෙව දස්සෙන්තො **පුබ්බකරණං පයොගස්සාති**ආදිනා නයෙන විස්සජ්ජනමාහ. තස්සත්ථො – යං වුත්තං ''පයොගස්ස කතමෙ ධම්මා''තිආදි, තත්ථ වුච්චතෙ, පුබ්බකරණං පයොගස්ස අනන්තරපච්චයෙන පච්චයො, සමනන්තරනිස්සයඋපනිස්සයපච්චයෙන පච්චයො. පයොගස්ස හි සත්තවිධම්පි පුබ්බකරණං යස්මා තෙන පයොගෙන නිප්ඵාදෙතබ්බස්ස පුබ්බකරණස්සත්ථාය සො පයොගො කයිරති, තස්මා ඉමෙහි චතූහි පච්චයෙහි පච්චයො හොති. පුරෙජාතපච්චයෙ පනෙස උද්දිට්ඨධම්මෙසු එකධම්මම්පි න ලභති, අඤ්ඤදත්ථු පුබ්බකරණස්ස සයං පුරෙජාතපච්චයො හොති, පයොගෙ සති පුබ්බකරණස්ස නිප්ඵජ්ජනතො . තෙන වුත්තං – ''පයොගො පුබ්බකරණස්ස පුරෙජාතපච්චයෙන පච්චයො''ති. පච්ඡාජාතපච්චයං පන ලභති, තෙන වුත්තං – ''පුබ්බකරණං පයොගස්ස පච්ඡාජාතපච්චයෙන පච්චයො''ති. පච්ඡා උප්පජ්ජනකස්ස හි පුබ්බකරණස්ස අත්ථාය සො පයොගො කයිරති. සහජාතපච්චයං පන මාතිකාපලිබොධානිසංසසඞ්ඛාතෙ පන්නරස ධම්මෙ ඨපෙත්වා අඤ්ඤො පයොගාදීසු එකොපි ධම්මො න ලභති, තෙ එව හි පන්නරස ධම්මා සහ කඨිනත්ථාරෙන එකතො නිප්ඵජ්ජන්තීති අඤ්ඤමඤ්ඤං සහජාතපච්චයා හොන්ති. තෙන වුත්තං – ''පන්නරස ධම්මා සහජාතපච්චයෙන පච්චයො''ති. එතෙනුපායෙන සබ්බපදවිස්සජ්ජනානි වෙදිතබ්බානි.

පුබ්බකරණනිදානාදිවිභාගවණ්ණනා

405. **පුබ්බකරණං කිංනිදානන්ති**ආදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනං උත්තානමෙව.

406-7. ''පයොගො කිංනිදානො''තිආදීසු පුච්ඡාද්වයවිස්සජ්ජනෙසු **හෙතුනිදානො පච්චයනිදානොති** එත්ථ ඡ චීවරානි හෙතු චෙව පච්චයො චාති වෙදිතබ්බානි. පුබ්බපයොගාදීනඤ්හි සබ්බෙසං තානියෙව හෙතු, තානි පච්චයො. න හි ඡබ්බිධෙ චීවරෙ අසති පයොගො අත්ථි, න පුබ්බකරණාදීනි, තස්මා ''පයොගො හෙතුනිදානො''තිආදි වුත්තං.

408. සඞ්ගහවාරෙ – **වචීභෙදෙනාති** ''ඉමාය සඞ්ඝාටියා, ඉමිනා උත්තරාසඞ්ගෙන, ඉමිනා අන්තරවාසකෙන කඨිනං අත්ථරාමී''ති එතෙන වචීභෙදෙන. කතිමූලාදිපුච්ඡාවිස්සජ්ජනෙ – **කිරියා මජ්ඣෙති** පච්චුද්ධාරො චෙව අධිට්ඨානඤ්ච.

411. **වත්ථුවිපන්නං හොතීති** අකප්පියදුස්සං හොති. **කාලවිපන්නං** නාම අජ්ජ දායකෙහි දින්නං ස්වෙ සඞ්ඝො කඨිනත්ථාරකස්ස දෙති. **කරණවිපන්නං** නාම තදහෙව ඡින්දිත්වා අකතං.

කඨිනාදිජානිතබ්බවිභාගවණ්ණනා

412. කඨිනං ජානිතබ්බන්තිආදිපුච්ඡාය විස්සජ්ජනෙ – **තෙසඤ්ඤෙව ධම්මානන්ති** යෙසු රූපාදිධම්මෙසු සති කඨිනං නාම හොති, තෙසං සමොධානං මිස්සීභාවො. **නාමං නාමකම්මන්ති**ආදිනා පන ''කඨින''න්ති ඉදං බහූසු ධම්මෙසු නාමමත්තං, න පරමත්ථතො එකො ධම්මො අත්ථීති දස්සෙති.

චතුවීසතියා ආකාරෙහීති ''න උල්ලිඛිතමත්තෙනා''තිආදීහි පුබ්බෙ වුත්තකාරණෙහි. **සත්තරසහි ආකාරෙහීති** ''අහතෙන අත්ථතං හොති කඨින''න්තිආදීහි පුබ්බෙ වුත්තකාරණෙහි. නිමිත්තකම්මාදීසු යං වත්තබ්බං සබ්බං

කඨිනක්ඛන්ධකවණ්ණනායං වුත්තං.

416. **එකුප්පාදා එකනිරොධාති** උප්පජ්ජමානාපි එකතො උප්පජ්ජන්ති, නිරුජ්ඣමානාපි එකතො නිරුජ්ඣන්ති. **එකුප්පාදා නානානිරොධාති** උප්පජ්ජමානා එකතො උප්පජ්ජන්ති, නිරුජ්ඣමානා නානා නිරුජ්ඣන්ති. කිං වුත්තං හොති ? සබ්බෙපි අත්ථාරෙන සද්ධිං එකතො උප්පජ්ජන්ති, අත්ථාරෙ හි සති උද්ධාරො නාම. නිරුජ්ඣමානා පනෙත්ථ පුරිමා ද්වෙ අත්ථාරෙන සද්ධිං එකතො නිරුජ්ඣන්ති, උද්ධාරභාවං පාපුණන්ති. අත්ථාරස්ස හි නිරොධො එතෙසඤ්ච උද්ධාරභාවො එකක්ඛණෙ හොති, ඉතරෙ නානා නිරුජ්ඣන්ති. තෙසු උද්ධාරභාවං පත්තෙසුපි අත්ථාරො තිට්ඨතියෙව. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

කඨිනභෙදවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්ඤත්තිවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

උපාලිපඤ්චකං

අනිස්සිතවග්ගවණ්ණනා

417. උපාලිපඤ්හෙසු **කතිහි නු ඛො භන්තෙති** පුච්ඡාය අයං සම්බන්ධො. ථෙරො කිර රහොගතො සබ්බානි ඉමානි පඤ්චකානි ආවජ්ජෙත්වා ''භගවන්තං දානි පුච්ඡිත්වා ඉමෙසං නිස්සාය වසනකාදීනං අත්ථාය තන්තිං ඨපෙස්සාමී''ති භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා ''කතිහි නු ඛො භන්තෙ''තිආදිනා නයෙන පඤ්හෙ පුච්ඡි. තෙසං විස්සජ්ජනෙ **උපොසථං න ජානාතීති** නවවිධං උපොසථං න ජානාති. **උපොසථකම්මං න ජානාතීති** අධම්මෙනවග්ගාදිභෙදං චතුබ්බිධං උපොසථකම්මං න ජානාති. **පාතිමොක්ඛං න ජානාතීති** ද්වෙ මාතිකා න ජානාති. **පාතිමොක්ඛුද්දෙසං න ජානාතීති** භික්ඛූනං පඤ්චවිධං භික්ඛුනීනං චතුබ්බිධන්ති නවවිධං පාතිමොක්ඛුද්දෙසං න ජානාති.

පවාරණං න ජානාතීති නවවිධං පවාරණං න ජානාති. **පවාරණාකම්මං න ජානාතීති** අධම්මෙනවග්ගාදිභෙදං චතුබ්බිධං පවාරණාකම්මං න ජානාති.

ආපත්තානාපත්තිං න ජානාතීති තස්මිං තස්මිං සික්ඛාපදෙ නිද්දිට්ඨං ආපත්තිඤ්ච අනාපත්තිඤ්ච න ජානාති.

ආපන්නො කම්මකතොති ආපත්තිං ආපන්නො තප්පච්චයාව සඞ්ඝෙන කම්මං කතං හොති.

නප්පටිප්පස්සම්භනවග්ගවණ්ණනා

420. **කම්මං නප්පටිප්පස්සම්භෙතබ්බන්ති** අයං යස්මා අනුලොමවත්තෙ න වත්තති, තස්මා නාස්ස කම්මං පටිප්පස්සම්භෙතබ්බං; සරජ්ජුකොව විස්සජ්ජෙතබ්බොති අත්ථො.

421. **සචෙ උපාලි සඞ්ඝො සමග්ගකරණීයානි කම්මානි කරොතීති** සචෙ සමග්ගෙහි කරණීයානි උපොසථාදීනි කම්මානි කරොති, උපොසථපවාරණාදීසු හි ඨිතාසු උපත්ථම්භො න දාතබ්බො. සචෙ හි සඞ්ඝො අච්චයං දෙසාපෙත්වා සඞ්ඝසාමග්ගිං කරොති, තිණවත්ථාරකසමථං වා කත්වා උපොසථපවාරණං කරොති , එවරූපං සමග්ගකරණීයං නාම කම්මං හොති. **තත්‍ර චෙති** සචෙ තාදිසෙ කම්මෙ භික්ඛුනො නක්ඛමති, දිට්ඨාවිකම්මම්පි කත්වා තථාරූපා සාමග්ගී උපෙතබ්බා, එවං විලොමග්ගාහො න ගණ්හිතබ්බො. යත්‍ර පන උද්ධම්මං උබ්බිනයං සත්ථු සාසනං දීපෙන්ති, තත්ථ දිට්ඨාවිකම්මං න වට්ටති, පටිබාහිත්වා පක්කමිතබ්බං.

උස්සිතමන්තී චාති ලොභදොසමොහමානුස්සන්නං වාචං භාසිතා කණ්හවාචො අනත්ථකදීපනො. **නිස්සිතජප්පීති** අත්තනො ධම්මතාය උස්සදයුත්තං භාසිතුං න සක්කොති; අථ ඛො ''මයා සද්ධිං රාජා එවං කථෙසි, අසුකමහාමත්තො එවං කථෙසි, අසුකො නාම මය්හං ආචරියො වා උපජ්ඣායො වා තෙපිටකො මයා සද්ධිං එවං කථෙසී''ති එවං අඤ්ඤං නිස්සාය ජප්පති. **න ච භාසානුසන්ධිකුසලොති** කථානුසන්ධිවචනෙ ච විනිච්ඡයානුසන්ධිවචනෙ ච අකුසලො හොති. **න යථාධම්මෙ යථාවිනයෙති** න භූතෙන වත්ථුනා ආපත්තිං සාරෙත්වා චොදෙතා හොති.

උස්සාදෙතා හොතීති ''අම්හාකං ආචරියො මහාතෙපිටකො පරමධම්මකථිකො''තිආදිනා නයෙන එකච්චං උස්සාදෙති. දුතියපදෙ ''ආපත්තිං කිං සො න ජානාතී''තිආදිනා එකච්චං අපසාදෙති. **අධම්මං ගණ්හාතීති** අනියානිකපක්ඛං ගණ්හාති. **ධම්මං පටිබාහතීති** නියානිකපක්ඛං පටිබාහති. **සම්ඵඤ්ච බහුං භාසතීති** බහුං නිරත්ථකකථං කථෙති.

පසය්හ පවත්තා හොතීති අනජ්ඣිට්ඨො භාරෙ අනාරොපිතෙ කෙවලං මානං නිස්සාය අජ්ඣොත්ථරිත්වා අනධිකාරෙ කථෙතා හොති. **අනොකාසකම්මං කාරෙත්වාති** ඔකාසකම්මං අකාරෙත්වා පවත්තා හොති. **න යථාදිට්ඨියා බ්‍යාකතා හොතීති** යස්ස අත්තනො දිට්ඨි තං පුරක්ඛත්වා න බ්‍යාකතා ; ලද්ධිං නික්ඛිපිත්වා අයථාභුච්චං අධම්මාදීසු ධම්මාදිලද්ධිකො හුත්වා කථෙතා හොතීති අත්ථො.

වොහාරවග්ගවණ්ණනා

424. **ආපත්තියා පයොගං න ජානාතීති** ''අයං ආපත්ති කායප්පයොගා, අයං වචීපයොගා''ති න ජානාති. **ආපත්තියා වූපසමං න ජානාතීති** ''අයං ආපත්ති දෙසනාය වූපසමති, අයං වුට්ඨානෙන, අයං නෙව දෙසනාය න වුට්ඨානෙනා''ති න ජානාති. **ආපත්තියා න විනිච්ඡයකුසලො හොතීති** ''ඉමස්මිං වත්ථුස්මිං අයං ආපත්තී''ති න ජානාති, දොසානුරූපං ආපත්තිං උද්ධරිත්වා පතිට්ඨාපෙතුං න සක්කොති.

අධිකරණසමුට්ඨානං න ජානාතීති ''ඉදං අධිකරණං අට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූනි නිස්සාය සමුට්ඨාති, ඉදං චතස්සො විපත්තියො, ඉදං පඤ්ච වා සත්ත වා ආපත්තික්ඛන්ධෙ, ඉදං චත්තාරි සඞ්ඝකිච්චානි නිස්සාය සමුට්ඨාතී''ති න ජානාති. **පයොගං න ජානාතීති** ''ඉදං අධිකරණං ද්වාදසමූලප්පයොගං, ඉදං චුද්දසමූලප්පයොගං, ඉදං ඡමූලපයොගං, ඉදං එකමූලපයොග''න්ති න ජානාති. අධිකරණානඤ්හි යථාසකංමූලමෙව පයොගා නාම හොන්ති, තං සබ්බම්පි න ජානාතීති අත්ථො. **වූපසමං න ජානාතීති** ''ඉදං අධිකරණං ද්වීහි සමථෙහි වූපසමති, ඉදං තීහි, ඉදං චතූහි, ඉදං එකෙන සමථෙන වූපසමතී''ති න ජානාති. **න විනිච්ඡයකුසලො හොතීති** අධිකරණං විනිච්ඡිනිත්වා සමථං පාපෙතුං න ජානාති.

කම්මං න ජානාතීති තජ්ජනීයාදි සත්තවිධං කම්මං න ජානාති. **කම්මස්ස කරණං න ජානාතීති** ''ඉදං කම්මං ඉමිනා නීහාරෙන කාතබ්බ''න්ති න ජානාති. **කම්මස්ස වත්ථුං න ජානාතීති** ''ඉදං තජ්ජනීයස්ස වත්ථු, ඉදං නියස්සාදීන''න්ති න ජානාති. **වත්තන්ති** සත්තසු කම්මෙසු හෙට්ඨා චතුන්නං කම්මානං අට්ඨාරසවිධං තිවිධස්ස ච උක්ඛෙපනීයකම්මස්ස තෙචත්තාලීසවිධං වත්තං න ජානාති. **කම්මස්ස වූපසමං න ජානාතීති** ''යො භික්ඛු වත්තෙ වත්තිත්වා යාචති, තස්ස කම්මං පටිප්පස්සම්භෙතබ්බං, අච්චයො දෙසාපෙතබ්බො''ති න ජානාති.

වත්ථුං න ජානාතීති සත්තන්නං ආපත්තික්ඛන්ධානං වත්ථුං න ජානාති. **නිදානං න ජානාතීති** ''ඉදං සික්ඛාපදං ඉමස්මිං නගරෙ පඤ්ඤත්තං, ඉදං ඉමස්මි''න්ති න ජානාති. **පඤ්ඤත්තිං න ජානාතීති** පඤ්ඤත්තිඅනුපඤ්ඤත්තිඅනුප්පන්නපඤ්ඤත්තිවසෙන තිවිධං පඤ්ඤත්තිං න ජානාති. **පදපච්චාභට්ඨං න ජානාතීති** සම්මුඛා කාතබ්බං පදං න ජානාති. ''බුද්ධො භගවා''ති වත්තබ්බෙ ''භගවා බුද්ධො''ති හෙට්ඨුපරියං කත්වා පදං යොජෙති.

අකුසලො ච හොති විනයෙති විනයපාළියඤ්ච අට්ඨකථායඤ්ච අකුසලො හොති.

ඤත්තිං න ජානාතීති සඞ්ඛෙපතො හි දුවිධා ඤත්ති – ''එසා ඤත්තී''ති එවං නිද්දිට්ඨා ච අනිද්දිට්ඨා ච. තත්ථ යා එවං අනිද්දිට්ඨා, සා ''කම්මඤත්ති'' නාම හොති. යා නිද්දිට්ඨා, සා ''කම්මපාදඤත්ති'' නාම, තං සබ්බෙන සබ්බං ඤත්තිං න ජානාති. **ඤත්තියා කරණං න ජානාතීති** නවසු ඨානෙසු කම්මඤත්තියා කරණං න ජානාති, ද්වීසු ඨානෙසු කම්මපාදඤත්තියා. **ඤත්තියා අනුස්සාවනන්ති** ''ඉමිස්සා ඤත්තියා එකා අනුස්සාවනා, ඉමිස්සා තිස්සො''ති න ජානාති. **ඤත්තියා සමථං න ජානාතීති** ය්වායං සතිවිනයො, අමූළ්හවිනයො, තස්සපාපියසිකා, තිණවත්ථාරකොති චතුබ්බිධො සමථො ඤත්තියා විනා න හොති, තං ඤත්තියා සමථොති න ජානාති. **ඤත්තියා වූපසමං න ජානාතීති** යං අධිකරණං ඉමිනා චතුබ්බිධෙන ඤත්තිසමථෙන වූපසමති, තස්ස තං වූපසමං ''අයං ඤත්තියා වූපසමො කතො''ති න ජානාති.

සුත්තං න ජානාතීති උභතොවිභඞ්ගං න ජානාති. **සුත්තානුලොමං න ජානාතීති** චත්තාරො මහාපදෙසෙ න ජානාති. **විනයං න ජානාතීති** ඛන්ධකපරිවාරං න ජානාති. **විනයානුලොමං න ජානාතීති** චත්තාරො මහාපදෙසෙයෙව න ජානාති. **න ච ඨානාඨානකුසලොති** කාරණාකාරණකුසලො න හොති.

ධම්මං න ජානාතීති ඨපෙත්වා විනයපිටකං අවසෙසං පිටකද්වයං න ජානාති. **ධම්මානුලොමං න ජානාතීති** සුත්තන්තිකෙ චත්තාරො මහාපදෙසෙ න ජානාති. **විනයං න ජානාතීති** ඛන්ධකපරිවාරමෙව න ජානාති. **විනයානුලොමං න ජානාතීති** චත්තාරො මහාපදෙසෙ න ජානාති. උභතොවිභඞ්ගා පනෙත්ථ අසඞ්ගහිතා හොන්ති, තස්මායං කුරුන්දියං වුත්තං – ''විනයන්ති සකලං විනයපිටකං න ජානාතී''ති තං න ගහෙතබ්බං. **න ච පුබ්බාපරකුසලො හොතීති** පුරෙකථාය ච පච්ඡාකථාය ච අකුසලො හොති. සෙසං සබ්බත්ථ වුත්තපටිපක්ඛවසෙන ඤෙය්‍යාත්තා පුබ්බෙ පකාසිතත්තා ච උත්තානමෙවාති.

අනිස්සිතවග්ගනප්පටිප්පස්සම්භනවග්ගවොහාරවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දිට්ඨාවිකම්මවග්ගවණ්ණනා

425. දිට්ඨාවිකම්මවග්ගෙ – **දිට්ඨාවිකම්මාති** දිට්ඨීනං ආවිකම්මානි; ලද්ධිප්පකාසනානි ආපත්තිදෙසනාසඞ්ඛාතානං විනයකම්මානමෙතං අධිවචනං. **අනාපත්තියා දිට්ඨිං ආවි කරොතීති** අනාපත්තිමෙව ආපත්තීති දෙසෙතීති අත්ථො . **අදෙසනාගාමිනියාති** ගරුකාපත්තියා දිට්ඨිං ආවිකරොති; සඞ්ඝාදිසෙසඤ්ච පාරාජිකඤ්ච දෙසෙතීති අත්ථො. **දෙසිතායාති** ලහුකාපත්තියාපි දෙසිතාය දිට්ඨිං ආවිකරොති; දෙසිතං පුන දෙසෙතීති අත්ථො.

චතූහි පඤ්චහි දිට්ඨීන්ති යථා චතූහි පඤ්චහි දිට්ඨී ආවිකතා හොති, එවං ආවිකරොති; චත්තාරො පඤ්ච ජනා එකතො ආපත්තිං දෙසෙන්තීති අත්ථො. **මනොමානසෙනාති** මනසඞ්ඛාතෙන මානසෙන දිට්ඨිං ආවිකරොති; වචීභෙදං අකත්වා චිත්තෙනෙව ආපත්තිං දෙසෙතීති අත්ථො.

නානාසංවාසකස්සාති ලද්ධිනානාසංවාසකස්ස වා කම්මනානාසංවාසකස්ස වා සන්තිකෙ දිට්ඨිං ආවිකරොති; ආපත්තිං දෙසෙතීති අත්ථො. **නානාසීමායාති** සමානසංවාසකස්සාපි නානාසීමාය ඨිතස්ස සන්තිකෙ ආවිකරොති.

මාළකසීමාය හි ඨිතෙන සීමන්තරිකාය ඨිතස්ස සීමන්තරිකාය වා ඨිතෙන අවිප්පවාසසීමාය ඨිතස්සාපි ආපත්තිං දෙසෙතුං න වට්ටති. **අපකතත්තස්සාති** උක්ඛිත්තකස්ස වා, යස්ස වා උපොසථපවාරණා ඨපිතා හොන්ති, තස්ස සන්තිකෙ දෙසෙතීති අත්ථො.

430. **නාලං ඔකාසකම්මං කාතුන්ති** න පරියත්තං කාතුං; න කාතබ්බන්ති අත්ථො. ඉධාපි අපකතත්තො උක්ඛිත්තකො ච ඨපිතඋපොසථපවාරණො ච. **චාවනාධිප්පායොති** සාසනතො චාවෙතුකාමො.

432. **මන්දත්තා මොමූහත්තාති** මන්දභාවෙන මොමූහභාවෙන විස්සජ්ජිතම්පි ජානිතුං අසමත්ථො, කෙවලං අත්තනො මොමූහභාවං පකාසෙන්තොයෙව පුච්ඡති උම්මත්තකො විය. **පාපිච්ඡොති** ''එවං මං ජනො සම්භාවෙස්සතී''ති පාපිකාය ඉච්ඡාය පුච්ඡති. **පරිභවාති** පරිභවං ආරොපෙතුකාමො හුත්වා පුච්ඡති. අඤ්ඤබ්‍යාකරණෙසුපි එසෙව නයො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති. අත්තාදානවග්ගෙ ච ධුතඞ්ගවග්ගෙ ච යං වත්තබ්බං සියා, තං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තමෙව.

දිට්ඨාවිකම්මවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

මුසාවාදවග්ගවණ්ණනා

444. මුසාවාදවග්ගෙ – පාරාජිකං ගච්ඡතීති **පාරාජිකගාමී;** පාරාජිකාපත්තිභාවං පාපුණාතීති අත්ථො. ඉතරෙසුපි එසෙව නයො. තත්ථ අසන්තඋත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනමුසාවාදො පාරාජිකගාමී, අමූලකෙන පාරාජිකෙන අනුද්ධංසනමුසාවාදො **සඞ්ඝාදිසෙසගාමී,** ''යො තෙ විහාරෙ වසතී''තිආදිනා පරියායෙන ජානන්තස්ස වුත්තමුසාවාදො **ථුල්ලච්චයගාමී,** අජානන්තස්ස **දුක්කටගාමී,** ''සම්පජානමුසාවාදෙ පාචිත්තිය''න්ති ආගතො **පාචිත්තියගාමීති** වෙදිතබ්බො.

අදස්සනෙනාති විනයධරස්ස අදස්සනෙන. කප්පියාකප්පියෙසු හි කුක්කුච්චෙ උප්පන්නෙ විනයධරං දිස්වා කප්පියාකප්පියභාවං පටිපුච්ඡිත්වා අකප්පියං පහාය කප්පියං කරෙය්‍ය, තං අපස්සන්තො පන අකප්පියම්පි කප්පියන්ති කරොන්තො ආපජ්ජති. එවං ආපජ්ජිතබ්බං ආපත්තිං විනයධරස්ස දස්සනෙන නාපජ්ජති, අදස්සනෙනෙව ආපජ්ජති, තෙන වුත්තං ''අදස්සනෙනා''ති. **අස්සවනෙනාති** එකවිහාරෙපි වසන්තො පන විනයධරස්ස උපට්ඨානං ගන්ත්වා කප්පියාකප්පියං අපුච්ඡිත්වා වා අඤ්ඤෙසඤ්ච වුච්චමානං අසුණන්තො ආපජ්ජතියෙව, තෙන වුත්තං ''අස්සවනෙනා''ති. **පසුත්තකතාති** පසුත්තකතාය. සහගාරසෙය්‍යඤ්හි පසුත්තකභාවෙනපි ආපජ්ජති. අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤිතාය ආපජ්ජන්තො පන **තථාසඤ්ඤී** ආපජ්ජති. **සතිසම්මොසා** එකරත්තාතික්කමාදිවසෙන ආපජ්ජිතබ්බං ආපජ්ජති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මුසාවාදවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

භික්ඛුනොවාදවග්ගවණ්ණනා

450. භික්ඛුනිවග්ගෙ – **අලාභායාති** චතුන්නං පච්චයානං අලාභත්ථාය; යථා පච්චයෙ න ලභන්ති, තථා පරිසක්කති වායමතීති අත්ථො. **අනත්ථායාති** අනත්ථං කලිසාසනං ආරොපෙන්තො පරිසක්කති. **අවාසායාති** අවාසත්ථාය; යස්මිං ගාමඛෙත්තෙ වසන්ති, තතො නීහරණත්ථාය. **සම්පයොජෙතීති** අසද්ධම්මපටිසෙවනත්ථාය සම්පයොජෙති.

451. ''කතිහි නු ඛො භන්තෙ අඞ්ගෙහි සමන්නාගතාය භික්ඛුනියා කම්මං කාතබ්බ''න්ති සත්තන්නං කම්මානං අඤ්ඤතරං සන්ධාය පුච්ඡති.

454. **න සාකච්ඡාතබ්බොති** කප්පියාකප්පියනාමරූපපරිච්ඡෙදසමථවිපස්සනාදිභෙදො කථාමග්ගො න කථෙතබ්බො. යස්මා පන ඛීණාසවො භික්ඛු න විසංවාදෙති, තථාරූපස්ස කථාමග්ගස්ස සාමී හුත්වා කථෙති, න ඉතරො; තස්මා පඨමපඤ්චකෙ ''න අසෙක්ඛෙනා''ති පටික්ඛිපිත්වා දුතියපඤ්චකෙ ''අසෙක්ඛෙනා''තිආදි වුත්තං.

න අත්ථපටිසම්භිදාපත්තොති අට්ඨකථාය පටිසම්භිදාපත්තො පභෙදගතඤාණප්පත්තො න හොති. **න ධම්මපටිසම්භිදාපත්තොති** පාළිධම්මෙ පටිසම්භිදාපත්තො න හොති. **න නිරුත්තිපටිසම්භිදාපත්තොති** වොහාරනිරුත්තියං පටිසම්භිදාපත්තො න හොති. **න පටිභානපටිසම්භිදාපත්තොති** යානි තානි පටිභානසඞ්ඛාතානි අත්ථපටිසම්භිදාදීනි ඤාණානි, තෙසු පටිසම්භිදාපත්තො න හොති. **යථාවිමුත්තං චිත්තං න පච්චවෙක්ඛිතාති** චතුන්නං ඵලවිමුත්තීනං වසෙන යථාවිමුත්තං චිත්තං එකූනවීසතිභෙදාය පච්චවෙක්ඛණාය න පච්චවෙක්ඛිතා හොති. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

භික්ඛුනොවාදවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

උබ්බාහිකවග්ගවණ්ණනා

455. උබ්බාහිකවග්ගෙ – **න අත්ථකුසලොති** න අට්ඨකථාකුසලො; අත්ථුද්ධාරෙ ඡෙකො න හොති. **න ධම්මකුසලොති** ආචරියමුඛතො අනුග්ගහිතත්තා පාළියං න කුසලො, න පාළිසූරො. **න නිරුත්තිකුසලොති** භාසන්තරවොහාරෙ න කුසලො. **න බ්‍යඤ්ජනකුසලොති** සිථිලධනිතාදිවසෙන පරිමණ්ඩලබ්‍යඤ්ජනාරොපනෙ කුසලො න හොති; න අක්ඛරපරිච්ඡෙදෙ නිපුණොති අත්ථො. **න පුබ්බාපරකුසලොති** අත්ථපුබ්බාපරෙ ධම්මපුබ්බාපරෙ නිරුත්තිපුබ්බාපරෙ බ්‍යඤ්ජනපුබ්බාපරෙ පුරෙකථාපච්ඡාකථාසු ච න කුසලො හොති.

කොධනොතිආදීනි යස්මා කොධාදීහි අභිභූතො කාරණාකාරණං න ජානාති, විනිච්ඡිතුං න සක්කොති, තස්මා වුත්තානි. **පසාරෙතා හොති නො සාරෙතාති** මොහෙතා හොති, න සතිඋප්පාදෙතා; චොදකචුදිතකානං කථං මොහෙති පිදහති න සාරෙතීති අත්ථො. සෙසමෙත්ථ උබ්බාහිකවග්ගෙ උත්තානමෙවාති.

උබ්බාහිකවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අධිකරණවූපසමවග්ගවණ්ණනා

457. අධිකරණවූපසමවග්ගෙ – **පුග්ගලගරු හොතීති** ‘‘අයං මෙ උපජ්ඣායො, අයං මෙ ආචරියො’’තිආදීනි චින්තෙත්වා තස්ස ජයං ආකඞ්ඛමානො ‘‘අධම්මං ධම්මො’’ති දීපෙති. **සඞ්ඝගරු හොතීති** ධම්මඤ්ච විනයඤ්ච අමුඤ්චිත්වා විනිච්ඡිනන්තො සඞ්ඝගරුකො නාම හොති. චීවරාදීනි ගහෙත්වා විනිච්ඡිනන්තො **ආමිසගරුකො** නාම හොති, තානි අග්ගහෙත්වා යථාධම්මං විනිච්ඡිනන්තො **සද්ධම්මගරුකො** නාම හොති.

458. **පඤ්චහුපාලි ආකාරෙහීති** පඤ්චහි කාරණෙහි සඞ්ඝො භිජ්ජති – **කම්මෙන, උද්දෙසෙන, වොහරන්තො, අනුස්සාවනෙන, සලාකග්ගාහෙනාති**. එත්ථ **කම්මෙනාති** අපලොකනාදීසු චතූසු කම්මෙසු අඤ්ඤතරෙන කම්මෙන. **උද්දෙසෙනාති** පඤ්චසු පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙසු අඤ්ඤතරෙන උද්දෙසෙන. **වොහරන්තොති** කථයන්තො; තාහි තාහි උපපත්තීහි ‘‘අධම්මං ධම්මො’’තිආදීනි අට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූනි දීපෙන්තො . **අනුස්සාවනෙනාති** ‘‘නනු තුම්හෙ ජානාථ මය්හං උච්චාකුලා පබ්බජිතභාවං බහුස්සුතභාවඤ්ච, මාදිසො නාම උද්ධම්මං උබ්බිනයං සත්ථු සාසනං ගාහෙය්‍යාති චිත්තම්පි උප්පාදෙතුං තුම්හාකං යුත්තං, කිං මය්හං අවීචි නීලුප්පලවනමිව සීතලො, කිමහං අපායතො න භායාමී’’තිආදිනා නයෙන කණ්ණමූලෙ වචීභෙදං කත්වා අනුස්සාවනෙන. **සලාකග්ගාහෙනාති** එවං අනුස්සාවෙත්වා තෙසං චිත්තං උපත්ථම්භෙත්වා අනිවත්තිධම්මෙ කත්වා ‘‘ගණ්හථ ඉමං සලාක’’න්ති සලාකග්ගාහෙන.

එත්ථ ච කම්මමෙව උද්දෙසො වා පමාණං, වොහාරානුස්සාවනසලාකග්ගාහා පන පුබ්බභාගා. අට්ඨාරසවත්ථුදීපනවසෙන හි වොහරන්තෙ තත්ථ රුචිජනනත්ථං අනුස්සාවෙත්වා සලාකාය ගාහිතායපි අභින්නොව හොති සඞ්ඝො. යදා පන එවං චත්තාරො වා අතිරෙකෙ වා සලාකං ගාහෙත්වා ආවෙණිකං කම්මං වා උද්දෙසං වා කරොන්ති, තදා සඞ්ඝො භින්නො නාම හොති. ඉති යං **සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකවණ්ණනායං** අවොචුම්හා ‘‘එවං අට්ඨාරසසු වත්ථූසු යංකිඤ්චි එකම්පි වත්ථුං දීපෙත්වා තෙන තෙන කාරණෙන ‘ඉමං ගණ්හථ, ඉමං රොචෙථා’ති සඤ්ඤාපෙත්වා සලාකං ගාහෙත්වා විසුං සඞ්ඝකම්මෙ කතෙ සඞ්ඝො භින්නො හොති. පරිවාරෙ පන ‘පඤ්චහි, උපාලි, ආකාරෙහි සඞ්ඝො භිජ්ජතී’තිආදි වුත්තං. තස්ස ඉමිනා ඉධ වුත්තෙන සඞ්ඝභෙදලක්ඛණෙන අත්ථතො නානාකරණං නත්ථි. තං පනස්ස නානාකරණාභාවං තත්ථෙව පකාසයිස්සාමා’’ති, ස්වායං පකාසිතො හොති.

පඤ්ඤත්තෙතන්ති පඤ්ඤත්තං එතං. ක්ව පඤ්ඤත්තං? වත්තක්ඛන්ධකෙ. තත්‍ර හි චුද්දස ඛන්ධකවත්තානි පඤ්ඤත්තානි. තෙනාහ – ‘‘පඤ්ඤත්තෙතං, උපාලි, මයා ආගන්තුකානං භික්ඛූනං ආගන්තුකවත්ත’’න්තිආදි. **එවම්පි ඛො උපාලි සඞ්ඝරාජි හොති, නො ච සඞ්ඝභෙදොති** එත්තාවතා හි සඞ්ඝරාජිමත්තමෙව හොති, න තාව සඞ්ඝභෙදො; අනුපුබ්බෙන පන අයං සඞ්ඝරාජි වඩ්ඪමානා සඞ්ඝභෙදාය සංවත්තතීති අත්ථො. **යථාරත්තන්ති** රත්තිපරිමාණානුරූපං; යථාථෙරන්ති අත්ථො. **ආවෙනිභාවං කරිත්වාති** විසුං වවත්ථානං කරිත්වා. **කම්මාකම්මානි කරොන්තීති** අපරාපරං සඞ්ඝකම්මං උපාදාය ඛුද්දකානි චෙව මහන්තානි ච කම්මානි කරොන්ති. සෙසමෙත්ථාපි අධිකරණවූපසමවග්ගෙ උත්තානමෙව.

සඞ්ඝභෙදකවග්ගද්වයවණ්ණනා

459. සඞ්ඝභෙදවග්ගද්වයෙ – **විනිධාය දිට්ඨිං කම්මෙනාති** තෙසු අධම්මාදීසු අධම්මාදයො එතෙති එවංදිට්ඨිකොව හුත්වා තං දිට්ඨිං විනිධාය තෙ ධම්මාදිවසෙන දීපෙත්වා විසුං කම්මං කරොති. ඉති යං විනිධාය දිට්ඨිං කම්මං කරොති, තෙන එවං කතෙන විනිධාය දිට්ඨිං කම්මෙන සද්ධිං පඤ්චඞ්ගානි හොන්ති, ‘‘ඉමෙහි ඛො උපාලි පඤ්චහඞ්ගෙහී’’ති අයමෙකස්මිං පඤ්චකෙ අත්ථයොජනා . එතෙන නයෙන සබ්බපඤ්චකානි වෙදිතබ්බානි. එත්ථාපි ච වොහාරාදි අඞ්ගත්තයං පුබ්බභාගවසෙනෙව වුත්තං. කම්මුද්දෙසවසෙන පන අතෙකිච්ඡතා වෙදිතබ්බා. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙව. න හෙත්ථ කිඤ්චි අත්ථි යං පුබ්බෙ අවුත්තනයං.

ආවාසිකවග්ගවණ්ණනා

461. ආවාසිකවග්ගෙ – **යථාභතං නික්ඛිත්තොති** යථා ආහරිත්වා ඨපිතො.

462. **විනයබ්‍යාකරණාති** විනයපඤ්හෙ විස්සජ්ජනා. **පරිණාමෙතීති** නියාමෙති දීපෙති කථෙති. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

කථිනත්ථාරවග්ගවණ්ණනා

467. කථිනත්ථාරවග්ගෙ – **ඔතමසිකොති** අන්ධකාරගතො; තඤ්හි වන්දන්තස්ස මඤ්චපාදාදීසුපි නලාටං පටිහඤ්ඤෙය්‍ය. **අසමන්නාහරන්තොති** කිච්චයපසුතත්තා වන්දනං අසමන්නාහරන්තො. **සුත්තොති** නිද්දං ඔක්කන්තො. **එකාවත්තොති** එකතො ආවත්තො සපත්තපක්ඛෙ ඨිතො වෙරී විසභාගපුග්ගලො වුච්චති; අයං අවන්දියො. අයඤ්හි වන්දියමානො පාදෙනපි පහරෙය්‍ය. **අඤ්ඤවිහිතොති** අඤ්ඤං චින්තයමානො.

ඛාදන්තොති පිට්ඨඛජ්ජකාදීනි ඛාදන්තො. **උච්චාරඤ්ච පස්සාවඤ්ච කරොන්තො** අනොකාසගතත්තා අවන්දියො. **උක්ඛිත්තකොති** තිවිධෙනපි උක්ඛෙපනීයකම්මෙන උක්ඛිත්තකො අවන්දියො. තජ්ජනීයාදිකම්මකතා පන චත්තාරො වන්දිතබ්බා. උපොසථපවාරණාපි තෙහි සද්ධිං ලබ්භන්ති. ආදිතො පට්ඨාය ච වුත්තෙසු අවන්දියෙසු නග්ගඤ්ච උක්ඛිත්තකඤ්ච වන්දන්තස්සෙව ආපත්ති. ඉතරෙසං පන අසාරුප්පට්ඨෙන ච අන්තරා වුත්තකාරණෙන ච වන්දනා පටික්ඛිත්තා. ඉතො පරං **පච්ඡාඋපසම්පන්නාදයො** දසපි ආපත්තිවත්ථුභාවෙනෙව අවන්දියා. තෙ වන්දන්තස්ස හි නියමෙනෙව ආපත්ති. ඉති ඉමෙසු පඤ්චසු පඤ්චකෙසු තෙරස ජනෙ වන්දන්තස්ස අනාපත්ති, ද්වාදසන්නං වන්දනාය ආපත්ති.

468. **ආචරියො වන්දියොති** පබ්බජ්ජාචරියො උපසම්පදාචරියො නිස්සයාචරියො උද්දෙසාචරියො ඔවාදාචරියොති අයං පඤ්චවිධොපි ආචරියො වන්දියො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

කථිනත්ථාරවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිට්ඨිතා ච උපාලිපඤ්චකවණ්ණනා.

ආපත්තිසමුට්ඨානවණ්ණනා

470. **අචිත්තකො ආපජ්ජතී**තිආදීසු සහසෙය්‍යාදිපණ්ණත්තිවජ්ජං අසඤ්චිච්ච ආපජ්ජන්තො අචිත්තකො ආපජ්ජති, දෙසෙන්තො සචිත්තකො වුට්ඨාති. යංකිඤ්චි සඤ්චිච්ච ආපජ්ජන්තො සචිත්තකො ආපජ්ජති, තිණවත්ථාරකෙන වුට්ඨහන්තො අචිත්තකො වුට්ඨාති. පුබ්බෙ වුත්තමෙව තිණවත්ථාරකෙන වුට්ඨහන්තො අචිත්තකො ආපජ්ජති, අචිත්තකො වුට්ඨාති. ඉතරං දෙසෙන්තො සචිත්තකො ආපජ්ජති, සචිත්තකො වුට්ඨාති. ''ධම්මදානං කරොමී''ති පදසොධම්මාදීනි කරොන්තො කුසලචිත්තො ආපජ්ජති, ''බුද්ධානං අනුසාසනිං කරොමී''ති උදග්ගචිත්තො දෙසෙන්තො කුසලචිත්තො වුට්ඨාති. දොමනස්සිකො හුත්වා දෙසෙන්තො අකුසලචිත්තො වුට්ඨාති, තිණවත්ථාරකෙන නිද්දාගතොව වුට්ඨහන්තො අබ්‍යාකතචිත්තො වුට්ඨාති. හිංසාපනාදීනි කත්වා ''බුද්ධානං සාසනං කරොමී''ති සොමනස්සිකො දෙසෙන්තො අකුසලචිත්තො ආපජ්ජති, කුසලචිත්තො වුට්ඨාති. දොමනස්සිකොව දෙසෙන්තො අකුසලචිත්තො වුට්ඨාති, වුත්තනයෙනෙව තිණවත්ථාරකෙන වුට්ඨහන්තො අබ්‍යාකතචිත්තො වුට්ඨාති. නිද්දොක්කන්තසමයෙ සහගාරසෙය්‍යං ආපජ්ජන්තො අබ්‍යාකතචිත්තො ආපජ්ජති, වුත්තනයෙනෙව පනෙත්ථ ''කුසලචිත්තො වුට්ඨාතී''තිආදි වෙදිතබ්බං.

පඨමං පාරාජිකං කතිහි සමුට්ඨානෙහීතිආදි පුබ්බෙ වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

473. **චත්තාරො පාරාජිකා කතිහි සමුට්ඨානෙහී**තිආදීසු උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදතො යං යං සමුට්ඨානං යස්ස යස්ස ලබ්භති, තං සබ්බං වුත්තමෙව හොති.

ආපත්තිසමුට්ඨානවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අපරදුතියගාථාසඞ්ගණිකං

(1) කායිකාදිආපත්තිවණ්ණනා

474. ‘‘කති ආපත්තියො කායිකා’’තිආදිගාථානං විස්සජ්ජනෙ **ඡ ආපත්තියො කායිකාති** අන්තරපෙය්‍යාලෙ චතුත්ථෙන ආපත්තිසමුට්ඨානෙන ඡ ආපත්තියො ආපජ්ජති, ‘‘භික්ඛු මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවති, ආපත්ති පාරාජිකස්සා’’තිආදිනා නයෙන වුත්තාපත්තියො. කායද්වාරෙ සමුට්ඨිතත්තා හි එතා කායිකාති වුච්චන්ති. **ඡ වාචසිකාති** තස්මිංයෙව අන්තරපෙය්‍යාලෙ පඤ්චමෙන ආපත්තිසමුට්ඨානෙන ඡ ආපත්තියො ආපජ්ජති, ‘‘භික්ඛු පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො’’තිආදිනා නයෙන වුත්තාපත්තියො. **ඡාදෙන්තස්ස තිස්සොති** වජ්ජපටිච්ඡාදිකාය භික්ඛුනියා පාරාජිකං, භික්ඛුස්ස සඞ්ඝාදිසෙසපටිච්ඡාදනෙ පාචිත්තියං, අත්තනො දුට්ඨුල්ලාපත්තිපටිච්ඡාදනෙ දුක්කටං. **පඤ්ච සංසග්ගපච්චයාති** භික්ඛුනියා කායසංසග්ගෙ පාරාජිකං, භික්ඛුනො සඞ්ඝාදිසෙසො, කායෙන කායපටිබද්ධෙ ථුල්ලච්චයං, නිස්සග්ගියෙන කායපටිබද්ධෙ දුක්කටං, අඞ්ගුලිපතොදකෙ පාචිත්තියන්ති ඉමා කායසංසග්ගපච්චයා පඤ්චාපත්තියො.

අරුණුග්ගෙ තිස්සොති එකරත්තඡරත්තසත්තාහදසාහමාසාතික්කමවසෙන නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං, භික්ඛුනියා රත්තිවිප්පවාසෙ සඞ්ඝාදිසෙසො, ‘‘පඨමම්පි යාමං ඡාදෙති, දුතියම්පි තතියම්පි යාමං ඡාදෙති, උද්ධස්තෙ අරුණෙ ඡන්නා හොති ආපත්ති, යො ඡාදෙති සො දුක්කටං දෙසාපෙතබ්බො’’ති ඉමා අරුණුග්ගෙ තිස්සො ආපත්තියො ආපජ්ජති. **ද්වෙ යාවතතියකාති** එකාදස යාවතතියකා නාම, පඤ්ඤත්තිවසෙන පන ද්වෙ හොන්ති භික්ඛූනං යාවතතියකා භික්ඛුනීනං යාවතතියකාති. **එකෙත්ථ අට්ඨවත්ථුකාති** භික්ඛුනීනංයෙව එකා එත්ථ ඉමස්මිං සාසනෙ අට්ඨවත්ථුකා නාම. **එකෙන සබ්බසඞ්ගහොති** ‘‘යස්ස සියා ආපත්ති, සො ආවිකරෙය්‍යා’’ති ඉමිනා එකෙන නිදානුද්දෙසෙන සබ්බසික්ඛාපදානඤ්ච සබ්බපාතිමොක්ඛුද්දෙසානඤ්ච සඞ්ගහො හොති.

විනයස්ස ද්වෙ මූලානීති කායො චෙව වාචා ච. **ගරුකා ද්වෙ වුත්තාති** පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසා . **ද්වෙ දුට්ඨුල්ලච්ඡාදනාති** වජ්ජපටිච්ඡාදිකාය පාරාජිකං සඞ්ඝාදිසෙසං පටිච්ඡාදකස්ස පාචිත්තියන්ති ඉමා ද්වෙ දුට්ඨුල්ලච්ඡාදනාපත්තියො නාම.

ගාමන්තරෙ චතස්සොති ‘‘භික්ඛු භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිදහති, දුක්කටං; අඤ්ඤස්ස ගාමස්ස උපචාරං ඔක්කමති, පාචිත්තියං; භික්ඛුනියා ගාමන්තරං ගච්ඡන්තියා පරික්ඛිත්තෙ ගාමෙ පඨමපාදෙ ථුල්ලච්චයං, දුතියපාදෙ සඞ්ඝාදිසෙසො; අපරික්ඛිත්තස්ස පඨමපාදෙ උපචාරොක්කමනෙ ථුල්ලච්චයං, දුතියපාදෙ සඞ්ඝාදිසෙසො’’ති ඉමා ගාමන්තරෙ දුක්කටපාචිත්තියථුල්ලච්චයසඞ්ඝආදිසෙසවසෙන චතස්සො ආපත්තියො. **චතස්සො නදිපාරපච්චයාති** ‘‘භික්ඛු භික්ඛුනියා සද්ධිං සංවිදහති, දුක්කටං; නාවං අභිරුහති, පාචිත්තියං; භික්ඛුනියා නදිපාරං ගච්ඡන්තියා උත්තරණකාලෙ පඨමපාදෙ ථුල්ලච්චයං, දුතියපාදෙ සඞ්ඝාදිසෙසො’’ති ඉමා චතස්සො. **එකමංසෙ ථුල්ලච්චයන්ති** මනුස්සමංසෙ. **නවමංසෙසු දුක්කටන්ති** සෙසඅකප්පියමංසෙසු.

ද්වෙ වාචසිකා රත්තින්ති භික්ඛුනී රත්තන්ධකාරෙ අප්පදීපෙ පුරිසෙන සද්ධිං හත්ථපාසෙ ඨිතා සල්ලපති , පාචිත්තියං; හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨිතා සල්ලපති, දුක්කටං. **ද්වෙ වාචසිකා දිවාති** භික්ඛුනී දිවා පටිච්ඡන්නෙ ඔකාසෙ පුරිසෙන සද්ධිං හත්ථපාසෙ ඨිතා සල්ලපති, පාචිත්තියං; හත්ථපාසං විජහිත්වා සල්ලපති, දුක්කටං. **දදමානස්ස තිස්සොති** මරණාධිප්පායො මනුස්සස්ස විසං දෙති, සො චෙ තෙන මරති, පාරාජිකං; යක්ඛපෙතානං දෙති, තෙ චෙ මරන්ති, ථුල්ලච්චයං; තිරච්ඡානගතස්ස දෙති, සො චෙ මරති, පාචිත්තියං; අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරදානෙ පාචිත්තියන්ති එවං දදමානස්ස තිස්සො ආපත්තියො. **චත්තාරො ච පටිග්ගහෙති** හත්ථග්ගාහ-වෙණිග්ගාහෙසු සඞ්ඝාදිසෙසො, මුඛෙන අඞ්ගජාතග්ගහණෙ පාරාජිකං, අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරපටිග්ගහණෙ නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං, අවස්සුතාය අවස්සුතස්ස හත්ථතො ඛාදනීයං භොජනීයං පටිග්ගණ්හන්තියා ථුල්ලච්චයං; එවං පටිග්ගහෙ චත්තාරො ආපත්තික්ඛන්ධා හොන්ති.

(2) දෙසනාගාමිනියාදිවණ්ණනා

475. **පඤ්ච දෙසනාගාමිනියොති** ලහුකා පඤ්ච. **ඡ සප්පටිකම්මාති** පාරාජිකං ඨපෙත්වා අවසෙසා. **එකෙත්ථ අප්පටිකම්මාති** එකා පාරාජිකාපත්ති.

විනයගරුකා ද්වෙ වුත්තාති පාරාජිකඤ්චෙව සඞ්ඝාදිසෙසඤ්ච. **කායවාචසිකානි චාති** සබ්බානෙව සික්ඛාපදානි කායවාචසිකානි, මනොද්වාරෙ පඤ්ඤත්තං එකසික්ඛාපදම්පි නත්ථි. **එකො විකාලෙ ධඤ්ඤරසොති** ලොණසොවීරකං. අයමෙව හි එකො ධඤ්ඤරසො විකාලෙ වට්ටති. **එකා ඤත්තිචතුත්ථෙන සම්මුතීති** භික්ඛුනොවාදකසම්මුති. අයමෙව හි එකා ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙන සම්මුති අනුඤ්ඤාතා.

පාරාජිකා කායිකා ද්වෙති භික්ඛූනං මෙථුනපාරාජිකං භික්ඛුනීනඤ්ච කායසංසග්ගපාරාජිකං. **ද්වෙ සංවාසභූමියොති** අත්තනා වා අත්තානං සමානසංවාසකං කරොති, සමග්ගො වා සඞ්ඝො උක්ඛිත්තං ඔසාරෙති. කුරුන්දියං පන ‘‘සමානසංවාසකභූමි ච නානාසංවාසකභූමි චා’’ති එවං ද්වෙ සංවාසභූමියො වුත්තා. **ද්වින්නං රත්තිච්ඡෙදොති** පාරිවාසිකස්ස ච මානත්තචාරිකස්ස ච පඤ්ඤත්තා. **ද්වඞ්ගුලා දුවෙති** ද්වෙ ද්වඞ්ගුලපඤ්ඤත්තියො, ‘‘ද්වඞ්ගුලපබ්බපරමං ආදාතබ්බ’’න්ති අයමෙකා, ‘‘ද්වඞ්ගුලං වා ද්වෙමාසං වා’’ති අයමෙකා.

ද්වෙ අත්තානං වධිත්වානාති භික්ඛුනී අත්තානං වධිත්වා ද්වෙ ආපත්තියො ආපජ්ජති; වධති රොදති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස; වධති න රොදති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. **ද්වීහි සඞ්ඝො භිජ්ජතීති** කම්මෙන ච සලාකග්ගාහෙන ච. **ද්වෙත්ථ පඨමාපත්තිකාති** එත්ථ සකලෙපි විනයෙ ද්වෙ පඨමාපත්තිකා උභින්නං පඤ්ඤත්තිවසෙන. ඉතරථා පන නව භික්ඛූනං නව භික්ඛුනීනන්ති අට්ඨාරස හොන්ති. **ඤත්තියා කරණා දුවෙති** ද්වෙ ඤත්තිකිච්චානි – කම්මඤ්ච කම්මපාදකා ච. නවසු ඨානෙසු කම්මං හොති, ද්වීසු කම්මපාදභාවෙන තිට්ඨති.

පාණාතිපාතෙ තිස්සොති ‘‘අනොදිස්ස ඔපාතං ඛණති, සචෙ මනුස්සො මරති, පාරාජිකං; යක්ඛපෙතානං මරණෙ ථුල්ලච්චයං; තිරච්ඡානගතස්ස මරණෙ පාචිත්තිය’’න්ති ඉමා තිස්සො හොන්ති. **වාචා පාරාජිකා තයොති** වජ්ජපටිච්ඡාදිකාය උක්ඛිත්තානුවත්තිකාය අට්ඨවත්ථුකායාති. කුරුන්දියං පන ‘‘ආණත්තියා අදින්නාදානෙ, මනුස්සමරණෙ, උත්තරිමනුස්සධම්මඋල්ලපනෙ වා’’ති එවං තයො වුත්තා. **ඔභාසනා තයොති** වච්චමග්ගං පස්සාවමග්ගං ආදිස්ස වණ්ණාවණ්ණභාසනෙ සඞ්ඝාදිසෙසො, වච්චමග්ගං පස්සාවමග්ගං ඨපෙත්වා අධක්ඛකං උබ්භජාණුමණ්ඩලං ආදිස්ස වණ්ණාවණ්ණභණනෙ ථුල්ලච්චයං, උබ්භක්ඛකං අධොජාණුමණ්ඩලං ආදිස්ස වණ්ණාවණ්ණභණනෙ දුක්කටං. **සඤ්චරිත්තෙන වා තයොති** පටිග්ගණ්හාති වීමංසති පච්චාහරති , ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්ස; පටිග්ගණ්හාති වීමංසති න පච්චාහරති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස; පටිග්ගණ්හාති න වීමංසති න පච්චාහරති, ආපත්ති දුක්කටස්සාති ඉමෙ සඤ්චරිත්තෙන කාරණභූතෙන තයො ආපත්තික්ඛන්ධා හොන්ති.

තයො පුග්ගලා න උපසම්පාදෙතබ්බාති අද්ධානහීනො අඞ්ගහීනො වත්ථුවිපන්නො ච තෙසං නානාකරණං වුත්තමෙව. අපිචෙත්ථ යො පත්තචීවරෙන අපරිපූරො, පරිපූරො ච න යාචති, ඉමෙපි අඞ්ගහීනෙනෙව සඞ්ගහිතා. මාතුඝාතකාදයො ච කරණදුක්කටකා පණ්ඩකඋභතොබ්‍යඤ්ජනකතිරච්ඡානගතසඞ්ඛාතෙන වත්ථුවිපන්නෙනෙව සඞ්ගහිතාති වෙදිතබ්බා. එස නයො කුරුන්දියං වුත්තො. **තයො කම්මානං සඞ්ගහාති** ඤත්තිකප්පනා, විප්පකතපච්චත්තං, අතීතකරණන්ති. තත්ථ ‘‘දදෙය්‍ය කරෙය්‍යා’’තිආදිභෙදා ඤත්තිකප්පනා; ‘‘දෙති කරොතී’’තිආදිභෙදං විප්පකතපච්චත්තං; ‘‘දින්නං කත’’න්තිආදිභෙදං අතීතකරණං නාමාති ඉමෙහි තීහි කම්මානි සඞ්ගය්හන්ති. අපරෙහිපි තීහි කම්මානි සඞ්ගය්හන්ති – වත්ථුනා, ඤත්තියා, අනුස්සාවනායාති. වත්ථුසම්පන්නඤ්හි ඤත්තිසම්පන්නං අනුස්සාවනසම්පන්නඤ්ච කම්මං නාම හොති, තෙන වුත්තං ‘‘තයො කම්මානං සඞ්ගහා’’ති. **නාසිතකා තයො** නාම මෙත්තියං භික්ඛුනිං නාසෙථ, දූසකො නාසෙතබ්බො, දසහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො සාමණෙරො නාසෙතබ්බො, කණ්ටකං සමණුද්දෙසං නාසෙථාති එවං ලිඞ්ගසංවාසදණ්ඩකම්මනාසනාවසෙන තයො නාසිතකා වෙදිතබ්බා. **තිණ්ණන්නං එකවාචිකාති** ‘‘අනුජානාමි භික්ඛවෙ ද්වෙ තයො එකානුස්සාවනෙ කාතු’’න්ති වචනතො තිණ්ණං ජනානං එකුපජ්ඣායෙන නානාචරියෙන එකානුස්සාවනා වට්ටති.

අදින්නාදානෙ තිස්සොති පාදෙ වා අතිරෙකපාදෙ වා පාරාජිකං, අතිරෙකමාසකෙ ථුල්ලච්චයං, මාසකෙ වා ඌනමාසකෙ වා දුක්කටං. **චතස්සො මෙථුනපච්චයාති** අක්ඛයිතෙ පාරාජිකං, යෙභුය්‍යෙන ඛයිතෙ ථුල්ලච්චයං, විවටකතෙ මුඛෙ දුක්කටං, ජතුමට්ඨකෙ පාචිත්තියං. **ඡින්දන්තස්ස තිස්සොති** වනප්පතිං ඡින්දන්තස්ස පාරාජිකං, භූතගාමෙ පාචිත්තියං, අඞ්ගජාතෙ ථුල්ලච්චයං. **පඤ්ච ඡඩ්ඩිතපච්චයාති** අනොදිස්ස විසං ඡඩ්ඩෙති, සචෙ තෙන මනුස්සො මරති, පාරාජිකං; යක්ඛපෙතෙසු ථුල්ලච්චයං; තිරච්ඡානගතෙ පාචිත්තියං; විස්සට්ඨීඡඩ්ඩනෙ සඞ්ඝාදිසෙසො; සෙඛියෙසු හරිතෙ උච්චාරපස්සාවඡඩ්ඩනෙ දුක්කටං – ඉමා ඡඩ්ඩිතපච්චයා පඤ්චාපත්තියො හොන්ති.

පාචිත්තියෙන දුක්කටා කතාති භික්ඛුනොවාදකවග්ගස්මිං දසසු සික්ඛාපදෙසු පාචිත්තියෙන සද්ධිං දුක්කටා කතා එවාති අත්ථො. **චතුරෙත්ථ නවකා වුත්තාති** පඨමසික්ඛාපදම්හියෙව අධම්මකම්මෙ ද්වෙ, ධම්මකම්මෙ ද්වෙති එවං චත්තාරො නවකා වුත්තාති අත්ථො. **ද්වින්නං චීවරෙන චාති** භික්ඛූනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නාය චීවරං දෙන්තස්ස පාචිත්තියං, භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ උපසම්පන්නාය දෙන්තස්ස දුක්කටන්ති එවං ද්වින්නං භික්ඛුනීනං චීවරං දෙන්තස්ස චීවරෙන කාරණභූතෙන ආපත්ති හොතීති අත්ථො.

අට්ඨ පාටිදෙසනීයාති පාළියං ආගතා එව. **භුඤ්ජන්තාමකධඤ්ඤෙන පාචිත්තියෙන දුක්කටා කතාති** ආමකධඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජන්තියා පාචිත්තියෙන සද්ධිං දුක්කටා කතායෙව.

ගච්ඡන්තස්ස චතස්සොති භික්ඛුනියා වා මාතුගාමෙන වා සද්ධිං සංවිධාය ගච්ඡන්තස්ස දුක්කටං, ගාමූපචාරොක්කමනෙ පාචිත්තියං, යා භික්ඛුනී එකා ගාමන්තරං ගච්ඡති, තස්සා ගාමූපචාරං ඔක්කමන්තියා පඨමපාදෙ ථුල්ලච්චයං, දුතියපාදෙ සඞ්ඝාදිසෙසොති ගච්ඡන්තස්ස ඉමා චතස්සො ආපත්තියො හොන්ති. **ඨිතස්ස චාපි තත්තකාති** ඨිතස්සපි චතස්සො එවාති අත්ථො. කථං? භික්ඛුනී අන්ධකාරෙ වා පටිච්ඡන්නෙ වා ඔකාසෙ මිත්තසන්ථවවසෙන පුරිසස්ස හත්ථපාසෙ තිට්ඨති, පාචිත්තියං; හත්ථපාසං විජහිත්වා තිට්ඨති, දුක්කටං; අරුණුග්ගමනකාලෙ දුතියිකාය

හත්ථපාසං විජහන්තී තිට්ඨති, ථුල්ලච්චයං; විජහිත්වා තිට්ඨති, සඞ්ඝාදිසෙසොති නිසින්නස්ස චතස්සො ආපත්තියො. **නිපන්නස්සාපි තත්තකාති** සචෙපි හි සා නිසීදති වා නිපජ්ජති වා, එතායෙව චතස්සො ආපත්තියො ආපජ්ජති.

(3) පාචිත්තියවණ්ණනා

476. **පඤ්ච පාචිත්තියානීති** පඤ්ච භෙසජ්ජානි පටිග්ගහෙත්වා නානාභාජනෙසු වා එකභාජනෙ වා අමිස්සෙත්වා ඨපිතානි හොන්ති, සත්තාහාතික්කමෙ සො භික්ඛු පඤ්ච පාචිත්තියානි සබ්බානි නානාවත්ථුකානි එකක්ඛණෙ ආපජ්ජති, ‘‘ඉමං පඨමං ආපන්නො, ඉමං පච්ඡා’’ති න වත්තබ්බො.

නව පාචිත්තියානීති යො භික්ඛු නව පණීතභොජනානි විඤ්ඤාපෙත්වා තෙහි සද්ධිං එකතො එකං කබළං ඔමද්දිත්වා මුඛෙ පක්ඛිපිත්වා පරගළං අතික්කාමෙති, අයං නව පාචිත්තියානි සබ්බානි නානාවත්ථුකානි එකක්ඛණෙ ආපජ්ජති ‘‘ඉමං පඨමං ආපන්නො, ඉමං පච්ඡා’’ති න වත්තබ්බො. **එකවාචාය දෙසෙය්‍යාති** ‘‘අහං, භන්තෙ, පඤ්ච භෙසජ්ජානි පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහං අතික්කාමෙත්වා පඤ්ච ආපත්තියො ආපන්නො, තා තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමී’’ති එවං එකවාචාය දෙසෙය්‍ය, දෙසිතාව හොන්ති, ද්වීහි තීහි වාචාහි කිච්චං නාම නත්ථි. දුතියවිස්සජ්ජනෙපි ‘‘අහං, භන්තෙ, නව පණීතභොජනානි විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජිත්වා නව ආපත්තියො ආපන්නො, තා තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමී’’ති වත්තබ්බං.

වත්ථුං කිත්තෙත්වා දෙසෙය්‍යාති ‘‘අහං, භන්තෙ, පඤ්ච භෙසජ්ජානි පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහං අතික්කාමෙසිං, යථාවත්ථුකං තං තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමී’’ති එවං වත්ථුං කිත්තෙත්වා දෙසෙය්‍ය, දෙසිතාව හොන්ති ආපත්තියො, ආපත්තියා නාමග්ගහණෙන කිච්චං නත්ථි. දුතියවිස්සජ්ජනෙපි ‘‘අහං, භන්තෙ, නව පණීතභොජනානි විඤ්ඤාපෙත්වා භුත්තො, යථාවත්ථුකං තං තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමී’’ති වත්තබ්බං.

යාවතතියකෙ තිස්සොති උක්ඛිත්තානුවත්තිකාය පාරාජිකං භෙදකානුවත්තකානං කොකාලිකාදීනං සඞ්ඝාදිසෙසං, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ චණ්ඩකාළිකාය ච භික්ඛුනියා පාචිත්තියන්ති ඉමා යාවතතියකා තිස්සො ආපත්තියො. **ඡ වොහාරපච්චයාති** පයුත්තවාචාපච්චයා ඡ ආපත්තියො ආපජ්ජතීති අත්ථො. කථං? ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො අසන්තං අභූතං උත්තරිමනුස්සධම්මං උල්ලපති, ආපත්ති පාරාජිකස්ස. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා සඤ්චරිත්තං සමාපජ්ජති, ආපත්ති සඞ්ඝාදිසෙසස්ස. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා යො තෙ විහාරෙ වසති සො අරහාති වදති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා භික්ඛු පණීතභොජනානි අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා භික්ඛුනී පණීතභොජනානි අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති, ආපත්ති පාටිදෙසනීයස්ස. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා සූපං වා ඔදනං වා අගිලානො අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති, ආපත්ති දුක්කටස්සාති.

ඛාදන්තස්ස තිස්සොති මනුස්සමංසෙ ථුල්ලච්චයං, අවසෙසෙසු අකප්පියමංසෙසු දුක්කටං, භික්ඛුනියා ලසුණෙ පාචිත්තියං. **පඤ්ච භොජනපච්චයාති** අවස්සුතා අවස්සුතස්ස පුරිසස්ස හත්ථතො භොජනං ගහෙත්වා තත්ථෙව මනුස්සමංසං ලසුණං අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා ගහිතපණීතභොජනානි අවසෙසඤ්ච අකප්පියමංසං පක්ඛිපිත්වා වොමිස්සකං ඔමද්දිත්වා අජ්ඣොහරමානා සඞ්ඝාදිසෙසං, ථුල්ලච්චයං, පාචිත්තියං, පාටිදෙසනීයං, දුක්කටන්ති ඉමා පඤ්ච ආපත්තියො භොජනපච්චයා ආපජ්ජති.

පඤ්ච ඨානානීති ‘‘උක්ඛිත්තානුවත්තිකාය භික්ඛුනියා යාවතතියං සමනුභාසනාය අප්පටිනිස්සජ්ජන්තියා ඤත්තියා දුක්කටං, ද්වීහි කම්මවාචාහි ථුල්ලච්චයං, කම්මවාචාපරියොසානෙ ආපත්ති පාරාජිකස්ස, සඞ්ඝභෙදාය පරක්කමනාදීසු සඞ්ඝාදිසෙසො, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ පාචිත්තිය’’න්ති එවං සබ්බා යාවතතියකා පඤ්ච ඨානානි ගච්ඡන්ති. **පඤ්චන්නඤ්චෙව ආපත්තීති** ආපත්ති නාම පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං හොති, තත්ථ ද්වින්නං නිප්පරියායෙන ආපත්තියෙව, සික්ඛමානසාමණෙරසාමණෙරානං පන අකප්පියත්තා න වට්ටති. ඉමිනා පරියායෙන තෙසං ආපත්ති න දෙසාපෙතබ්බා, දණ්ඩකම්මං පන තෙසං කාතබ්බං. **පඤ්චන්නං අධිකරණෙන වාති** අධිකරණඤ්ච පඤ්චන්නමෙවාති අත්ථො. එතෙසංයෙව හි පඤ්චන්නං පත්තචීවරාදීනං අත්ථාය විනිච්ඡයවොහාරො අධිකරණන්ති වුච්චති, ගිහීනං පන අඩ්ඩකම්මං නාම හොති.

පඤ්චන්නං විනිච්ඡයො හොතීති පඤ්චන්නං සහධම්මිකානංයෙව විනිච්ඡයො නාම හොති. **පඤ්චන්නං වූපසමෙන වාති** එතෙසංයෙව පඤ්චන්නං අධිකරණං විනිච්ඡිතං වූපසන්තං නාම හොතීති අත්ථො. **පඤ්චන්නඤ්චෙව අනාපත්තීති** එතෙසංයෙව පඤ්චන්නං අනාපත්ති නාම හොතීති අත්ථො. **තීහි ඨානෙහි සොභතීති** සඞ්ඝාදීහි තීහි කාරණෙහි සොභති. කතවීතික්කමො හි පුග්ගලො සප්පටිකම්මං ආපත්තිං සඞ්ඝමජ්ඣෙ ගණමජ්ඣෙ පුග්ගලසන්තිකෙ වා පටිකරිත්වා අබ්භුණ්හසීලො පාකතිකො හොති, තස්මා තීහි ඨානෙහි සොභතීති වුච්චති.

ද්වෙ කායිකා රත්තින්ති භික්ඛුනී රත්තන්ධකාරෙ පුරිසස්ස හත්ථපාසෙ ඨානනිසජ්ජසයනානි කප්පයමානා පාචිත්තියං, හත්ථපාසං විජහිත්වා ඨානාදීනි කප්පයමානා දුක්කටන්ති ද්වෙ කායද්වාරසම්භවා ආපත්තියො රත්තිං ආපජ්ජති. **ද්වෙ කායිකා දිවාති** එතෙනෙව උපායෙන දිවා පටිච්ඡන්නෙ ඔකාසෙ ද්වෙ ආපත්තියො ආපජ්ජති.

නිජ්ඣායන්තස්ස එකා ආපත්තීති ''න ච, භික්ඛවෙ, සාරත්තෙන මාතුගාමස්ස අඞ්ගජාතං උපනිජ්ඣායිතබ්බං . යො උපනිජ්ඣායෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 266) නිජ්ඣායන්තස්ස අයමෙකා ආපත්ති. **එකා පිණ්ඩපාතපච්චයාති** ''න ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛාදායිකාය මුඛං ඔලොකෙතබ්බ''න්ති (චූළව. 366) එත්ථ දුක්කටාපත්ති, අන්තමසො යාගුං වා බ්‍යඤ්ජනං වා දෙන්තස්ස සාමණෙරස්සාපි හි මුඛං උල්ලොකයතො දුක්කටමෙව. කුරුන්දියං පන **''එකා පිණ්ඩපාතපච්චයාති** භික්ඛුනිපරිපාචිතං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජන්තස්ස පාචිත්තිය''න්ති වුත්තං.

අට්ඨානිසංසෙ සම්පස්සන්ති කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ වුත්තානිසංසෙ. **උක්ඛිත්තකා තයො වුත්තාති** ආපත්තියා අදස්සනෙ අප්පටිකම්මෙ පාපිකාය ච දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙති. **තෙචත්තාලීස සම්මාවත්තනාති** තෙසංයෙව උක්ඛිත්තකානං එත්තකෙසු වත්තෙසු වත්තනා.

පඤ්චඨානෙ මුසාවාදොති පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසථුල්ලච්චයපාචිත්තියදුක්කටසඞ්ඛාතෙ පඤ්චට්ඨානෙ මුසාවාදො ගච්ඡති. **චුද්දස පරමන්ති වුච්චතීති** දසාහපරමාදිනයෙන හෙට්ඨා වුත්තං. **ද්වාදස පාටිදෙසනීයාති** භික්ඛූනං චත්තාරි භික්ඛුනීනං අට්ඨ. **චතුන්නං දෙසනාය චාති** චතුන්නං අච්චයදෙසනායාති අත්ථො. කතමා පන සාති? දෙවදත්තෙන පයොජිතානං අභිමාරානං අච්චයදෙසනා, අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස උපට්ඨායිකාය අච්චයදෙසනා, වඩ්ඪස්ස ලිච්ඡවිනො අච්චයදෙසනා, වාසභගාමියත්ථෙරස්ස උක්ඛෙපනීයකම්මං කත්වා ආගතානං භික්ඛූනං අච්චයදෙසනාති අයං චතුන්නං අච්චයදෙසනා නාම.

අට්ඨඞ්ගිකො මුසාවාදොති ''පුබ්බෙවස්ස හොති මුසා භණිස්ස''න්ති ආදිං කත්වා ''විනිධාය සඤ්ඤ''න්ති පරියොසානෙහි (පාචි. 4-5; පරි. 459) අට්ඨහි අඞ්ගෙහි අට්ඨඞ්ගිකො. උපොසථඞ්ගානිපි පාණං න හනෙතිආදිනා නයෙන වුත්තානෙව. **අට්ඨ දූතෙය්‍යඞ්ගානීති** ''ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සොතා ච හොති සාවෙතා චා''තිආදිනා (චූළව. 347) නයෙන සඞ්ඝභෙදකෙ වුත්තානි. **අට්ඨ තිත්ථියවත්තානි** මහාඛන්ධකෙ වුත්තානි.

අට්ඨවාචිකා උපසම්පදාති භික්ඛුනීනං උපසම්පදං සන්ධාය වුත්තං. **අට්ඨන්නං පච්චුට්ඨාතබ්බන්ති** හත්තග්ගෙ අට්ඨන්නං භික්ඛුනීනං ඉතරාහි පච්චුට්ඨාය ආසනං දාතබ්බං . **භික්ඛුනොවාදකො අට්ඨහීති** අට්ඨහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භික්ඛුනොවාදකො සම්මන්නිතබ්බො.

එකස්ස ඡෙජ්ජන්ති ගාථාය නවසු ජනෙසු යො සලාකං ගාහෙත්වා සඞ්ඝං භින්දති, තස්සෙව ඡෙජ්ජං හොති, දෙවදත්තො විය පාරාජිකං ආපජ්ජති. භෙදකානුවත්තකානං චතුන්නං ථුල්ලච්චයං කොකාලිකාදීනං විය, ධම්මවාදීනං චතුන්නං අනාපත්ති. ඉමා පන ආපත්තියො ච අනාපත්තියො ච සබ්බෙසං එකවත්ථුකා සඞ්ඝභෙදවත්ථුකා එව.

නව ආඝාතවත්ථූනීති ගාථාය **නවහීති** නවහි භික්ඛූහි සඞ්ඝො භිජ්ජති. **ඤත්තියා කරණා නවාති** ඤත්තියා කාතබ්බානි කම්මානි නවාති අත්ථො. සෙසං උත්තානමෙව.

(4) අවන්දනීයපුග්ගලාදිවණ්ණනා

477. **දස පුග්ගලා නාභිවාදෙතබ්බාති** සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ වුත්තා දස ජනා. **අඤ්ජලි සාමීචෙන චාති** සාමීචිකම්මෙන සද්ධිං අඤ්ජලි ච තෙසං න කාතබ්බො, නෙව පානීයාපුච්ඡනතාලවණ්ටග්ගහණාදි ඛන්ධකවත්තං තෙසං දස්සෙතබ්බං, න අඤ්ජලි පග්ගණ්හිතබ්බොති අත්ථො. **දසන්නං දුක්කටන්ති** තෙසංයෙව දසන්නං එවං කරොන්තස්ස දුක්කටං හොති. **දස චීවරධාරණාති** දස දිවසානි අතිරෙකචීවරස්ස ධාරණා අනුඤ්ඤාතාති අත්ථො.

පඤ්චන්නං වස්සංවුට්ඨානං, දාතබ්බං ඉධ චීවරන්ති පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං සම්මුඛාව දාතබ්බං. **සත්තන්නං සන්තෙති** දිසාපක්කන්තඋම්මත්තකඛිත්තචිත්තවෙදනාට්ටානං තිණ්ණඤ්ච උක්ඛිත්තකානන්ති ඉමෙසං සත්තන්නං සන්තෙ පතිරූපෙ ගාහකෙ පරම්මුඛාපි දාතබ්බං. **සොළසන්නං න දාතබ්බන්ති** සෙසානං චීවරක්ඛන්ධකෙ වුත්තානං පණ්ඩකාදීනං සොළසන්නං න දාතබ්බං.

කතිසතං රත්තිසතං, ආපත්තියො ඡාදයිත්වානාති කතිසතං ආපත්තියො රත්තිසතං ඡාදයිත්වාන. **දසසතං රත්තිසතං, ආපත්තියො ඡාදයිත්වානාති** දසසතං ආපත්තියො රත්තිසතං ඡාදයිත්වාන. අයඤ්හෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො – යො දිවසෙ සතං සතං සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තියො ආපජ්ජිත්වා දස දස දිවසෙ පටිච්ඡාදෙති, තෙන රත්තිසතං ආපත්තිසහස්සං පටිච්ඡාදිතං හොති, සො සබ්බාව තා ආපත්තියො දසාහපටිච්ඡන්නාති පරිවාසං යාචිත්වා දස රත්තියො වසිත්වාන මුච්චෙය්‍ය පාරිවාසිකොති.

ද්වාදස කම්මදොසා වුත්තාති අපලොකනකම්මං අධම්මෙනවග්ගං, අධම්මෙනසමග්ගං, ධම්මෙනවග්ගං, තථා ඤත්තිකම්මඤත්තිදුතියකම්මඤත්තිචතුත්ථකම්මානිපීති එවං එකෙකස්මිං කම්මෙ තයො තයො කත්වා ද්වාදස කම්මදොසා වුත්තා.

චතස්සො කම්මසම්පත්තියොති අපලොකනකම්මං ධම්මෙනසමග්ගං, තථා සෙසානිපීති එවං චතස්සො කම්මසම්පත්තියො වුත්තා.

ඡ කම්මානීති අධම්මෙනවග්ගකම්මං, අධම්මෙනසමග්ගකම්මං, ධම්මපතිරූපකෙනවග්ගකම්මං, ධම්මපතිරූපකෙනසමග්ගකම්මං, ධම්මෙනවග්ගකම්මං, ධම්මෙනසමග්ගකම්මන්ති එවං ඡ කම්මානි වුත්තානි. **එකෙත්ථ ධම්මිකා කතා**ති එකං ධම්මෙන සමග්ගකම්මමෙවෙත්ථ ධම්මිකං කතන්ති අත්ථො. දුතියගාථාවිස්සජ්ජනෙපි එතදෙව ධම්මිකං.

යං දෙසිතාති යානි දෙසිතානි වුත්තානි පකාසිතානි. **අනන්තජිනෙනා**තිආදීසු පරියන්තපරිච්ඡෙදභාවරහිතත්තා අනන්තං වුච්චති නිබ්බානං, තං භගවතා රඤ්ඤා සපත්තගණං අභිමද්දිත්වා රජ්ජං විය කිලෙසගණං අභිමද්දිත්වා ජිතං විජිතං අධිගතං සම්පත්තං, තස්මා භගවා ''අනන්තජිනො''ති වුච්චති. ස්වෙව ඉට්ඨානිට්ඨෙසු නිබ්බිකාරතාය තාදි, වික්ඛම්භනතදඞ්ගසමුච්ඡෙදපටිපස්සද්ධිනිස්සරණවිවෙකසඞ්ඛාතං විවෙකපඤ්චකං අද්දසාති විවෙකදස්සී; තෙන **අනන්තජිනෙන තාදිනා විවෙකදස්සිනා** යානි ආපත්තික්ඛන්ධානි දෙසිතානි වුත්තානි. **එකෙත්ථ සම්මති විනා සමථෙහී**ති අයමෙත්ථ පදසම්බන්ධො, යානි සත්ථාරා සත්ත ආපත්තික්ඛන්ධානි දෙසිතානි, තත්ථ එකාපි ආපත්ති විනා සමථෙහි න සම්මති, අථ ඛො ඡ සමථා චත්තාරි අධිකරණානීති සබ්බෙපිමෙ ධම්මා සම්මුඛාවිනයෙන සම්මන්ති, සමායොගං ගච්ඡන්ති. එත්ථ පන එකො සම්මුඛාවිනයොව විනා සමථෙහි සම්මති, සමථභාවං ගච්ඡති. න හි තස්ස අඤ්ඤෙන සමථෙන විනා අනිප්ඵත්ති නාම අත්ථි. තෙන වුත්තං – ''එකෙත්ථ සම්මති විනා සමථෙහී''ති. ඉමිනා තාව අධිප්පායෙන අට්ඨකථාසු අත්ථො වුත්තො. මයං පන ''විනා''ති නිපාතස්ස පටිසෙධනමත්තමත්ථං ගහෙත්වා ''එකෙත්ථ සම්මති විනා සමථෙහී''ති එතෙසු සත්තසු ආපත්තික්ඛන්ධෙසු එකො පාරාජිකාපත්තික්ඛන්ධො විනා සමථෙහි සම්මතීති එතමත්ථං රොචෙයාම. වුත්තම්පි චෙතං ''යා සා ආපත්ති අනවසෙසා, සා ආපත්ති න කතමෙන අධිකරණෙන කතමම්හි ඨානෙ න කතමෙන සමථෙන සම්මතී''ති.

ඡළෙනදියඩ්ඪසතාති ''ඉධ, උපාලි, භික්ඛු අධම්මං ධම්මොති දීපෙති, තස්මිං අධම්මදිට්ඨි භෙදෙ අධම්මදිට්ඨි, තස්මිං අධම්මදිට්ඨි භෙදෙ ධම්මදිට්ඨි, තස්මිං අධම්මදිට්ඨි භෙදෙ වෙමතිකො, තස්මිං ධම්මදිට්ඨි භෙදෙ අධම්මදිට්ඨි, තස්මිං ධම්මදිට්ඨි භෙදෙ වෙමතිකො, තස්මිං වෙමතිකො භෙදෙ අධම්මදිට්ඨි, තස්මිං වෙමතිකො භෙදෙ ධම්මදිට්ඨි, තස්මිං වෙමතිකො භෙදෙ වෙමතිකො''ති එවං යානි අට්ඨාරසන්නං භෙදකරවත්ථූනං වසෙන අට්ඨාරස අට්ඨකානි සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකෙ වුත්තානි, තෙසං වසෙන ඡළෙනදියඩ්ඪසතං ආපායිකා වෙදිතබ්බා.

අට්ඨාරස අනාපායිකාති ''ඉධ, උපාලි, භික්ඛු අධම්මං ධම්මොති දීපෙති, තස්මිං ධම්මදිට්ඨි භෙදෙ ධම්මදිට්ඨි අවිනිධාය දිට්ඨිං අවිනිධාය ඛන්තිං අවිනිධාය රුචිං අවිනිධාය භාවං අනුස්සාවෙති, සලාකං ගාහෙති 'අයං ධම්මො, අයං විනයො, ඉදං සත්ථුසාසනං, ඉමං ගණ්හථ, ඉමං රොචෙථා'ති, අයම්පි ඛො, උපාලි, සඞ්ඝභෙදකො න ආපායිකො න නෙරයිකො න කප්පට්ඨො න අතෙකිච්ඡො''ති එවං එකෙකස්මිං වත්ථුස්මිං එකෙකං කත්වා සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකාවසානෙ වුත්තා අට්ඨාරස ජනා. අට්ඨාරස අට්ඨකා ඡළෙනදියඩ්ඪසතවිස්සජ්ජනෙ වුත්තායෙව.

(5) සොළසකම්මාදිවණ්ණනා

478. **කති කම්මානී**තිආදීනං සබ්බගාථානං විස්සජ්ජනං උත්තානමෙවාති.

අපරදුතියගාථාසඞ්ගණිකවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සෙදමොචනගාථා

(1) අවිප්පවාසපඤ්හාවණ්ණනා

479. සෙදමොචනගාථාසු **අසංවාසොති** උපොසථපවාරණාදිනා සංවාසෙන අසංවාසො. **සම්භොගො එකච්චො තහිං න ලබ්භතීති** අකප්පියසම්භොගො න ලබ්භති, නහාපනභොජනාදිපටිජග්ගනං පන මාතරායෙව කාතුං ලබ්භති. **අවිප්පවාසෙන අනාපත්තීති** සහගාරසෙය්‍යාය අනාපත්ති. **පඤ්හා මෙසා කුසලෙහි චින්තිතාති** එසා පඤ්හා කුසලෙහි පණ්ඩිතෙහි චින්තිතා. අස්සා විස්සජ්ජනං දාරකමාතුයා භික්ඛුනියා වෙදිතබ්බං, තස්සා හි පුත්තං සන්ධායෙතං වුත්තන්ති.

අවිස්සජ්ජිතගාථා ගරුභණ්ඩං සන්ධාය වුත්තා, අත්ථො පනස්සා ගරුභණ්ඩවිනිච්ඡයෙ වුත්තොයෙව.

දස පුග්ගලෙ න වදාමීති සෙනාසනක්ඛන්ධකෙ වුත්තෙ දස පුග්ගලෙ න වදාමි. **එකාදස විවජ්ජියාති** යෙ මහාඛන්ධකෙ එකාදස විවජ්ජනීයපුග්ගලා වුත්තා, තෙපි න වදාමි. අයං පඤ්හා නග්ගං භික්ඛුං සන්ධාය වුත්තා.

කථං නු සික්ඛාය අසාධාරණොති පඤ්හා නහාපිතපුබ්බකං භික්ඛුං සන්ධාය වුත්තා. අයඤ්හි ඛුරභණ්ඩං පරිහරිතුං න ලභති, අඤ්ඤෙ ලභන්ති; තස්මා සික්ඛාය අසාධාරණො.

තං පුග්ගලං කතමං වදන්ති බුද්ධාති අයං පඤ්හා නිම්මිතබුද්ධං සන්ධාය වුත්තා.

අධොනාභිං විවජ්ජියාති අධොනාභිං විවජ්ජෙත්වා. අයං පඤ්හා යං තං අසීසකං කබන්ධං, යස්ස උරෙ අක්ඛීනි චෙව මුඛඤ්ච හොති, තං සන්ධාය වුත්තා.

භික්ඛු සඤ්ඤාචිකාය කුටින්ති අයං පඤ්හා තිණච්ඡාදනං කුටිං සන්ධාය වුත්තා. දුතියපඤ්හා සබ්බමත්තිකාමයං කුටිං සන්ධාය වුත්තා.

ආපජ්ජෙය්‍ය ගරුකං ඡෙජ්ජවත්ථුන්ති අයං පඤ්හා වජ්ජපටිච්ඡාදිකං භික්ඛුනිං සන්ධාය වුත්තා. දුතියපඤ්හා පණ්ඩකාදයො අභබ්බපුග්ගලෙ සන්ධාය වුත්තා. එකාදසපි හි තෙ ගිහිභාවෙයෙව පාරාජිකං පත්තා.

වාචාති වාචාය අනාලපන්තො. **ගිරං නො ච පරෙ භණෙය්‍යාති** ''ඉති ඉමෙ සොස්සන්තී''ති පරපුග්ගලෙ සන්ධාය සද්දම්පි න නිච්ඡාරෙය්‍ය. අයං පඤ්හා ''සන්තිං ආපත්තිං නාවිකරෙය්‍ය, සම්පජානමුසාවාදස්ස හොතී''ති ඉමං මුසාවාදං සන්ධාය වුත්තා. තස්ස හි භික්ඛුනො අධම්මිකාය පටිඤ්ඤාය තුණ්හීභූතස්ස නිසින්නස්ස මනොද්වාරෙ ආපත්ති නාම නත්ථි. යස්මා පන ආවිකාතබ්බං න ආවිකරොති, තෙනස්ස වචීද්වාරෙ අකිරියතො අයං ආපත්ති සමුට්ඨාතීති වෙදිතබ්බා.

සඞ්ඝාදිසෙසා චතුරොති අයං පඤ්හා අරුණුග්ගෙ ගාමන්තරපරියාපන්නං නදිපාරං ඔක්කන්තභික්ඛුනිං සන්ධාය වුත්තා, සා හි සකගාමතො පච්චූසසමයෙ නික්ඛමිත්වා අරුණුග්ගමනකාලෙ වුත්තප්පකාරං නදිපාරං ඔක්කන්තමත්තාව රත්තිවිප්පවාසගාමන්තරනදිපාරගණම්හාඔහීයනලක්ඛණෙන එකප්පහාරෙනෙව චතුරො සඞ්ඝාදිසෙසෙ ආපජ්ජති.

සියා ආපත්තියො නානාති අයං පඤ්හා එකතොඋපසම්පන්නා ද්වෙ භික්ඛුනියො සන්ධාය වුත්තා. තාසු හි භික්ඛූනං සන්තිකෙ එකතොඋපසම්පන්නාය හත්ථතො ගණ්හන්තස්ස පාචිත්තියං, භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ එකතොඋපසම්පන්නාය හත්ථතො ගණ්හන්තස්ස දුක්කටං.

චතුරො ජනා සංවිධායාති ආචරියො ච තයො ච අන්තෙවාසිකා ඡමාසකං භණ්ඩං අවහරිංසු, ආචරියස්ස සාහත්ථිකා තයො මාසකා, ආණත්තියාපි තයොව තස්මා ථුල්ලච්චයං ආපජ්ජති , ඉතරෙසං සාහත්ථිකො එකෙකො, ආණත්තිකා පඤ්චාති තස්මා පාරාජිකං ආපජ්ජිංසු. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරො පන අදින්නාදානපාරාජිකෙ සංවිදාවහාරවණ්ණනායං වුත්තො.

(2) පාරාජිකාදිපඤ්හාවණ්ණනා

480. **ඡිද්දං තස්මිං ඝරෙ නත්ථීති** අයං පඤ්හා දුස්සකුටිආදීනි සන්ථතපෙය්‍යාලඤ්ච සන්ධාය වුත්තා.

තෙලං මධුං ඵාණිතන්ති ගාථා ලිඞ්ගපරිවත්තං සන්ධාය වුත්තා.

නිස්සග්ගියෙනාති ගාථා පරිණාමනං සන්ධාය වුත්තා. යො හි සඞ්ඝස්ස පරිණතලාභතො එකං චීවරං අත්තනො, එකං අඤ්ඤස්සාති ද්වෙ චීවරානි ''එකං මය්හං, එකං තස්ස දෙහී''ති එකපයොගෙන පරිණාමෙති, සො නිස්සග්ගියපාචිත්තියඤ්චෙව සුද්ධිකපාචිත්තියඤ්ච එකතො ආපජ්ජති.

කම්මඤ්ච තං කුප්පෙය්‍ය වග්ගපච්චයාති අයං පඤ්හා ද්වාදසයොජනපමාණෙසු බාරාණසිආදීසු නගරෙසු ගාමසීමං සන්ධාය වුත්තා.

පදවීතිහාරමත්තෙනාති ගාථා සඤ්චරිත්තං සන්ධාය වුත්තා, අත්ථොපි චස්සා සඤ්චරිත්තවණ්ණනායමෙව වුත්තො.

සබ්බානි තානි නිස්සග්ගියානීති අයං පඤ්හා අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා ධොවාපනං සන්ධාය වුත්තා. සචෙ හි තිණ්ණම්පි චීවරානං කාකඌහදනං වා කද්දමමක්ඛිතං වා කණ්ණං ගහෙත්වා භික්ඛුනී උදකෙන ධොවති, භික්ඛුස්ස කායගතානෙව නිස්සග්ගියානි හොන්ති.

සරණගමනම්පි න තස්ස අත්ථීති සරණගමනඋපසම්පදාපි නත්ථි. අයං පන පඤ්හා මහාපජාපතියා උපසම්පදං සන්ධාය වුත්තා.

හනෙය්‍ය අනරියං මන්දොති තඤ්හි ඉත්ථිං වා පුරිසං වා අනරියං හනෙය්‍ය. අයං පඤ්හා ලිඞ්ගපරිවත්තෙන ඉත්ථිභූතං පිතරං පුරිසභූතඤ්ච මාතරං සන්ධාය වුත්තා.

න තෙනානන්තරං ඵුසෙති අයං පඤ්හා මිගසිඞ්ගතාපසසීහකුමාරාදීනං විය තිරච්ඡානමාතාපිතරො සන්ධාය වුත්තා.

අචොදයිත්වාති ගාථා දූතෙනුපසම්පදං සන්ධාය වුත්තා. **චොදයිත්වාති** ගාථා පණ්ඩකාදීනං උපසම්පදං සන්ධාය වුත්තා. කුරුන්දියං පන ''පඨමගාථා අට්ඨ අසම්මුඛාකම්මානි, දුතියා අනාපත්තිකස්ස කම්මං සන්ධාය වුත්තා''ති ආගතං.

ඡින්දන්තස්ස ආපත්තීති වනප්පතිං ඡින්දන්තස්ස පාරාජිකං, තිණලතාදිං ඡින්දන්තස්ස පාචිත්තියං, අඞ්ගජාතං ඡින්දන්තස්ස ථුල්ලච්චයං. **ඡින්දන්තස්ස අනාපත්තීති** කෙසෙ ච නඛෙ ච ඡින්දන්තස්ස අනාපත්ති. **ඡාදෙන්තස්ස ආපත්තීති** අත්තනො ආපත්තිං ඡාදෙන්තස්ස අඤ්ඤෙසං වා ආපත්තිං. **ඡාදෙන්තස්ස අනාපත්තීති** ගෙහාදීනි ඡාදෙන්තස්ස අනාපත්ති.

සච්චං භණන්තොති ගාථාය ''සිඛරණීසි උභතොබ්‍යඤ්ජනාසී''ති සච්චං භණන්තො ගරුකං ආපජ්ජති, සම්පජානමුසාවාදෙ පන මුසා භාසතො ලහුකාපත්ති හොති, අභූතාරොචනෙ මුසා භණන්තො ගරුකං ආපජ්ජති, භූතාරොචනෙ සච්චං භාසතො ලහුකාපත්ති හොතීති.

(3) පාචිත්තියාදිපඤ්හාවණ්ණනා

481. අධිට්ඨිතන්ති ගාථා නිස්සග්ගියචීවරං අනිස්සජ්ජිත්වා පරිභුඤ්ජන්තං සන්ධාය වුත්තා.

අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙති ගාථා රොමන්ථකං සන්ධාය වුත්තා.

න රත්තචිත්තොති ගාථාය අයමත්ථො – රත්තචිත්තො මෙථුනධම්මපාරාජිකං ආපජ්ජති. ථෙය්‍යචිත්තො අදින්නාදානපාරාජිකං, පරං මරණාය චෙතෙන්තො මනුස්සවිග්ගහපාරාජිකං, සඞ්ඝභෙදකො පන න රත්තචිත්තො න ච පන ථෙය්‍යචිත්තො න චාපි සො පරං මරණාය චෙතයි, සලාකං පනස්ස දෙන්තස්ස හොති ඡෙජ්ජං, පාරාජිකං හොති, සලාකං පටිග්ගණ්හන්තස්ස භෙදකානුවත්තකස්ස ථුල්ලච්චයං.

ගච්ඡෙය්‍ය අඩ්ඪයොජනන්ති අයං පඤ්හා සුප්පතිට්ඨිතනිග්‍රොධසදිසං එකකුලස්ස රුක්ඛමූලං සන්ධාය වුත්තා.

කායිකානීති අයං ගාථා සම්බහුලානං ඉත්ථීනං කෙසෙ වා අඞ්ගුලියො වා එකතො ගණ්හන්තං සන්ධාය වුත්තා.

වාචසිකානීති අයං ගාථා ''සබ්බා තුම්හෙ සිඛරණියො''තිආදිනා නයෙන දුට්ඨුල්ලභාණිං සන්ධාය වුත්තා.

තිස්සිත්ථියො මෙථුනං තං න සෙවෙති තිස්සො ඉත්ථියො වුත්තා, තාසුපි යං තං මෙථුනං නාම, තං න සෙවති. **තයො පුරිසෙති** තයො පුරිසෙපි උපගන්ත්වා මෙථුනං න සෙවති. **තයො අනරියපණ්ඩකෙති** උභතොබ්‍යඤ්ජනසඞ්ඛාතෙ තයො අනරියෙ තයො ච පණ්ඩකෙති ඉමෙපි ඡ ජනෙ උපගන්ත්වා මෙථුනං න සෙවති. **න**

චාවරෙ මෙථුනං බ්‍යඤ්ජනස්මින්ති අනුලොමපාරාජිකවසෙනපි මෙථුනං නාචරති. **ඡෙජ්ජං සියා මෙථුනධම්මපච්චයා**ති සියා මෙථුනධම්මපච්චයා පාරාජිකන්ති. අයං පඤ්හා අට්ඨවත්ථුකං සන්ධාය වුත්තා, තස්සා හි මෙථුනධම්මස්ස පුබ්බභාගං කායසංසග්ගං ආපජ්ජිතුං වායමන්තියා මෙථුනධම්මපච්චයා ඡෙජ්ජං හොති.

මාතරං චීවරන්ති අයං ගාථා පිට්ඨිසමයෙ වස්සිකසාටිකත්ථං සතුප්පාදකරණං සන්ධාය වුත්තා. විනිච්ඡයො පනස්සා වස්සිකසාටිකසික්ඛාපදවණ්ණනායමෙව වුත්තො.

කුද්ධො ආරාධකො හොතීති ගාථා තිත්ථියවත්තං සන්ධාය වුත්තා. තිත්ථියො හි වත්තං පූරයමානො තිත්ථියානං වණ්ණෙ හඤ්ඤමානෙ කුද්ධො ආරාධකො හොති, වත්ථුත්තයස්ස වණ්ණෙ හඤ්ඤමානෙ කුද්ධො ගාරය්හො හොතීති තත්ථෙවස්සා විත්ථාරො වුත්තො. දුතියගාථාපි තමෙව සන්ධාය වුත්තා.

සඞ්ඝාදිසෙසන්තිආදි ගාථා යා භික්ඛුනී අවස්සුතාව අවස්සුතස්ස පුරිසස්ස හත්ථතො පිණ්ඩපාතං ගහෙත්වා මනුස්සමංසලසුණපණීතභොජනසෙසඅකප්පියමංසෙහි සද්ධිං ඔමද්දිත්වා අජ්ඣොහරති, තං සන්ධාය වුත්තා.

එකො උපසම්පන්නො එකො අනුපසම්පන්නොති ගාථා ආකාසගතං සන්ධාය වුත්තා. සචෙ හි ද්වීසු සාමණෙරෙසු එකො ඉද්ධියා කෙසග්ගමත්තම්පි පථවිං මුඤ්චිත්වා නිසින්නො හොති, සො අනුපසම්පන්නො නාම හොති. සඞ්ඝෙනාපි ආකාසෙ නිසීදිත්වා භූමිගතස්ස කම්මං න කාතබ්බං. සචෙ කරොති, කුප්පති.

අකප්පකතන්ති ගාථා අච්ඡින්නචීවරකං භික්ඛුං සන්ධාය වුත්තා. තස්මිංයෙව චස්සා සික්ඛාපදෙ විත්ථාරෙන විනිච්ඡයොපි වුත්තො.

න දෙති න පටිග්ගණ්හාතීති නාපි උය්‍යොජිකා දෙති, න උය්‍යොජිතා තස්සා හත්ථතො ගණ්හාති. **පටිග්ගහො තෙන න විජ්ජතී**ති තෙනෙව කාරණෙන උය්‍යොජිකාය හත්ථතො උය්‍යොජිතාය පටිග්ගහො න විජ්ජති. **ආපජ්ජති ගරුකන්**ති එවං සන්තෙපි අවස්සුතස්ස හත්ථතො පිණ්ඩපාතග්ගහණෙ උය්‍යොජෙන්තී සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිං ආපජ්ජති. **තඤ්ච පරිභොගපච්චයා**ති තඤ්ච පන ආපත්තිං ආපජ්ජමානා තස්සා උය්‍යොජිතාය පරිභොගපච්චයා ආපජ්ජති . තස්සා හි භොජනපරියොසානෙ උය්‍යොජිකාය සඞ්ඝාදිසෙසො හොතීති. දුතියගාථා තස්සායෙව උදකදන්තපොනග්ගහණෙ උය්‍යොජනං සන්ධාය වුත්තා.

න භික්ඛුනී නො ච ඵුසෙය්‍ය වජ්ජන්ති සත්තරසකෙසු හි අඤ්ඤතරං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා අනාදරියෙන ඡාදයමානාපි භික්ඛුනී ඡාදනපච්චයා වජ්ජං න ඵුසති, අඤ්ඤං නවං ආපත්තිං නාපජ්ජති, පටිච්ඡන්නාය වා අප්පටිච්ඡන්නාය වා ආපත්තියා පක්ඛමානත්තමෙව ලභති. අයං පන භික්ඛුනීපි න හොති, සාවසෙසඤ්ච ගරුකං ආපජ්ජිත්වා ඡාදෙත්වා වජ්ජං න ඵුසති. **පඤ්හා මෙසා කුසලෙහි චින්තිතා**ති අයං කිර පඤ්හා උක්ඛිත්තකභික්ඛුං සන්ධාය වුත්තා. තෙන හි සද්ධිං විනයකම්මං නත්ථි, තස්මා සො සඞ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජිත්වා ඡාදෙන්තො වජ්ජං න ඵුසතීති.

සෙදමොචනගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්චවග්ගො

කම්මවග්ගවණ්ණනා

482. කම්මවග්ගෙ චතුන්නං කම්මානං නානාකරණං සමථක්ඛන්ධකෙ වුත්තමෙව. කිඤ්චාපි වුත්තං, අථ ඛො අයං කම්මවිනිච්ඡයො නාම ආදිතො පට්ඨාය වුච්චමානො පාකටො හොති, තස්මා ආදිතො පට්ඨායෙවෙත්ථ වත්තබ්බං වදිස්සාම. **චත්තාරීති** කම්මානං ගණනපරිච්ඡෙදවචනමෙතං. **කම්මානීති** පරිච්ඡින්නකම්මනිදස්සනං. **අපලොකනකම්මං** නාම සීමට්ඨකසඞ්ඝං සොධෙත්වා ඡන්දාරහානං ඡන්දං ආහරිත්වා සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා කත්තබ්බං කම්මං. **ඤත්තිකම්මං** නාම වුත්තනයෙනෙව සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා කත්තබ්බං කම්මං. **ඤත්තිදුතියකම්මං** නාම වුත්තනයෙනෙව සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා එකාය ච අනුස්සාවනායාති එවං ඤත්තිදුතියාය අනුස්සාවනාය කත්තබ්බං කම්මං. **ඤත්තිචතුත්ථකම්මං** නාම වුත්තනයෙනෙව සමග්ගස්ස සඞ්ඝස්ස අනුමතියා එකාය ඤත්තියා තීහි ච අනුස්සාවනාහීති එවං ඤත්තිචතුත්ථාහි තීහි අනුස්සාවනාහි කත්තබ්බං කම්මං.

තත්ථ අපලොකනකම්මං අපලොකෙත්වාව කාතබ්බං, ඤත්තිකම්මාදිවසෙන න කාතබ්බං. ඤත්තිකම්මම්පි එකං ඤත්තිං ඨපෙත්වාව කාතබ්බං, අපලොකනකම්මාදිවසෙන න කාතබ්බං. ඤත්තිදුතියකම්මං පන අපලොකෙත්වා කාතබ්බම්පි අත්ථි, අකාතබ්බම්පි අත්ථි.

තත්ථ සීමාසම්මුති, සීමාසමූහනනං, කඨිනදානං, කඨිනුද්ධාරො, කුටිවත්ථුදෙසනා, විහාරවත්ථුදෙසනාති ඉමානි ඡ කම්මානි ගරුකානි අපලොකෙත්වා කාතුං න වට්ටන්ති, ඤත්තිදුතියකම්මවාචං සාවෙත්වාව කාතබ්බානි. අවසෙසා තෙරස සම්මුතියො සෙනාසනග්ගාහකමතකචීවරදානාදිසම්මුතියො චාති එතානි ලහුකකම්මානි අපලොකෙත්වාපි කාතුං වට්ටන්ති, ඤත්තිකම්ම-ඤත්තිචතුත්ථකම්මවසෙන පන න කාතබ්බමෙව. ඤත්තිචතුත්ථකම්මවසෙන කයිරමානං දළ්හතරං හොති, තස්මා කාතබ්බන්ති එකච්චෙ වදන්ති. එවං පන සති කම්මසඞ්කරො හොති, තස්මා න කාතබ්බන්ති පටික්ඛිත්තමෙව. සචෙ පන අක්ඛරපරිහීනං වා පදපරිහීනං වා දුරුත්තපදං වා හොති , තස්ස සොධනත්ථං පුනප්පුනං වත්තුං වට්ටති. ඉදං අකුප්පකම්මස්ස දළ්හීකම්මං හොති, කුප්පකම්මෙ කම්මං හුත්වා තිට්ඨති.

ඤත්තිචතුත්ථකම්මං ඤත්තිඤ්ච තිස්සො ච කම්මවාචායො සාවෙත්වාව කාතබ්බං, අපලොකනකම්මාදිවසෙන න කාතබ්බං. **පඤ්චහාකාරෙහි විපජ්ජන්තීති** පඤ්චහි කාරණෙහි විපජ්ජන්ති.

483. **සම්මුඛාකරණීයං කම්මං අසම්මුඛා කරොති, වත්ථුවිපන්නං අධම්මකම්මන්ති** එත්ථ අත්ථි කම්මං සම්මුඛාකරණීයං; අත්ථි අසම්මුඛාකරණීයං; තත්ථ අසම්මුඛාකරණීයං නාම දූතෙනුපසම්පදා, පත්තනික්කුජ්ජනං, පත්තුක්කුජ්ජනං, උම්මත්තකස්ස භික්ඛුනො උම්මත්තකසම්මුති, සෙක්ඛානං කුලානං සෙක්ඛසම්මුති, ඡන්නස්ස භික්ඛුනො බ්‍රහ්මදණ්ඩො, දෙවදත්තස්ස පකාසනීයකම්මං, අප්පසාදනීයං දස්සෙන්තස්ස භික්ඛුනො භික්ඛුනිසඞ්ඝෙන කාතබ්බං අවන්දනීයකම්මන්ති අට්ඨවිධං හොති, තං සබ්බං තත්ථ තත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඉදං අට්ඨවිධම්පි කම්මං අසම්මුඛා කතං සුකතං හොති අකුප්පං.

සෙසානි සබ්බකම්මානි සම්මුඛා එව කාතබ්බානි – සඞ්ඝසම්මුඛතා, ධම්මසම්මුඛතා, විනයසම්මුඛතා, පුග්ගලසම්මුඛතාති ඉමං චතුබ්බිධං සම්මුඛාවිනයං උපනෙත්වාව කාතබ්බානි. එවං කතානි හි සුකතානි හොන්ති. එවං අකතානි පනෙතානි ඉමං සම්මුඛාවිනයසඞ්ඛාතං වත්ථුං විනා කතත්තා වත්ථුවිපන්නානි නාම හොන්ති. තෙන වුත්තං – ‘‘සම්මුඛාකරණීයං කම්මං අසම්මුඛා කරොති, වත්ථුවිපන්නං අධම්මකම්ම’’න්ති.

පටිපුච්ඡාකරණීයාදීසුපි පටිපුච්ඡාදිකරණමෙව වත්ථු, තං වත්ථුං විනා කතත්තා තෙසම්පි වත්ථුවිපන්නතා වෙදිතබ්බා. ඉදං පනෙත්ථ වචනත්ථමත්තං. **පටිපුච්ඡා කරණීයං අප්පටිපුච්ඡා කරොතීති** පුච්ඡිත්වා චොදෙත්වා සාරෙත්වා කාතබ්බං අපුච්ඡිත්වා අචොදෙත්වා අසාරෙත්වා කරොති. **පටිඤ්ඤාය කරණීයං අප්පටිඤ්ඤාය කරොතීති** පටිඤ්ඤං ආරොපෙත්වා යථාදින්නාය පටිඤ්ඤාය කාතබ්බං අප්පටිඤ්ඤාය කරොන්තස්ස විප්පලපන්තස්ස බලක්කාරෙන කරොති. **සතිවිනයාරහස්සාති** දබ්බමල්ලපුත්තත්ථෙරසදිසස්ස ඛීණාසවස්ස. **අමූළ්හවිනයාරහස්සාති** ගග්ගභික්ඛුසදිසස්ස උම්මත්තකස්ස. **තස්සපාපියසිකකම්මාරහස්සාති** උපවාළභික්ඛුසදිසස්ස උස්සන්නපාපස්ස. එස නයො සබ්බත්ථ.

අනුපොසථෙ උපොසථං කරොතීති අනුපොසථදිවසෙ උපොසථං කරොති. උපොසථදිවසො නාම ඨපෙත්වා කත්තිකමාසං අවසෙසෙසු එකාදසසු මාසෙසු භින්නස්ස සඞ්ඝස්ස සාමග්ගිදිවසො ච යථාවුත්තචාතුද්දසපන්නරසා ච. එතං තිප්පකාරම්පි උපොසථදිවසං ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ උපොසථං කරොන්තො අනුපොසථෙ උපොසථං කරොති නාම. යත්‍ර හි පත්තචීවරාදීනං අත්ථාය අප්පමත්තකෙන කාරණෙන විවදන්තා උපොසථං වා පවාරණං වා ඨපෙන්ති, තත්ථ තස්මිං අධිකරණෙ විනිච්ඡිතෙ ‘‘සමග්ගා ජාතාම්හා’’ති අන්තරා සාමග්ගිඋපොසථං කාතුං න ලභන්ති, කරොන්තෙහි අනුපොසථෙ උපොසථො කතො නාම හොති.

අපවාරණාය පවාරෙතීති අපවාරණාදිවසෙ පවාරෙති; පවාරණාදිවසො නාම එකස්මිං කත්තිකමාසෙ භින්නස්ස සඞ්ඝස්ස සාමග්ගිදිවසො ච පච්චුක්කඩ්ඪිත්වා ඨපිතදිවසො ච ද්වෙ ච පුණ්ණමාසියො. එවං චතුබ්බිධම්පි පවාරණාදිවසං ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං දිවසෙ පවාරෙන්තො අපවාරණාය පවාරෙති නාම. ඉධාපි අප්පමත්තකස්ස විවාදස්ස වූපසමෙ සාමග්ගිපවාරණං කාතුං න ලභන්ති, කරොන්තෙහි අපවාරණාය පවාරණා කතා හොති. අපිච ඌනවීසතිවස්සං වා අන්තිමවත්ථුං අජ්ඣාපන්නපුබ්බං වා එකාදසසු වා අභබ්බපුග්ගලෙසු අඤ්ඤතරං උපසම්පාදෙන්තස්සපි වත්ථුවිපන්නං අධම්මකම්මං හොති. එවං වත්ථුතො කම්මානි විපජ්ජන්ති.

484. ඤත්තිතො විපත්තියං පන **වත්ථුං න පරාමසතීති** යස්ස උපසම්පදාදිකම්මං කරොති, තං න පරාමසති, තස්ස නාමං න ගණ්හාති. ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වත්තබ්බෙ ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වදති; එවං වත්ථුං න පරාමසති.

සඞ්ඝං න පරාමසතීති සඞ්ඝස්ස නාමං න ගණ්හාති. ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො''ති වත්තබ්බෙ ''සුණාතු මෙ භන්තෙ, අයං ධම්මරක්ඛිතො''ති වදති; එවං සඞ්ඝං න පරාමසති.

පුග්ගලං න පරාමසතීති යො උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස උපජ්ඣායො, තං න පරාමසති, තස්ස නාමං න ගණ්හාති. ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වත්තබ්බෙ ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වදති; එවං පුග්ගලං න පරාමසති.

ඤත්තිං න පරාමසතීති සබ්බෙන සබ්බං ඤත්තිං න පරාමසති. ඤත්තිදුතියකම්මෙ ඤත්තිං අට්ඨපෙත්වා ද්වික්ඛත්තුං කම්මවාචාය එව අනුස්සාවනකම්මං කරොති. ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙපි ඤත්තිං අට්ඨපෙත්වා චතුක්ඛත්තුං කම්මවාචාය එව අනුස්සාවනකම්මං කරොති; එවං ඤත්තිං න පරාමසති.

පච්ඡා වා ඤත්තිං ඨපෙතීති පඨමං කම්මවාචාය අනුස්සාවනකම්මං කත්වා ''එසා ඤත්තී''ති වත්වා ''ඛමති සඞ්ඝස්ස තස්මා තුණ්හී එවමෙතං ධාරයාමී''ති වදති; එවං පච්ඡා ඤත්තිං ඨපෙති. ඉති ඉමෙහි පඤ්චහාකාරෙහි ඤත්තිතො කම්මානි විපජ්ජන්ති.

485. අනුස්සාවනතො විපත්තියං පන වත්ථුආදීනි වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි. එවං පන නෙසං අපරාමසනං හොති – ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො''ති පඨමානුස්සාවනෙ ''දුතියම්පි එතමත්ථං වදාමි, තතියම්පි එතමත්ථං වදාමි, සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො''ති දුතියතතියානුස්සාවනාසු වා ''අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්ස උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වත්තබ්බෙ ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්සා''ති වදන්තො වත්ථුං න පරාමසති නාම. ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො''ති වත්තබ්බෙ ''සුණාතු මෙ භන්තෙ, අයං ධම්මරක්ඛිතො''ති වදන්තො සඞ්ඝං න පරාමසති නාම. ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතස්සා''ති වත්තබ්බෙ ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ධම්මරක්ඛිතො උපසම්පදාපෙක්ඛො''ති වදන්තො පුග්ගලං න පරාමසති නාම.

සාවනං හාපෙතීති සබ්බෙන සබ්බං කම්මවාචාය අනුස්සාවනං න කරොති, ඤත්තිදුතියකම්මෙ ද්වික්ඛත්තුං ඤත්තිමෙව ඨපෙති, ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙ චතුක්ඛත්තුං ඤත්තිමෙව ඨපෙති; එවං අනුස්සාවනං හාපෙති . යොපි ඤත්තිදුතියකම්මෙ එකං ඤත්තිං ඨපෙත්වා එකං කම්මවාචං අනුස්සාවෙන්තො අක්ඛරං වා ඡඩ්ඩෙති, පදං වා දුරුත්තං කරොති, අයම්පි අනුස්සාවනං හාපෙතියෙව. ඤත්තිචතුත්ථකම්මෙ පන එකං ඤත්තිං ඨපෙත්වා සකිමෙව වා ද්වික්ඛත්තුං වා කම්මවාචාය අනුස්සාවනං කරොන්තොපි අක්ඛරං වා පදං වා ඡඩ්ඩෙන්තොපි දුරුත්තං කරොන්තොපි අනුස්සාවනං හාපෙතියෙවාති වෙදිතබ්බො.

දුරුත්තං කරොතීති එත්ථ පන අයං විනිච්ඡයො – යො හි අඤ්ඤස්මිං අක්ඛරෙ වත්තබ්බෙ අඤ්ඤං වදති, අයං දුරුත්තං කරොති නාම. තස්මා කම්මවාචං කරොන්තෙන භික්ඛුනා ය්වායං –

''සිථිලං ධනිතඤ්ච දීඝරස්සං, ගරුකං ලහුකඤ්ච නිග්ගහිතං;
සම්බන්ධං වවත්ථිතං විමුත්තං, දසධා බ්‍යඤ්ජනබුද්ධියා පභෙදො''ති.

වුත්තො, අයං සුට්ඨු උපලක්ඛෙතබ්බො. එත්ථ හි **''සිථිලං''** නාම පඤ්චසු වග්ගෙසු පඨමතතියං. **''ධනිතං''** නාම තෙස්වෙව දුතියචතුත්ථං. **''දීඝ''**න්ති දීඝෙන කාලෙන වත්තබ්බං ආකාරාදි. **''රස්ස''**න්ති තතො උපඩ්ඪකාලෙන වත්තබ්බං අකාරාදි. **''ගරුක''**න්ති දීඝමෙව. යං වා ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතත්ථෙරස්ස යස්ස නක්ඛමතීති එවං සංයොගපරං කත්වා වුච්චති. **''ලහුක''**න්ති රස්සමෙව. යං වා ආයස්මතො බුද්ධරක්ඛිතථෙරස්ස යස්ස න ඛමතීති එවං අසංයොගපරං කත්වා වුච්චති. **''නිග්ගහිත''**න්ති යං කරණානි නිග්ගහෙත්වා අවිස්සජ්ජෙත්වා අවිවටෙන මුඛෙන සානුනාසිකං කත්වා වත්තබ්බං. **''සම්බන්ධ''**න්ති යං පරපදෙන සම්බන්ධිත්වා ''තුණ්හිස්සා''ති වා ''තුණ්හස්සා''ති වා

වුච්චති. **“වවත්ථිත”**න්ති යං පරපදෙන අසම්බන්ධං කත්වා විච්ඡින්දිත්වා “තුණ්හී අස්සා”ති වා “තුණ්හ අස්සා”ති වා වුච්චති. **“විමුත්ත”**න්ති යං කරණානි අනිග්ගහෙත්වා විස්සජ්ජෙත්වා විවටෙන මුඛෙන අනුනාසිකං අකත්වා වුච්චති.

තත්ථ “සුණාතු මෙ”ති වත්තබ්බෙ ත-කාරස්ස ථ-කාරං කත්වා “සුණාථු මෙ”ති වචනං සිථිලස්ස ධනිතකරණං නාම. තථා “පත්තකල්ලං, එසා ඤත්ති”ති වත්තබ්බෙ “පත්ථකල්ලං, එසා ඤත්ථී”තිආදිවචනඤ්ච. “භන්තෙ සඞ්ඝො”ති වත්තබ්බෙ භ-කාර ඝ-කාරානං බ-කාර ග-කාරෙ කත්වා “බන්තෙ සඞ්ගො”ති වචනං ධනිතස්ස සිථිලකරණං නාම. “සුණාතු මෙ”ති විවටෙන මුඛෙන වත්තබ්බෙ පන “සුණංතු මෙ”ති වා “එසා ඤත්ති”ති වත්තබ්බෙ “එසං ඤත්ති”ති වා අවිවටෙන මුඛෙන අනුනාසිකං කත්වා වචනං විමුත්තස්ස නිග්ගහිතවචනං නාම. “පත්තකල්ල”න්ති අවිවටෙන මුඛෙන අනුනාසිකං කත්වා වත්තබ්බෙ “පත්තකල්ලා”ති විවටෙන මුඛෙන අනුනාසිකං අකත්වා වචනං නිග්ගහිතස්ස විමුත්තවචනං නාම.

ඉති සිථිලෙ කත්තබ්බෙ ධනිතං, ධනිතෙ කත්තබ්බෙ සිථිලං, විමුත්තෙ කත්තබ්බෙ නිග්ගහිතං, නිග්ගහිතෙ කත්තබ්බෙ විමුත්තන්ති ඉමානි චත්තාරි බ්‍යඤ්ජනානි අන්තොකම්මවාචාය කම්මං දූසෙන්ති. එවං වදන්තො හි අඤ්ඤස්මිං අක්ඛරෙ වත්තබ්බෙ අඤ්ඤං වදති, දුරුත්තං කරොතීති වුච්චති. ඉතරෙසු පන දීඝරස්සාදීසු ඡසු බ්‍යඤ්ජනෙසු දීඝට්ඨානෙ දීඝමෙව, රස්සට්ඨානෙ ච රස්සමෙවාති එවං යථාඨානෙ තං තදෙව අක්ඛරං භාසන්තෙන අනුක්කමාගතං පවෙණිං අවිනාසෙන්තෙන කම්මවාචා කාතබ්බා. සචෙ පන එවං අකත්වා දීඝෙ වත්තබ්බෙ රස්සං, රස්සෙ වා වත්තබ්බෙ දීඝං වදති; තථා ගරුකෙ වත්තබ්බෙ ලහුකං, ලහුකෙ වා වත්තබ්බෙ ගරුකං වදති; සම්බන්ධෙ වා පන වත්තබ්බෙ වවත්ථිතං, වවත්ථිතෙ වා වත්තබ්බෙ සම්බන්ධං වදති; එවං වුත්තෙපි කම්මවාචා න කුප්පති. ඉමානි හි ඡ බ්‍යඤ්ජනානි කම්මං න කොපෙන්ති.

යං පන සුත්තන්තිකත්ථෙරා “ද-කාරො ත-කාරමාපජ්ජති, ත-කාරො ද-කාරමාපජ්ජති, ච-කාරො ජ-කාරමාපජ්ජති, ජ-කාරො ච-කාරමාපජ්ජති, ය-කාරො ක-කාරමාපජ්ජති, ක-කාරො ය-කාරමාපජ්ජති; තස්මා ද-කාරාදීසු වත්තබ්බෙසු ත-කාරාදිවචනං න විරුජ්ඣතී”ති වදන්ති, තං කම්මවාචං පත්වා න වට්ටති. තස්මා විනයධරෙන නෙව ද-කාරො ත-කාරො කාතබ්බො…පෙ…. න ක-කාරො ය-කාරො. යථාපාළියා නිරුත්තිං සොධෙත්වා දසවිධාය බ්‍යඤ්ජනනිරුත්තියා වුත්තදොසෙ පරිහරන්තෙන කම්මවාචා කාතබ්බා. ඉතරථා හි සාවනං හාපෙති නාම.

අකාලෙ වා සාවෙතීති සාවනාය අකාලෙ අනොකාසෙ ඤත්තිං අට්ඨපෙත්වා පඨමංයෙව අනුස්සාවනකම්මං කත්වා පච්ඡා ඤත්තිං ඨපෙති. ඉති ඉමෙහි පඤ්චහාකාරෙහි අනුස්සාවනතො කම්මානි විපජ්ජන්ති.

486. සීමතො විපත්තියං පන **අතිඛුද්දකසීමා** නාම යා එකවීසති භික්ඛූ න ගණ්හාති. කුරුන්දියං පන “යත්ථ එකවීසති භික්ඛූ නිසීදිතුං න සක්කොන්තී”ති වුත්තං. තස්මා යා එවරූපා සීමා, අයං සම්මතාපි අසම්මතා, ගාමඛෙත්තසදිසාව හොති, තත්ථ කතං කම්මං කුප්පති. එස නයො සෙසසීමාසුපි. එත්ථ පන **අතිමහතී** නාම යා කෙසග්ගමත්තෙනාපි තියොජනං අතික්කාමෙත්වා සම්මතා හොති. **ඛණ්ඩනිමිත්තා** නාම අඝටිතනිමිත්තා වුච්චති. පුරත්ථිමාය දිසාය නිමිත්තං කිත්තෙත්වා අනුක්කමෙනෙව දක්ඛිණාය පච්ඡිමාය උත්තරාය දිසාය කිත්තෙත්වා පුන පුරත්ථිමාය දිසාය පුබ්බකිත්තිතං නිමිත්තං පටිකිත්තෙත්වාව ඨපෙතුං වට්ටති; එවං අඛණ්ඩනිමිත්තා හොති. සචෙ පන අනුක්කමෙන ආහරිත්වා උත්තරාය දිසාය නිමිත්තං කිත්තෙත්වා තත්ථෙව ඨපෙති, ඛණ්ඩනිමිත්තා හොති. අපරාපි **ඛණ්ඩනිමිත්තා** නාම යා අනිමිත්තුපගං තචසාරරුක්ඛං වා ඛාණුකං වා පංසුපුඤ්ජවාලිකාපුඤ්ජානං වා අඤ්ඤතරං අන්තරා එකං නිමිත්තං කත්වා සම්මතා හොති. **ඡායානිමිත්තා** නාම යා පබ්බතච්ඡායාදීනං යංකිඤ්චි ඡායං නිමිත්තං කත්වා සම්මතා හොති. **අනිමිත්තා** නාම යා සබ්බෙන සබ්බං නිමිත්තානි අකිත්තෙත්වා සම්මතා හොති.

බහිසීමෙ ඨිතො සීමං සම්මන්නති නාම නිමිත්තානි කිත්තෙත්වා නිමිත්තානං බහි ඨිතො සම්මන්නති. **නදියා සමුද්දෙ ජාතස්සරෙ සීමං සම්මන්නතීති** එතෙසු නදිආදීසු යං සම්මන්නති, සා එවං සම්මතාපි “සබ්බා, භික්ඛවෙ, නදී අසීමා, සබ්බො සමුද්දො අසීමො, සබ්බො ජාතස්සරො අසීමො”ති (මහාව. 147) වචනතො අසම්මතාව හොති. **සීමාය සීමං සම්භින්දතීති** අත්තනො සීමාය පරෙසං සීමං සම්භින්දති. **අජ්ඣොත්ථරතීති** අත්තනො සීමාය පරෙසං සීමං අජ්ඣොත්ථරති. තත්ථ යථා සම්භෙදො ච අජ්ඣොත්ථරණඤ්ච හොති, තං සබ්බං උපොසථක්ඛන්ධකෙ වුත්තමෙව. ඉති ඉමා එකාදසපි සීමා අසීමා ගාමඛෙත්තසදිසා එව, තාසු නිසීදිත්වා කතං කම්මං කුප්පති. තෙන වුත්තං “ඉමෙහි එකාදසහි ආකාරෙහි සීමතො කම්මානි විපජ්ජන්තී”ති.

487-488. පරිසතො කම්මවිපත්තියං පන කිඤ්චි අනුත්තානං නාම නත්ථි. යම්පි තත්ථ කම්මප්පත්තඡන්දාරහලක්ඛණං වත්තබ්බං සියා, තම්පි පරතො “චත්තාරො භික්ඛූ පකතත්තා කම්මප්පත්තා”තිආදිනා නයෙන වුත්තමෙව. තත්ථ **පකතත්තා කම්මප්පත්තාති** චතුවග්ගකරණෙ කම්මෙ චත්තාරො පකතත්තා අනුක්ඛිත්තා අනිස්සාරිතා පරිසුද්ධසීලා චත්තාරො භික්ඛූ කම්මප්පත්තා කම්මස්ස අරහා අනුච්ඡවිකා සාමිනො. න තෙහි විනා තං කම්මං කයිරති, න තෙසං ඡන්දො වා පාරිසුද්ධි වා එති. අවසෙසා පන සචෙපි සහස්සමත්තා හොන්ති, සචෙ සමානසංවාසකා, සබ්බෙ ඡන්දාරහාව හොන්ති. ඡන්දපාරිසුද්ධිං දත්වා ආගච්ඡන්තු වා මා වා, කම්මං පන තිට්ඨති. යස්ස පන සඞ්ඝො පරිවාසාදිකම්මං කරොති, සො නෙව කම්මප්පත්තො, නාපි ඡන්දාරහො. අපිච යස්මා තං පුග්ගලං වත්ථුං කත්වා සඞ්ඝො කම්මං කරොති, තස්මා “කම්මාරහො”ති වුච්චති. සෙසකම්මෙසුපි එසෙව නයො.

489. පුන **චත්තාරි කම්මානී**තිආදිකො නයො පණ්ඩකාදීනං අවත්ථුභාවදස්සනත්ථං වුත්තො. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

අපලොකනකම්මකථා

495-496. ඉදානි තෙසං කම්මානං පභෙදදස්සනත්ථං **"අපලොකනකම්මං කති ඨානානි ගච්ඡති"**තිආදිමාහ. තත්ථ **"අපලොකනකම්මං පඤ්ච ඨානානි ගච්ඡති – ඔසාරණං, නිස්සාරණං, භණ්ඩුකම්මං, බ්‍රහ්මදණ්ඩං, කම්මලක්ඛණඤ්ඤෙව පඤ්චම"**න්ති එත්ථ ''ඔසාරණං නිස්සාරණ''න්ති පදසිලිට්ඨතායෙතං වුත්තං. පඨමං පන නිස්සාරණා හොති, පච්ඡා ඔසාරණා. තත්ථ යා කණ්ටකසාමණෙරස්ස දණ්ඩකම්මනාසනා, සා ''නිස්සාරණා''ති වෙදිතබ්බා. තස්මා එතරහි සචෙපි සාමණෙරො බුද්ධස්ස වා ධම්මස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා අවණ්ණං භණති, ''අකප්පියං කප්පිය''න්ති දීපෙති, මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති අන්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්නාගතො, සො යාවතතියං නිවාරෙත්වා තං ලද්ධිං නිස්සජ්ජාපෙතබ්බො. නො චෙ විස්සජ්ජෙති, සඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා ''විස්සජ්ජෙහී''ති වත්තබ්බො. නො චෙ විස්සජ්ජෙති, බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා අපලොකනකම්මං කත්වා නිස්සාරෙතබ්බො. එවඤ්ච පන කම්මං කාතබ්බං –

> ''සඞ්ඝං, භන්තෙ, පුච්ඡාමි – 'අයං ඉත්ථන්නාමො සාමණෙරො බුද්ධස්ස ධම්මස්ස සඞ්ඝස්ස අවණ්ණවාදී මිච්ඡාදිට්ඨිකො, යං අඤ්ඤෙ සාමණෙරා ලභන්ති, දිරත්තතිරත්තං භික්ඛූහි සද්ධිං සහසෙය්‍යං, තස්ස අලාභාය නිස්සාරණා රුච්චති සඞ්ඝස්සා'ති. දුතියම්පි… තතියම්පි, භන්තෙ, සඞ්ඝං පුච්ඡාමි – 'අයං ඉත්ථන්නාමො සාමණෙරො බුද්ධස්ස…පෙ…. රුච්චති සඞ්ඝස්සා'ති චර පිරෙ විනස්සා''ති.

සො අපරෙන සමයෙන ''අහං, භන්තෙ, බාලතාය අඤ්ඤාණතාය අලක්ඛිකතාය එවං අකාසිං, ස්වාහං සඞ්ඝං ඛමාපෙමී''ති ඛමාපෙන්තො යාවතතියං යාචාපෙත්වා අපලොකනකම්මෙනෙව ඔසාරෙතබ්බො . එවං පන ඔසාරෙතබ්බො, සඞ්ඝමජ්ඣෙ බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝස්ස අනුමතියා සාවෙතබ්බං –

> ''සඞ්ඝං, භන්තෙ, පුච්ඡාමි – අයං ඉත්ථන්නාමො සාමණෙරො බුද්ධස්ස ධම්මස්ස සඞ්ඝස්ස අවණ්ණවාදී මිච්ඡාදිට්ඨිකො, යං අඤ්ඤෙ සාමණෙරා ලභන්ති, භික්ඛූහි සද්ධිං දිරත්තතිරත්තං සහසෙය්‍යං, තස්ස අලාභාය නිස්සාරිතො, ස්වායං ඉදානි සොරතො නිවාතවුත්ති ලජ්ජිධම්මං ඔක්කන්තො හිරොත්තප්පෙ පතිට්ඨිතො කතදණ්ඩකම්මො අච්චයං දෙසෙති, ඉමස්ස සාමණෙරස්ස යථා පුරෙ කායසම්භොගසාමග්ගිදානං රුච්චති සඞ්ඝස්සා''ති.

එවං තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං. එවං අපලොකනකම්මං ඔසාරණඤ්ච නිස්සාරණඤ්ච ගච්ඡති. **භණ්ඩුකම්මං** මහාඛන්ධකවණ්ණනායං වුත්තමෙව. **බ්‍රහ්මදණ්ඩො** පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකෙ වුත්තොයෙව. න කෙවලං පනෙස ඡන්නස්සෙව පඤ්ඤත්තො, යො අඤ්ඤොපි භික්ඛු මුඛරො හොති, භික්ඛූ දුරුත්තවචනෙහි ඝට්ටෙන්තො ඛුංසෙන්තො වම්භෙන්තො විහරති, තස්සපි දාතබ්බො. එවඤ්ච පන දාතබ්බො, සඞ්ඝමජ්ඣෙ බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝස්ස අනුමතියා සාවෙතබ්බං –

> ''භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු මුඛරො, භික්ඛූ දුරුත්තවචනෙහි ඝට්ටෙන්තො විහරති. සො භික්ඛු යං ඉච්ඡෙය්‍ය, තං වදෙය්‍ය. භික්ඛූහි ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු නෙව වත්තබ්බො, න ඔවදිතබ්බො, න අනුසාසිතබ්බො. සඞ්ඝං, භන්තෙ, පුච්ඡාමි – 'ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො බ්‍රහ්මදණ්ඩස්ස දානං, රුච්චති සඞ්ඝස්සා'ති. දුතියම්පි පුච්ඡාමි, තතියම්පි පුච්ඡාමි – 'ඉත්ථන්නාමස්ස, භන්තෙ, භික්ඛුනො බ්‍රහ්මදණ්ඩස්ස දානං, රුච්චති සඞ්ඝස්සා'''ති.

තස්ස අපරෙන සමයෙන සම්මා වත්තිත්වා ඛමාපෙන්තස්ස බ්‍රහ්මදණ්ඩො පටිප්පස්සම්භෙතබ්බො. එවඤ්ච පන පටිප්පස්සම්භෙතබ්බො, බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝමජ්ඣෙ සාවෙතබ්බං –

> ''භන්තෙ, භික්ඛුසඞ්ඝො අසුකස්ස භික්ඛුනො බ්‍රහ්මදණ්ඩං අදාසි, සො භික්ඛු සොරතො නිවාතවුත්ති ලජ්ජිධම්මං ඔක්කන්තො හිරොත්තප්පෙ පතිට්ඨිතො, පටිසඞ්ඛා ආයතිං සංවරෙ තිට්ඨති, සඞ්ඝං, භන්තෙ, පුච්ඡාමි, තස්ස භික්ඛුනො බ්‍රහ්මදණ්ඩස්ස පටිප්පස්සද්ධි, රුච්චති සඞ්ඝස්සා''ති.
>
> එවං යාවතතියං වත්වා අපලොකනකම්මෙනෙව බ්‍රහ්මදණ්ඩො පටිප්පස්සම්භෙතබ්බොති.

කම්මලක්ඛණඤ්ඤෙව පඤ්චමන්ති යං තං භගවතා භික්ඛුනික්ඛන්ධකෙ ''තෙන ඛො පන සමයෙන ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ භික්ඛුනියො කද්දමොදකෙන ඔසිඤ්චන්ති, 'අප්පෙව නාම අම්හෙසු සාරජ්ජෙය්‍යු'න්ති, කායං විවරිත්වා භික්ඛුනීනං දස්සෙන්ති , ඌරුං විවරිත්වා භික්ඛුනීනං දස්සෙන්ති, අඞ්ගජාතං විවරිත්වා භික්ඛුනීනං දස්සෙන්ති, භික්ඛුනියො ඔභාසෙන්ති, භික්ඛුනීහි සද්ධිං සම්පයොජෙන්ති, 'අප්පෙව නාම අම්හෙසු සාරජ්ජෙය්‍යු'න්ති. ඉමෙසු වත්ථූසු තෙසං භික්ඛූනං දුක්කටං පඤ්ඤපෙත්වා 'අනුජානාමි භික්ඛවෙ තස්ස භික්ඛුනො දණ්ඩකම්මං කාතු'න්ති. අථ ඛො භික්ඛුනීනං එතදහොසි – 'කිං නු ඛො දණ්ඩකම්මං කාතබ්බ'න්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං – 'අවන්දියො සො භික්ඛවෙ භික්ඛු භික්ඛුනිසඞ්ඝෙන කාතබ්බො'''ති එවං අවන්දියකම්මං අනුඤ්ඤාතං, තං කම්මලක්ඛණඤ්ඤෙව

පඤ්චමං ඉමස්ස අපලොකනකම්මස්ස ඨානං හොති. තස්ස හි කම්මඤ්ඤෙව ලක්ඛණං, න ඔසාරණාදීනි; තස්මා ‘‘කම්මලක්ඛණ’’න්ති වුච්චති. තස්ස කරණං තත්ථෙව වුත්තං. අපිච නං පටිප්පස්සද්ධියා සද්ධිං විත්ථාරතො දස්සෙතුං ඉධාපි වදාම, භික්ඛුනුපස්සයෙ සන්නිපතිතස්ස භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස අනුමතියා බ්‍යත්තාය භික්ඛුනියා සාවෙතබ්බං –

‘‘අය්‍යො අසුකො නාම අය්‍යො භික්ඛුනීනං අපාසාදිකං දස්සෙති, එතස්ස අය්‍යස්ස අවන්දියකරණං රුච්චතීති භික්ඛුනිසඞ්ඝං පුච්ඡාමි, දුතියම්පි… තතියම්පි භික්ඛුනිසඞ්ඝං පුච්ඡාමී’’ති.

එවං තික්ඛත්තුං සාවෙත්වා අපලොකනකම්මෙන අවන්දියකම්මං කාතබ්බං.

තතො පට්ඨාය සො භික්ඛු භික්ඛුනීහි න වන්දිතබ්බො. සචෙ අවන්දියමානො හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨපෙත්වා සම්මා වත්තති, තෙන භික්ඛුනියො ඛමාපෙතබ්බා. ඛමාපෙන්තෙන භික්ඛුනුපස්සයං අගන්ත්වා විහාරෙයෙව සඞ්ඝං වා ගණං වා එකං භික්ඛුං වා උපසඞ්කමිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ‘‘අහං භන්තෙ පටිසඞ්ඛා ආයතිං සංවරෙ තිට්ඨාමි, න පුන අපාසාදිකං දස්සෙස්සාමි, භික්ඛුනිසඞ්ඝො මය්හං ඛමතූ’’ති ඛමාපෙතබ්බං. තෙන සඞ්ඝෙන වා ගණෙන වා එකං භික්ඛුං පෙසෙත්වා එකභික්ඛුනා වා සයමෙව ගන්ත්වා භික්ඛුනියො වත්තබ්බා – ‘‘අයං භික්ඛු පටිසඞ්ඛා ආයතිං සංවරෙ ඨිතො, ඉමිනා අච්චයං දෙසෙත්වා භික්ඛුනිසඞ්ඝො ඛමාපිතො, භික්ඛුනිසඞ්ඝො ඉමං වන්දියං කරොතූ’’ති. සො වන්දියො කාතබ්බො. එවඤ්ච පන කාතබ්බො, භික්ඛුනුපස්සයෙ සන්නිපතිතස්ස භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස අනුමතියා බ්‍යත්තාය භික්ඛුනියා සාවෙතබ්බං –

‘‘අයං අය්‍යො අසුකො නාම අය්‍යො භික්ඛුනීනං අපාසාදිකං දස්සෙතීති භික්ඛුනිසඞ්ඝෙන අවන්දියො කතො, සො ලජ්ජිධම්මං ඔක්කමිත්වා පටිසඞ්ඛා ආයතිං සංවරෙ ඨිතො අච්චයං දෙසෙත්වා භික්ඛුනිසඞ්ඝං ඛමාපෙසි, තස්ස අය්‍යස්ස වන්දියකරණං රුච්චතීති භික්ඛුනිසඞ්ඝං පුච්ඡාමී’’ති –

තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං එවං අපලොකනකම්මෙනෙව වන්දියො කාතබ්බො.

අයං පනෙත්ථ පාළිමුත්තකොපි කම්මලක්ඛණවිනිච්ඡයො. ඉදඤ්හි කම්මලක්ඛණං නාම භික්ඛුනිසඞ්ඝමූලකං පඤ්ඤත්තං, භික්ඛුසඞ්ඝස්සාපි පනෙතං ලබ්භතියෙව. යඤ්හි භික්ඛුසඞ්ඝො සලාකග්ගයාගග්ගභත්තග්ගඋපොසථග්ගෙසු අපලොකනකම්මං කරොති, එතම්පි කම්මලක්ඛණමෙව. අච්ඡින්නචීවරජිණ්ණචීවරනට්ඨචීවරානඤ්හි සඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා යාවතතියං සාවෙත්වා අපලොකනකම්මං කත්වා චීවරං දාතුං වට්ටති. අප්පමත්තකවිස්සජ්ජකෙන පන චීවරං කරොන්තස්ස සෙනාසනක්ඛන්ධකවණ්ණනායං වුත්තප්පභෙදානි සූචිආදීනි අනපලොකෙත්වාපි දාතබ්බානි. තෙසං දානෙ සොයෙව ඉස්සරො, තතො අතිරෙකං දෙන්තෙන අපලොකෙත්වා දාතබ්බං. තතො හි අතිරෙකදානෙ සඞ්ඝො සාමී. ගිලානභෙසජ්ජම්පි තත්ථ වුත්තප්පකාරං සයමෙව දාතබ්බං. අතිරෙකං ඉච්ඡන්තස්ස අපලොකෙත්වා දාතබ්බං. යොපි ච දුබ්බලො වා ඡින්නිරියාපථො වා පච්ඡින්නභික්ඛාචාරපථො වා මහාගිලානො, තස්ස මහාවාසෙසු තත්‍රුප්පාදතො දෙවසිකං නාළි වා උපඩ්ඪනාළි වා එකදිවසංයෙව වා පඤ්ච වා දස වා තණ්ඩුලනාළියො දෙන්තෙන අපලොකනකම්මං කත්වාව දාතබ්බා. පෙසලස්ස භික්ඛුනො තත්‍රුප්පාදතො ඉණපලිබොධම්පි බහුස්සුතස්ස සඞ්ඝභාරනිත්ථාරකස්ස භික්ඛුනො අනුට්ඨාපනීයසෙනාසනම්පි සඞ්ඝකිච්චං කරොන්තානං කප්පියකාරකාදීනං භත්තවෙතනම්පි අපලොකනකම්මෙන දාතුං වට්ටති.

චතුපච්චයවසෙන දින්නතත්‍රුප්පාදතො සඞ්ඝිකං ආවාසං ජග්ගාපෙතුං වට්ටති. ‘‘අයං භික්ඛු ඉස්සරවතාය විචාරෙතී’’ති කථාපච්ඡින්දනත්ථං පන සලාකග්ගාදීසු වා අන්තරසන්නිපාතෙ වා සඞ්ඝං පුච්ඡිත්වාව ජග්ගාපෙතබ්බො. චීවරපිණ්ඩපාතත්ථාය ඔදිස්සදින්නතත්‍රුප්පාදතොපි අපලොකෙත්වා ආවාසො ජග්ගාපෙතබ්බො. අනපලොකෙත්වාපි වට්ටති. ‘‘සූරො වතායං භික්ඛු චීවරපිණ්ඩපාතත්ථාය දින්නතො ආවාසං ජග්ගාපෙතී’’ති එවං උප්පන්නකථාපච්ඡෙදනත්ථං පන අපලොකනකම්මමෙව කත්වා ජග්ගාපෙතබ්බො.

චෙතියෙ ඡත්තං වා වෙදිකං වා බොධිඝරං වා ආසනඝරං වා අකතං වා කරොන්තෙන ජිණ්ණං වා පටිසඞ්ඛරොන්තෙන සුධාකම්මං වා කරොන්තෙන මනුස්සෙ සමාදපෙත්වා කාතුං වට්ටති. සචෙ කාරකො නත්ථි, චෙතියස්ස උපනික්ඛෙපතො කාරෙතබ්බං. උපනික්ඛෙපෙපි අසති අපලොකනකම්මං කත්වා තත්‍රුප්පාදතො කාරෙතබ්බං, සඞ්ඝිකෙනපි. සඞ්ඝිකෙන හි අපලොකෙත්වා චෙතියකිච්චං කාතුං වට්ටති. චෙතියස්ස සන්තකෙන අපලොකෙත්වාපි සඞ්ඝිකකිච්චං කාතුං න වට්ටති. තාවකාලිකං පන ගහෙත්වා පාකතිකං කාතුං වට්ටති.

චෙතියෙ සුධාකම්මාදීනි කරොන්තෙහි පන භික්ඛාචාරතො වා සඞ්ඝතො වා යාපනමත්තං අලභන්තෙහි චෙතියසන්තකතො යාපනමත්තං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්තෙහි වත්තං කාතුං වට්ටති, ‘‘වත්තං කරොමා’’ති මච්ඡමංසාදීහි සඞ්ඝභත්තං කාතුං න වට්ටති. යෙ විහාරෙ රොපිතා ඵලරුක්ඛා සඞ්ඝෙන පරිග්ගහිතා හොන්ති, ජග්ගනකම්මං ලභන්ති, යෙසං ඵලානි ඝණ්ටිං පහරිත්වා භාජෙත්වා පරිභුඤ්ජන්ති, තෙසු අපලොකනකම්මං න කාතබ්බං. යෙ පන අපරිග්ගහිතා, තෙසු අපලොකනකම්මං කාතබ්බං. තං පන සලාකග්ගයාගග්ගභත්තග්ගඅන්තරසන්නිපාතෙසුපි කාතුං වට්ටති, උපොසථග්ගෙ පන වට්ටතියෙව. තත්ථ හි අනාගතානම්පි ඡන්දපාරිසුද්ධි ආහරියති, තස්මා තං සුවිසොධිතං හොති.

එවඤ්ච පන කාතබ්බං, බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අනුමතියා සාවෙතබ්බං –

> ‘‘භන්තෙ, යං ඉමස්මිං විහාරෙ අන්තොසීමාය සඞ්ඝසන්තකං මූලතචපත්තඅඞ්කුරපුප්ඵඵලඛාදනීයාදි අත්ථි, තං සබ්බං ආගතාගතානං භික්ඛූනං යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතුං රුච්චතීති සඞ්ඝං පුච්ඡාමී’’ති තික්ඛත්තුං පුච්ඡිතබ්බං.

චතූහි පඤ්චහි භික්ඛූහි කතං සුකතමෙව. යස්මිං විහාරෙ ද්වෙ තයො ජනා වසන්ති, තෙහි නිසීදිත්වා කතම්පි සඞ්ඝෙන කතසදිසමෙව. යස්මිං පන විහාරෙ එකො භික්ඛු හොති, තෙන භික්ඛුනා උපොසථදිවසෙ පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චං කත්වා නිසින්නෙන කතම්පි කතිකවත්තං සඞ්ඝෙන කතසදිසමෙව හොති.

කරොන්තෙන පන ඵලවාරෙන කාතුම්පි චත්තාරො මාසෙ ඡ මාසෙ එකසංවච්ඡරන්ති එවං පරිච්ඡින්දිත්වාපි අපරිච්ඡින්දිත්වාපි කාතුං වට්ටති. පරිච්ඡින්නෙ යථාපරිච්ඡෙදං පරිභුඤ්ජිත්වා පුන කාතබ්බං. අපරිච්ඡින්නෙ යාව රුක්ඛා ධරන්ති තාව වට්ටතියෙව. යෙපි තෙසං රුක්ඛානං බීජෙහි අඤ්ඤෙ රුක්ඛා රොපිතා හොන්ති, තෙසම්පි සා එව කතිකා.

සචෙ පන අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ රොපිතා හොන්ති, තෙසං යත්ථ රොපිතා, තස්මිංයෙව විහාරෙ සඞ්ඝො සාමී. යෙපි අඤ්ඤතො බීජානි ආහරිත්වා පුරිමවිහාරෙ පච්ඡා රොපිතා, තෙසු අඤ්ඤා කතිකා කාතබ්බා. කතිකාය කතාය පුග්ගලිකට්ඨානෙ තිට්ඨන්ති, යථාසුඛං ඵලාදීනි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. සචෙ පනෙත්ථ තං තං ඔකාසං පරික්ඛිපිත්වා පරිවෙණානි කත්වා ජග්ගන්ති, තෙසං භික්ඛූනං පුග්ගලිකට්ඨානෙ තිට්ඨන්ති. අඤ්ඤෙ පරිභුඤ්ජිතුං න ලභන්ති, තෙහි පන සඞ්ඝස්ස දසභාගං දත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බානි. යොපි මජ්ඣෙවිහාරෙ රුක්ඛං සාඛාහි පරිවාරෙත්වා රක්ඛති, තස්සාපි එසෙව නයො.

පොරාණවිහාරං ගතස්ස සම්භාවනීයභික්ඛුනො ‘‘ථෙරො ආගතො’’ති ඵලාඵලං ආහරන්ති, සචෙ තත්ථ මූලෙ සබ්බපරියත්තිධරො බහුස්සුතභික්ඛු විහාසි, ‘‘අද්ධා එත්ථ දීඝා කතිකා කතා භවිස්සතී’’ති නික්කුක්කුච්චෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බං. විහාරෙ ඵලාඵලං පිණ්ඩපාතිකානම්පි වට්ටති, ධුතඞ්ගං න කොපෙති. සාමණෙරා අත්තනො ආචරියුපජ්ඣායානං බහූනි ඵලානි දෙන්ති, අඤ්ඤෙ භික්ඛූ අලභන්තා ඛියන්ති, ඛියනමත්තමෙව චෙතං හොති.

සචෙ පන දුබ්භික්ඛං හොති, එකං පනසරුක්ඛං නිස්සාය සට්ඨිපි ජනා ජීවන්ති, තාදිසෙ කාලෙ සබ්බෙසං සඞ්ගහකරණත්ථාය භාජෙත්වා ඛාදිතබ්බං, අයං සාමීචි. යාව පන කතිකවත්තං න පටිප්පස්සම්භති, තාව තෙහි ඛායිතං සුඛායිතමෙව. කදා පන කතිකවත්තං පටිප්පස්සම්භති? යදා සමග්ගො සඞ්ඝො සන්නිපතිත්වා ‘‘ඉතො පට්ඨාය භාජෙත්වා ඛාදන්තූ’’ති සාවෙති. එකභික්ඛුකෙ පන විහාරෙ එකෙන සාවිතෙපි පුරිමකතිකා පටිප්පස්සම්භතියෙව. සචෙ පටිප්පස්සද්ධාය කතිකාය සාමණෙරා නෙව රුක්ඛතො පාතෙන්ති, න භූමිතො ගහෙත්වා භික්ඛූනං දෙන්ති, පතිතඵලානි පාදෙහි පහරන්තා විචරන්ති, තෙසං දසභාගතො පට්ඨාය යාව උපඩ්ඪඵලභාගෙන ඵාතිකම්මං කාතබ්බං. අද්ධා ඵාතිකම්මලොභෙන ආහරිත්වා දස්සන්ති. පුන සුභික්ඛෙ ජාතෙ කප්පියකාරකෙසු ආගන්ත්වා සාඛාපරිවාරාදීනි කත්වා රුක්ඛෙ රක්ඛන්තෙසු සාමණෙරානං ඵාතිකම්මං න දාතබ්බං, භාජෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං.

‘‘විහාරෙ ඵලාඵලං අත්ථී’’ති සාමන්තගාමෙහි මනුස්සා ගිලානානං වා ගබ්භිනීනං වා අත්ථාය ආගන්ත්වා ‘‘එකං නාළිකෙරං දෙථ, අම්බං දෙථ, ලබුජං දෙථා’’ති යාචන්ති, දාතබ්බං න දාතබ්බන්ති? දාතබ්බං. අදීයමානෙ හි තෙ දොමනස්සිකා හොන්ති, දෙන්තෙන පන සඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා යාවතතියං සාවෙත්වා අපලොකනකම්මං කත්වාව දාතබ්බං, කතිකවත්තං වා කත්වා ඨපෙතබ්බං, එවඤ්ච පන කාතබ්බං, බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝස්ස අනුමතියා සාවෙතබ්බං –

> ‘‘සාමන්තගාමෙහි මනුස්සා ආගන්ත්වා ගිලානාදීනං අත්ථාය ඵලාඵලං යාචන්ති, ද්වෙ නාළිකෙරානි, ද්වෙ තාලඵලානි, ද්වෙ පනසානි, පඤ්ච අම්බානි, පඤ්ච කදලිඵලානි ගණ්හන්තානං අනිවාරණං, අසුකරුක්ඛතො ච අසුකරුක්ඛතො ච ඵලං ගණ්හන්තානං අනිවාරණං රුච්චති භික්ඛුසඞ්ඝස්සා’’ති තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං.

තතො පට්ඨාය ගිලානාදීනං නාමං ගහෙත්වා යාචන්තා ‘‘ගණ්හථා’’ති න වත්තබ්බා, වත්තං පන ආචික්ඛිතබ්බං – ‘‘නාළිකෙරාදීනි ඉමිනා නාම පරිච්ඡෙදෙන ගණ්හන්තානං අසුකරුක්ඛතො ච අසුකරුක්ඛතො ච ඵලං ගණ්හන්තානං අනිවාරණං කත’’න්ති. අනුවිචරිත්වා පන ‘‘අයං මධුරඵලො අම්බො, ඉතො ගණ්හථා’’තිපි න වත්තබ්බා. ඵලභාජනකාලෙ පන ආගතානං සම්මතෙන උපඩ්ඪභාගො දාතබ්බො, අසම්මතෙන අපලොකෙත්වා දාතබ්බං.

ඛීණපරිබ්බයො වා මග්ගගමියසත්ථවාහො වා අඤ්ඤො වා ඉස්සරො ආගන්ත්වා යාචති, අපලොකෙත්වාව දාතබ්බං. බලක්කාරෙන ගහෙත්වා ඛාදන්තො න වාරෙතබ්බො. කුද්ධො හි සො රුක්ඛෙපි ඡින්දෙය්‍ය, අඤ්ඤම්පි අනත්ථං කරෙය්‍ය. පුග්ගලිකපරිවෙණං ආගන්ත්වා ගිලානස්ස ගාමෙන යාචන්තො ‘‘අම්හෙහි ඡායාදීනං අත්ථාය රොපිතං, සචෙ අත්ථි, තුම්හෙ ජානාථා’’ති වත්තබ්බො. යදි පන ඵලහරිතාව රුක්ඛා හොන්ති, කණ්ටකෙ බන්ධිත්වා ඵලවාරෙන ඛාදන්ති, අපච්චාසීසන්තෙන හුත්වා දාතබ්බං. බලක්කාරෙන ගණ්හන්තො න වාරෙතබ්බො, පුබ්බෙ වුත්තමෙවෙත්ථ කාරණං.

සඞ්ඝස්ස එලාරාමො හොති, පටිජග්ගනං න ලභති, සචෙ තං කොචි වත්තසීසෙන ජග්ගති, සඞ්ඝස්සෙව හොති. අථාපි කස්සචි පටිබලස්ස භික්ඛුනො ''ඉමං සප්පුරිස ජග්ගිත්වා දෙහී''ති සඞ්ඝො භාරං කරොති, සො වෙ වත්තසීසෙන ජග්ගති, එවම්පි සඞ්ඝස්සෙව හොති. ඵාතිකම්මං පච්චාසීසන්තස්ස පන තතියභාගෙන වා උපඩ්ඪභාගෙන වා ඵාතිකම්මං කාතබ්බං. ''භාරියං කම්ම''න්ති වත්වා එත්තකෙන අනිච්ඡන්තො පන සබ්බං තවෙව සන්තකං කත්වා ''මූලභාගං දසභාගමත්තං දත්වා ජග්ගාහී''තිපි වත්තබ්බො. ගරුභණ්ඩත්තා පන මූලච්ඡෙජ්ජවසෙන න දාතබ්බං. සො මූලභාගං දත්වා බාදන්තො අකතාවාසං වා කත්වා කතාවාසං වා ජග්ගිත්වා නිස්සිතකානං ආරාමං නියාදෙති, තෙහිපි මූලභාගො දාතබ්බොව. යදා පන භික්ඛූ සයං ජග්ගිතුං පහොන්ති, අථ තෙසං ජග්ගිතුඤ්ච න දාතබ්බං, ජග්ගිතකාලෙ ච න වාරෙතබ්බා, ජග්ගනකාලෙයෙව වාරෙතබ්බා. ''බහුං තුම්හෙහි ඛායිතං, ඉදානි මා ජග්ගිත්ථ, භික්ඛුසඞ්ඝොයෙව ජග්ගිස්සතී''ති වත්තබ්බං.

සචෙ පන නෙව වත්තසීසෙන ජග්ගන්තො අත්ථි, න ඵාතිකම්මෙන, න සඞ්ඝො ජග්ගිතුං පහොති, එකො අනාපුච්ඡිත්වාව ජග්ගිත්වා ඵාතිකම්මං වඩ්ඪෙත්වා පච්චාසීසති, අපලොකනකම්මෙන ඵාතිකම්මං වඩ්ඪෙත්වා දාතබ්බං. ඉති ඉමං සබ්බම්පි කම්මලක්ඛණමෙව හොති. අපලොකනකම්මං ඉමානි පඤ්ච ඨානානි ගච්ඡති.

ඤත්තිකම්මට්ඨානභෙදෙ පන ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමස්ස ආයස්මතො උපසම්පදාපෙක්ඛො, අනුසිට්ඨො සො මයා. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමො ආගච්ඡෙය්‍යාති, ආගච්ඡාහීති වත්තබ්බො''ති එවං උපසම්පදාපෙක්ඛස්ස ඔසාරණා ඔසාරණා නාම.

''සුණන්තු මෙ ආයස්මන්තා, අයං ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු ධම්මකථිකො ඉමස්ස නෙව සුත්තං ආගච්ඡති, නො සුත්තවිභඞ්ගො, සො අත්ථං අසල්ලක්ඛෙත්වා බ්‍යඤ්ජනච්ඡායාය අත්ථං පටිබාහති. යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමං භික්ඛුං වුට්ඨාපෙත්වා අවසෙසා ඉමං අධිකරණං වූපසමෙය්‍යාමා''ති එවං උබ්බාහිකාවිනිච්ඡයෙ ධම්මකථිකස්ස භික්ඛුනො නිස්සාරණා නිස්සාරණා නාම.

''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අජ්ජුපොසථො පන්නරසො. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො උපොසථං කරෙය්‍යා''ති එවං උපොසථකම්මවසෙන ඨපිතා ඤත්ති උපොසථො නාම.

''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අජ්ජ පවාරණා පන්නරසී. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යා''ති එවං පවාරණාකම්මවසෙන ඨපිතා ඤත්ති පවාරණා නාම.

''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමස්ස ආයස්මතො උපසම්පදාපෙක්ඛො. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමං අනුසාසෙය්‍ය''න්ති. ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමං අනුසාසෙය්‍යා''ති. ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමං අන්තරායිකෙ ධම්මෙ පුච්ඡෙය්‍ය''න්ති. ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමං අන්තරායිකෙ ධම්මෙ පුච්ඡෙය්‍යා''ති. ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමං විනයං පුච්ඡෙය්‍ය''න්ති. ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමං විනයං පුච්ඡෙය්‍යා''ති. ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමෙන විනයං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙය්‍ය''න්ති. ''යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, ඉත්ථන්නාමො ඉත්ථන්නාමෙන විනයං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙය්‍යා''ති එවං අත්තානං වා පරං වා සම්මන්නිතුං ඨපිතා ඤත්ති සම්මුති නාම.

''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, ඉදං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො නිස්සග්ගියං සඞ්ඝස්ස නිස්සට්ඨං. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍යා''ති. ''යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ආයස්මන්තා ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍යු''න්ති එවං නිස්සට්ඨචීවරපත්තාදීනං දානං දානං නාම.

''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු ආපත්තිං සරති, විවරති, උත්තානිං කරොති, දෙසෙති. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො ආපත්තිං පටිග්ගණ්හෙය්‍යන්ති. යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, අහං ඉත්ථන්නාමස්ස භික්ඛුනො ආපත්තිං පටිග්ගණ්හෙය්‍ය''න්ති. තෙන වත්තබ්බො ''පස්සසී''ති. ''ආම පස්සාමී''ති. ආයතිං සංවරෙය්‍යාසීති එවං ආපත්තිපටිග්ගහො පටිග්ගහො නාම.

''සුණන්තු මෙ, ආයස්මන්තා ආවාසිකා. යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉදානි උපොසථං කරෙය්‍යාම, පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යාම, ආගමෙ කාළෙ පවාරෙය්‍යාමා''ති. තෙ චෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ භණ්ඩනකාරකා කලහකාරකා විවාදකාරකා භස්සකාරකා සඞ්ඝෙ අධිකරණකාරකා තං කාළං අනුවසෙය්‍යුං, ආවාසිකෙන භික්ඛුනා බ්‍යත්තෙන පටිබලෙන ආවාසිකා භික්ඛූ ඤාපෙතබ්බා – ''සුණන්තු මෙ, ආයස්මන්තා ආවාසිකා. යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, ඉදානි උපොසථං කරෙය්‍යාම, පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යාම, ආගමෙ ජුණ්හෙ පවාරෙය්‍යාමා''ති එවං කතා පවාරණාපච්චුක්කඩ්ඪනා පච්චුක්කඩ්ඪනා නාම.

සබ්බෙහෙව එකජ්ඣං සන්නිපතිතබ්බං, සන්නිපතිත්වා බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා පටිබලෙන සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො – ''සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො අම්හාකං භණ්ඩනජාතානං කලහජාතානං විවාදාපන්නානං විහරතං බහුං අස්සාමණකං අජ්ඣාචිණ්ණං භාසිතපරික්කන්තං. සචෙ මයං ඉමාහි ආපත්තීහි අඤ්ඤමඤ්ඤං කාරෙස්සාම, සියාපි තං

අධිකරණං කක්ඛළත්තාය වාළත්තාය භෙදාය සංවත්තෙය්‍ය. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ඉමං අධිකරණං තිණවත්ථාරකෙන වූපසමෙය්‍ය ඨපෙත්වා ථුල්ලවජ්ජං, ඨපෙත්වා ගිහිපටිසයුත්ත''න්ති එවං තිණවත්ථාරකසමථෙන කත්වා සබ්බපඨමා සබ්බසඞ්ගාහිකඤත්ති කම්මලක්ඛණං නාම.

තථා තතො පරා එකෙකස්මිං පක්ඛෙ එකෙකං කත්වා ද්වෙ ඤත්තියො ඉති යථාවුත්තප්පභෙදං ඔසාරණං නිස්සාරණං…පෙ…. කම්මලක්ඛණඤ්ඤෙව නවමන්ති ඤත්තිකම්මං ඉමානි නව ඨානානි ගච්ඡති.

ඤත්තිදුතියකම්මට්ඨානභෙදෙ පන වඩ්ඪස්ස ලිච්ඡවිනො පත්තනික්කුජ්ජනවසෙන ඛන්ධකෙ වුත්තා නිස්සාරණා. තස්සෙව පත්තුක්කුජ්ජනවසෙන වුත්තා ඔසාරණා ච වෙදිතබ්බා.

සීමාසම්මුති තිචීවරෙන අවිප්පවාසසම්මුති, සන්ථතසම්මුති, භත්තුද්දෙසක-සෙනාසනග්ගාහාපක-භණ්ඩාගාරික-චීවරපටිග්ගාහක-චීවරභාජක-යාගුභාජකඵලභාජක-ඛජ්ජභාජක-අප්පමත්තකවිස්සජ්ජක-සාටියග්ගාහාපක-පත්තග්ගාහාපක-ආරාමිකපෙසකසාමණෙරපෙසකසම්මුතීති එතාසං සම්මුතීනං වසෙන සම්මුති වෙදිතබ්බා. කඨිනචීවරදානමතකචීවරදානවසෙන දානං වෙදිතබ්බං.

කඨිනුද්ධාරවසෙන උද්ධාරො වෙදිතබ්බො. කුටිවත්ථුවිහාරවත්ථුදෙසනාවසෙන දෙසනා වෙදිතබ්බා. යා පන තිණවත්ථාරකසමථෙ සබ්බසඞ්ගාහිකඤත්තිඤ්ච එකෙකස්මිං පක්ඛෙ එකෙකං ඤත්තිඤ්චාති තිස්සො ඤත්තියො ඨපෙත්වා පුන එකස්මිං පක්ඛෙ එකා, එකස්මිං පක්ඛෙ එකාති ද්වෙ ඤත්තිදුතියකම්මවාචා වුත්තා, තාසං වසෙන කම්මලක්ඛණං වෙදිතබ්බං . ඉති ඤත්තිදුතියකම්මං ඉමානි සත්ත ඨානානි ගච්ඡති.

ඤත්තිචතුත්ථකම්මට්ඨානභෙදෙ පන තජ්ජනීයකම්මාදීනං සත්තන්නං කම්මානං වසෙන නිස්සාරණා, තෙසංයෙව ච කම්මානං පටිප්පස්සම්භනවසෙන ඔසාරණා වෙදිතබ්බා. භික්ඛුනොවාදකසම්මුතිවසෙන සම්මුති වෙදිතබ්බා. පරිවාසදානමානත්තදානවසෙන දානං වෙදිතබ්බං. මූලායපටිකස්සනකම්මවසෙන නිග්ගහො වෙදිතබ්බො. ''උක්ඛිත්තානුවත්තිකා අට්ඨ, යාවතතියකා අරිට්ඨො චණ්ඩකාළී ච ඉමෙ තෙ යාවතතියකා''ති ඉමාසං එකාදසන්නං සමනුභාසනානං වසෙන සමනුභාසනා වෙදිතබ්බා. උපසම්පදාකම්මඅබ්භානකම්මවසෙන පන කම්මලක්ඛණං වෙදිතබ්බං. ඉති ඤත්තිචතුත්ථකම්මං ඉමානි සත්ත ඨානානි ගච්ඡති.

497. ඉති කම්මානි ච කම්මවිපත්තිඤ්ච විපත්තිවිරහිතානං කම්මානං ඨානපභෙදගමනඤ්ච දස්සෙත්වා ඉදානි තෙසං කම්මානං කාරකස්ස සඞ්ඝස්ස පරිච්ඡෙදං දස්සෙන්තො පුන **''චතුවග්ගකරණෙ කම්මෙ''**තිආදිමාහ. තස්සත්ථො පරිසතො කම්මවිපත්තිවණ්ණනායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බොති.

කම්මවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අත්ථවසවග්ගාදිවණ්ණනා

498. ඉදානි යානි තානි තෙසං කම්මානං වත්ථුභූතානි සික්ඛාපදානි, තෙසං පඤ්ඤත්තියං ආනිසංසං දස්සෙතුං **''ද්වෙ අත්ථවසෙ පටිච්චා''**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **දිට්ඨධම්මිකානං වෙරානං සංවරායාති** පාණාතිපාතාදීනං පඤ්චන්නං දිට්ඨධම්මිකවෙරානං සංවරත්ථාය පිදහනත්ථාය. **සම්පරායිකානං වෙරානං පටිඝාතායාති** විපාකදුක්ඛසඞ්ඛාතානං සම්පරායිකවෙරානං පටිඝාතත්ථාය, සමුච්ඡෙදනත්ථාය අනුප්පජ්ජනත්ථාය. **දිට්ඨධම්මිකානං වජ්ජානං සංවරායාති** තෙසංයෙව පඤ්චන්නං වෙරානං සංවරත්ථාය. **සම්පරායිකානං වජ්ජානන්ති** තෙසංයෙව විපාකදුක්ඛානං. විපාකදුක්ඛානෙව හි ඉධ වජ්ජනීයභාවතො වජ්ජානීති වුත්තානි. **දිට්ඨධම්මිකානං භයානන්ති** ගරහා උපවාදො තජ්ජනීයාදීනි කම්මානි උපොසථපවාරණානං ඨපනං අකිත්තිපකාසනීයකම්මන්ති එතානි දිට්ඨධම්මිකභයානි නාම, එතෙසං සංවරත්ථාය. **සම්පරායිකභයානි** පන විපාකදුක්ඛානියෙව , තෙසං පටිඝාතත්ථාය. **දිට්ඨධම්මිකානං අකුසලානන්ති** පඤ්චවෙරදසඅකුසලකම්මපථප්පභෙදානං අකුසලානං සංවරත්ථාය. විපාකදුක්ඛානෙව පන අක්ඛමට්ඨෙන **සම්පරායිකඅකුසලානීති** වුච්චන්ති, තෙසං පටිඝාතත්ථාය. **ගිහීනං අනුකම්පායාති** අගාරිකානං සද්ධාරක්ඛණවසෙන අනුකම්පනත්ථාය. **පාපිච්ඡානං පක්ඛුපච්ඡෙදායාති** පාපිච්ඡපුග්ගලානං ගණබන්ධභෙදනත්ථාය ගණභොජනසික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙව. යඤ්හෙත්ථ වත්තබ්බං සියා, තං සබ්බං පඨමපාරාජිකවණ්ණනායමෙව වුත්තන්ති.

සික්ඛාපදෙසු අත්ථවසෙන වණ්ණනා නිට්ඨිතා.

499. පාතිමොක්ඛාදීසු **පාතිමොක්ඛුද්දෙසොති** භික්ඛූනං පඤ්චවිධො භික්ඛුනීනං චතුබ්බිධො. පරිවාසදානාදීසු **ඔසාරණීයං පඤ්ඤත්තන්ති** අට්ඨාරසසු වා තෙචත්තාලීසාය වා වත්තෙසු වත්තමානස්ස ඔසාරණීයං පඤ්ඤත්තං. යෙන කම්මෙන ඔසාරීයති, තං කම්මං පඤ්ඤත්තන්ති අත්ථො. **නිස්සාරණීයං පඤ්ඤත්තන්ති** භණ්ඩනකාරකාදයො යෙන කම්මෙන නිස්සාරීයන්ති, තං කම්මං පඤ්ඤත්තන්ති අත්ථො.

500. අපඤ්ඤත්තෙතිආදීසු **අපඤ්ඤත්තෙ පඤ්ඤත්තන්ති** සත්තාපත්තික්ඛන්ධා කකුසන්ධඤ්ච සම්මාසම්බුද්ධං කොණාගමනඤ්ච කස්සපඤ්ච සම්මාසම්බුද්ධං ඨපෙත්වා අන්තරා කෙනචි අපඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙ පඤ්ඤත්තං නාම. මක්කටිවත්ථුආදිවිනීතකථා සික්ඛාපදෙ පඤ්ඤත්තෙ අනුපඤ්ඤත්තං නාම. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

ආනිසංසවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

501. ඉදානි සබ්බසික්ඛාපදානං එකෙකෙන ආකාරෙන නවධා සඞ්ගහං දස්සෙතුං **''නව සඞ්ගහා''**තිආදිමාහ. තත්ථ **වත්ථුසඞ්ගහොති** වත්ථුනා සඞ්ගහො. එවං සෙසෙසුපි පදත්ථො වෙදිතබ්බො. අයං පනෙත්ථ අත්ථයොජනා – යස්මා හි එකසික්ඛාපදම්පි අවත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තං නත්ථි, තස්මා සබ්බානි වත්ථුනා සඞ්ගහිතානීති එවං තාව වත්ථුසඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

යස්මා පන ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා සීලවිපත්තියා සඞ්ගහිතා, පඤ්චාපත්තික්ඛන්ධා ආචාරවිපත්තියා, ඡ සික්ඛාපදානි ආජීවවිපත්තියා සඞ්ගහිතානි, තස්මා සබ්බානිපි විපත්තියා සඞ්ගහිතානීති එවං විපත්තිසඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

යස්මා පන සත්තහාපත්තීහි මුත්තං එකසික්ඛාපදම්පි නත්ථි, තස්මා සබ්බානි ආපත්තියා සඞ්ගහිතානීති එවං ආපත්තිසඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

සබ්බානි ච සත්තසු නගරෙසු පඤ්ඤත්තානීති නිදානෙන සඞ්ගහිතානීති එවං නිදානසඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

යස්මා පන එකසික්ඛාපදම්පි අජ්ඣාචාරිකපුග්ගලෙ අසති පඤ්ඤත්තං නත්ථි, තස්මා සබ්බානි පුග්ගලෙන සඞ්ගහිතානීති එවං පුග්ගලසඞ්ගහො වෙදිතබ්බො.

සබ්බානි පන පඤ්චහි චෙව සත්තහි ච ආපත්තික්ඛන්ධෙහි සඞ්ගහිතානි, සබ්බානි න විනා ඡහි සමුට්ඨානෙහි සමුට්ඨන්තීති සමුට්ඨානෙන සඞ්ගහිතානි. සබ්බානි ච චතූසු අධිකරණෙසු ආපත්තාධිකරණෙන සඞ්ගහිතානි. සබ්බානි සත්තහි සමථෙහි සමථං ගච්ඡන්තීති සමථෙහි සඞ්ගහිතානි. එවමෙත්ථ ඛන්ධසමුට්ඨානඅධිකරණසමථසඞ්ගහාපි වෙදිතබ්බා. සෙසං පුබ්බෙ වුත්තනයමෙවාති.

සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය

නවසඞ්ගහිතවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිට්ඨිතා ච පරිවාරස්ස අනුත්තානත්ථපදවණ්ණනාති.

නිගමනකථා

එත්තාවතා ච –

උභතො විභඞ්ගඛන්ධක-පරිවාරවිභත්තිදෙසනං නාථො;
විනයපිටකං විනෙන්තො, වෙනෙය්‍යං යං ජිනො ආහ.

සමධිකසත්තවීසති-සහස්සමත්තෙන තස්ස ගන්ථෙන;
සංවණ්ණනා සමත්තා, **සමන්තපාසාදිකා** නාම.

තත්‍රිදං සමන්තපාසාදිකාය සමන්තපාසාදිකත්තස්මිං –

ආචරියපරම්පරතො, නිදානවත්ථුප්පභෙදදීපනතො;
පරසමයවිවජ්ජනතො, සකසමයවිසුද්ධිතො චෙව.

බ්‍යඤ්ජනපරිසොධනතො, පදත්ථතො පාළියොජනක්කමතො;
සික්ඛාපදනිච්ඡයතො, විභඞ්ගනයභෙදදස්සනතො.

සම්පස්සතං න දිස්සති, කිඤ්චි අපාසාදිකං යතො එත්ථ;
විඤ්ඤූනමයං තස්මා, සමන්තපාසාදිකාත්වෙව.

සංවණ්ණනා පවත්තා, විනයස්ස විනෙය්‍යදමනකුසලෙන;

වුත්තස්ස ලොකනාථෙන, ලොකමනුකම්පමානෙනාති.

මහාඅට්ඨකථඤ්චෙව , මහාපච්චරිමෙවච;
කුරුන්දිඤ්චාති තිස්සොපි, සීහළට්ඨකථා ඉමා.

බුද්ධමිත්තොති නාමෙන, විස්සුතස්ස යසස්සිනො;
විනයඤ්ඤුස්ස ධීරස්ස, සුත්වා ථෙරස්ස සන්තිකෙ.

මහාමෙඝවනුය්‍යානෙ, භූමිභාගෙ පතිට්ඨිතො;
මහාවිහාරො යො සත්ථු, මහාබොධිවිභූසිතො.

යං තස්ස දක්ඛිණෙ භාගෙ, පධානඝරමුත්තමං;
සුචිචාරිත්තසීලෙන, භික්ඛුසඞ්ඝෙන සෙවිතං.

උළාරකුලසම්භූතො , සඞ්ඝුපට්ඨායකො සදා;
අනාකුලාය සද්ධාය, පසන්නො රතනත්තයෙ.

මහානිගමසාමීති , විස්සුතො තත්ථ කාරයි;
චාරුපාකාරසඤ්චිතං, යං පාසාදං මනොරමං.

සීතච්ඡායතරූපෙතං, සම්පන්නසලිලාසයං;
වසතා තත්‍ර පාසාදෙ, මහානිගමසාමිනො.

සුචිසීලසමාචාරං, ථෙරං **බුද්ධසිරි**ව්හයං;
යා උද්දිසිත්වා ආරද්ධා, ඉද්ධා විනයවණ්ණනා.

පාලයන්තස්ස සකලං, ලඞ්කාදීපං නිරබ්බුදං;
රඤ්ඤො සිරිනිවාසස්ස, **සිරිපාල**යසස්සිනො.

සමවීසතිමෙ ඛෙමෙ, ජයසංවච්ඡරෙ අයං;
ආරද්ධා එකවීසම්හි, සම්පත්තෙ පරිනිට්ඨිතා.

උපද්දවා කුලෙ ලොකෙ, නිරුපද්දවතො අයං;
එකසංවච්ඡරෙනෙව, යථා නිට්ඨං උපාගතා.

එවං සබ්බස්ස ලොකස්ස, නිට්ඨං ධම්මූපසංහිතා;
සීඝං ගච්ඡන්තු ආරම්භා, සබ්බෙපි නිරුපද්දවා.

චිරට්ඨිතත්ථං ධම්මස්ස, කරොන්තෙන මයා ඉමං;
සද්ධම්මබහුමානෙන, යඤ්ච පුඤ්ඤං සමාචිතං.

සබ්බස්ස ආනුභාවෙන, තස්ස සබ්බෙපි පාණිනො;
භවන්තු ධම්මරාජස්ස, සද්ධම්මරසසෙවිනො.

චිරං තිට්ඨතු සද්ධම්මො, කාලෙ වස්සං චිරං පජං;
තප්පෙතු දෙවො ධම්මෙන, රාජා රක්ඛතු මෙදිනින්ති.

පරමවිසුද්ධසද්ධාබුද්ධිවීරියපටිමණ්ඩිතෙන සීලාචාරජ්ජවමද්දවාදිගුණසමුදයසමුදිතෙන සකසමයසමයන්තරගහනජ්ඣොගාහණසමත්ථෙන පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියසමන්නාගතෙන තිපිටකපරියත්තිප්පභෙදෙ සාට්ඨකථෙ සත්ථුසාසනෙ අප්පටිහතඤාණප්පභාවෙන මහාවෙය්‍යාකරණෙන කරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගතමධුරොදාරවචනලාවණ්ණයුත්තෙන යුත්තමුත්තවාදිනා වාදිවරෙන මහාකවිනා පභින්නපටිසම්භිදාපරිවාරෙ ඡළභිඤ්ඤාදිපභෙදගුණපටිමණ්ඩිතෙ උත්තරිමනුස්සධම්මෙ සුප්පතිට්ඨිතබුද්ධීනං ථෙරවංසප්පදීපානං ථෙරානං මහාවිහාරවාසීනං වංසාලඞ්කාරභූතෙන විපුලවිසුද්ධබුද්ධිනා **බුද්ධඝොසොති** ගරූහි ගහිතනාමධෙය්‍යෙන ථෙරෙන කතා අයං **සමන්තපාසාදිකා** නාම විනයසංවණ්ණනා –

තාව තිට්ඨතු ලොකස්මිං, ලොකනිත්ථරණෙසිනං;

දස්සෙන්තී කුලපුත්තානං, නයං සීලවිසුද්ධියා.

යාව බුද්ධොති නාමම්පි, සුද්ධචිත්තස්ස තාදිනො;
ලොකම්හි ලොකජෙට්ඨස්ස, පවත්තති මහෙසිනොති.

සමන්තපාසාදිකා නාම

විනය-අට්ඨකථා නිට්ඨිතා.